Manuskript 2

Den europæiske Menneskerettighedskonvention og dansk ret

On the Incorporation of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in Danish Law

With a Summary in English

Betænkning nr. 1220

København 1991

ex 2
DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

Omslag tilrettelagt af Erik Ellegaard Frederiksen

Publikationen kan købes i boghandelen eller hos

STATENS INFORMATIONSTJENESTE
Postboks **1103,** 1009 København K
Telefon 33 92 92 00

ISBN 87-503-9099-6
Stougaard Jensen/København
Ju 00-233-bet.

INDHOLDSFORTEGNELSE

		side
Kapitel 1.	Udvalgets nedsættelse og arbejde.	9
Kapitel 2.	Resumé.	12
Kapitel 3.	Den europæiske Menneskerettighedskonvention med tilhørende protokoller.	16
3.1.	Danmarks medlemskab af Europarådet.	16
3.2.	Den europæiske Menneskerettighedskonvention.	19
3.3.	Tillægsprotokol af 20. marts 1952.	27
3.4.	Tillægsprotokol nr. 2 af 6. maj 1963.	29
3.5.	Tillægsprotokol nr. 3 af 6. maj 1963.	30
3.6.	Tillægsprotokol nr. 4 af 16. september 1963.	31
3.7.	Tillægsprotokol nr. 5 af 20. januar 1966.	33
3.8.	Tillægsprotokol nr. 6 af 28. april 1983.	34
3.9.	Tillægsprotokol nr. 7 af 22. november 1984.	35
3.10.	Tillægsprotokol nr. 8 af 19. marts 1985.	37
3.11.	Tillægsprotokol nr. 9 af 6. november 1990.	40
3.12.	Færøerne.	41
3.13.	Grønland.	41
3.14.	Status vedrørende konventionskomplekset.	41
Kapitel 4.	Danmarks opfyldelse af Den europæiske Menneskerettighedskonvention med tilhørende protokoller.	**44**
4.1.	Opfyldelsesmetoder ved indgåelse af traktater, der tilsigter at regulere forholdet mellem en stat og de personer, der hører under dens jurisdiktion.	44
4.1.1.	Konstatering af normharmoni.	45
4.1.2.	Omskrivning.	45
4.1.3.	Inkorporering.	46
4.1.4.	Dansk praksis med hensyn til opfyldelse af traktater.	46
4.2.	Opfyldelsesmetode med hensyn til Den europæiske Menneskerettighedskonvention med tilhørende protokoller.	47
4.2.1.	Konventionen og 1. tillægsprotokol.	47

4.2.2.	Tillægsprotokollerne 2-8.	48
4.2.3.	Lovændringer i umiddelbar tilslutning til ratifikation af konventionen.	48
4.3.	Løbende tilpasning til Menneskerettighedskonventionen og konventionsorganernes praksis under lovforberedende arbejde.	50
4.3.1.	Justitsministeriets praksis i forbindelse med lovteknisk gennemgang af lovforslag.	50
4.3.2.	Overvejelser i udvalgsbetænkninger.	52
4.3.3.	Tilpasning af lovgivning og administrative forskrifter i forbindelse med lovrevisioner, afgørelser fra konventionsorganerne eller verserende klagesager.	55
Kapitel 5.	Dansk domstols- og ombudsmandspraksis.	62
5.1.	Adgangen til at påberåbe sig Den europæiske Menneskerettighedskonvention ved danske domstole.	62
5.1.1.	Den traditionelle danske teori.	62
5.1.2.	Beslutningsforslaget om inkorporering af Menneskerettighedskonventionen.	64
5.2.	Sager hvori danske domstole har anvendt Den europæiske Menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens afgørelser som retskilde.	66
5.3.	Sager hvori Folketingets Ombudsmand har henvist til Menneskerettighedskonventionen.	79
5.4.	Sammenfatning.	80
Kapitel 6.	Klagesager mod Danmark ved Menneskerettighedskommissionen og -domstolen.	82
6.1.	Statistiske oplysninger.	82
6.2.	Gennemgang af enkeltsager.	83
6.2.1.	Menneskerettighedsdomstolen.	84
6.2.1.1.	Domfældelse af Danmark.	84
6.2.1.2.	Frifindelse af Danmark.	86
6.2.2.	Ministerkomiteen.	94
6.2.3.	Menneskerettighedskommissionen.	97
6.2.3.1.	Forlig mellem klagere og Danmark.	97
6.2.3.2.	Realitetsbehandlede klager.	98
6.2.3.3.	Klager der er afvist før realitetsbehandling.	99

6.2.3.4.	Klagesager der er slettet af sagslisten.	110
6.2.3.5.	Verserende sager.	110
Kapitel 7.	Den danske retsvidenskabelige debat om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention.	111
Kapitel 8.	Behovet for information om Den europæiske Menneskerettighedskonvention.	114
8.1.	Indledning.	114
8.2.	Igangværende informations-og undervisningsvirksomhed i Europarådet vedrørende Menneskerettighedskonventionen.	116
8.3.	Undervisnings-og informationsvirksomhed i Danmark.	119
8.3.1.	Undervisningsministeriet.	119
8.3.2.	Justitsministeriet.	122
8.3.3.	Forsvarsministeriet.	123
8.3.4.	Det danske Center for Menneskerettigheder.	123
Kapitel 9.	Fremmed ret.	129
9.1.	Indledning.	129
9.2.	De nordiske lande.	129
9.2.1.	Finland.	129
9.2.2.	Island.	130
9.2.3.	Norge.	133
9.2.4.	Sverige.	134
9.3.	Andre lande.	135
9.3.1.	Frankrig.	135
9.3.2.	Nederlandene.	136
9.3.3.	Storbritannien.	136
9.3.4.	Tyskland.	137
9.3.5.	Østrig.	138
9.4.	Sammenfatning.	140
9.5.	Menneskerettighedskonventionens betydning i EF-retten.	141
9.5.1.	Baggrund.	141
9.5.2.	Konsekvens for national ret.	142

9.5.3.	Sammenfatning.	145
Kapitel 10.	Udvalgets overvejelser.	146
10.1.	Indledning.	146
10.2.	Ulemper ved inkorporering og udvalgets overvejelser i den forbindelse.	147
10.2.1.	Balancen mellem lovgivningsmagten og domstolene.	147
10.2.2.	Påvirkning af privates indbyrdes forhold ("Drittwirkung").	150
10.2.3.	Kompetencefordelingen mellem nationale og internationale organer.	152
10.2.4.	Tekniske ulemper.	155
10.3.	Konventionens effektive efterlevelse.	155
10.4.	Det nordiske retssamarbejde.	157
Kapitel 11.	Udkast til forslag til lov om Den europæiske Menneskerettighedskonvention.	159
	Lovforslaget.	159
	Konventionen og protokollerne (ny oversættelse).	161
	Bemærkninger til lovforslaget.	191
Kapitel 12.	Summary in English.	203
12.1.	Introduction.	203
12.2.	Disadvantages of incorporation - Committee considerations.	205
12.2.1.	The balance between the legislature and the judiciary.	205
12.2.2.	Effect on the interrelationship between individuals ("Drittwirkung").	208
12.2.3.	The division of competence between national and internátional supervisory bodies.	210
12.2.4.	Technical disadvantages.	213
12.3.	The effective compliance with the Convention.	214
Bilag		217
Bilag 1.	Den europæiske Menneskerettighedskonvention (be-	218

kendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953, Lovtidende C).

Bilag 2.	Tillægsprotokol nr. 1 (bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953, Lovtidende C).	258
Bilag 3.	Tillægsprotokol nr. 2 (bekendtgørelse nr. 67 af 23. november 1964, Lovtidende C).	265
Bilag 4.	Tillægsprotokol nr. 3 (bekendtgørelse nr. 67 af 23. november 1964, Lovtidende C).	269
Bilag 5.	Tillægsprotokol nr. 4 (bekendtgørelse nr. 17 af 17. februar 1965, Lovtidende C).	272
Bilag 6.	Tillægsprotokol nr. 5 (bekendtgørelse nr. 35 af 22. marts 1972, Lovtidende C).	278
Bilag 7.	Tillægsprotokol nr. 6 (bekendtgørelse nr. 72 af 20. september 1985, Lovtidende C).	282
Bilag 8.	Tillægsprotokol nr. 7 (bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989, Lovtidende C).	287
Bilag 9.	Tillægsprotokol nr. 8 (bekendtgørelse nr. 33 af 15. marts 1990, Lovtidende C).	294
Bilag 10.	Tillægsprotokol nr. 9 (Engelsk og fransk version).	303
Bilag 11.	Kommissorium for det norske utvalg til å vurdere gjennomføring av menneskerettskonvensjoner i norsk rett.	308
Bilag 12.	Statistik vedrørende Menneskerettighedskonventionen og konventionsorganerne.	311

KAPITEL 1.

Udvalgets nedsættelse og arbejde.

Ved folketingsbeslutning af 19. maj 1989 om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret fremkom Folketinget med følgeende opfordring til regeringen:

> "Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte et hurtigt arbejdende udvalg med deltagelse fra Det Danske Center for Menneskerettigheder med henblik på at undersøge fordele og ulemper ved inkorporering af den europæiske menneskerettighedskonvention i dansk ret og fremkomme med forslag til, hvorledes en inkorporering rent teknisk kan ske."

På grundlag af den nævnte folketingsbeslutning nedsatte justitsministeren den 18. august 1989 et udvalg med følgende kommissorium:

> "Udvalget har til opgave at undersøge fordele og ulemper ved at inkorporere Den europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret. Udvalget bør i den forbindelse redegøre for konventionens nugældende stilling og betydning for dansk lovgivning og overveje, om en inkorporering af konventionen vil føre til en bedre retsbeskyttelse af den enkelte borger, eller om andre grunde kunne føre til, at det må anses for nødvendigt eller hensigtsmæssigt at inkorporere konventionen.
>
> Udvalget anmodes om at overveje, om fordelene ville blive større ved en samtidig inkorporering af andre internationale konventioner, der omfatter menneskeretlige spørgsmål (FN, ILO, m.v.). Det kan i den forbindelse oplyses, at den norske regering har besluttet at nedsætte et udvalg, der skal undersøge spørgsmålet om inkorporering af ikke kun Den europæiske Menneskerettighedskonvention, men også visse FN-konventioner om menneskerettigheder. Udvalget skal herved følge arbejdet i det norske udvalg og i det hele taget søge kontakt med de øvrige nordiske lande.
>
> Udvalget anmodes endvidere om at redegøre for, hvilke internationale konventioner om menneskeretlige spørgsmål, der vil være egnet til inkorporering.
>
> Udvalget skal fremkomme med forslag til, hvorledes en inkorporering rent teknisk kan ske, og bør endvidere udarbejde forslag til, hvorledes en mere effektiv efterlevelse af reglerne vil kunne sikres.
>
> Udvalget kan afgive delbetænkninger."

Udvalget fik følgende sammensætning, der er uændret ved betænkningens afgivelse:

Formand: Kommitteret Karsten Hagel-Sørensen (Justitsministeriet).

Medlemmer: Kommitteret Ruth Christensen (Statsministeriet).

Udenrigsråd Tyge Lehmann (Udenrigsministeriet).

Landsdommer Peer Lorenzen, Vestre Landsret (Den danske Dommerforening).

Professor, dr.jur. Carl Aage Nørgaard (Det Danske Center for Menneskerettigheder).

Advokat Elsebeth Rasmussen (Det danske Advokatsamfund).

Sekretær: Fuldmægtig Lene Merete Larsen (Justitsministeriet).

Som suppleanter for Tyge Lehmann og Carl Aage Nørgaard har været udpeget fuldmægtig Jette Nordam, Udenrigsministeriet, og centerleder Lars Adam Rehof, Det Danske Center for Menneskerettigheder.

Udvalget har forelagt et udkast til betænkningens kapitel 8 for Undervisningsministeriet, hvis bemærkninger er indarbejdet i betænkningen.

Den 15. juni 1990 afholdtes der i København et nordisk møde om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention og andre menneskerettighedskonventioner. Initiativtager lii mødet var det danske udvalg, der var repræsenteret ved dets formand og sekretær. Fra Finland deltog repræsentanter for Justitieministerict. Fra Norge deltog formanden og sekretæren for Menneskerettslovutvalget samt 2 af dette udvalgs medlemmer (Udvalgets kommissorium er optaget som bilag 11 til betænkningen). Fra Sverige deltog repræsentanter for Justitiedepartementet og Utrikesdepartementet. Island sendte afbud til mødet. På mødet redegjorde de enkelte landes repræsentanter for retsstillingen i deres respektive lande, og man drøftede mulighederne for fællesnordisk lovgivning.

Den 25. januar 1991 afholdtes påny et nordisk møde om inkorporeringsspørgsmålet. Initiativtager til dette møde var det norske udvalg, og mødet afholdtes i Oslo. Fra Danmark deltog formanden for det danske udvalg. Fra Finland deltog repræ-

sentantcr for Justitieministeriet og Utrikesministeriet. Fra Sverige deltog repræsentanter for Justitiedepartementet og Utrikesdepartementet. På mødet drøftedes en række juridiske problemstillinger i relation til inkorporering af såvel Den europæiske Menneskerettighedskonvention som andre internationale konventioner i national ret.

Både meningsudvekslingen og en række af de oplysninger, der fremkom på møderne, er afspejlet i betænkningen, særligt i kapitel 9 om fremmed ret og i kapitel 10 om udvalgets overvejelser.

Udvalgets kommissorium omfatter særligt en stillingtagen til, om Den europæiske Menneskerettighedskonvention bør inkorporeres. Udvalget har overvejet, om en vurdering heraf burde afvente en nærmere analyse af, hvilke andre konventioner der kunne blive tale om at inkorporere, jf. herved også kapitel 10. Et sådant arbejde kan imidlertid forudses at blive omfattende og tidskrævende, og udvalget har fundet, at man her med fordel kan afvente resultatet af det udredningsarbejde, der som nævnt i kommissoriet er iværksat i det norske udvalg, og som desuden behandles i et senere nedsat udvalg under det finske justitsministerium. Udvalget har derfor besluttet at afgive betænkning alene om Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

Udvalget har afholdt i alt 7 møder.

København i april 1991.

Ruth Christensen	Karsten Hagel-Sørensen
Tyge Lehmann	Peer Lorenzen
Carl Aage Nørgaard	Elsebeth Rasmussen

/Lene Larsen

KAPITEL 2.

Betænkningen indeholder i kapitel 3 en redegørelse for Europarådets oprettelse og udarbejdelsen af Menneskerettighedskonventionen og de tilhørende protokoller. Konvenlionskompleksets indhold beskrives, og der gives en oversigt over, hvilke stater der har tiltrådt forpligtelserne i de enkelte protokoller.

Kapitel 4 indeholder en gennemgang af, hvordan Danmark hidtil har søgt at opfylde forpligtelserne efter konventionskomplekset. I forbindelse med ratifikationen af konventionen fandt regeringen, at dansk ret allerede stort set var i overensstemmelse med konventionen, og det skønnedes kun nødvendigt at foretage en enkelt mindre lovændring. Denne opfyldelsesmåde kaldes konstatering af normharmoni, samt for lovændringens vedkommende opfyldelse ved omskrivning. De efterfølgende protokoller er opfyldt på tilsvarende måde.

Praksis fra konventionsorganerne, særligt afgørelser fra Menneskerettighedsdomstolen, har dog undertiden nødvendiggjort lovændringer med henblik på så vidt muligt at sikre en løbende opfyldelse af konventionskomplekset. Der gives en række eksempler på, at lovgivningsmagten har været opmærksom på nye afgørelser og har været villig til hurtigt at drage konsekvensen i form af tilpasninger af lovgivningen. Der gives endvidere eksempler på, at regeringen i forbindelse med udarbejdelsen af lovforslag er opmærksom på konventionsorganernes praksis og indretter lovforslagene i overensstemmelse hermed.

I kapitel 5 redegøres for dansk retspraksis. Det konstateres, at der i en årrække kun var få retssager, hvor parterne påberåbte sig konventionen, og der er endnu færre, hvor det af dommens præmisser fremgår, at man har fundet, at argumentationen var relevant.

Højesteret har imidlertid i tre afgørelser fra 1989 fastslået, at der består en pligt for danske domstole og andre myndigheder til så vidt muligt at lægge Den europæiske Menneskerettighedskonvention og den praksis, som knytter sig hertil, til grund ved fortolkningen af dansk ret. På den anden side har Højesteret været tilbageholdende med at træffe afgørelser, der kunne fremstå som retsskabende, i tilfælde, hvor rækkevidden af konventionen ikke har været klar. De konkrete si-

tuationer, hvor dansk rets overensstemmelse med konventionen har kunnet give anledning til tvivl, er imidlertid hurtigt blevet afklaret ved lovgivning.

Kapitel 6 indeholder en gennemgang af en række danske klagesager ved konventionsorganerne. Alle de sager, som Kommissionen ikke har afvist, og som derfor har været genstand for en tilbundsgående realitetsbehandling i Kommissionen og efterfølgende afgørelse enten i Ministerkomiteen eller ved Domstolen, er omtalt. Herudover er en række mere principielle afvisningsafgørelser omtalt. Kommissionen har bl.a. behandlet klager om isolationsfængsling og om brug af anonyme vidner, og i afvisningsafgørelserne tilkendegives Kommissionens retsopfattelse med hensyn til konventionsbestemmelsernes rækkevidde ofte ganske udførligt.

Kapitel 7 redegør for de synspunkter, der er fremført i den retsvidenskabelige debat for og imod inkorporering af konventionskomplekset. De fleste synspunkter er fremsat, før Højesteret med sine vigtige afgørelser i 1989 tog principielt stilling til konventionens status i dansk ret. Redegørelsen er derfor kortfattet og begrænset til at resumere de vigtigste retspolitiske synspunkter.

Kapitel 8 indeholder en gennemgang af, hvilken informationsvirksomhed der allerede udfoldes i tilknytning til konventionskomplekset. Gennemgangen er opdelt i en redegørelse for Europarådets oplysningsvirksomhed, danske myndigheders indsats og Det Danske Center for Menneskerettigheders virksomhed.

Kapitel 9 redegør for, hvorledes konventionskomplekset er blevet gennemført i en række andre europarådslande. Fremstillingen indeholder bidrag vedrørende de øvrige nordiske lande, Finland, Island, Norge og Sverige, samt Frankrig, Nederlandene, Storbritannien, Tyskland og Østrig. Endvidere redegøres der for Menneskerettighedskonventionens betydning i EF-retten. Det fremgår af redegørelsen, at gennemførelsesmåden adskiller sig meget fra land til land, og at konventionens praktiske betydning i sager for nationale domstole også varierer meget blandt lande, der tilsyneladende har valgt samme opfyldelsesform. EF-rettens inkorporering af Menneskerettighedskonventionen har en vis betydning for de nationale retssystemer, fordi en national lov, der vedrører gennemførelsen eller anvendelsen af en EF-regel, også skal være i overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionen.

Kapitel 10 indeholder udvalgets overvejelser.

Udvalget finder, at en inkorporering af konventionen vil afklare retstilstanden, og selv en lov, der alene søger at kodificere den praksis, der er fastslået af domstole-

ne, vil have den fordel i forhold til den gældende retstilstand, at den skaber et udtrykkeligt grundlag for anvendelse af konventionen. Konventionens status i retssystemet vil være åbenbar, og med det bedre grundlag for viden om konventionen tilvejebringes også en højere grad af bevidsthed om konventionens principper.

Udvalget lægger imidlertid afgørende vægt på, at en inkorporering af konventionen ikke medfører en ændring i balancen mellem lovgivningsmagten og domstolene. Det skal fortsat være lovgivningsmagten, der har hovedansvaret for Danmarks opfyldelse af forpligtelserne efter konventionskomplckset, og som derfor løbende foretager den nødvendige tilpasning af lovgivningen under hensyn til konventionsorganernes praksis. Domstolene bør derfor også efter en inkorporering ved lov være tilbageholdende med at anlægge en selvstændig fortolkning af konventionen, i hvert fald hvor dette vil kunne indebære mere vidtrækkende konsekvenser for retstilstanden.

Udvalget finder, at hvis lovgivningsmagten fortsat lever op til sit ansvar, vil domstolene kunne arbejde ud fra en formodning om, at retstilstanden er i overensstemmelse med konventionen. Dette betyder selvsagt ikke, at en part i en retssag ikke kan gøre gældende og overbevise retten om, at anvendelsen af en lovbestemmelse i den pågældende parts situation fører til en krænkelse af konventionen, og at bestemmelsen derfor ikke kan anvendes på den anfægtede måde. Men virkningen af en formodning om overensstemmelse er, at domstolene ikke af egen drift skal påse, om der kan tænkes al foreligge en konventionskrænkelse. I visse sager, navnlig i straffesager, har domstolene dog i højere grad en pligt til at kontrollere, at der ikke handles i strid med konventionsreglerne og den tilhørende praksis.

Udvalget har endvidere overvejet, hvilke foranstaltninger der kan træffes for at sikre en mere effektiv efterlevelse af konventionen.

Udvalget peger på nødvendigheden af at udbygge den informationsvirksomhed, der er omtalt i kapitel 8. Udvalget har endvidere fundet det hensigtsmæssigt at nyoversætte konventionskomplekset.

Endelig henleder udvalget opmærksomheden på, at man, selvom kommissoriet også pålægger udvalget at overveje inkorporeringen af andre menneskerettighedskonventioner, har fundet det rigtigst at afgive betænkning nu om inkorporeringen af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Udvalget har bl.a. lagt vægt på, at udvælgelsen af andre konventioner er et ressourcekrævende arbejde,

der mest hensigtsmæssigt kan foregå i samarbejde med de øvrige nordiske lande.

Kapitel 11 indeholder udvalgets udkast til forslag til lov om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Udkastet består af selve lovteksten, udvalgets nyoversættelse af konventionskomplekset og bemærkninger til lovteksten.

Kapitel 12 indeholder et resumé på engelsk af udvalgets overvejelser. Dette resumé bygger med visse justeringer på betænkningens kapitel 10.

Som bilag er optaget konventionskompleksets engelske og franske originaltekst som bekendtgjort med en dansk oversættelse i Lovtidende C. Endvidere er medtaget kommissoriet for det norske udvalg om gennemførelse af menneskerettighedskonventioner i norsk ret. Endelig er der medtaget en del statistiske oplysninger om sagsantal m.v. ved konventionsorganerne.

KAPITEL 3.

Den europæiske Menneskerettighedskonvention med tilhørende protokoller.

3.1. Danmarks medlemskab af Europarådet.

Europarådet blev oprettet i 1949. Det skete på en konference i London, hvor 10 europæiske lande (Belgien, Danmark, Frankrig, Irland, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Norge, Storbritannien og Sverige) den 5. maj 1949 undertegnede en traktat om oprettelsen af Europarådet benævnt "Statut for Det europæiske Råd", jf. bekendtgørelse nr. 40 af 13. september 1949, Lovtidende C.

Danmark ratificerede statutten i henhold til kongelig resolution af 5. juli 1949, efter at Rigsdagen den 29. juni 1949 havde meddelt sit samtykke hertil.

Antallet af medlemmer af Europarådet er pr. 15. april 1991 25, idet følgende lande er medlemmer:

Belgien, Cypern, Danmark, Finland, Frankrig, Grækenland, Irland, Island, Italien, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Norge, Portugal, San Marino, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkoslovakiet, Tyrkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig.

I den nævnte statut fastlægges formålet med oprettelsen af Europarådet, betingelserne for medlemskab, fordelingen af opgaver mellem Europarådets forskellige organer og disses funktionsområde, Europarådets officielle sprog og hjemsted, spørgsmål om finansiering, immuniteter, ændring af statutter samt bestemmelser om undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden m.v.

Ifølge statuttens art. 1 er Europarådets formål følgende:

"(a). . . . at tilvejebringe en nærmere forening mellem dets medlemmer med henblik på at sikre og virkeliggøre de idealer og principper, som er deres fælles arvelod, og at begunstige deres økonomiske og sociale udvikling.

(b) Dette formål skal fremmes gennem Rådets organer ved drøftelse af spørgsmål af fælles interesse, ved indbyrdes og fælles optræden i økonomiske, sociale, kulturelle, videnskabelige, lovgivningsmæssige og administrative anliggender, og ved opretholdelse og yderligere fremme af menneskerettigheder og fundamentale fnhedsret-

tigheder.

(c) Deltagelse i Det europæiske Råd skal ikke berøre dets medlemmers samvirke indenfor det arbejde, der finder sted i De forenede Nationer eller i andre internationale organisationer eller sammenslutninger, i hvilke de deltager.

(d) Anliggender, som vedrører det nationale forsvar, falder udenfor Det europæiske Råds virkefelt."

Ifølge statuttens art. 3 er det en forudsætning for medlemskab, at den pågældende stat skal:

> "....anerkende de for retsstater almindeligt gældende grundsætninger og det princip, at menneskerettighederne og de fundamentale frihedsrettigheder tilkommer enhver person indenfor dets jurisdiktion, og samarbejde oprigtigt og effektivt på virkeliggørelsen af Rådets formål....."

Europarådets organer er ifølge statuttens art. 10 Ministerudvalget (oftere benævnt Ministerkomitéen) og Den rådgivende Forsamling (nu benævnt Den parlamentariske Forsamling). Til rådighed for begge organer står Europarådets sekretariat.

Det følger af art. 11, at Europarådet skal have sæde i Strasbourg.

<u>Ministerkomiteen</u> består ifølge statuttens art. 14 af medlemsstaternes udenrigsministre, der dog har mulighed for at lade sig repræsentere, så vidt muligt af et andet regeringsmedlem.

I dag er en væsentlig del af Ministerkomiteens opgaver imidlertid i praksis henskudt til en særlig komité (Ministrenes Stedfortræderkomité), bestående af de enkelte medlemsstaters ambassadører ved Europarådet. Denne komité træffer i praksis og i henhold til en generel bemyndigelse afgørelse vedrørende en stor del af de spørgsmål, som henhører under Ministerkomiteen.

Blandt de spørgsmål, som henhører under Ministerkomiteen kan nævnes generelle initiativer vedrørende gennemførelse af Europarådets formål, herunder blandt andet generelle anbefalinger til medlemsstaterne og udarbejdelse af konventioner mellem medlemsstaterne.

Endvidere har Ministerkomiteen i medfør af Den europæiske Menneskerettighedskonventions art. 21 til opgave at vælge medlemmerne af Den europæiske Menneskerettighedskommission.

Ifølge Menneskerettighedskonventionens art. 30 oversender Menneskerettigheds-

kommissionen i de tilfælde, hvor der opnås forlig i en klagesag, sin rapport til Ministerkomiteen til orientering.

Ifølge samme konventions art. 31 oversendes endvidere Kommissionens rapporter i de tilfælde, hvor der ikke opnås forlig. I disse tilfælde følger det af konventionens art. 32, at såfremt en klagesag ikke af Kommissionen eller den indklagede stat indbringes for Menneskerettighedsdomstolen inden for et tidsrum af 3 måneder fra datoen for rapportens oversendelse til Ministerkomiteen, skal Ministerkomiteen ved en flertalsafgørelse tage stilling til, om der foreligger en krænkelse af Menneskerettighedskonventionen. I bekræftende fald fastsætter Ministerkomiteen en frist for den pågældende stat til at træffe de forholdsregler, som afgørelsen medfører.

Undlader den pågældende stat at træffe tilfredsstillende forholdsregler, afgør Ministerkomiteen ved en flertalsafgørelse, hvilken virkning der skal tillægges dens oprindelige afgørelse, ligesom Kommissionens rapport offentliggøres.

Det følger af Menneskerettighedskonventionens art. 32, stk. 4, at medlemsstaterne er forpligtede til at betragte enhver afgørelse, som Ministerkomiteen målte træffe vedrørende de ovennævnte forhold, som bindende.

Under Ministerkomiteen er nedsat en række styringskomiteer med ansvar over for Ministerkomiteen for bestemte sagsområder, herunder blandt andet menneskerettigheder.

Styringskomiteerne består af embedsmænd udpeget af medlemsstaternes regeringer. Det danske medlemskab af Styringskomiteen vedrørende Menneskerettigheder varetages af Justitsministeriet. Styringskomiteen kan med Ministerkomiteens godkendelse nedsætte ekspertkomitéer eller arbejdsgrupper, som ligeledes består af embedsmænd udpeget af medlemsstaternes regeringer.

<u>Den parlamentariske Forsamling</u> består ifølge statuttens art. 25 af repræsentanter for hver medlemsstat udnævnt på den måde, som vedkommende regering bestemmer.

Danmarks medlemmer udpeges traditionelt blandt de største partiers folketingsmedlemmer.

Den parlamentariske Forsamling er ifølge statutlens art. 22 Europarådets organ til undersøgelse og drøftelse af de foreliggende emner. Dens vedtagelser sker i

form af resolutioner af generel karakter eller henstillinger til Ministerkomiteen. Den parlamentariske Forsamling har nedsat en række faste udvalg vedrørende hvert enkelt af de sagsområder, som drøftes.

Ifølge Menneskerettighedskonventionens art. 39 vælges medlemmerne af Menneskerettighedsdomstolen af Den parlamentariske Forsamling, og efter art. 21 opstiller Forsamlingens præsidium en navneliste, hvorfra Ministerkomiteen skal vælge medlemmerne af Menneskerettighedskommissionen.

Ifølge statuttens art. 36 udpeges generalsekretæren og vicegeneralsekretæren for Europarådet af Den parlamentariske Forsamling efter indstilling fra Ministerkomiteen.

Sekretariatet, der er opdelt i direktorater, herunder blandt andet Menneskerettighedsdirektoratet, betjener såvel Ministerkomiteen som Den parlamentariske Forsamling.

Menneskerettighedskommissionen og Menneskerettighedsdomstolen er oprettet ved Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Se nærmere herom nedenfor under pkt. 3.2.

3.2. Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

3.2.1. Tilblivelse.

I henhold til kongelig resolution af 31. marts 1953 ratificerede Danmark den 13. april 1953 Den europæiske Menneskerettighedskonvention (EMK), efter at Rigsdagen ved beslutning af 20. marts 1953 havde meddelt sit samtykke.

Danmark deponerede sit ratifikationsinstrument hos Europarådets generalsekretær i Strasbourg den 13. april 1953.

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget til rigsdagsbeslutningen (Rigsdagstidende, Tillæg A, I, 1952-53, sp. 3131-3135), at Europarådets rådgivende Forsamling i september 1949 havde vedtaget en henstilling til Ministerkomiteen om snarest muligt at lade udarbejde et udkast til en konvention mellem Rådets medlemmer til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Ministerkomiteen henviste sagen til en embedsmandskonference, der afgav betænkning den 19. juni 1950 med et konventionsudkast.

Udkastet blev efter yderligere behandling forelagt Den rådgivende Forsamling, der tilsluttede sig udkastet med nogle ændringer.

Ministerkomiteen accepterede på sin 6. samling den 3.-4. november 1950 i Rom 2 af Forsamlingens ændringsforslag og nedsatte et ekspertudvalg til gennemgang af de øvrige ændringsforslag med henblik på eventuelt senere at optage disse i en tillægsprotokol.

Medlemsstaternes repræsentanter undertegnede herefter konventionen den 4. november 1950.

Samtidig med sin ratifikation afgav den danske regering følgende erklæringer:

1. Danmarks anerkendelse for et tidsrum af 2 år af Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage andragender fra enhver person, enhver ikke-guvernemental organisation eller gruppe af enkeltpersoner, der hævder at være blevet krænket i de ved konventionen anerkendte rettigheder, jf. art. 25.

2. Danmarks anerkendelse foret tidsrum af 2 år af Domstolens kompetence som bindende ipso facto og uden særlig overenskomst, jf. art. 46.

3. Konventionens og tillægsprotokollens og i forbindelse hermed den under pkt. 1 nævnte erklærings udstrækning til Grønland, jf. konventionens art. 63 og tillægsprotokollens art. 4.

Konventionen er bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953 (Lovtidende C, 1953, side 167-209), jf. bilag 1 til betænkningen.

Danmark har senest ved erklæringer af 22. marts 1982 og 18. februar 1987 til Europarådets generalsekretær for et tidsrum af ialt 10 år fra den 6. april 1982 at regne forlænget gyldigheden af tidligere afgivne erklæringer i henhold til konventionens art. 25 og 46, samt art. 6 (2) i den nedenfor under pkt. 3.6. nævnte 4. tillægsprotokol til konventionen. Forlængelsen er bekendtgjort ved Udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 17 af 17. februar 1989 (Lovtidende C, 1989, s. 43). I forbindelse med ratifikationen af den nedenfor under pkt. 3.9. omtalte tillægsprotokol nr. 7 afgav Danmark endvidere erklæring i henhold til denne tillægsprotokols art. 7, stk. 2, om, at man fra dansk side anerkender den individuelle klageadgang, og Domstolens kompetence med hensyn til protokollens art. 1-5. Anerkendelsen blev ikke gjort tidsbegrænset. Erklæringen bekendtgjordes samtidig med tillægs-

protokollen ved Udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989 (Lovtidende C, 1989, s. 82-89).

3.2.2. Ikrafttræden.

EMK trådte i kraft den 3. september 1953, efter at 10 medlemsstater, herunder Danmark, havde deponeret deres ratifikationsinstrumenter, jf. konventionens art. 66, stk. 2.

3.2.3. Indhold.

EMK består af en præambel og 66 artikler. I præamblen redegøres der for de grundlæggende hensyn, som har været afgørende for de stater, der har udformet og underskrevet konventionen.

Der henvises til FN's verdenserklæring om menneskerettigheder og de deri omhandlede rettigheder, og det slås fast, at hensigten med konventionen er, at de europæiske stater, som er besjælede af samme ånd, og som har en fælles arv af politiske traditioner, idealer, respekt for frihed og lovens suverænitet, ønsker at tage de første skridt til sikring af den kollektive håndhævelse af visse af de rettigheder, som omhandles i verdenserklæringen.

Det understreges, at formålet med Europarådet er at tilvejebringe en nærmere forening mellem dets medlemmer, og at en af de måder, hvorpå dette formål skal nås, er ved opretholdelse og yderligere fremme af menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder. Endvidere bekræftes medlemsstaternes tro på de grundlæggende frihedsrettigheder som grundlag for retfærdighed og fred i verden.

Det fremhæves, at disse rettigheder bedst håndhæves af et virkeligt demokratisk regeringssystem og ved en fælles forståelse og respekt for menneskerettighederne.

Konventionen er opdelt i 5 afsnit, idet art. 1 dog udgør et selvstændigt afsnit omhandlende konventionens gyldighedsområde.

Afsnit I (art. 2-18) indeholder konventionens materielle bestemmelser om retligheder og friheder samt bestemmelser om effektiv national oprejsning ved krænkelser af konventionen, forbud mod diskrimination i forbindelse med rettigheder og friheder ifølge konventionen, fortolkningsprincipper samt adgang til at fravige

konventionen i krigs- eller anden faretilstand.

Konventionen omhandler de klassiske, borgerlige og politiske rettigheder, der skal beskytte det enkelte individ mod bestemte indgreb fra statens side.

Art. 2-5 beskytter den enkeltes liv og frihed, herunder selve retten til livet, retten til beskyttelse mod tortur, slaveri, trældom, tvangs- eller pligtarbejde samt retten til frihed og personlig sikkerhed.

Art. 6 vedrører retten til en retfærdig og offentlig rettergang i sager om borgerlige rettigheder og forpligtelser og i straffesager, og art. 7 indeholder forbud mod straffelove med tilbagevirkende kraft.

Art. 8-12 beskytter retten til respekt for privat- og familieliv, hjem og korrespondance, tanke- og religionsfrihed, ytringsfrihed, forsamlings- og foreningsfrihed samt retten til at indgå ægteskab og stifte familie.

Art. 13 sikrer en person, der påstår sig krænket, adgang til et effektivt retsmiddel ved en national myndighed.

Art. 14 fastslår, at konventionens rettigheder og friheder skal sikres uden forskelsbehandling af nogen art.

Art. 15 giver mulighed for på en række nærmere angivne betingelser at fravige konventionen under krig eller anden offentlig faretilstand.

Art. 16 tillader konventionsstaterne at fravige art. 10-11 og 14 med henblik på at fastsætte indskrænkninger i fremmede statsborgeres politiske virksomhed.

Art. 17-18 fastslår, al konventionen ikke beskytter handlinger eller virksomhed, der sigter på at tilintetgøre eller i strid med konventionen at begrænse de rettigheder og friheder, som konventionen beskytter.

De indskrænkninger i friheder og rettigheder, som konventionen tillader, må endvidere ikke anvendes i andet øjemed end det, for hvilket de er foreskrevet.

Afsnit II. der udelukkende består af art. 19, omhandler oprettelsen af Den europæiske Menneskerettighedskommission og Den europæiske Menneskerettighedsdomstol for at sikre opfyldelsen af de pligter, som medlemsstaterne har påtaget sig i medfør af konventionen.

Afsnit III (art. 20-37) indeholder de nærmere regler om Menneskerettighedskommissionen. Afsnittet er ændret ved den nedenfor under pkt. 3.5 omhandlede 3. tillægsprotokol (art. 29), den under pkt. 3.7 omhandlede 5. tillægsprotokol (art. 22 og 40) og den under pkt. 3.10 omhandlede 8. tillægsprotokol (art. 20-21,23, 28-31 og 34).

Det bør navnlig fremhæves, at der ved den sidstnævnte protokol indførtes en adgang for Kommissionen til at behandle ukomplicerede klagesager i kamre bestående af mindst 7 af Kommissionens medlemmer.

Endvidere indførtes en adgang for Kommissionen til at oprette komitéer bestående af mindst 3 af Kommissionens medlemmer med beføjelse til enstemmigt at afvise eller slette klager fra sagslisten, når en sådan beslutning kan tages uden nærmere undersøgelse.

Art. 20 indeholder derfor i sin nuværende udformning de nærmere regler om Kommissionens mødevirksomhed, herunder antallet af medlemmer af Kommissionen og adgangen til at henskyde klager til behandling i de nævnte kamre og komitéer.

Endvidere fastsættes i art. 20 en række tilfælde, hvor afgørelsen alene kan træffes af den samlede Kommission.

Art. 21-23 vedrører valg af Kommissionens medlemmer, deres funktionsperiode og status.

Det fastslås i art. 23, at medlemmerne ikke må påtage sig et hverv, som er uforeneligt med deres uafhængighed og upartiskhed som medlemmer af Kommissionen eller med de krav, der stilles til dette embede.

Art. 20-21 samt 23 er ændret ved 8. tillægsprotokol. Se herom nedenfor under pkt. 3.10.

Art. 22 er ændret ved 5. tillægsprotokol. Se herom nedenfor under pkt. 3.7.

Art. 24 vedrører en medlemsstats adgang til at indklage en anden medlemsstat for Kommissionen for ethvert påstået brud på konventionen.

Art. 25 vedrører enkeltpersoners, ikke-guvernementale organisationer og grupper

af personers adgang til at indklage en medlemsstat for Kommissionen.

Det er en forudsætning for, at Kommissionen kan modtage klage, at den indklagede stat har anerkendt Kommissionens kompetence til at modtage klager fra den nævnte personkreds.

Danmark har senest med virkning for 10 år fra den 6. april 1982 at regne anerkendt Kommissionens kompetence til at modtage sådanne klager. Se ovenfor under pkt. 3.2.1.

Art. 26-37 vedrører sagsbehandlingen i Menneskerettighedskommissionen og Ministerkomiteens rolle i tilfælde af, at en afgørelse fra Kommissionen ikke indbringes for Menneskerettighedsdomstolen.

Art. 26 fastslår, at Kommissionen kun kan behandle en klage, når alle hjemlandets retsmidler er udtømt, og der klages inden for en frist på 6 måneder fra den endelige afgørelse.

Art. 27 fastlægger en række formkrav til klagen og fastslår, at Kommissionen skal afvise en klage, der anses for uforenelig med konventionsbestemmelserne, for åbenbart ugrundet eller for at være misbrug af klageadgangen.

Art. 28-31er ændret ved 8. tillægsprotokol. Se herom nedenfor under pkt. 3.10. Art. 29 er endvidere forud herfor ændret ved 3. tillægsprotokol. Se herom nedenfor under pkt. 3.7.

Art. 28 fastlægger de pligter, som påhviler Kommissionen, når den har antaget en sag til behandling, herunder en gennemgang af sagen sammen med parterne og forligsmægling.

Art. 29 omhandler adgangen til efterfølgende at afvise antagne klager, såfremt det konstateres, at de ikke opfylder de i art. 27 omhandlede formkrav.

Efter vedtagelsen af 8. tillægsprotokol kræver afvisning ikke enstemmighed, men kan vedtages med to tredjedeles flertal.

Ved 8. tillægsprotokol indsattes som ny art. 30 bestemmelser om Kommissionens adgang til at slette sager af sagslisten og til at genoptage sådanne sager.

Art. 31 vedrører de tilfælde, hvor der ikke opnås forlig, eller hvor sagen ikke er

blevet afvist eller slettet af sagslisten. I disse situationer udarbejder Kommissionen en rapport om sagens kendsgerninger med en begrundet udtalelse fra Kommissionen om spørgsmålet om, hvorvidt den indklagede stat har overtrådt konventionen. Rapporten oversendes til Ministerkomiteen og til vedkommende stater.

Art. 32 fastlægger Ministerkomiteens forpligtelser i de tilfælde, hvor Kommissionens afgørelse ikke indbringes for Menneskerettighedsdomstolen.

Art. 33-37 indeholder en række bestemmelser af processuel og administrativ karakter om Kommissionens virksomhed, herunder at Kommissionens møder holdes for lukkede døre, og at afgørelse med undtagelse af de i art. 20, stk. 3, og art. 29 omhandlede tilfælde træffes ved flertal af tilstedeværende medlemmers afgivne stemmer.

Afsnit IV (art. 38-56) vedrører Den europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Art. 38-43 vedrører valg af dommere til Menneskerettighedsdomstolen, herunder decorum og kvalifikationskrav, funktionstid, valg af præsident og vicepræsident, godtgørelse for deltagelse i Domstolens arbejde og antal dommere ved sagernes behandling og udvælgelsen af dommere til de enkelte sager.

Art. 40 er ændret ved 5. tillægsprotokol. Se herom nedenfor under pkt. 3.7.

Art. 44-49 fastlægger kredsen af søgsmålsberettigede ved Domstolen og Domstolens kompetence.

Det følger af art. 44 og 48, at kun Kommissionen og deltagerstaterne kan indbringe en sag for Domstolen. Den personkreds, som omhandles i art. 25, stk. 1, og som kan klage til Kommissionen, er derimod afskåret fra at indbringe en sag for Domstolen. (Disse regler er omfattet af en ændring i tillægsprotokol nr. 9, jf. nedenfor under pkt. 3.11.3.)

Ifølge art. 45 har Domstolen kompetence til at behandle alle sager vedrørende fortolkning og anvendelse af EMK, som indbringes for den af Kommissionen eller en deltagerstat.

Ifølge art. 49 afgør den selv tvistigheder om sin kompetence, og ifølge art. 55 fastsætter den selv sin forretningsorden og sine procedureregler. Domstolen har dog kun kompetence til at afsige domme, der er bindende for en deltagerstat, såfremt

den pågældende stat i medfør af art. 46 har afgivet en erklæring om, at den anerkender Domstolens kompetence som bindende ipso facto og uden særlig overenskomst.

Danmark har senest i 1987 afgivet en sådan erklæring, der i overensstemmelse med de tidligere afgivne danske erklæringer er gældende for 5 år ad gangen.

Det følger af art. 47, at Domstolen kun kan behandle en sag, når Kommissionen har fastslået, at der ikke kan opnås en mindelig løsning.

Det er en betingelse for, at Domstolen kan behandle sagen, at sagen indbringes for den inden for et tidsrum af 3 måneder fra datoen for Kommissionens oversendelse af sin rapport om sagen til Ministerkomiteen, jf. art. 32.

Art. 50 giver mulighed for, at Domstolen, såfremt dens afgørelse går ud på, at den indklagede stat har overtrådt konventionen, kan tilkende klageren erstatning. Det er dog en forudsætning, at deltagerstatens interne ret kun giver mulighed for delvis erstatning for følgerne af overtrædelsen.

Art. 51 fastslår, at Domstolens afgørelser skal være ledsaget af præmisser, og at dommerne har mulighed for at afgive dissenser.

Ifølge art. 52 er Domstolens afgørelser endelige.

Ifølge art. 53 forpligter deltagerstaterne sig til at rette sig efter Domstolens afgørelser.

Det følger af art. 54, at Ministerkomiteen, der modtager Domstolens afgørelser, overvåger, at afgørelserne efterleves.

Afsnit V (art. 57-66) indeholder en række forskelligartede bestemmelser, der blandt andet vedrører forholdet mellem deltagerstaterne og Europarådet, konventionens forhold til national lovgivning og andre internationale traktater, ratifikation, opsigelse og ikrafttræden.

Det følger af art. 57, at en deltagerslat har pligt til efter anmodning fra generalsekretæren at oplyse Europarådet om, hvorledes den pågældende stats interne lovgivning sikrer den effektive gennemførelse af konventionen.

Ifølge art. 58 finansieres Kommissionen og Domstolen af Europarådet, og Kom-

missionens og Domstolens medlemmer nyder de i Europarådets statutter fastsatte rettigheder og immuniteter.

Art. 60 fastslår, at konventionen ikke må fortolkes som indeholdende en begrænsning eller en afvigelse fra menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som er tilsikret i en deltagerstats lovgivning eller i kraft af andre overenskomster, som deltagerstaten har tilsluttet sig.

Det følger af art. 61, at Ministerkomiteens beføjelser er fastsat ved Europarådets statut, og at der ikke ifølge konventionen er tilsigtet nogen begrænsning eller ændring heri.

Art. 62 binder deltagerstaterne til, undtagen efter særlig aftale, at afgøre tvister om fortolkning eller anvendelse af konventionen efter reglerne i denne.

Art. 63-66 indeholder bestemmelserne om undertegnelse, ratifikation, forbehold, ikrafttræden og opsigelse af konventionen.

3.3. Tillægsprotokol af 20. marts 1952.

3.3.1. Tilblivelse.

Danmark ratificerede tillægsprotokollen til EMK. samtidig med ratifikationen af selve konventionen efter at have opnået samtykke hertil ved rigsdagsbeslutning af 20. marts 1953.

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget til rigsdagsbeslutningen (Rigsdagstidende, Tillæg A, I, 1952-53, sp. 3135-3136), at Ministerkomiteen på sin 9. samling den 2.-3. august 1951 fik forelagt et udkast til tillægsprotokol, som var udarbejdet af det ekspertudvalg, hvortil en række ændringsforslag var blevet henskudt i forbindelse med, at der i november 1950 blev opnået enighed om EMK. Ministerkomiteen vedtog udkastet, der indeholdt bestemmelser om beskyttelse af ejendomsretten, retten til undervisning og forpligtelse for deltagerstaterne til med passende mellemrum at lade afholde frie valg.

Efter at udkastet havde gennemgået en række ændringer i Den rådgivende Forsamlings udvalg for juridiske og administrative anliggender, blev der opnået enighed om indholdet. Tillægsprotokollen blev herefter undertegnet af repræsentanter fra samtlige medlemmer af Europarådet den 20. marts 1952 i forbindelse med Ministerkomiteens 10. samling i Paris.

Tillægsprotokollen er bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953 (Lovtidende C, 1953, side 210-215), jf. bilag 2 til betænkningen.

3.3.2. Ikrafttræden.

Protokollen trådte i kraft den 18. maj 1954, efter at 10 deltagerstater havde deponeret deres ratifikationsinstrumenter, jf. tillægsprotokollens art. 6.

3.3.3. Indhold.

Tillægsprotokollen består af en præambel og 6 artikler.

Det fremgår af præamblen, at protokollens bestemmelser er et supplement til afsnit I i EMK.

Art. 1 fastslår, at enhver fysisk eller juridisk person er berettiget til uforstyrret nydelse af sin ejendom, og at ingen må berøves sin ejendom undtagen i samfundets interesse og i overensstemmelse med lov og folkeretlige principper. Sikringen af ejendomsretten begrænser dog ikke en stats ret til at håndhæve love, som den anser for nødvendige for at overvåge, at ejendomsretten udøves i overensstemmelse med almenhedens interesse, eller for at sikre betaling af skatter, andre afgifter og bøder.

Ifølge art. 2 må ingen nægtes retten til uddannelse. Staten skal ved udøvelsen af funktioner, som den har påtaget sig i henseende til uddannelse og undervisning, respektere forældrenes ret til at sikre sig, at uddannelse og undervisning sker i overensstemmelse med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning.

I art. 3 pålægges der deltagerstaterne en pligt til med passende mellemrum at lade afholde frie, hemmelige valg. Valgene skal foregå under forhold, der sikrer folkets frie meningstilkendegivelse ved valget af medlemmer til den lovgivende forsamling.

Art. 4 omhandler en deltagerstats adgang til at afgive og tilbagekalde erklæringer om udstrækning af protokollen til at gælde områder, for hvis internationale forpligtelser den er ansvarlig.

I art. 5 slås det fast, at tillægsprotokollens art. 1-4 er et tillæg til EMK, og at alle dennes bestemmelser derfor også er gældende i forhold til tillægsprotokollen.

Art. 6 vedrører undertegnelse, ratifikation, ikrafttræden og deponering af ratifikationsinstrumenterne.

3.4. Protokol nr. 2 af 6. maj 1963.

3.4.1. Tilblivelse.

Protokollen blev undertegnet i Strasbourg den 6. maj 1963.

Danmark undertegnede i henhold til kongelig resolution af 29. april 1963 uden ratifikationsforbehold.

Protokollen blev bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 67 af 23. november 1964 (Lovtidende C, 1964, side 471-479), jf. bilag 3 til betænkningen.

3.4.2. Ikrafttræden.

Protokollen trådte i kraft den 21. september 1970 efter at være tiltrådt af samtlige deltagerstater, jf. protokollens art. 5.

3.4.3. Indhold.

Protokol nr. 2 består af en præambel og 5 artikler.

Det fremgår af præamblen, at protokollen er blevet til som følge af, at deltagerstaterne har fundet det hensigtsmæssigt at give Menneskerettighedsdomstolen kompetence til under visse betingelser at fremkomme med rådgivende udtalelser.

Det fremgår af protokollens art. 1, at Domstolen på Ministerkomiteens anmodning kan fremkomme med rådgivende udtalelser om juridiske spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionen og de tilhørende protokoller. Sådanne udtalelser skal dog ikke vedrøre noget spørgsmål om indholdet eller udstrækningen af de rettigheder og friheder, som er fastsat i konventionens afsnit I eller i protokollen, eller andre spørgsmål, som Kommissionen, Domstolen eller Ministerkomiteen måtte skulle tage stilling til som følge af noget i henhold til konventionen iværksat retsskridt.

Ved afstemning i Ministerkomiteen om indhentning af rådgivende udtalelser fra Domstolen kræves kvalificeret flertal.

Ifølge art. 2-3 afgør Domstolen selv, om den har kompetence til at afgive en rådgivende udtalelse. Hele dommerkollegiet skal være tilstede, når afgørelse træffes. Udtalelserne skal være ledsaget af præmisser, ligesom dommerne er berettiget til at afgive dissens.

Art. 4 udslrækker Domstolens kompetence i medfør af konventionens art. 55 til også at fastsætte forretningsorden og procedureregler for behandlingen af rådgivende udtalelser.

Art. 5 vedrører undertegnelse, ratifikation, ikrafttræden m.v.

Ministerkomiteen har endnu aldrig benyttet beføjelsen til at indhente en udtalelse fra Domstolen.

3.5. Protokol nr. 3 af 6. maj 1963.

3.5.1. Tilblivelse.

Protokollen blev undertegnet i Strasbourg den 6. maj 1963.

Danmark undertegnede i henhold til kongelig resolution af 29. april 1963 uden ratifikationsforbehold.

Protokollen blev bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 67 af 23. november 1964 (lovtidende C, 1964, side 471-479), jf. bilag 4 til betænkningen.

3.5.2. Ikrafttræden.

Protokollen trådte i kraft den 21. september 1970 efter at være tiltrådt af samtlige deltagerstater, jf. protokollens art. 4.

3.5.3. Indhold.

Protokol nr. 3 består af en præambel og 4 artikler.

Art. 1 vedrører ændring af EMK's art. 29, hvis ordlyd ændredes fra:

"Artikel 29.

Stk. 1. Kommissionen skal udføre de i artikel 28 nævnte funktioner ved en underkommission bestående af syv kommissionsmedlemmer.

Stk. 2. Hver af vedkommende parter kan udpege en person til medlem af denne underkommission.

Stk. 3. De øvrige medlemmer vælges ved lodtrækning i overensstemmelse med de i Kommissionens forretningsorden foreskrevne regler."

til

"Artikel 29.

Efter at have antaget et i henhold til artikel 25 indgivet andragende kan Kommissionen dog enstemmigt beslutte at afvise dette, hvis den under sin undersøgelse konstaterer, at en af de i artikel 27 omtalte grunde til afvisning er tilstede.

I et sådant tilfælde underrettes parterne om afgørelsen."

Art. 2-3 vedrører konsekvensrettelser som følge af ændringen af EMK art. 29.

Art. 4 vedrører undertegnelse, ratifikation, ikrafttræden m.v.

3.6. Protokol nr. 4 af 16. september 1963.

3.6.1. Tilblivelse.

Protokollen blev undertegnet i Strasbourg den 16. september 1963.

Danmark ratificerede protokollen i henhold til kongelig resolution af 4. september 1963.

Danmarks ratifikationsinstrument blev deponeret hos Europarådets generalsekretær den 30. september 1964.

Samtidig blev der i henhold til protokollens art. 6, stk. 2, afgivet erklæring om, at såvel den i henhold til konventionens art. 25 meddelte anerkendelse af Den europæiske Menneskerettighedskommissions kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner som anerkendelsen i henhold til konventionens art. 46 af Menneskerettighedsdomstolens kompetence også skal omfatte protokollens art. 1-4. Anerkendelsen skete i begge tilfælde for tiden indtil 6. april 1967. Gyldigheden af de nævnte erklæringer er senest forlænget for et tidsrum af i alt 10 år fra den 6. april 1982 at regne. (Udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 17 af 17. februar 1989, Lovtidende C). Se også herom ovenfor under pkt. 3.2.1.

Protokollen er bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 17 af 17. februar 1965 (Lovtidende C, 1965, side 120-125), jf. bilag 5 til betænkningen.

3.6.2. Ikrafttræden.

Protokollen trådte i kraft den 2. maj 1968, efter at 5 deltagerstater havde deponeret deres ratifikationsinstrumenter, jf. protokollens art. 7.

3.6.3. Indhold.

Protokollen indeholder en præambel og 7 artikler.

Det fremgår af præamblen, at protokollen er blevet til med henblik på at tage skridt til at sikre en kollektiv gennemførelse af visse rettigheder og friheder ud over dem, som allerede er omfattet af EMK's afsnit I.

Ifølge protokollens art. 1 må ingen berøves sin frihed alene på grund af manglende evne til at opfylde en kontraktsmæssig forpligtelse.

Art. 2, stk. 1, omhandler retten for enhver, der retsmæssigt opholder sig på en stats territorium til bevægelsesfrihed og til frit at vælge sit opholdssted.

Stk. 2 omhandler retten til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget.

Stk. 3 bestemmer, at de nævnte rettigheder kun kan underkastes begrænsninger, som er i overensstemmelse med loven, og som i et demokratisk samfund er nødvendige af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at opretholde den offentlige orden m.v.

Stk. 4 bestemmer, at de i stk. 1 omhandlede rettigheder inden for særlige områder kan underkastes restriktioner, som er indført ved lov, og som i et demokratisk samfund tjener almenvellet.

Art. 3 bestemmer, at ingen ved individuelle eller kollektive foranstaltninger kan udvises af et territorium tilhørende den stat, hvor han er statsborger, og ingen kan berøves retten til at indrejse i den stat, hvor han er statsborger.

Art. 4 fastslår, at kollektiv udvisning af udlændinge er forbudt.

Art. 5 omhandler en deltagerstats mulighed for at afgive erklæring om, i hvilket omfang protokollen skal være gældende på territorier, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig.

Ifølge art. 6, stk. 1, skal protokollens art. 1-5 betragtes som tillægsartikler til EMK, og alle konventionens bestemmelser skal anvendes i overensstemmelse hermed.

Ifølge stk. 2 kan retten til individuel klageadgang, der er anerkendt ved en erklæring i henhold til EMK's art. 25, eller anerkendelse af Domstolens bindende kompetence i henhold til konventionens art. 46 dog kun bringes til anvendelse, såfremt deltagerstaten har afgivet erklæring om, at den nævnte ret og Domstolens kompetence anerkendes for så vidt angår samtlige eller enkelte af protokollens art. 1-4.

Danmark har afgivet en sådan erklæring vedrørende art. 1-4. Se under pkt. 3.6.1.

Art. 7 vedrører undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden.

3.7. Protokol nr. 5 af 20. januar 1966.

3.7.1. Tilblivelse.

Protokollen blev undertegnet i Strasbourg den 20. januar 1966.

Danmark undertegnede i henhold til kongelig resolution af 11. januar 1966 uden ratifikationsforbehold.

Protokollen er bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 35 af 22. marts 1972 (Lovtidende C, 1972, side 103-107), jf. bilag 6 til betænkningen.

3.7.2. Ikrafttræden.

Protokollen trådte i kraft den 20. december 1971, efter at samtlige deltagerstater havde tilsluttet sig den, jf. protokollens art. 5.

3.7.3. Indhold.

Protokollen består af en præambel og 5 artikler. Den vedrører ændring af EMK's art. 22 og 40.

Det fremgår af præamblen, at deltagerstaterne havde fundet, at der var opstået visse ulemper ved anvendelsen af de nævnte bestemmelser vedrørende funktions-

tiden for medlemmerne af Menneskerettighedskommissionen og Menneskerettighedsdomstolen.

Art. 1 supplerer EMK's art. 22 med bestemmelser (slk. 3 og 4), der i videst muligt omfang skal sikre, at medlemskabet for halvdelen af Kommissionens medlemmer fornyes hvert 3. år.

Art. 2 vedrører konsekvensrettelser i art. 22 som følge af de nye bestemmelser.

Art. 3 supplerer EMK's art. 40 med tilsvarende bestemmelser for Domstolens medlemmer.

Art. 4 vedrører undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden m.v.

3.8. Tillægsprotokol nr. 6 af 28. april 1983.

3.8.1. Tilblivelse.

Tillægsprotokollen blev undertegnet i Strasbourg den 28. april 1983.

Danmark ratificerede tillægsprotokollen i henhold til kongelig resolution af 23. november 1983.

Danmarks ratifikationsinstrument blev deponeret hos Europarådets generalsekretær den 1. december 1983.

Tillægsprotokollen er bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 72 af 20. september 1985 (Lovtidende C, 1985, side 256-260), jf. bilag 7 til betænkningen.

3.8.2. Ikrafttræden.

Tillægsprotokollen trådte i kraft den 1. marts 1985, efter at 5 deltagerstater havde deponeret deres ratifikationsinstrumenter, jf. protokollens art. 8.

3.8.3. Indhold.

Tillægsprotokollen består af en præambel og 9 artikler.

Der oplyses i præamblen, at den er blevet til på baggrund af, at den udvikling, der er sket i adskillige af Europarådets medlemsstater, er udtryk for en generel

tendens hen imod afskaffelse af dødsstraf.

Det følger af art. 1, at dødsstraffen skal afskaffes, og at ingen må idømmes en sådan straf eller henrettes.

Art. 2 giver dog deltagerstaterne mulighed for at foreskrive dødsstraf for handlinger, der er begået i krigstid eller under overhængende fare for krig. Europarådets generalsekretær skal underrettes om bestemmelser herom.

Art. 3 og 4 fastslår, at der ikke i medfør af EMK's art. 15 eller 64 kan ske fravigelse fra eller tages forbehold over for protokollens bestemmelser.

Art. 5 vedrører en deltagerstats mulighed for ved særskilt erklæring at angive, på hvilke territorier protokollen skal finde anvendelse, og til senere at udvide eller tilbagekalde sådanne erklæringer.

Det følger af art. 6, at protokollens art. 1-5 skal betragtes som tillægsartikler til EMK, og at alle konventionens bestemmelser skal anvendes i overensstemmelse hermed.

Art. 7-9 vedrører undertegnelse, ratifikation, ikrafttræden m.v.

3.9. Tillægsprotokol nr. 7 af 22. november 1984.

3.9.1. Tilblivelse.

Tillægsprotokollen blev undertegnet i Strasbourg den 22. november 1984.

Danmark ratificerede tillægsprotokollen i henhold til kongelig resolution af 1. august 1988.

Danmark har i forbindelse med ratifikationen afgivet en erklæring i henhold til protokollens art. 7, stk. 1, ifølge hvilken protokollens bestemmelser ikke finder anvendelse på Færøerne. Fra dansk side har man endvidere taget følgende forbehold i relation til art. 2:

> "Den danske regering erklærer, at art. 2, stk. 1, ikke skal være til hinder for anvendelse af regler i Lov om Rettens Pleje, hvorefter ankeadgang bliver afskåret i politisager,
>
> a) hvor domfældte, skønt lovligt indstævnet, ikke har givet møde i sagen,
>
> b) hvor retten har ladet straffen bortfalde, og

c) hvor der kun er idømt bøde eller konfiskation af genstande under en ved lov fastsat grænse eller værdi."

Endvidere har Danmark afgivet en erklæring i henhold til protokollens art. 7, stk. 2, ifølge hvilken man fra dansk side anerkender den individuelle klageadgang og Domstolens kompetence med hensyn til protokollens art. 1-5. De nævnte erklæringer og forbehold blev bekendtgjort samtidig med bekendtgørelsen af tillægsprotokollen, jf. bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989 (lovtidende C, 1989, side 82-89), jf. bilag 8 til betænkningen. Se i øvrigt om erklæringer i henhold til konventionens art. 25 og 46 ovenfor under pkt. 3.2.1.

Danmarks ratifikationsinstrument blev deponeret hos Europarådets generalsekretær den 18. august 1988.

3.9.2. Ikrafttræden.

Tillægsprotokollen trådte i kraft den 1. november 1988, efter at 7 deltagerstater havde deponeret deres ratifikationsinstrumenter, jf. nærmere tillægsprotokollens art. 9.

3.9.3. Indhold.

Protokollen består af en præambel og 10 artikler.

Det fremgår af præamblen, at protokollen er udtryk for et ønske om at tage yderligere skridt til at sikre den fælles gennemførelse af visse rettigheder og friheder gennem EMK.

Art. 1 fastsætter en række retssikkerhedsgarantier i forbindelse med udvisning af en udlænding, der er lovligt bosiddende på en deltagerstats territorium, herunder retten til at fremkomme med sine bemærkninger og til at få sagen prøvet påny.

Art. 2, slk. 1, fastslår, at som hovedregel har enhver, der af en domstol er domfældt for en strafbar lovovertrædelse, ret til at få skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen prøvet ved en højere domstol. Der kan dog ske fravigelse herfra i de i stk. 2 omhandlede særlige tilfælde.

Danmark har taget forbehold vedrørende art. 2. Se ovenfor under pkt. 3.9.1.

Det følger af art. 3, at en person, som viser sig at være urigtigt domfældt, skal

have erstatning, medmindre han selv er helt eller delvis skyld i den urigtige domfældelse.

Art. 4, stk. 1, fastslår princippet om, at ingen påny under samme deltagerstats jurisdiktion skal kunne stilles for en domstol og dømmes for en lovovertrædelse, som han allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt for.

Stk. 2 åbner dog mulighed for, at en sag kan genoptages som følge af nye beviser eller grundlæggende rettergangsfejl.

Stk. 3 bestemmer, at der ikke i medfør af konventionens art. 15 kan ske fravigelse fra protokollens art. 4.

Ifølge art. 5 skal ægtefæller i privatretlig henseende i deres indbyrdes forhold og i forhold til deres børn nyde lige rettigheder og pligter med hensyn til indgåelse af ægteskab, under ægteskab og ved opløsning af ægteskab. En deltagerstat kan dog tage sådanne forholdsregler, som er nødvendige af hensyn til børnenes interesser.

Art. 6 vedrører en medlemsstats mulighed for nærmere at angive, på hvilket eller hvilke områder protokollen skal finde anvendelse, og til ved erklæring af udvide eller begrænse disse områder.

Ifølge art. 7 skal protokollens art. 1-6 anses som supplerende artikler til konventionen, og alle konventionens bestemmelser skal finde anvendelse i overensstemmelse hermed.

Ifølge stk. 2 skal der afgives en særlig erklæring, såfremt erklæringer i medfør af konventionens art. 25 og 46 også skal have virkning for protokollens art. 1-5.

Danmark har afgivet erklæring i henhold til protokollens art. 7, stk. 1 og 2. Se herom ovenfor under pkt. 3.9.1.

Art. 8-10 vedrører undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden.

3.10. Tillægsprotokol nr. 8 af 19. marts 1985.

3.10.1. Tilblivelse.

Protokollen blev undertegnet i Wien den 19. marts 1985.

Danmark undertegnede uden ratifikationsforbehold.

Tillægsprotokollen er bekendtgjort ved bekendtgørelse nr. 33 af 15. marts 1990 (Lovtidende C, 1990, side 80-88), jf. bilag 9 til betænkningen.

3.10.2. Ikrafttræden.

Protokollen trådte i kraft den 1. januar 1990, jf. protokollens art. 13. Samtlige deltagerstater har ratificeret eller godkendt protokollen.

3.10.3. Indhold.

Protokol nr. 8 består af en præambel og 14 artikler.

Protokollen vedrører en række ændringer af bestemmelserne vedrørende Menneskerettighedskommissionen og Menneskerettighedsdomstolen, herunder ændringer af konventionens art. 20-21, 23, 28-31, 34, 40-41 og 43.

Protokollen har ifølge sin præambel til formål at forbedre og i særdeleshed fremme sagsbehandlingen ved Menneskerettighedskommissionen. Endvidere ændres visse bestemmelser om sagsbehandlingen i Menneskerettighedsdomstolen.

Den vigtigste ændring for så vidt angår Kommissionens sagsbehandling er en ændring af konventionens art. 20, der giver mulighed for at arbejde i kamre, hvert sammensat af mindst 7 medlemmer. Disse kamre kan undersøge klager i henhold til konventionens art. 25, som kan behandles på grundlag af etableret retspraksis, eller som ikke giver anledning til alvorlig tvivl vedrørende fortolkningen af konventionen.

Endvidere skabes der mulighed for, at Kommissionen kan nedsætte komitéer, hver bestående af mindst 3 medlemmer, som enstemmigt kan afvise klager i henhold til konventionens art. 25 eller slette dem fra sagslisten, når en sådan beslutning kan tages uden nærmere undersøgelse.

I art. 21 indsætles en ny bestemmelse om, hvilke krav der stilles til personer, som er kandidater til Kommissionen.

I art. 23 indføjes ligeledes en ny bestemmelse om kravene til kommissionsmedlemmernes uafhængighed og upartiskhed m.v. i deres funktionsperiode.

Der foretages en redaktionel ændring af art. 28 og 30, idet disse 2 bestemmelser sammenskrives og bliver til art. 28. Sammenskrivningen indebærer ikke indholdsmæssige ændringer.

Art. 29 ændres således, at beslutning om at afvise antagne klager som følge af de mangler, der er omhandlet i art. 27, fremover kan ske med to tredjedeles flertal i stedet for enstemmigt.

Som ny art. 30 indsættes en bestemmelse om slettelse af klager af sagslisten, såfremt klageren ikke har til hensigt at forfølge klagen, sagen er blevet løst, eller det i øvrigt efter Kommissionens opfattelse ikke længere er begrundet at fortsætte undersøgelsen af klagen.

Det følger af den nye art. 30, stk. 2, at slettelse af sagslisten af en allerede antaget sag indebærer, at Kommissionen skal udarbejde en rapport med en konstatering af kendsgerningerne og beslutningen om at slette sagen samt begrundelsen herfor. Denne rapport, der kan offentliggøres, sendes til parterne og til Ministerkomiteen til underretning.

Art. 30, stk. 3, giver adgang til at genoptage en sag på sagslisten.

Art. 31, stk. 1, indeholder en præcisering af, i hvilke tilfælde Kommissionen skal udarbejde en rapport.

I art. 34 foretages en konsekvensændring som følge af ændring af art. 20.

I art. 40 indsættes som stk. 7 en ny bestemmelse vedrørende medlemmerne af Domstolen, herunder om kravene til deres uafhængighed og upartiskhed i deres funktionsperiode.

I art. 41 åbnes der mulighed for at vælge 2 vicepræsidenter for Domstolen i stedet for som nu 1 vicepræsident. Valgperioden er uændret.

I art. 43 ændres antallet af deltagende dommere i sagsbehandlingen ved Domstolen fra 7 til 9.

3.11. Tillægsprotokol nr. 9 af 6. november 1990.

3.11.1. Tilblivelse.

Protokollen blev undertegnet i Rom den 6. november 1990.

Danmark undertegnede protokollen med ratifikationsforbehold.

Protokollen er ikke bekendtgjort, da den endnu ikke er trådt i kraft. Der er ikke udarbejdet en officiel oversættelse til dansk, men den engelske og franske version er optaget som bilag 10 til betænkningen.

3.11.2. Ikrafttræden.

Ifølge protokollens art. 7 træder den i kraft på den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en 3-måneders periode, som regnes fra det tidspunkt, hvor 10 stater i overensstemmelse med bestemmelsen i protokollens art. 6 har ratificeret den.

3.11.3. Indhold.

Protokollen indebærer ændringer af selve konventionen.

Ifølge protokollens art. 2 ændres konventionens art. 31, stk. 2, således, at Kommissionens rapport ikke blot oversendes til Ministerkomitéen og til de implicerede stater, men også til en eventuel individuel klager.

Rapporten må fortsat ikke offentliggøres af vedkommende stat eller individuelle klager.

Ifølge protokollens art. 3 ændres konventionens art. 44 således, at ikke blot staterne og Kommissionen kan indbringe en sag for Menneskerettighedsdomstolen, men også enkeltpersoner, ikke-guvernementale organisationer eller grupper af enkeltpersoner, der har klaget til Kommissionen i medfør af konventionens art. 25.

Protokollens art. 4 omhandler en konsekvensændring af konventionens art. 45, således at Domstolens kompetence udvides til ikke blot at omfatte sager indbragt af staterne eller Kommissionen, men også alle sager, som indbringes for den i medfør af den ændrede bestemmelse i konventionens art. 48.

Betænkning 682/1973 opstiller s. 12-13 følgende 3 mulige opfyldelsesmetoder: 1) konstatering af harmoni mellem traktat og intern ret (normharmoni), 2) omskrivning og 3) inkorporering. Det bør understreges, at der i den folkeretlige litteratur anvendes en meget forskellig terminologi. Som eksempel herpå nævnes i Gulmann, Bernhard og Lehmann: "Folkeret", s. 82, at begrebet "inkorporation"/ "inkorporering" undertiden i stedet betegnes "transformation" eller "adoption". Endvidere forekommer det, at flere forskellige opfyldelsesmetoder betegnes ens. I denne betænkning anvendes den terminologi, som er angivet i Betænkning 682/1973.

4.1.1. Konstatering af normharmoni.

Fælles for denne opfyldelsesmetode og den nedenfor under pkt. 4.1.2. beskrevne omskrivningsmetode er, at traktatens materielle bestemmelser (dvs. f.eks. ikke regler om undertegnelse og ratifikation) sammenholdes med de nationale regler med henblik på at konstatere, om og i givet fald i hvilket omfang ophævelse eller ændring af gældende regler eller eventuelt vedtagelse af helt nye regler er påkrævet for at opfylde traktaten.

Fører fortolkningen af traktaten og de nationale regler **til,** at traktatforpligtelserne vil blive opfyldt på grundlag af gældende ret, behøver den pågældende stat ikke at foretage yderligere opfyldelsesskridl. Opfyldelsen er sket ved konstatering af normharmoni.

Der peges i Betænkning 682/1973, s. 13 på, at det vil kunne tænkes at være tilstrækkeligt, hvis intern ret blot kan fortolkes eller - inden for områder, hvor administrationen er i besiddelse af skønsmæssige beføjelser - kan anvendes således, at traktaten opfyldes.

4.1.2. Omskrivning.

Konstateres det ved den under pkt. 4.1.1. beskrevne fortolkning af traktaten og den nationale lovgivning, at gældende ret ikke er i overensstemmelse med traktaten, ændres de gældende regler med henblik på at opfylde forpligtelserne i henhold til traktaten. Ændringen kan f.eks. ske ved ophævelse af en bestemmelse, ved ændringer af gældende bestemmelser eller eventuelt ved gennemførelse af helt nye bestemmelser. Det påpeges i Betænkning 682/1973, s. 12, at man herved står frit, såvel over for traktatens eller traktatbestemmelsens systematiske opbygning som over for dens mere konkrete regelformulering - blot det endelige resul-

tat af omskrivningsprocessen sikrer traktatens opfyldelse.

4.1.3. Inkorporering.

Inkorporering adskiller sig væsentligt fra de to nævnte opfyldelsesmetoder, idet begrebet anvendes om de tilfælde, hvor det i en national lov, grundlov eller i en anden bindende retsforskrift bestemmes, at traktaten bliver en bestanddel af national ret i den form, den er indgået. Det kan i en national retsforskrift fastsættes, at en bestemt traktat skal være en bestanddel af national ret, eller det kan fastsættes, at fremtidige traktater vedrørende et bestemt retsområde automatisk bliver en bestanddel heraf. Traktaten bliver derved direkte anvendelig på lige fod med andre nationale regler, men skal fortolkes under hensyntagen til sin folkeretlige oprindelse. Se Gulmann, Bernhard og Lehmann: "Folkeret", s. 83. Det er derfor som anført i Betænkning 682/1973, s. 12, traktatens autentiske sprog, dens forarbejder, folkeretlige forlolkningsprincipper m.v., der skal lægges til grund af de nationale retsanvendende myndigheder.

Som anført i den nævnte betænkning, smst., vil det være en forudsætning for, at inkorporering kan anvendes som eneste opfyldelsesmetode, at konventionen er egnet til at blive anvendt af domstolene i den form, den har, således at den ikke kun består af vage bestemmelser, der kræver udfyldning eller valg mellem flere muligheder. Endvidere vil der kunne opstå spørgsmål om den "folkeretlige" norms hierarkiske placering, dens tidsmæssige gyldighed i forhold til almindelige interne normer m.v. Betydningen af denne problematik i dansk ret er behandlet af Nina Holst-Christensen i artiklen "Gælder menneskerettighederne i Danmark?" (Juristen 1989, s. 48 ff).

4.1.4. Dansk praksis med hensyn til opfyldelse af traktater.

Dansk opfyldelsespraksis er nærmere gennemgået i Betænkning 682/1973, s. 17-23. Det fremgår heraf, at såvel konstatering af normharmoni som omskrivning og inkorporering har været anvendt. Der nævnes endvidere et eksempel på, at flere opfyldelsesmetoder er anvendt til opfyldelse af samme internationale overenskomst. I Juridisk Grundbog 4. udg. 1988, Bind 2, er det s. 150 oplyst, at der i de senere år har kunnet konstateres en øget anvendelse af inkorporering og en ændring i inkorporeringsformen.

Betænkning 682/1973 forudsætter, at den inkorporerede traktat offentliggøres i Lovtidende C. Der forekommer dog flere eksempler på, at traktatteksten i sin helhed optages som bilag til en inkorporeringslov og trykkes i Lovtidende A, jf.

eksempelvis lov nr. 733 af 7. december 1988 (international købelov). I sådanne tilfælde optages en bemærkning i Lovtidende C om, hvor traktatteksten er offentliggjort, ligesom sædvanlige bekendtgørelser af andre landes tiltrædelse m.v. af traktaten fortsat sker i Lovtidende C.

4.2. Opfyldelsesmetode med hensyn til Den europæiske Menneskerettighedskonvention og de tilhørende protokoller.

4.2.1. Konventionen og 1. tillægsprotokol.

Den opfyldelsesmetode, som anvendtes i forbindelse med Danmarks ratifikation af Den europæiske Menneskerettighedskonvention og tillægsprotokollen hertil i 1953, var hovedsagelig "konstatering af normharmoni", men på et enkelt punkt blev der foretaget en lovændring, således at konventionen her blev opfyldt ved omskrivning.

Et folketingsudvalg behandlede spørgsmålet om samtykke til ratifikationen og søgte herved oplysning om, hvorvidt ratifikationen ville kræve lovændringer. I udvalgets betænkning (Rigsdagstidende 1953-54, Tillæg B, sp. 429) hedder det:

> "Gennem Udenrigsministeriet er indhentet erklæringer fra de forskellige fagministre om, hvorvidt konventionens vedtagelse vil kræve ændringer i dansk lovgivning. Ifølge de gennem Udenrigsministeriet modtagne svar er konventionen i overensstemmelse med gældende lovgivning, jf. i øvrigt udvalgets som bilag optrykte skrivelse til udenrigsministeren af 12. december f.å. og ministerens svar i skrivelse af 22. januar d.å."

I den nævnte skrivelse fra udvalget til udenrigsministeren udbad udvalget sig blandt andet "en redegørelse for de af de forskellige fagministerier afgivne erklæringer i anledning af konventionen", "Justitsministeriets eventuelle bemærkninger til konventionens art. 2" og "Indenrigsministeriets udtalelse om konventionens art. 5". Endelig ønskede et medlem af udvalget "en udtalelse fra justitsministeren om, hvorledes praktiseringen af de hemmelige kartoteker kan forenes med overholdelse af konventionens art. 8".

Det fremgår af udenrigsministerens skrivelse til udvalget, at Statsministeriet, Indenrigsministeriet, Justitsministeriet, Arbejds- og Socialministeriet, Kirkeministeriet og Undervisningsministeriet var blevet hørt om, hvorvidt de havde noget at erindre imod, at konventionen og tillægsprotokollen blev ratificeret af Danmark. Alle ministerier havde erklæret sig indforstået med ratifikationen. Arbejds- og Socialministeriet mente dog ikke, at sociallovgivningen opfyldte konventionens bestemmelser. Socialministeriets forbehold medførte derfor en æn-

dring af nogle bestemmelser i lov om offentlig forsorg vedrørende tvangsanbringelse af forsømmelige forsørgere og bidragsskyldnere m.fl., jf. lov nr. 33 af 25. februar 1953 om ændring i lov om offentlig forsorg. Se herom nærmere nedenfor under pkt. 4.2.3.

Med hensyn til konventionens art. 2 havde Justitsministeriet udtalt, at der ikke var uoverensstemmelse mellem denne bestemmelse og straffelovens § 13 om straffrihed ved udøvelsen af nødværge, idet straffeloven ikke hjemlede straffrihed i videre omfang end forudsat i konventionens art. 2.

Som svar på spørgsmålet om de hemmelige kartotekers forenelighed med konventionens art. 8 havde Justitsministeriet oplyst, at indsamling og registrering af visse oplysninger ikke uden for lovhjemlede tilfælde, jf. konventionens art. 8, stk. 2, førte til indgreb i de nævnte goder, og at virksomheden derfor ikke var i strid med konventionen.

Indenrigsministeriet havde ved besvarelsen af spørgsmålet vedrørende konventionens art. 5 henvist til, at Justitsministeriet havde udtalt, at tvangsindlæggelse af sindssyge måtte anses for hjemlet ved konventionens art. 5, stk. 1, litra e, og at dansk ret efter Justitsministeriets opfattelse sikrede de tilbageholdte personer de i art. 5, stk. 4 og 5 omhandlede rettigheder.

Konventionen og tillægsprotokollen blev herefter ratificeret, uden at der blev foretaget yderligere lovændringer.

4.2.2. Tillægsprotokollerne 2-8.

Den opfyldelsesmetode, der er blevet anvendt i forbindelse med protokollerne 2-8, er ligeledes "konstatering af normharmoni".

I forbindelse med ratifikationen af tillægsprotokol nr. 7 fandt man fra regeringens side ikke at kunne opfylde protokollen fuldt ud, og der blev derfor taget et forbehold i form af en erklæring om, at protokollens artikel 2, stk. 1, ikke skulle være til hinder for, at ankeadgangen i visse politisager blev afskåret. Se nærmere herom ovenfor i kapitel 3, under pkt. 3.9.1.

4.2.3. Lovændringer i umiddelbar tilslutning til ratifikationen af konventionen. (Lov nr. 33 af 25. februar 1953 om ændring i lov om offentlig forsorg)

I forbindelse med Danmarks ratifikation af Den europæiske Menneskereltig-

hedskonvention blev der som nævnt ovenfor under pkt. 4.2.1. foretaget en udførlig gennemgang af lovgivningen under en række ministeriers forretningsområder. Socialministeriet fandt i forbindelse hermed, at nogle bestemmelser i lov om offentlig forsorg var uforenelige med Danmarks forpligtelser i henhold til konventionen.

Den 3. december 1952 fremsatte arbejds- og socialministeren et lovforslag, som havde til formål at sikre Danmarks opfyldelse af konventionen. I bemærkningerne til lovforslaget, (Rigsdagstidende 1952-53, Tillæg A, sp. 3161), der blev vedtaget som lov nr. 33 af 25. februar 1953 om ændring i lov om offentlig forsorg, kom dette klart til udtryk, idet indledningen til bemærkningerne havde følgende ordlyd:

> "Nærværende lovforslag tilsigter at bringe forsorgsloven i overensstemmelse med den af Det europæiske Råd vedtagne og af Rigsdagen ratificerede konvention af 4. november 1950 til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder."

Der blev herefter foretaget en gennemgang af forsorgslovens forenelighed med bestemmelserne i konventionens artikel 5, stk. 1, litra b og e, idet det konkluderedes, at forsorgslovens bestemmelser om anbringelse af børn og tvangsanbringelse af alkoholister og erhvervs- og subsistensløse, prostituerede kvinder havde hjemmel i konventionen, medens lovens regler og praksis vedrørende anvendelse af frihedsberøvelse over for visse trængende personer af forsørgelsesmæssige, eventuelt tillige helbredsmæssige grunde, ikke kunne anses for forenelige med konventionen. Det samme gjaldt reglerne om tvangsanbringelse af visse straffede personer. Endvidere fandt Arbejds- og Socialministeriet, at lovens regler om tvangsforanstaltninger over for forsømmelige bidragsskyldige og visse af bestemmelserne om forsømmelige forsørgere gik ud over, hvad der var nødvendigt til at sikre forsørgelses- og bidragspligtens opfyldelse.

Det fremgår af bemærkningerne, at Arbejds- og Socialministeriets udvalg vedrørende forsorgen for de i forsorgslovens kapitel XXIV-XXVII omhandlede personer (anstaltsudvalget) i en i 1953 afgivet delbetænkning ligeledes havde behandlet spørgsmålet om forsorgslovens forenelighed med Menneskerettighedskonventionen og stillet forslag om ændringer, som udvalget fandt nødvendige med henblik på ratifikation, jf. betænkningen side 170-182. Disse ændringsforslag var mindre vidtgående end de ændringer, som blev foreslået af Arbejds- og Socialministeriet, der i bemærkningerne til lovforslaget, (sp. 3164) blandt andet begrundede sin holdning på følgende måde:

> ".... Ministeriets standpunkt skyldes den hovedbetragtning, at der etter ra-

tifikaiioner af den her henhørende art ikke bør være nogen som helst tvivl med hensyn til, at dansk lovgivning fuldt ud opfylder de i konventionen stillede krav eller nedlagte principper."

4.3, løbende tilpasning til Menneskerettighedskonventionen og konventionsorganernes praksis under lovforberedende arbejde.

4.3.1. Justitsministeriets praksis i forbindelse med lovteknisk gennemgang af lovforslag.

Justitsministeriets Lovafdeling, der blev oprettet i 1958, har blandt andet til opgave at rådgive andre fagministerier med hensyn til lovforberedelse. Retningslinierne for denne rådgivningsvirksomhed er fastlagt ved Statsministeriets cirkulæreskrivelse af 16. maj 1960.

Ud over en vurdering af et lovudkasts tekniske udformning foretager Lovafdelingen også en vurdering af udkastets forhold til grundloven, andre love, navnlig de centrale love, lovgivningens principper og almindelige retsgrundsætninger. Se Juridisk Grundbog, 4. udg., Bind 2, "I.oven", side 106 (redigeret af W.E. von Eyben, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1989). At der ved den lovtekniske gennemgang også forudsættes stillingtagen til foreneligheden med Den europæiske Menneskerettighedskonvention fremgår af Grundbogen, side 49.

Som et nyere eksempel på et tilfælde, hvor Justitsministeriet i forbindelse med den lovtekniske gennemgang har været opmærksom på, at et lovudkast indebar problemer i forhold til Den europæiske Menneskerettighedskonvention, kan nævnes udkastet til lov om erhvervsuddannelser (vedtaget som lov nr. 211 af 5. april 1989 om erhvervsuddannelser).

Loven indeholder i §§ 63-65 regler om nedsættelsen af et tvistighedsnævn, der skal behandle tvister mellem en elev og den virksomhed, hvor eleven er i praktik.

I forbindelse med den lovtekniske gennemgang af del oprindelige lovudkast anbefalede Justitsministeriet, at en bestemmelse om tvistighedsnævnets møder blev formuleret således, at møderne er offentlige, medmindre nævnet i den enkelte sag beslutter det modsatte. Den pågældende bestemmelse var i udkastet formuleret i overensstemmelse med de regler, der gjaldt for tvistighedsnævnet efter loven om erhvervsfaglige grunduddannelser, jf. § 11 i lovbekendtgørelse nr. 150 af 18. marts 1987.

Justitsministeriet anbefalede endvidere, at der i lovudkastet blev indsat en be-

stemmelse, hvorefter hver af parterne kan indbringe en sag for de almindelige domstole (lovens § 65, stk. 4). Baggrunden for Justitsministeriets henstillinger var, at man ved vurderingen af tvistighedsnævnets karakter fandt det mest nærliggende at antage, at nævnet ikke er en domstol, men et uafhængigt nævn.

I et notat af 29. februar 1988 om sagen udtalte Justitsministeriet blandt andet følgende:

> "Efter grundlovens § 63 kan domstolene påkende spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser. Det må imidlertid antages, at det er foreneligt med grundloven at bestemme i en lov, at en administrativ afgørelse ikke skal kunne indbringes for domstolene. Sådanne bestemmelser er imidlertid - ud fra retssikkerhedsmæssige synspunkter - blevet søgt undgået eller fjernet i forbindelse med lovrevision inden for de sidste 15-20 år.
>
> Efter Den europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 skal enhver være berettiget til en retfærdig og offentlig rettergang inden for en rimelig frist for en ved lov oprettet uafhængig og upartisk domstol. Dette gælder, når der skal træffes afgørelse blandt andet i en strid om den pågældendes borgerlige rettigheder og forpligtelser.
>
> Efter den praksis, organerne under menneskerettighedskonventionen har fastlagt, må det anses for utvivlsomt, at en sag om en elevs rettigheder i forhold til en uddannelsesvirksomhed er omfattet af artikel 6. Det er således nødvendigt at sikre, at behandlingen finder sted i et offentligt retsmøde, hvis én af parterne ønsker det."

Som et andet eksempel kan nævnes, at Justitsministeriet i et notat af 7. januar 1987 <u>om retsgrundlaget vedrørende fællesantenneanlægs nedtagelse af programmer fra kommunikations- og radiospredningssatellitter</u> udtalte, at der kunne rejses spørgsmål om, hvorvidt restriktioner i forbindelse med nedtagning af signaler fra kommunikationssatellitter kunne tænkes at indebære en krænkelse af Danmarks forpligtelser i henhold til artikel 10 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Denne bestemmelse forpligter deltagerstaterne til at sikre, at de enkelte borgere frit kan modtage informationer, herunder også informationer over landegrænserne. Kun nærmere angivne interesser kan berettige til indgreb i denne rettighed. Det er bl.a. hensynet til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig sikkerhed, samt hindring af udspredelse af fortrolige oplysninger.

Justitsministeriets notat fremkom i forbindelse med overvejelser om, i hvilket omfang hensynet til etableringen af et hybridnet til transmission af bl.a. TV-udsendelser kunne begrunde afslag på ansøgninger om at nedtage signaler fra satellitter. Efter § 4 stk. 4 i lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 571 af 8. august 1986 kunne der kun i særlige tilfælde meddeles ejere af fællesantenneanlæg tilladelse til nedtagelse af signaler fra kommunikationssatel-

litter, og kun hvis nedtagningen ikke stred mod planer om programforsyning af anlægget fra det offentlige telenet. Denne bestemmelse blev, bl.a. under hensyn til den anførte betænkelighed, ophævet ved lov nr. 372 af 10. juni 1987.

Menneskerettighedsdomstolen har den 22. maj 1990 i en sag vedrørende Schweiz (Autronic AG Case, Publications of the Court, Series A, Volume 178, Carl Heymanns Verlag KG, Tyskland) fundet, at et forbud mod parabolantenner er i strid med konventionens artikel 10.

4.3.2. Overvejelser i udvalgsbetænkninger.

Den europæiske Menneskerettighedskonvention stiller en række krav til beskyttelse af personer, der anklages for en forbrydelse, frihedsberøves eller undergives andre straffeprocessuelle indgreb, jf. f.eks. konventionens art. 3-6 og 8 og art. 2-4 i protokol nr. 7. Konventionen stiller endvidere en række krav til indholdet af den nationale straffelovgivning, jf. navnlig konventionens art. 2 og 7, og art. 1-2 i protokol nr. 6.

Det er derfor naturligt, at bl.a. Straffelovrådet, Justitsministeriets strafferetsplejeudvalg og Retsplejcrådet har været opmærksomme på Danmarks forpligtelser i medfør af Menneskerettighedskonventionen. Også i forbindelse med revision af udlændingeloven har Justitsministeriets udvalg været opmærksom på forpligtelserne i medfør af konventionen. Den følgende opregning er ikke udtømmende og vedrører kun betænkninger fra de senere år.

4.3.2.1. Betænkning 801/1977 om Erstatning i anledning afstrafferetlig forfølgning.

I betænkning 801/1977 om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning afgivet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet forelages s. 22-23 en gennemgang af Menneskerettighedskonventionens artikel 5, stk. 5, om erstatning i tilfælde af konventionsstridig anholdelse eller forvaring, og artikel 50 om Menneskerettighedsdomstolens mulighed for at tilkende en krænket part erstatning.

4.3.2.2. Betænkning 968/1982 om udlændingeloven.

Betænkning 968/1982 om udlændingelovgivningen, der var den anden betænkning afgivet af Justitsministeriets udvalg af 14. december 1977 til revision af loven om udlændinges adgang til landet m.v., indeholder forskellige udkast til en ny ud-

lændingclov. Betænkningen har dannet grundlag for lov nr. 226 af 8. juni 1983 med senere ændringer (se lovbekendtgørelse nr. 462 af 26. juni 1987).

Der gøres i betænkningen rede for Danmarks internationale forpligtelser vedrørende udvisning og afvisning af udlændinge. I forbindelse hermed gennemgås forpligtelserne i henhold til Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og 8 samt tillægsprotokol nr. 4, artikel 4. Se betænkningen s. 42-44 og s. 57-58. (Det bemærkes, at tillægsprotokol nr. 7, der i artikel 1 opstiller en række retssikkerhedsgarantier i forbindelse med udvisning, ikke var udarbejdet på tidspunktet for betænkningens afgivelse).

For så vidt angår spørgsmålet om, hvilke myndigheder der skal træffe afgørelse i henhold til udlændingelovgivningen, gennemgås s. 67-68 retten til effektiv oprejsning for en myndighed i henhold til Menneskerettighedskonventionens artikel 13.

Betænkningen indeholder endvidere en samlet oversigt over Danmarks internationale forpligtelser vedrørende udlændingeforhold, herunder overenskomster om menneske- og frihedsrettigheder. Se betænkningen s. 299-303.

4.3.2.3. Betænkning 975/1983 om isolation af varetægtsarrestanter.

Betænkning 975/1983 fra Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg om isolation af varetægtsarreslanter indeholder en nøje gennemgang af Menneskerettighedskommissionens praksis vedrørende konventionens art. 3 for så vidt angår isolation af varetægtsarrestanter og strafafsonere. Se nærmere betænkningens s. 106-115.

Der blev ved lov nr. 299 af 6. juni 1984 om ændring af retsplejeloven vedtaget regler om isolation af varetægtsarrestanter. lovændringen, der med enkelte ændringer byggede på udvalgets lovudkast, fastsatte bl.a. nærmere regler om isolation af varetægtsarrestanter, herunder begrænsning af varigheden af fuldstændig isolation til 8 uger i sammenhæng, medmindre sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover. Endvidere fastsattes det, al ved iværksættelse af isolation må den første frist for iværksættelse af indgrebets længde ikke overstige 2 uger, dvs. at retten i første omgang kun kan afsige kendelse om isolation i 2 uger.

4.3.2.4. Betænkning 978/1983 om varetægtsfængsling i voldssager.

Betænkning 978/1983 om varetægtsfængsling i voldssager afgivet af Justitsmini-

steriets Strafferctsplejeudvalg gennemgår side 21-22 reglerne i Menneskerettighedskonventionens art. 5, samt Europarådets Ministerkomités resolution af 9. april 1965 og dens rekommandation af 27. juni 1980 om varetægtsfængsling.

4.3.2.5. Betænkning 1056/1985 om anonyme vidner m.v.

I forbindelse med gennemgangen af retspraksis vedrørende brugen af anonyme vidner, gennemgår Retsplejerådet i sin betænkning om anonyme vidner m.v. (Betænkning 1056/1985) side 19-20 en afgørelse fra Menneskerettighedskommissionen. I betænkningens afsnit om debat og kritik side 21-25 er medtaget indlæg, hvor spørgsmålet om de danske reglers overensstemmelse med blandt andet Menneskerettighedskonventionen er rejst. Ved lov nr. 321 af 4. juni 1986 indførtes forbud mod brug af anonyme vidner i straffesager. Se nedenfor i kapitel 6 under pkt. 6.2.3.3.2. omtalen af en dansk klagesag ved Menneskerettighedskommissionen vedrørende domfældelse på grundlag af anonyme vidneudsagn.

4.3.2.6. Betænkning 1068/1986. Principbetænkning om tvang i psykiatrien.

I principbetænkning om tvang i psykiatrien afgivet af det af Justitsministeriet nedsatte udvalg vedrørende sindslidendes retsstilling (Betænkning 1068/1986) gennemgås side 140-150 Europarådets rekommandation af 22. februar 1983 vedrørende den retlige beskyttelse af sindslidende personer, der mod deres vilje indlægges eller tilbageholdes på psykiatrisk institution. Rekommandationen er oplaget som bilag til betænkningen. Endvidere indeholder betænkningen side 489 f en nærmere redegørelse for pligten til at yde erstatning, såfremt der er sket frihedsberøvelse i strid med Menneskerettighedskonventionen, jf. konventionens artikel 5, stk. 5.

4.3.2.7. Betænkning 1181/1989 om en lov om fuldbyrdelse af straf.

I kommissoriet for en arbejdsgruppe vedrørende en lov om fuldbyrdelse af straf m.v., nedsat af Straffelovrådet den 17. juni 1985, pålægges det specifikt arbejdsgruppen at være opmærksom på de internationale bestemmelser, som vedrører straffuldbyrdelsen, herunder FNs og Europarådets resolutioner om standard minimum regler for behandlingen af indsatte. Arbejdsgruppens betænkning om en lov om fuldbyrdelse afstraf m.v. (Betænkning 1181/1989) indeholder da også side 25 et særskilt afsnit herom, ligesom "De europæiske Fængselsregler" er optaget som bilag til betænkningen.

4.3.3. Tilpasning af lovgivning og administrative forskrifter i forbindelse med lovrevisioner, afgørelser fra konventionsorganerne eller verserende klagesager.

4.3.3.1. Lov nr. 243 af 8. juni 1978 (Underretning til den anholdte om sigtelsen og tidspunktet for anholdelsen).

Som eksempel på en lovændring, der uden direkte henvisning til Danmarks forpligtelse i medfør af Menneskerettighedskonventionens artikel 5, stk. 2, tilsigtede at opfylde denne, kan nævnes retsplejelovens § 758, stk. 2, som i forbindelse med en omfattende revision af blandt andet reglerne om anholdelse og varetægtsfængsling indsattes i retsplejeloven ved lov nr. 243 af 8. juni 1978. Det fastsættes i bestemmelsen, at politiet i forbindelse med en anholdelse snarest muligt skal gøre den anholdte bekendt med sigtelsen og tidspunktet for anholdelsen.

Retsplejeloven indeholdt også før den nævnte ændring en bestemmelse i § 770, stk. 2, om, at den anholdte skulle gøres bekendt med grundene til anholdelsen, men denne bestemmelse vedrørte alene de tilfælde, hvor anholdelse skete efter rettens beslutning, hvilket som udgangspunkt var en betingelse i henhold til den dagældende retsplejelov, jf. §§768-769. Den i praksis gældende hovedregel var imidlertid, at politiet foretog anholdelser i medfør af den dagældende retsplejelovs § 777 om anholdelser, der uden foregående retsbeslutning kunne foretages, for at øjemedet ikke skulle forspildes. Retsplejeloven indeholdt ikke en bestemmelse om, at den anholdte i disse tilfælde skulle gøres bekendt med anholdelsesgrundene. Ved 1978-revisionen ændredes retsplejelovens udgangspunkt, således at rettens beslutning ikke længere skulle indhentes forud for anholdelsen. Det var derfor nødvendigt til overholdelse af forpligtelserne i Den europæiske Menneskerettighedskonvention at videreføre den tidligere pligt til underretning om retsbeslutningen og dens begrundelse i form af en pligt for politiet til at gøre den anholdte bekendt med anholdelsesgrundene. Der henvises hverken i bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1977-78, tillæg A, sp. 2337-2486) eller i Justitsministeriets betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt særskilt til Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

4.3.3.2. Lov nr. 244 af 8. juni 1978 om ændring af myndighedsloven og retsplejeloven (Forældremyndighed m.v. over børn uden for ægteskab).

Ved lov nr. 244 af 8. juni 1978 ændredes myndighcdslovens §28 om forældremyndighed over børn uden for ægteskab bl.a. således, at forældremyndigheden - i modsætning til tidligere - nu ved dom kunne tillægges faderen, såfremt det fandtes påkrævet under særligt hensyn til barnets tarv. Ved afgørelsen skulle der

navnlig lægges vægt på faderens hidtidige forbindelse med barnet.

Baggrunden for lovforslaget var ifølge bemærkningerne et stigende antal papirløse samlivsforhold, der havde skabt behov for, at forældremyndigheden over et barn uden for ægteskab kunne tillægges faderen, også i tilfælde hvor moderen modsatte sig dette. Se Folketingstidende 1977-78, Tillæg A, sp. 4385.

I bemærkningerne anførtes endvidere følgende (sp. 4387):

> "Spørgsmålet om ligestilling mellem børn i og uden for ægteskab har været overvejet i Europarådet, der i 1975 har udarbejdet en konvention om retsstillingen for børn uden for ægteskab. Konventionen indeholder bl.a. en bestemmelse om, at der skal være hjemmel til at overføre forældremyndighed. Konventionen er ratificeret af Sverige og Norge, men på grund af de begrænsede muligheder efter dansk ret for at tillægge faderen forældremyndigheden til et barn uden for ægteskab kan det give anledning til tvivl, om Danmark kan opfylde den nævnte bestemmelse. Det er Justitsministeriets hensigt at tiltræde konventionen, hvis lovforslaget gennemføres.
>
> Det kan i den forbindelse nævnes, at Den europæiske Menneskerettighedskommission i øjeblikket behandler to klagesager vedrørende de meget begrænsede muligheder, der efter gældende dansk ret består for at tillægge faderen til et barn uden for ægteskab forældremyndigheden."

En af de klagesager, der henvises til, var App. No. 7658/76, der omtales i kapitel 6, afsnit 6.2.1.2.3.

4.3.3.3. Lov nr. 223 af 26. maj 1982 om ændring af lov om børns retsstilling og retsplejeloven.

Ved lov nr. 223 af 26. maj 1982 ændredes børnelovens regler om anlæggelse af faderskabssag. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1981-82, Tillæg A, sp. 3865), at hovedsigtet med lovforslaget var at indføre ensartede frister for mænds og kvinders adgang til at anfægte ægtemandens faderskab til ægtebørn ved anlæggelse af faderskabssag, samt til at begære genoptagelse af en afgjort faderskabssag.

Baggrunden for lovforslaget var en klage til Den europæiske Menneskerettighedskommission. Det hedder herom i lovforslagets bemærkninger sp. 3866-67 følgende:

> "Danmark er i 1979 blevet indklaget for Den europæiske Menneskerettighedskommission af en dansk borger for overtrædelse af forbudet i Den europæiske Menneskerettighedskonvention mod forskelsbehandling på grundlag af bl.a. køn med hensyn til lige adgang til domstolene. Klageren henviste til, at der kun er fastsat søgsmålsfrister for mænd med hensyn til anlæggelse af faderskabssager vedrørende ægtebørn. Klageren havde fået

afslag af landsretten og Højesteret på en ansøgning om tilladelse til at anlægge faderskabssag vedrørende et ægtebarn uanset overskridelse af såvel 1 års som 5 års frislen. Justitsministeriet har over for Kommissionen tilkendegivet, at Justitsministeriet vil fremsætte lovforslag om ensartede frister for mænds og kvinders adgang til at anfægte ægtemandens faderskab.".....

"Efter det anførte finder Justitsministeriet det ønskeligt af hensyn til barnets tarv, at der indføres en frist for moderens adgang til at anfægte ægtemandens faderskab og til at begære en afgjort faderskabssag genoptaget. Justitsministeriet finder endvidere, at der bør gælde samme frist for mænd og kvinder. Der bør fortsat være mulighed for, at landsretten kan meddele dispensation fra fristen."

Den sag, som der henvises til, er Per Krohn Rasmussen-sagen, der er omtalt nedenfor i kapitel 6, afsnit 6.2.1.2.2.

Ændringerne i retsplejeloven vedrørte bl.a. regler om genoptagelse af faderskabssager og overgangsregler i forbindelse hermed.

4,3.3.4. Lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse med afskedigelse på grund af foreningsforhold.

Lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold blev vedtaget med henblik på at opfylde Danmarks forpligtelser i medfør af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Det fastsættes i loven, at en arbejdsgiver hverken må afskedige en lønmodtager, fordi denne er medlem af en forening eller en bestemt forening (§ 1), eller fordi den pågældende ikke er medlem af en forening eller en bestemt forening (§ 2, stk. 1). Reglen i § 2, stk. 1, gælder dog ikke, såfremt lønmodtageren ved ansættelsen var bekendt med, at arbejdsgiveren stillede medlemskab af en forening eller af en bestemt forening som betingelse for beskæftigelse i virksomheden. Den gælder endvidere ikke, hvor en lønmodtager, der er medlem af en forening, efter ansættelsen gøres bekendt med, at medlemskabet er en betingelse for fortsat ansættelse i virksomheden.

§§ 1-2 gælder ikke for lønmodtagere, der er ansat hos arbejdsgivere, hvis virksomhed som sit udtrykte formål har at fremme et bestemt politisk, ideologisk, religiøst eller kulturelt standpunkt, og den pågældendes foreningsforhold må anses for at være af betydning for virksomheden, jf. lovens § 3.

Det følger af lovens § 4, at en arbejdsgiver, der i strid med lovens bestemmelser afskediger en lønmodtager, skal betale en godtgørelse, der fastsættes under hensyn til lønmodtagerens ansættelsestid og sagens omstændigheder i øvrigt. Godtgørelsen kan dog ikke overstige 39 ugers løn.

Baggrunden for lovændringen var Menneskerettighedsdomstolens dom af 13. august 1981 vedrørende tre lønmodtagere, som var blevet afskediget fra deres stillinger ved British Rail, (Case of Young, James and Webster, Publications of the Court, Series A, Volume 44, Carl Heymanns Verlag KG, Tyskland). Grunden hertil var, at de tre lønmodtagere havde nægtet at indmelde sig i de fagforeninger, som dækkede det pågældende område, og som British Rail på et tidspunkt, hvor de tre lønmodtagere allerede var ansat, havde indgået eksklusivaftale med. Menneskerettighedsdomstolen fandt, at afskedigelserne var uforenelige med den negative foreningsfrihed - dvs. retten til at lade være med at melde sig ind i en forening overhovedet eller til at melde sig ind i en anden forening end den, som arbejdsgiveren krævede, at de pågældende skulle være medlem af. Menneskerettighedsdomstolen udtalte, at selvom den negative foreningsfrihed muligvis ikke var omfattet af artikel 11, så udgjorde truslerne om afskedigelse i den konkrete sag en meget alvorlig form for tvang mod de pågældende lønmodtagere. Efter Domstolens opfattelse undergravede en sådan form for tvang på grund af sagens omstændigheder selve grundindholdet i foreningsfriheden i henhold til artikel 11. Domstolen fandt endvidere, at Storbritannien var ansvarlig for krænkelsen af artikel 11, idet det var den gældende interne lovgivning, der havde gjort afskedigelsen af de pågældende lovlig, jf. herved konventionens art. 1.

I bemærkningerne til lovforslaget vedrørende loven om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold (Folketingstidende 1981-82, Tillæg A, sp. 1604) hedder det, efter at der er foretaget en gennemgang af gældende dansk ret, om baggrunden for forslagets fremsættelse:

> "Det må således antages, at dansk ret ikke fuldt ud sikrer de aspekter af den negative foreningsfrihed, som er fastslået ved Menneskerettighedsdomstolens dom. Regeringen betragter det som en selvfølge, at Danmark skal overholde sine forpligtelser efter Menneskerettighedskonventionen. Dette er baggrunden for fremsættelsen af nærværende lovforslag."

Loven var udtryk for, at regeringen og Folketinget valgte alene at gennemføre del, der direkte var taget stilling til i Menneskerettighedsdomstolens dom, der blev afsagt med dommerstemmerne 18-3. (Et stort mindretal på 7 af de dommere, som ville domfælde, ønskede at gå videre i retning af mere generelt at beskytte den negative foreningsfrihed). Den sanktionsmulighed, der indførtes ved loven - en godtgørelse på op til 39 ugers løn - var udtryk for, at man valgte en gennemførelsesform, der kendtes fra beslægtede arbejdsmarkedsområder.

4.3.3.5. Lov nr. 886 af 10. juni 1987 om ændring af retsplejeloven (Dommeres habiliteti

Ved lov nr. 886 af 10. juni 1987 om ændring af retsplejeloven ændredes reglerne om dommeres habilitet. Der indsattes i retsplejelovens § 60, som stk. 2, en ny bestemmelse, hvorefter ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt han tidligere i sagen har truffet beslutning om at varetægtsfængsle den pågældende alene efter § 762, stk. 2, medmindre sagen behandles efter § 925 eller § 925 a.

Den konkrete anledning til lovændringen, der, som det understregedes af forslagsstillerne, ikke var udtryk for, at Danmark ikke levede op til kravene i konventionens art. 6, var Menneskerettighedskommissionens afgørelse i Hauschildtsagen.

I bemærkningerne til forslaget til den nævnte bestemmelse, der fremsattes af et mindretal (Socialdemokratiet) i Folketingets Retsudvalg i forbindelse med et lovforslag om ændring af reglerne om varetægtsfængsling i retshåndhævelsesøjemed, hedder det:

> "Baggrunden for mindretallets ønske om ændringen er, at det fremsatte lovforslag giver mulighed for betydelig øget anvendelse af retshåndhævelsesarrest.
>
> Ved beslutning om retshåndhævelsesarrest påhviler det dommeren at tage konkret stilling til ikke blot mistankens karakter, men også den forskyldte straf. En sådan stillingtagen, der nødvendigvis må ske på et ret spinkelt grundlag i forhold til grundlaget for domsforhandlingen, vil undertiden skulle finde sted adskillige gange i forbindelse med efterforskningstidens forløb og, især når det drejer sig om den gældende lovgivning, undertiden mange gange.
>
> Der har i den senere tid været rejst kritik heraf, idet der vil kunne sættes spørgsmålstegn ved, om den eller de dommere, der har haft ansvaret for en måske langvarig retshåndhævelsesarrest, men i alt fald for en foreløbig stillingtagen til skyldspørgsmålet, også bør kunne træffe den endelige afgørelse. En kritik af denne karakter, der selvsagt er begrundet i almindelige habilitetshensyn, er ikke udtryk for nogen konkret betonet kritik, men derimod for, at borgerne bør kunne have størst mulig tillid til afgørelsernes korrekthed, og hensynene hertil er ganske de samme som inden for forvaltningsretten.
>
> Det er ikke mindretallets opfattelse, at den gældende ordning eller det fremsatte lovforslag om øget brug af retshåndhævelsesarrest er i strid med artikel 6 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention om retten til retfærdig rettergang. Men mindretallet ønsker at gøre opmærksom på, at Den europæiske Menneskerettighedskommission i sin afgørelse af 9. oktober 1986 (sag nr. 10.486/83) enstemmigt har givet udtryk for, at den gældende danske ordning rejser alvorlige spørgsmål med hensyn til fortolkningen og brugen af artikel 6 i konventionen. Denne holdning hos Kom-

> missionen må forventes skærpet i forbindelse med vedtagelsen af en udvidelse af brugen af retshåndhævelsesarrest."

(Folketingstidende 1986-87, Tillæg B, sp. 2159-2160).

4.3.3.6. Lov nr. 403 af 13. juni 1990 om ændring af retsplejeloven (Dommeres habilitet m.v.).

Justitsministeren fremsatte den 17. januar 1990 lovforslag om en yderligere ændring af reglerne vedrørende dommeres habilitet. Se Folketingslidende 1989-90, Tillæg A, sp. 3831-3888. Forslaget blev vedtaget som lov nr. 403 af 13. juni 1990.

Ved loven ændredes retsplejelovens § 60, stk. 1, bl.a. således at inhabilitet foreligger, såfremt den pågældende dommer inden domsforhandlingens påbegyndelse har truffet afgørelse om at varetægtsfængsle efter § 762, stk. 2. Det vil således være tilstrækkeligt, at den nævnte bestemmelse indgår i fængslingsgrundlaget sammen med eventuelle fængslingsgrunde efter § 762, stk. 1.

Endvidere vil en dommer være inhabil i en række nærmere angivne tilfælde, hvor han har truffet afgørelse vedrørende politiets anvendelse af agenter og om brevåbning og brevstandsning.

Herudover indsattes som ny § 61, stk. 1, en bestemmelse om inhabilitet, "når der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed".

I bemærkningerne til lovforslaget (Folketingstidende 1989-90, Tillæg A, sp. 3837) hedder det, at

> "Lovforslaget har til formål at bringe retsplejelovens regler om dommeres inhabilitet i overensstemmelse med den fortolkning af Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 1, om rettergang ved en upartisk domstol, som kom til udtryk ved Den europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse af 24. maj 1989 i Hauschildt-sagen."

Hauschildtdommen omtales nærmere i kapitel 6, afsnit 6.2.1.1. For så vidt angår ændringen af retsplejelovens § 60, stk. 2, vedrørende varetægtsfængsling forud for domsforhandlingen henvistes til Højesterets kendelse af 1. november 1989 (Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 13). Se sp. 3839-40. Se om kendelsen kapitel 5, afsnit 5.2.15.

For så vidt angår ændringen af § 60, stk. 2, vedrørende agentvirksomhed, brevåbning og brevstandsning samt indsættelsen af den nye § 61 anførtes bl.a. følgende i

bemærkningerne (sp. 3841):

> "Efter Justitsministeriets opfattelse kan der i særlige tilfælde, hvor dommerens afgørelser under efterforskningen ikke vedrører fængsling på grundlag af en særlig bestyrket mistanke, foreligge en sådan forhåndsvurdering af sagens beviser, at der ud fra lignende synspunkter som i Hauschildt-sagen kan være grundlag for tvivl om, hvorvidt dommeren under domsforhandlingen fremtræder som upartisk.
>
> Justitsministeriet finder, at reglerne om dommeres inhabilitet bør udformes således, at der ikke fremover kan rejses tvivl om, at Danmark opfylder kravet i Menneskerettighedskonventionen om rettergang ved en upartisk domstol.
>
> På denne baggrund foreslås det, at en dommer tillige bør vige sit sæde under domsforhandlingen i straffesager i en række tilfælde, der ikke efter hidtidig dansk retspraksis har medført inhabilitet."

Vedrørende § 61 henvistes til Højesterets dom af 21. december 1989 (Ugeskrift for Retsvæsen, 1990, s. 181). Se sp. 3842-44. Se vedrørende dommen kapitel 5, afsnit 5.2.16.

4.3.3.7. Justitsministeriets cirkulære af 7. juli 1989 om afholdelse af udgifter til tolkning.

Som eksempel på at administrative forskrifter er ændret som følge af Danmarks forpligtelser i medfør af Menneskerettighedskonventionen, kan nævnes Justitsministeriets cirkulære af 7. juli 1989 til domstolene om afholdelse af udgifter til tolkning. Ifølge cirkulærets § 2, stk. 1, afholdes udgifter til tolkning i straffesager endeligt af statskassen. Ifølge stk. 2 gælder det samme, såfremt der ved behandlingen af civile sagerom afgiftssanktionerede overtrædelser af særlovgivningen, herunder ved fogedrettens behandling af begæringer om udpantning for sådanne afgiftskrav, anvendes tolkebistand. Det fremgår af Justitsministeriets ledsagende cirkulæreskrivelse af samme dato, at bestemmelsen i cirkulærets § 2, stk. 2, skal ses på baggrund af Menneskerettighedsdomstolens dom af 21. februar 1984 i Öztürk-sagen (Öztürk Case, Publications of the Court, Series A, Volume 73, Carl Heymanns Verlag KG, Tyskland). Det blev ved denne dom statueret, at retssikkerhedsgarantierne for straffesager i Den europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 finder anvendelse, uanset at der er sket afkriminalisering af overtrædelser af særlovgivningen, således at overtrædelse af de pågældende regler nu alene er sanktioneret med en afgift.

KAPITEL 5.

Dansk domstols- og ombudsmandspraksis.

5.1. Adgangen til at påberåbe sig Den europæiske Menneskerettighedskonvention ved danske domstole.

5.1.1. Den traditionelle danske teori.

Den traditionelle danske holdning til anvendelse af folkeretlige regler er bl.a. beskrevet af Claus Gulmann, John Bernhard og Tyge Lehmann i bogen "Folkeret" (Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1989), s. 90 f. Forfatterne fremhæver, at da de danske myndigheder selv direkte eller indirekte har været med til at tilvejebringe de folkeretlige regler, kan de formodes at være indstillet på at opfylde de folkeretlige forpligtelser. Der er derfor sjældent uoverensstemmelse mellem dansk ret og folkeretlige forpligtelser, men der kan opslå situationer, hvor der er direkte modstrid mellem en eksisterende dansk regel og en folkeretlig regel, eller den folkeretlige regel kan give en rettighed, som der ikke efter dansk ret er hjemmel til at opfylde. Det understreges af forfatterne, at det er fejlagtigt at tro, at det danske forfatningsretlige udgangspunkt, hvorefter folkeretlige forpligtelser skal opfyldes ved gennemførelsen af de nødvendige danske regler (Grundlovens § 19) fører til, at folkeretlige regler, der ikke er "gennemført" ved en særskilt dansk retsakt, ikke kan anvendes af danske administrative myndigheder eller påberåbes som støtte under retssager for danske domstole. Det påpeges, at der derimod er en vis usikkerhed om, i hvilket omfang danske retsanvendende myndigheder og danske domstole er berettigede og forpligtede til at medinddrage sådanne folkeretlige regler i deres afgørelse af retstvister.

Den herskende opfattelse i den retsvidenskabelige teori sammenfatter forfatterne herefter således:

> "En folkeretlig regel, der ikke er "gennemført" ved en dansk retsakt, kan ikke anvendes, når den er i strid med en udtrykkelig dansk retsregel, og den kan ikke erstatte en manglende hjemmel i gældende dansk ret i tilfælde, hvor en sådan hjemmel kræves som grundlag for danske myndigheders virksomhed. Denne del af teorien har imidlertid samtidig ingen problemer med at acceptere, at folkerettens regler kan have andre retsvirkninger eller sagt med andre ord, at dansk ret giver de retsanvendende myndigheder og domstole en række midler til at sikre, at Danmark opfylder sine folkeretlige forpligtelser. Der er i hvert fald tre vigtige.

For det første er det almindeligt accepteret, at danske retsregler altid så vidt muligt skal fortolkes på en måde, der bringer dem i overensstemmelse med landets folkeretlige forpligtelser (en folkeretskonform fortolkning). Noget sådant forudsætter, at der er fortolkningstvivl, dvs. at det er muligt ved hjælp af dansk rets almindelige fortolkningsprincipper at fortolke bestemmelsen på flere måder, hvoraf den ene fører til et resultat, der er i overensstemmelse med den folkeretlige regel. (Dette er naturligvis udelukket, hvis det f.eks. gennem en lovs forarbejder klart kan underbygges, at lovgiver ville udelukke den fortolkning, der gør loven folkeretsmæssig). Denne regel kaldes sædvanligvis fortolkningsreglen.

For det andet er det også normalt accepteret, at det skal formodes, at lovgiver eller andre regeludstedere ikke har villet handle i strid med landets folkeretlige forpligtelser. De retsanvendende myndigheder og domstolene skal formentlig i disse tilfælde anvende de nationale regler på en måde, der undgår folkeretsstridige handlinger. Denne situation adskiller sig fra den netop nævnte derved, at det her drejer sig om tilfælde, hvor det ikke er muligt ved hjælp af dansk rets almindeligt accepterede fortolkningsprincipper at fortolke den danske regel i den ønskede retning. Man må gå imod den naturlige fortolkning for at bringe den i overensstemmelse med folkeretten.....

Denne regel kaldes sædvanligvis formodningsreglen. Dens anvendelsesområde må nødvendigvis være upræcist. Det er klart, at den primært finder anvendelse i situationer, hvor der er behov for mindre korrektioner i den danske regels anvendelsesområde, og hvor en respekt af folkerettens regler ikke betyder en egentlig udhuling af den af Folketinget tilsigtede anvendelse af reglen. Ross har i sin Lærebog i Folkeret udtrykt en vis tvivl, om formodningsreglen også kan anvendes i forhold til traktater. Baggrunden for tvivlen er, at der er mindre risiko for, at Folketinget overser landets objektivt konstaterbare traktatretlige forpligtelser end de mere vanskeligt konstaterbare og hyppigt mere usikre og upræcise sædvaneretlige forpligtelser, eller sagt omvendt at der er større sandsynlighed for, at Folketinget har lovgivel vidende om, at loven er stridende mod en traktatretlig forpligtelse. Denne begrundelse er ikke særligt overbevisende. Der er ikke grund til at sondre mellem de folkeretlige reglers oprindelse på dette punkt. Afgørende er spørgsmålet, om det kan sandsynliggøres, at Folketinget har lovgivet vidende om, at lovens anvendelse i givet fald kunne indebære brud på landets folkeretlige forpligtelser. I så fald bortfalder den antagne formodning om lovgivers intentioner nødvendigvis og dermed grundlaget for formodningsreglens anvendelse.

For det tredje synes der at være overvejende enighed om, at folkeretlige regler binder myndigheder, når de udøver det frie skøn, som er blevet dem givet i de generelle regler, de skal administrere. En sådan regel, der af Henrik Zahle er foreslået kaldt instruktionsreglen. er næppe klart fastslået i domspraksis, men dels har regeringen i en række betydningsfulde sammenhænge givet udtryk for den, dels er den accepteret af en vigtig del af teorien, og endelig synes reale grunde at tale for den."

Om spørgsmålet om såkaldte "ikke-gennemførte" folkeretlige reglers retskildemæssige status i dansk ret skriver forfatterne:

"Det er et definitionsspørgsmål, om man ønsker at betragte "ikke-gennemførte" folkeretlige regler som retskilder i dansk ret. Hvis man som retskilder betragter de almene faktorer, der er bestemmende for dommeren ved fastsættelsen af det konkrete indhold i retsafgørelsen, er det ubestrideligt, at også "ikke-gennemførte" folkeretlige regler er retskilder efter dansk ret. De kan nemlig allerede via anvendelsen af fortolknings-, formodnings- og

> instruktionsreglen være bestemmende for afgørelsen af konkrete retstvister. Vi skal ikke her drøfte hensigtsmæssigheden af denne meget vide retskildedefinition. Vi skal indskrænke os til al understrege to vigtige forhold.
>
> En accept af, at "ikke-gennemførte" folkeretlige regler er retskilde i dansk ret, løser ikke spørgsmålet om, hvilke retsvirkninger der kan tillægges de folkeretlige regler. Opgaven er derfor under alle omstændigheder at identificere de retsvirkninger, der efter gældende dansk ret kan tillægges folkeretlige regler, som ikke er gjort til bestanddel af dansk ret ved abstrakt opfyldelse.
>
> Accepten af folkeretten som retskilde i dansk ret kan derimod have den vigtige følge, at den giver klart udtryk for det ubestridelige faktum, at der er tilfælde, hvor dansk ret ikke anvendes korrekt uden, at der tages hensyn til "ikke-gennemførte" folkeretlige regler."

Som det fremgår af citatet, er der i en del af den retsvidenskabelige teori en vis kritik af begreberne formodningsreglen og fortolkningsreglen. Zahle anfører således i Dansk Forfatningsret 2. Regering, forvaltning og dom (Christian Ejlers Forlag 1989), side 97-101, at disse regler og instruktionsreglen ikke kan give en fyldestgørende beskrivelse af dansk rets åbning for international ret. Men han er enig i, at folkeretlige regler indgår som et relevant retligt materiale ved afgørelse og regulering i dansk ret. Hvilken vægt den folkeretlige regel tillægges i en konkret situation afhænger af en række forhold som f.eks. reglens klarhed, i hvilket omfang den har haft betydning som forarbejde til en dansk regel, om en anden fortolkning vil medføre et brud på den folkeretlige regel m.v., se a.st., side 101-105.

Den europæiske Menneskerettighedskonvention har i retsvidenskabelige fremstillinger og i ældre retspraksis så vidt ses ikke været behandlet anderledes end anden traktatsret, jf. f.eks. Zahle, Dansk Forfatningsret 3. Menneskerettigheder, side 236, hvor del siges, at "menneskerettighedstraktater er - som andre traktater -i et vist omfang umiddelbart anvendelige retskilder. Heraf følger, at danske myndigheder kan og skal tage de Danmark påhvilende forpligtelser i betragtning ved fortolkning af gældende ret såvel som ved skønsudøvelse og ved udformning af administrativ regulering". Domstolenes nyere praksis belyses nedenfor.

5.1.2. Beslutningsforslaget om inkorporering af Menneskerettighedskonventionen.

I bemærkningerne til beslutningsforslag nr. B 38 om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret (Folketingstidende 1988-89, sp. 4478) hedder det i relation til den danske opfyldelsesmetode med hensyn til Menneskerettighedskonventionen:

> "Danmark har i overensstemmelse med den tidligere almindelige tradition

i hovedsagen blot konstateret, at gældende dansk ret efter dansk opfattelse opfylder konventionens krav. Dette er folkeretsmæssigt lovligt.

Imidlertid betyder det, at advokater ikke direkte kan påberåbe sig menneskerettighedskonventionens bestemmelser for danske domstole.

Dette har to følger.

For det første betyder det, at man ikke ved en dansk domstol vil kunne få en autoritativ konstatering af, om menneskerettighedskonventionens krav er opfyldt eller ej. Man er i den forbindelse henvist til at gå den lange, bekostelige og tidskrævende vej til Menneskerettighedsdomstolen, en proces, der i gennemsnit varer 5 år fra tidspunktet for den endelige nationale afgørelse, som det ofte kan have varet 2 til 3 år at få.

For det andet er der tale om en dynamisk udvikling med hensyn til menneskerettighederne. Den hidtil anvendte gennemførelsesmetode kan kun vanskeligt tage hensyn hertil. Udviklingen skabes jo løbende af Menneskerettighedskommissionen og Menneskerettighedsdomstolen og er efterfølgende i forhold til den konstatering af harmoni mellem dansk ret og konventionen, der fandt sted i forbindelse med ratifikationen.

Såfremt konventionen gøres til en del af dansk ret, vil senere afgørelser af domstolen og kommissionen kunne danne grundlag for stillingtagen ved danske domstole til, om konventionens bestemmelser er iagttaget."

Det fremgår af de ovenfor citerede bemærkninger, at det var forslagsstillernes opfattelse, at danske domstole hverken kunne eller ville tage hensyn til anbringender om, at der var handlet i strid med Menneskerettighedskonventionen.

I forbindelse med 1. behandlingen af beslutningsforslaget (Folketingstidende 1988-89, sp. 6195-6197) gav justitsministeren udtryk for, at det efter hans opfattelse var ukorrekt at hævde, at Menneskerettighedskonventionen ikke kunne betragtes som retskilde ved danske domstole. Han påpegede, at problemet derimod var, med hvilken styrke traktatbestemmelser indgik blandt retskilderne, dvs. om en eventuel inkorporering af Menneskerettighedskonventionen burde ske ved, at den blev tillagt højere rang end almindelige love for at hindre, at den kunne tilsidesættes ved senere lovgivning.

Der er formentlig grund til at antage, at uenigheden om, hvilken status konventionen har i gældende ret, bl.a. hænger sammen med, at nogle domme, som har taget stilling til anbringender, der er støttet på konventionen, har afvist den, oftest med en kort bemærkning om, at "den eller de påberåbte konventioner ikke ses at kunne føre til et andet resultat end det, der følger af en fortolkning af dansk ret". Domme, der uden nærmere argumentation blot fastslår, at et argument ikke er bæredygtigt, kan lede til den opfattelse, at dette ikke blot gælder for den konkrete sag, men for argumenter af den pågældende karakter.

Domspraksis fra slutningen af 1980'erne afviger dog klart fra den hidtidige ten-

dens ved at indeholde en mere udførlig gengivelse af og stillingtagen til anbringender vedrørende Menneskerettighedskonventionen.

Der er også grund til at være opmærksom på, at referaterne af domme i Ugeskrift for Retsvæsen ikke nødvendigvis afspejler, i hvilket omfang Menneskerettighedskonventionen er påberåbt, og at en del referater er meget kortfattede og ikke indeholder den pågældende doms eller kendelses begrundelse, men kun dens resultat. Som eksempel kan nævnes den højesteretskendelse, der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1987, side 307. Det fremgår af Nina Holst-Christensens artikel "Gælder menneskerettighederne i Danmark", Juristen 1989, side 50, note 10 in fine, at spørgsmålet om retsplejelovens § 62's forenelighed med Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 1, blev påberåbt af tiltalte under behandlingen i Højesterets anke- og kæremålsudvalg. Dette fremgår imidlertid ikke af referatet.

Som et andet eksempel kan nævnes den højesteretsdom, der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1986, side 871. Det fremgår af Karsten Hagel-Sørensens og Nina Holst-Chrislcnsens artikel "Menneskerettighedskommissionens behandling af danske klagesager" Ugeskrift for Retsvæsen 1989 B, side 279, note 25, at Højesteret i den nævnte sag ikke alene forkastede et anbringende om, at kildeskattelovens § 37 stred mod grundlovens § 70, men også udtalte, at § 37 heller ikke stred mod "de af appellanten påberåbte traktatbestemmelser". Dette fremgår ikke af referatet i Ugeskriftet.

Kapitel 7 indeholder en gennemgang af synspunkter vedrørende spørgsmålet om inkorporering og herunder forudsætningsvis om traktaters retskildemæssige værdi i dansk ret. Spørgsmålet om, hvorledes Menneskerettighedskonventionens retlige status, herunder dens rang i dansk ret, bør være, behandles i kapitel 10 om udvalgets overvejelser.

5.2. Sager hvori danske domstole har anvendt Den europæiske Menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens afgørelser som retskilde.

5.2.1. Københavns Byrets dom af 25. april 1966.

I Københavns Byrets utrykte dom af 25. april 1966 (21472/1965,1), der vedrørte en færdselslovovertrædelse begået af en algerisk statsborger, henvistes direkte til Den europæiske Menneskerettighedskonvention, idet det i dommen hedder:

> "Udgifterne til tolk er fundet at burde bæres af det offentlige, jf. artikel 6, stk. 3, pkt. e, i den af Danmark tiltrådte konvention til beskyttelse af men-

neskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953."

Dommen gav anledning til en ændring af Justitsministeriets cirkulære om afholdelse af udgifter til tolkebistand. Dette cirkulære er senere ændret påny under henvisning til forpligtelserne efter konventionen, jf. kapitel 4, afsnit 4.3.3.7.

5.2.2. Slagelse rets dom af 17. december 1984.

I Slagelse rets utrykte dom af 17. december 1984 (PS 575/1984 og PS 590/1984), der vedrørte overtrædelse af skattekontrolloven og momsloven, udtalte retten følgende om bl.a. Den europæiske Menneskerettighedskonvention:

> "Som sagen ligger oplyst, må retten lægge til grund, at hele sagskomplekset har været færdigefterforsket i februar 1980, og at behandlingen af spørgsmålene om, hvorvidt nogle indsigelser burde føre til begrænsning af tiltalen, ikke med nogen rimelighed har kunnet tage næsten 5 år udover den allerede brugte tid på ca. 4 år.
>
> Herefter og idet et andet resultat ville stride imod almindelige retsprincipper, således som disse er kommet til udtryk i Den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder artikel 14 C og Den europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 6, stk. 1, må retten fastslå, at den strafferetlige forfølgning har været gået i stå på en sådan måde, *jf.* straffelovens § 94, stk. 5, at den almindelige forældelsesfrist på henholdsvis 5 år og 10 år for sådanne forbrydelser ikke er blevet afbrudt ved, at de pågældende er blevet gjort bekendt med sigtelserne, jf. straffelovens § 94, stk. 4 in fine."

5.2.3. Slagelse Rets dom af 30. oktober 1985.

I Slagelse Rets utrykte dom af 30. oktober 1985 (SS 163/1976 og SS 389/1979), der vedrørte grov skattesvig og overtrædelse af momsloven, henvistes til Den europæiske Menneskerettighedskonvention, idel retten udtalte følgende i anledning af sagsbehandlingens varighed:

> "Denne baggrund for den lange forældelsesfrist, samt det forhold, at en domsforhandling med omfattende vidneførsel, som kunne have været foretaget tidligere, men som først foretages ca. 10 år efter gerningstidspunktet, må antages at stride imod bestemmelserne i Den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder artikel 14 C og Den europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 6, stk. 1, kan muligt begrunde anvendelse af betinget sanktion eller strafbortfald, men retten finder ikke mod den direkte ordlyd af straffelovens § 93 at kunne bestemme, at strafansvaret for skattebesvigelser, som er foretaget mindre end 10 år før sagens indlevering til berammelse, er forældet. De tiltalte vil derimod i disse forhold være at frifinde for den del af tiltalen, som bygger på selvangivelser, som er indgivet forud for den 28. august 1975, eller medvirken, som er ydet forud for dette tidspunkt."

Afgørelsen er nærmere omtalt i meddelelse 21/1986 fra Landsforeningen af Be-

skikkede Advokater.

5.2.4. Højesterets dom af 31. oktober 1985.

I Højesterets dom af 31. oktober 1985(11 357/1985), refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1985, s. 1080, udtalte Højesteret sig om, hvorvidt Menneskerettighedskonventionens art. 6, stk. 3, litra d, var tilsidesat som følge af, at Østre Landsret havde tilladt dokumentation af en forklaring afgivet i Københavns Byret af et vidne, som var afgået ved døden inden domsforhandlingen i Landsretten. Landsretten havde afsagt følgende kendelse om spørgsmålet:

> "Advokat.... der var forsvarer for alle fire tiltalte den 28. januar 1985, har for landsretten bekræftet, at han både ved vidneførelsen den 18. december 1984 og ved vidneførelsen den 28. januar 1985 havde lejlighed til at stille kontraspørgsmål til vidnet, og at alle fire tiltalte blev gjort bekendt med det væsentlige indhold af vidnets ... forklaring og senere fik udleveret en oversættelse til engelsk af retsbogsudskriften.
>
> Da betingelserne i retsplejelovens § 877, stk. 2, nr. 3, for under domsforhandlingen at dokumentere den af vidnet... afgivne forklaring er opfyldt, hvorved bemærkes, at Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 3, litra d, ikke ses at være tilsidesat,
>
> bestemmes:
>
> Den af anklagemyndigheden fremsatte begæring om dokumentation af vidnets ... forklaring i Københavns Byret den 28. januar 1985 tillades."

Højesteret tiltrådte kendelsen med følgende bemærkning:

> "Afhøringen af vidnet ... fandt sted efter anklagemyndighedens begæring for at sikre bevis, idet vidnet frygtede for sit liv og agtede at forlade landet omgående. For at kunne opnå en uforbeholden forklaring af vidnet bestemte dommeren i medfør af retsplejelovens § 748, stk. 5, at de sigtede ikke skulle have adgang til at overvære afhøringen. Det tiltrædes herefter af de i landsrettens kendelse anførte grunde, at der blev givet tilladelse til dokumentation af... vidneforklaring."

5.2.5. Højesterets dom af 13. oktober 1986.

I en dom afsagt den 13. oktober 1986 (II 135/1985) refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1986 s. 871, tog Højesteret stilling til, hvorvidt kildeskattelovens § 37 om overførsel af uudnyttede personfradrag mellem ægtefæller var i strid med grundlovens § 70, Den europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, 9 og 14, FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder artikel 2, 16 og 17 og Den europæiske Socialpagt artikel 16-17. Sagsøgeren havde både ved Østre Landsret og Højesteret gjort gældende, at det var i strid med de nævnte bestemmelser, at han ikke var berettiget til at overføre sin samleverskes uudnyttede per-

sonfradrag til sig, således som det ville have været tilfældet, såfremt hun havde været hans sambeskattede ægtefælle. Østre Landsret udtalte følgende om spørgsmålet:

> "Bestemmelserne i kildeskattelovens § 37 findes ikke at være i strid med grundlovens § 70 eller de af sagsøgeren påberåbte traktatbestemmelser. Herefter og idet spørgsmål om ændring af lovgivningen henhører under lovgivningsmagten, vil sagsøgte være at frifinde for denne påstand."

Denne afgørelse blev stadfæstet af Højesteret, der udtalte sig på følgende måde:

> "Det tiltrædes, at kildeskattelovens § 37 ikke strider mod grundlovens § 70 eller mod de af appellanten påberåbte traktatbestemmelser."

5.2.6. Højesterets dom af 24. oktober 1986.

I sin dom af 24. oktober 1986 (sag II 193/1985, 194/1985 og 195/1985) refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1986, s. 898 ff, udtalte Højesteret sig om anvendelsen af Menneskerettighedskonventionens art. 11 i en sag om afskedigelse af nogle HT-buschauffører, der havde udmeldt sig af specialarbejderforbundet.

Højesteret udtalte følgende:

> "Den påberåbte bestemmelse i Menneskerettighedskonventionens art. 11 kan ikke anvendes direkte, men bedømmelsen af afskedigelserne må ske efter lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold, der blev vedtaget for at opfylde Danmarks forpligtelser efter konventionens art. 11.
>
> Afskedigelserne strider mod denne lovs § 2, stk. 1, og mod den forvaltningsretlige lighedsgrundsætning, der har været bragt i anvendelse tidligere, jf. Højesterets dom af 13. juni 1978 (U.1978.626).
>
> Efter lovens § 4 skal arbejdsgiveren betale en lønmodtager, der afskediges i strid med loven, en godtgørelse, men loven giver ikke lønmodtageren ret til genansættelse. Appellanterne kan derfor ikke på loven støtte krav om, at afskedigelserne anses for ugyldige, således at de fortsat er ansat som buschauffører ved Hovedstadsområdets Trafikselskab. Afskedigelserne kan heller ikke på andet grundlag tilsidesættes som ugyldige."

Dommen er kommenteret af højesteretsdommer Erik Riis i Ugeskrift for Retsvæsen 1987 B, s. 50 f. Der foretages i denne kommentar en gennemgang af Danmarks forpligtelser i medfør af Menneskerettighedskonventionens art. 11. Det siges endvidere om anvendelsen af konventionen:

> "Højesteret fandt ikke, at den europæiske menneskerettighedskonvention kunne anvendes direkte i denne sag. Det er vist yderst tvivlsomt, om en konvention, der endda er ældre end grundloven fra 1953, kan tillægges betydning ved fastlæggelsen af indholdet af forfatningen. Hertil kom, at lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af for-

> eningsforhold blev vedtaget for at opfylde Danmarks forpligtelser efter konventionens artikel 11. Denne lov fandtes ikke at efterlade en tvivl, som menneskerettighedskonventionen kunne bidrage til afklaring af."

Lars Adam Rehof har i artiklen "Afskedigelse som menneskerettighedsproblem" (Ugeskrift for Retsvæsen 1987 B, side 193 ff) kommenteret Højesterets dom. Han anfører følgende om Højesterets anvendelse af de ovenfor under pkt., 5.1.1. beskrevne traditionelle danske fortolkningsprincipper i forbindelse med anvendelse af folkeretlige regler:

> "Højesterets øjensynlige afvisning af at foretage en selvstændig prøvelse af foreneligheden af de folkeretlige forpligtelser med de faktiske gennemførte lovgivningsinitiativer synes at indebære en afvisning af at inddrage folkeretlige retskilder som fortolkningsbidrag. Selvom grl. § 19 kan siges al "acceptere" muligheden for eksistensen af en folkeretsstridig intern retstilstand, kan der ikke heraf udledes argumenter for at afvise en inddragelse af folkeretten som fortolkningsbidrag, ej heller selvom lovgiver har foretaget en normering på (dele af) området (1982-loven)."

Henrik Zahle har i "Dansk forfatningsret 3. Menneskerettigheder", (Chr. Ejlers Forlag 1989) side 236-237, givet udtryk for uenighed i kritikken, idet han understreger, at Højesterets stillingtagen til spørgsmålet om anvendelse af Menneskerettighedskonventionen i HT-sagen ikke afviger fra det traditionelle udgangspunkt. Zahle skriver om HT-dommen følgende:

> "Et mere restriktivt syn på relevansen af EMK fremgår tilsyneladende af UfR 1986 898 H, hvorefter EMK art 11 om foreningsfrihed "ikke (kan) anvendes direkte" som grundlag for vurdering af afskedigelserne af otte HT-chauffører, jf. E. Riis i UfR 1987 B s 54. Denne afvisning må imidlertid ses på baggrund af, at konventionsforpligtelsen som fortolket i sagen om British Rail var <u>omskrevet</u> ved lov nr. 285 af 9.6.1982, (1982)4 EHRR 38. Det stemmer med sædvanlige opfyldelsessynspunkter, at den internationale regel under sådanne, specielle forhold viger for den danske lov. Der er således ikke tale om en almindelig restriktion."

<u>5.2.7. Højesterets kendelse af 14. april 1987.</u>

I en kendelse afsagt af Højesteret den 14. april 1987 (sag 58/1987), der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1987, s. 440, udtalte Højesteret sig om, hvorvidt en beslutning truffet af Østre Landsrets præsident om forsvarerbeskikkelse for en tiltalt, der ikke selv havde valgt forsvarer, var i strid med Menneskerettighedskonventionen.

Højesteret udtalte følgende, idet der henvistes til en i sagen foreliggende udtalelse fra Østre Landrets præsident:

> Landsrettens præsident har henholdt sig til sin beslutning og har oplyst, at

der ved skrivelse af 10. oktober 1986 blev givet kærende lejlighed til selv at pege på en bestemt person til at beskikkes som forsvarer, jf. retsplejelovens § 735, stk. 1, sidste led. Da kærendes valg af forsvarer imidlertid blev forkastet ved landsrettens kendelse af 19. december 1987, der blev stadfæstet af Den særlige Klageret den 23. januar 1987, og da kærende hverken i tiden før eller efter Klagerettens kendelse har peget på andre advokater, der var villige til at påtage sig hvervet, kan artikel 6, stk. 3, litra c, i Den europæiske Menneskerettighedskonvention ikke anses for overtrådt ved, at der til sagens førelse er blevet beskikket advokater, som er antaget til udførelsen af offentlige og beneficerede sager, og som er villige til at påtage sig forsvarerhvervet.

Efter de af landsrettens præsident meddelte oplysninger findes der ikke grundlag for at ophæve den trufne beslutning om forsvarerbeskikkelse. Denne vil derfor være at stadfæste."

5.2.8. Østre Landsrets kendelse af 29. november 1988.

Østre Landsret stadfæstede ved sin kendelse af 29. november 1988, (kære 9-471/1988), der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 302, en kendelse afsagt af Københavns Byret i en sag om tilbageholdelse af en asylansøger og anbringelse af denne i et fængsel, mens asylsagen behandledes.

Københavns Byrets kendelse af 12. november 1988, hvori der tages stilling til, hvorvidt udlændingelovens § 37, jf. § 36 er i overensstemmelse med kravene i Menneskerettighedskonventionens art. 5, stk. 1, litra f, har følgende ordlyd:

"Den beskikkede advokat påstår sin klient løsladt og henviser bl.a. til, at en anbringelse af en asylansøger i et fængsel strider mod artikel 5 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

Der afsagdes sålydende kendelse:

Det må lægges til grund, at A's identitet ikke på nuværende tidspunkt er fastlagt på en betryggende måde.

Efter de foreliggende oplysninger må det endvidere lægges til grund, at de i udlændingelovens § 34 nævnte foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at sikre muligheden for afvisning eller udvisning af A, således at frihedsberøvelse af ham herefter er nødvendig.

Retten finder herefter, at en frihedsberøvelse af A har hjemmel i udlændingelovens § 37, jf. § 36, også selv om A som asylansøger frihedsberøves i et fængsel.

Retten finder, at en sådan frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 37, jf. § 36 ligger indenfor de rammer, som er fastlagt ved artikel 5, stk. 1, litra f, i Den europæiske Menneskerettighedskonvention."

5.2.9. Vestre Landsrets kendelse af 2. februar 1989.

I en utrykt kendelse afsagt den 2. februar 1989 (V.L.s 2581/1988) nægtede Vestre

Landsret, bl.a. under henvisning til Den europæiske Menneskerettighedskonvention, at tillade afhøring af en politiassistent om, hvad en person havde forklaret til politirapporten. Kendelsen har følgende ordlyd:

> "Efter retsplejelovens § 877, stk. 3, kan retten kun undtagelsesvis give tilladelse til, at politirapporter benyttes som bevismiddel, og afhøring af en politiassistent om, hvad en person har forklaret til politirapport, må i relation til den nævnte bestemmelse ganske sidestilles med oplæsning af den pågældende rapport.
>
> Det fremgår af dommen, at retten i Tønder har fundet, at politiassistent ...'s vidneforklaring om sin afhøring af... og tiltaltes vicevært i Tyskland er godkendt som bevis i sagen og dermed må anses som tilladt i medfør af bestemmelsen i retsplejelovens § 877, stk. 3.
>
> Anvendelse af en vidneafhøring som den nævnte som bevismiddel i stedet for vidneafhøring i retten af den, der har afgivet forklaring til politirapport, er forbundet med væsentlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, navnlig fordi tiltaltes forsvarer afskæres fra muligheden for at stille spørgsmål til vidnet, sammenlign herved art. 6, stk. 1 og stk. 3 (d) i Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Betænkelighederne er særlig store i et tilfælde som det foreliggende, hvor vidneafhøringen om forklaringerne til politirapport ikke vedrører forhold af underordnet betydning, men må antages at skulle tjene som væsentligt bevismiddel i forhold 1 og
>
> På denne baggrund findes vidneafhøringen af politiassistent ... om de pågældende forklaringer til politirapport ikke at burde være tilladt. Der findes ikke tilstrækkeligt grundlag for som følge af det anførte at hjemvise sagen til fornyet behandling i byretten, men forsvarerens protest mod, at vidneafhøringen tillægges bevismæssig betydning, tages til følge."

5.2.10. Østre Landsrets kendelser af 18. april 1989.

I Østre Landsrets kendelse af 18. april 1989 (16. afd. kære nr. 369/1988), der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 775, og hvorved Korsør rets kendelse af 18. august 1988 stadfæstedes, blev der i medfør af udlændingelovens § 52, stk. 1, jf. stk. 2, taget stilling til et afslag fra Justitsministeriet på en ansøgning om familiesammenføring. Afslaget var begrundet med, at ansøgerens datter ikke skønnedes at kunne påtage sig forsørgelsen af ansøgeren, jf. udlændingelovens § 9, stk. 3, jf. §9, stk. 1, nr.4.

Østre Landsret udtalte følgende om udlændingelovens § 9's overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionens art. 8:

> "Der findes ikke i oplysningerne om tilblivelsen af udlændingelovens § 9 at være grundlag for at antage, at bestemmelsens § 9, stk. 3 ikke skulle indeholde hjemmel til at stille forsørgelsesvilkår i forbindelse med opholdstilladelse efter § 9, stk. 1, nr. 4, også i den situation, hvor den herboende er en flygtning, der ikke kan opfylde vilkåret af økonomiske grunde. Bestemmelserne i Den europæiske Menneskerettighedskonventions art. 8, i rekommendationerne i tilslutning til flygtningekonventionen af 1951 og i

slutakten fra FN-konferencen i 1951 samt UNHCR's eksekutivkomites anbefalinger nr. 9/1977 og 24/1981 findes heller ikke at være til hinder for at stille dette vilkår i den omhandlede situation.

Udlændingelovens § 9, stk. 3, er en særregel i forhold til hovedreglen om, at de personer, der bl.a. nævnes i § 9, stk. 1, nr. 4, har et retskrav på at få opholdstilladelse, og et vilkår om forsørgelse er nu - i modsætning til den administrativt fastsatte retstilstand før 1. oktober 1983 - ifølge loven gjort fakultativt. Idet det lægges til grund, at Direktoratet for Udlændinge og Justitsministeriet har administreret § 9, stk. 1, nr. 4, således i forhold til flygtninge, at der reelt undtagelsesfrit kræves forsørgelsesgaranti efter stk. 3, er der herved som grundlag for afgørelserne ikke i den enkelte sag foretaget en konkret og samlet vurdering af baggrunden for at stille vilkår om forsørgelse, men fulgt en fast regel, som i praksis opretholder retstilstanden før 1. oktober 1983.

Som følge heraf findes Justitsministeriets afgørelse at burde tilsidesættes."

Også Korsør Ret henviste i sin kendelse bl.a. til Menneskerettighedskonventionens art. 8, der blev påberåbt under sagen.

Østre Landsrets 16. afdeling afsagde samme dag enslydende kendelser i sagerne kære nr. 423/1988 og 455/1988.

5.2.11. Østre Landsrets kendelse af 8. juni 1989.

I en utrykt kendelse afsagt den 8. juni 1989 (3. afd., 211/89), tog Østre Landsret stilling til, om 2 landsdommere var inhabile i medfør af retsplejelovens § 60, stk. 2, som følge af, at disse dommere forud for domsforhandlingen i Østre Landsret havde afsagt kendelser om varetægtsfængsling af de tiltalte.

For så vidt angår en kendelse om forlængelse af varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, og stk. 2, nr. 1, der blev afsagt af de pågældende dommere, mens sagen verserede ved Københavns Byret, udtalte Østre Landsret følgende:

"Østre Landsrets kendelse af 5. august 1988 om forlængelse af varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, og stk. 2, nr. 1, er afsagt forud for Københavns byrets dom af 29. november 1988. Dommerne....., der deltog i afgørelsen af 5. august 1988, har ikke i øvrigt medvirket ved afsigelse af kendelse om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 1. Herefter finder landsretten ikke, at kendelsen af 5. august 1988 i sig selv medfører inhabilitet. Artikel 6 § 1 i Menneskerettighedskonventionen, jf. indholdet af Menneskerettighedsdomstolens dom i Hauschildt-sagen (11/1987/ 134/188) findes ikke i det foreliggende tilfælde at kunne føre til et andet resultat."

For så vidt angår forlængelser af varetægtsfængslinger under anken til Østre Landsret, der alene skete med henvisning til retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 1, udtalte Østre Landsret følgende:

"Ved landsrettens kendelser af 19. december 1988 og 7. april 1989 er de tiltalte varetægtsfængslet under anken alene efter retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 1, jf. § 769, stk. 2. Disse kendelser er ikke afsagt af rettens dommere.

Ved bestemmelser af 24. maj og 25. maj 1989 har rettens dommere imidlertid herefter forlænget fængshngsfristen med de tiltaltes samtykke ifølge retsplejelovens § 769, stk. 2, jf. § 767, stk. 1, 4. pkt. På denne baggrund findes det betænkeligt, at rettens dommere deltager i domsforhandlingen, jf. rpl. § 60, stk. 2."

5.2.12. Højesterets dom af 29. august 1989.

I en dom afsagt af Højesteret den 29. august 1989 (1165/1988), der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 928, vedrørende tvangsanbringelse af et barn uden for hjemmet henviste Højesteret direkte til Menneskerettighedsdomstolens praksis, idet der i præmisserne udtaltes følgende:

"Bestemmelserne i bistandslovens afsnit VIII må i overensstemmelse med de afgørelser, som Den europæiske Menneskerettighedsdomstol har truffet vedrørende tilsvarende spørgsmål, forstås således, at afsnittet omfatter spørgsmålet om ændring af anbringelsesstedet også for børn, der tvangsmæssigt er anbragt uden for hjemmet. Med denne bemærkning stadfæster Højesteret dommen af de grunde, der er anført af landsretten."

5.2.13. Østre landsrets kendelse af 24. oktober 1989.

I en utrykt kendelse afsagt den 24. oktober 1989 (3. af., N. nr. 188/1989) tog Østre Landsret stilling til spørgsmålet om, hvorvidt rettens dommere måtte anses for inhabile som følge af, at de forud for domsforhandlingen havde truffet afgørelse om varetægtsfængsling af den tiltalte i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 3, og stk. 2, nr. 1. Østre Landsret udtalte følgende:

"Der er af Østre landsrets 3. afdeling truffet bestemmelse om varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 3, og stk. 2, nr. 1. De i disse afgørelser deltagende dommere er herefter ikke inhabile efter retsplejelovens § 60, stk. 2. Den europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 24. maj 1989 findes at være uden betydning for forståelsen af den klare ordlyd af bestemmelsen i retsplejelovens § 60, stk. 2. Der findes heller ikke at foreligge andre omstændigheder, som er egnet til at vække tvivl om dommernes fuldstændige upartiskhed, jf. retsplejelovens § 62, stk. 1."

5.2.14. Østre Landsrets kendelse af 1. november 1989.

I en utrykt kendelse afsagt den 1. november 1989(17. afd. 406/1989) tog Østre landsret stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en person, der på grundlag af en udleveringsbegæring fra de danske myndigheder var fængslet i Venezuela, var om-

fattet af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Forsvareren havde gjort gældende, at den fængslede var undergivet dansk jurisdiktion i konventionens forstand, idet den danske fængslingskendelse var den eneste grund til, at han var tilbageholdt i Venezuela. Hans aktuelle fængslingsforhold var derfor en refleks af udøvelsen af dansk jurisdiktionskompetence. Østre Landsret udtalte sig på følgende måde om spørgsmålet om anvendelsen af Menneskerettighedskonventionen:

> "Bestemmelser i en af Danmark tiltrådt international konvention er ikke i sig selv bestanddele af gældende dansk ret, medmindre tilsvarende regler findes i dansk ret eller kan indfortolkes heri. Spørgsmålet om en fortsat opretholdelse af den danske varetægtsfængsling findes derfor at måtte afgøres efter retsplejelovens regler herom, herunder bestemmelserne i retsplejelovens § 762 og § 768.
>
> Ved afgørelsen i henhold til disse bestemmelser bemærkes om de påberåbte bestemmelser i Den europæiske Menneskerettighedskonvention:
>
> Uanset om fængslede under tilbageholdelsen i Venezuela ved en fortolkning af konventionens art. 1 måtte anses at være underkastet dansk jurisdiktion, måtte tilbageholdelsen anses som hjemlet i art. 5, stk. 1, litra f. Den kunne ikke anses som stridende hverken mod bestemmelser i art. 5, stk. 3, jf. stk. 1, litra c, eller i stk. 4. Der kunne ikke findes tilstrækkeligt grundlag for at antage, at tilbageholdelsen sker under forhold, der kan henføres under de i art. 3 nævnte.
>
> Del tiltrædes herefter, som af forsvareren og anklagemyndigheden anført, at der fortsat er fængslingsgrundlag efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3."

5.2.15. Højesterets kendelse af 1. november 1989.

I Højesterets kendelse af 1. november 1989 (II 223/1989), der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 13, og som vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt en dommer, der tidligere havde varetægtsfængslet 3 sigtede i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 3, og stk. 2, nr. 1, måtte betragtes som inhabil i medfør af retsplejelovens §§ 60 og 62, præciseres det, at danske regler må fortolkes i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis. Kendelsen har følgende ordlyd:

> I den dom, der er afsagt af Den europæiske Menneskerettighedsdomstol den 24. maj 1989 i Hauschildt-sagen, hedder det i præmisserne bl.a.:
>
> **"50.**
>
> Domstolen finder ..., at det blotte faktum, at en byretsdommer eller en dommer ved appelinstansen, i et system som det danske, også har afsagt

kendelserunder efterforskningen, herunder kendelser vedrørende varetægtsfængsling, ikke i sig selv berettiger til frygt for dommerens manglende upartiskhed.

51. Ikke destomindre kan særlige omstændigheder i en given sag berettige til en anden konklusion. I den foreliggende sag kan Domstolen ikke undgå at lægge særlig vægt på det faktum, at ni af kendelserne vedrørende forlængelse af Mogens Hauschildts varetægtsfængsling blev afsagt specifikt under påberåbelse af retsplejelovens § 762, stk. 2, af dommer. . . . . Ligeledes anvendte de dommere, der senere skulle afgøre sagen ved appelinstansen, § 762, stk. 2, ved flere lejligheder. . . . . i forbindelse med kendelser vedrørende forlængelse af varetægtsfængslingen inden påbegyndelse af domsforhandlingen under appelsagen.

52. Anvendelse af retsplejelovens § 762, stk. 2, kræver f.eks., at dommeren finder, at der er en "særlig bestyrket mistanke" om, at sigtede har begået den/de forbrydelser(r), vedkommende er sigtet for. Denne formulering betyder i henhold til officiel forklaring, at dommeren skal være overbevist om, at der er "en meget høj grad af klarhed" med hensyn til skyldsspørgsmålet .... Hermed bliver der kun en spinkel forskel mellem det spørgsmål, dommeren skal afgøre ved anvendelse af paragraffen om varetægtsfængsling, og det spørgsmål, han skal tage stilling til ved den endelige domsafsigelse.

Domstolen er derfor af den mening, at spørgsmålet om nævnte domstoles upartiskhed efter omstændighederne i den foreliggende sag godt kunne se ud som om, der kunne rejses tvivl herom, og at klagerens frygt i denne henseende kan anses at være objektivt berettiget."

Anklagemyndigheden og forsvaret er for Højesteret enige om, al den fortolkning, som Den europæiske Menneskerettighedsdomstol har anlagt med hensyn til forståelsen af kravet om upartiskhed i Den europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6, stk. 1, må tillægges betydning ved danske domstoles fortolkning af inhabilitetsreglerne i retsplejelovens §§ 60 og 62. Den i 1987 indsatte nye bestemmelse i retsplejelovens § 60, stk. 2, er ikke til hinder derfor, idet det ikke med denne bestemmelse har været lovgivningsmagtens hensigt at fastsætte regler, der ville stride mod Menneskerettighedskonventionen. Det har tværtimod tilsyneladende været hensigten at sikre, at de danske inhabilitetsregler bedre end hidtil kunne opfylde kravene i konventionen. Der er ligeledes enighed om, at det for fortolkningen af Menneskerettighedskonventionens art. 6, stk. 1, er uden betydning, om der er varetægtsfængslet alene efter retsplejelovens § 762, stk. 2, eller om denne bestemmelse er anvendt ved siden af andre fængslingsbestemmelser.

Vedrørende realiteten udtaler samtlige dommere:

Ved lov nr. 386 af 10. juni 1987 gennemførtes retsplejelovens § 60, stk. 2, hvorefter ingen må deltage som dommer under domsforhandlingen i en straffesag, såfremt han tidligere i sagen har truffet beslutning om varetægtsfængsling alene efter § 762, stk. 2.

Efter forarbejderne til bestemmelsen var Folketinget opmærksom på, at Den europæiske Menneskerettighedskommission i sin afgørelse af 9. oktober 1986 i Hauschildt-sagen enstemmigt havde givet udtryk for, at den gældende danske ordning rejste alvorlige spørgsmål med hensyn til fortolkningen og brugen af art. 6 i konventionen.

Der er herefter ikke grundlag for at fastslå, at retsplejelovens § 60, stk. 2, tilsigter en udtømmende regulering af spørgsmålet om en dommers inhabilitet som følge af, at han under sagens forberedelse har taget stilling til begæringer om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 2.

Lovens §§ 60, stk. 2, og 62, stk. 1, må fortolkes i overensstemmelse med de principper, der er lagt til grund i Menneskerettighedsdomstolens dom.

Selvom dommen er konkret begrundet og navnlig henviser til antallet af fængslingskendelser, som byretsdommeren under efterforskningen afsagde efter § 762, stk. 2, må dommen opfattes således, at det sædvanligvis ikke vil være stemmende med konventionens art. 6, stk. 1, at en dommer, der før domsforhandlingen har truffet bestemmelse om fængsling efter § 762, stk. 2, enten alene eller i forbindelse med andre fængslingsgrunde, medvirker ved sagens pådømmelse. Dommer ... har i kendelser af 21. januar, 22. januar og 11. februar 1988 begrundet fængslinger med henvisning bl.a. til denne bestemmelse og må derfor anses for inhabil efter retsplejelovens § 62, stk. 1.

Med denne begrundelse stadfæster Højesteret landsrettens kendelse."

5.2.16. Højesterets dom af 21. december 1989.

I Højesterets dom afsagt den 21. december 1989 (I 206/1989) og refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, s. 181, overvejede Højesleret, hvorvidt dansk praksis med hensyn til samme dommers behandling af sager vedrørende flere tiltalte i samme sagskompleks var i overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionens art. 6.1 den sag, der blev pådømt, var der bl.a. rejst spørgsmål om, hvorvidt en retsassessor havde været inhabil ved domfældelsen af en person, som var tiltalt for handel med narkotika, når hun tidligere havde domfældt andre tiltalte for at have aftaget narkotika fra den pågældende.

Højesteret udtalte sig på følgende måde:

"Det har hidtil her i landet været anset for mest betryggende, at en straffesag - også ved dommerembeder, hvor der er mere end én dommer til rådighed - under hele dens forløb ved retten så vidt muligt behandles af en og samme dommer, som derved bedst muligt opnår det sikre kendskab til sagen, som er nødvendigt for at træffe en rigtig afgørelse. Denne fremgangsmåde, der også er i høj grad tids- og arbejdsbesparende, er navnlig anset hensigtsmæssig i sager, der omfatter et stort antal forbrydelser og/-eller flere tiltalte. I tilfælde, hvor det i medfør af retsplejelovens § 706, jf. § 705, stk. 1, bestemmes, at sådanne sager for at undgå forhaling eller vanskelighed ikke skal forenes, men behandles hver for sig, vil det - som i den foreliggende sag - kunne forekomme, at omstændigheder, som under de først padømte sager er lagt til grund som bevist, påny vil blive gjort til genstand for bevisførelse under en senere sag. Det forhold, at dette i den senere sag sker under medvirken af en eller flere af de dommere, som har deltaget i pådømmelsen af den første sag, er ikke blevet anset som en omstændighed, der kunne være egnet til at vække tvivl om den pågældende dommers fuldstændige upartiskhed, jf. retsplejelovens § 62.

I lyset af Den europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 24. maj 1989 i Hauschildt-sagen må det stille sig tvivlsomt, om denne praksis er i

overensstemmelse med art. 6 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Under hensyn til de meget vidtrækkende konsekvenser for domstolsorganisationen her i landet, som en sådan fortolkning ville medføre, navnlig for så vidt angår enedommerembeder, finder Højesteret imidlertid, at det bør overlades til lovgivningsmagten at tage stilling til dette spørgsmål. Det bemærkes herved, at der ikke ses at foreligge nogen afgørelse fra Menneskerettighedskommissionen eller -domstolen, som tager stilling til habilitetsspørgsmålet i en sag som den foreliggende, og at den tvivl, som er rejst, i hvert fald ikke kan medføre en ophævelse af dommene under de foreliggende omstændigheder, hvor der i landsretten har fundet en fuldstændig ny domsforhandling sted, jf. retsplejelovens § 965 a, under medvirken af dommere, mod hvis upartiskhed der ikke er rejst indvendinger."

5.2.17. Højesterets dom af 15. oktober 1990.

Ved en dom afsagt den 15. oktober 1990(11146/1990) og refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, s. 903, tog Højesteret stilling til, hvorvidt det var en rettergangsfejl og i strid med retsplejelovens § 877, stk. 3, at Østre Landsret havde tilladt dokumentation af en indenretlig forklaring afgivet af en afdød kvinde, som havde været sigtet i samme sag som den tiltalte, samt af et brev fra den pågældende kvinde. Højesleret tog samtidig stilling til, hvorvidt det havde været i strid med den nævnte bestemmelse at tillade en af forsvarerne begæret dokumentation af den afdødes forklaring til politirapporten. Østre Landsret havde afsagt følgende kendelse om spørgsmålet:

"(Afdøde) har ikke været tiltalt, og hendes forklaring for byretten er ikke afgivet af hende som vidne, men som sigtet. Oplæsning af retsbogstilførslcn kan ikke anses som omfattet af retsplejelovens § 877, stk. 2, nr. 2 og 3. Tilførslen kan derfor kun benyttes som bevismateriale efter tilladelse i henhold til § 877, stk. 3.

Landsretten finder det ubetænkeligt al tillade dokumentation af den forklaring, afdøde. . . . har afgivet i grundlovsforhøret. Værdien af dette bevismiddel må efter procedure herom vurderes på baggrund af hendes stilling som sigtet og af, at forsvarerne for de tiltalte ikke har haft adgang til at stille spørgsmål til den afhørte. Retten finder ikke, at en sådan anvendelse af den indenrellige forklaring er i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 6, stk. 3, litra d.

Da forsvarerne har anmodet om dokumentation af (afdødes) rapportforklaringer, hvis retsbogstilførslen fra grundlovsforhøret dokumenteres, tillader retten i medfør af retsplejelovens § 877, stk. 3, dokumentation af disse forklaringer. Der findes herefter ikke anledning til at tillade afhøring af de nævnte kriminalassistenter om indholdet af rapportforklaringerne.

Med hensyn til det brev, (afdøde) har skrevet, og som er fundet hos .... tillader retten, at brevet oplæses som led i vidneafhøringen af ..., jf. retsplejelovens § 877, stk. 3.

Om forholdet til Menneskerettighedskonventionen henvises til det, der er anført vedrørende dokumentation af grundlovsforhøret."

Det fremgår af dommen, at Højesteret i medfør af retsplejelovens § 955, stk. 4,

indhentede erklæringer fra Østre Landsret om, hvad der var foregået under domsforhandlingen i landsretten.

Højesteret udtalte herefter følgende om de nævnte spørgsmål:

> "For så vidt angår spørgsmålet om dokumentation af (afdødes) forklaringer og det af hende efterladte brev bemærkes, at... var afgået ved døden, og at hverken hendes forklaringer eller hendes brev udgjorde noget hovedbevis i sagen. Som anført af landsretten måtte værdien af den forklaring, (afdøde) havde afgivet i grundlovsforhøret - ligesom værdien af dej omhandlede brev som bevismiddel - efter procedure herom vurderes på baggrund af hendes stilling som sigtet og af, at forsvarerne for de tiltalte ikke havde haft adgang til at stille spørgsmål til den afhørte. Højesteret tiltræder, at dokumentationen af den indenretlige forklaring og af brevet i hvert fald under disse omstændigheder ikke var i strid medretsplejelovens § 877, stk. 3, således som denne bestemmelse må fortolkes under hensyn til artikel 6, stk. 3, litra d, i Menneskerettighedskonventionen. Med hensyn til dokumentationen af (afdødes) rapportforklaringer bemærkes, at denne skete på begæring af forsvarerne, der havde anført, at disse forklaringer afveg fra hendes forklaring i grundlovsforhøret. Højesteret finder herefter intet grundlag for at kritisere, at landsretten også tillod dokumentation af politirapporterne."

5.3. Sager hvori Folketingets Ombudsmand har henvist til Menneskerettighedskonventionen.

Udvalget er bekendt med, at Folketingets Ombudsmand ved behandlingen af 3 klagesager har rejst spørgsmål om overholdelse af Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

I en sag om udvisning efter strafudståelse af en kvindelig thailandsk statsborger, der opholdt sig i Danmark med sine to mindreårige børn, henstillede Folketingets Ombudsmand til Justitsministeriet, at der blev taget kontakt med det lokale børne- og ungdomsnævn med henblik på, at der - inden udvisningen eventuelt blev effektueret - blev søgt klarhed over børnenes forhold i forbindelse med udvisningen. Under en drøftelse af sagen med Justitsministeriet gav Folketingets Ombudsmand udtryk for, at han måtte tillægge det betydning for sin vurdering af klagen, hvorledes børnenes retsstilling ville være ved effektueringen af den i forhold til moderen trufne udvisningsbeslutning. Ombudsmanden pegede i denne forbindelse på bestemmelsen i art. 8 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention. (Se Folketingets Ombudsmands beretning fra året 1982, s. 156-164.)

I en sag, hvori Folketingets Ombudsmand henstillede til socialministeren, at der i overvejelser om eventuel ændring af bistandslovens regler om døgnpleje blev inddraget nogle spørgsmål vedrørende de gældende regler om begrænsning eller fratagelse af pårørendes adgang til at besøge børn anbragt uden for hjemmet, herunder spørgsmål om klageadgangen, henviste ombudsmanden ligeledes til Men-

neskerettighedskonventionens art. 8. Ombudsmanden anførte i en skrivelse til socialministeren bl.a., at der efter hans opfattelse burde søges tilvejebragt et mere udtrykkeligt lovgivningsmæssigt grundlag for en række administrative bestemmelser i forbindelse med anbringelse af et barn uden for hjemmet uden forældrenes samtykke. Ombudsmanden udtalte i forbindelse hermed følgende:

> "Jeg finder endvidere i denne forbindelse at måtte henlede opmærksomheden på artikel 8 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Efter denne bestemmelse har enhver ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Ifølge bestemmelsens stk. 2 kan offentlige myndigheder kun under visse nærmere angivne betingelser gøre indgreb i udøvelsen af disse rettigheder. Det er herunder en generel betingelse, at indgrebet har fornøden hjemmel ("in accordance with the law").

(Se Folketingets Ombudsmands beretning for året 1983, s. 205-207).

I en sag, hvori Folketingets Ombudsmand henstillede til Justitsministeriet at meddele visum til en kvinde, hvis ægtefælle afsonede en længerevarende frihedsstraf i Danmark, anførte Ombudsmanden følgende i en skrivelse til klagerens advokat:

> "Afslaget på visumansøgningen indebærer en faktisk adskillelse af ægtefællerne, medens (B) udstår sin straf her i landet. Hvis (B) udsendes af landet i forbindelse med prøveløsladelse efter udståelse af 7/12 af straffen, vil adskillelsen af ægtefællerne have varet i mere end 2 år. Når henses til at kriminalforsorgen i øvrigt er indstillet på at tillade besøg i statsfængslet, må en så langvarig adskillelse af ægtefællerne anses for urimelig - jf. herved også artikel 8 i Den europæiske Menneskerettighedskonvention -, medmindre særlige forhold, der reguleres i udlændingelovgivningen, afgørende taler imod at tillade den indsattes ægtefælle at indrejse her i landet."

(Se Folketingets Ombudsmands beretning for året 1988. s. 93-94.)

5.4. Sammenfatning.

Den foretagne gennemgang af dansk retspraksis, der næppe er udtømmende, viser, at Den europæiske Menneskerettighedskonvention, anvendes som retskilde ved danske domstole. Højesterets afgørelser, der er refereret under pkt. 5.2.12., 5.2.15 og 5.2.16, viser endvidere, at Højesteret lægger konventionsorganernes afgørelser til grund, og at dansk ret derfor så vidt muligt ad fortolkningsvejen tilpasses til retsudviklingen som fastlagt af konventionsorganerne.

Højesterets afgørelser fra 1985 og navnlig fra 1989 er udtryk for en intensiv prøvelse af, om der konkret er handlet i overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionen, og om danske lovregler lever op til kravene i konventionen.

Mens Højesteret således følger Den europæiske Menneskerettighedsdomstols fortolkning, er Højesteret dog tilbageholdende med at anlægge en selvstændig fortolkning af konventionen, i hvert fald hvis dette kunne have mere vidtrækkende konsekvenser. I overensstemmelse med den traditionelle rollefordeling mellem domstole og lovgivningsmagt henskyder Højesteret mere politiske valg til lovgivningsmagten.

Gennemgangen af Folketingets Ombudsmands praksis er udtømmende og viser, at spørgsmålet om anvendelse af konventionen kun er opstået forholdsvis sjældent og særlig i tilfælde, hvor Ombudsmanden havde anledning til at tage stilling til en myndigheds skønsudøvelse. Der er ikke grundlag for at vurdere, om Ombudsmanden i sin anvendelse af konventionen som retskilde anlægger en mere selvstændig fortolkning end domstolene.

KAPITEL 6.

Klagesager mod Danmark ved Menneskerettighedskommissionen og -domstolen.

6.1. Statistiske oplysninger.

Ifølge en opgørelse udarbejdet af Udenrigsministeriet havde Menneskerettighedskommissionen fra og med den første klagesag mod Danmark, der blev indbragt for Kommissionen i 1956, indtil 11. januar 1990 registreret i alt 204 klagesager mod Danmark. Ifølge oplysninger fra Kommissionens sekretariat blev der i 1990 registreret 14 sager, og i 1991 havde sekretariatet pr. 15. april registreret 2 sager. Udvalget er ikke bekendt med, hvor mange ikke-registrerede henvendelser Kommissionen herudover har modtaget fra danske klagere. Til sammenligning kan det nævnes, at Kommissionen ifølge sin "Survey of activities and statistics" for 1990 havde registreret 17568 klager ud af i alt 51640 henvendelser frem til udgangen af 1990. Der henvises i øvrigt til betænkningens bilag 12.

Regeringerne i konventionsstaterne orienteres ikke automatisk af Kommissionen om indgivne klager. Regeringerne orienteres først i det øjeblik, Kommissionen i medfør af sin forretningsorden (Rule 42, stk. 2, litra b, i Rules of Procedure) beslutter at indhente den indklagede regerings bemærkninger til spørgsmålet om antagelse af sagen til realitetsbehandling eller i medfør af Rule 36 i de nævnte procedureregler kommer med en henstilling til en regering om f.eks. at undlade udvisning, indtil Kommissionen har haft lejlighed til at tage stilling til sagen.

Udvalget er bekendt med, at Kommissionen i 5 af de klagesager mod Danmark, der verserede i 1990, indhentede udtalelser fra den danske regering. To af disse sager var pr. 15. april 1991 afvist, mens 3 fortsat verserede.

AI de danske sager, som Kommissionen har registreret i de 34 år, som er forløbet siden den første klagesag i 1956, er alene 10 sager blevet antaget til realitetsbehandling. Resten er blevet afvist eller strøget af sagslisten.

To af de 10 sager blev efter Kommissionens behandling af sagen afgjort ved, at der i medfør af konventionens art. 28 ved Kommissionens mellemkomst blev fundet en mindelig løsning mellem klageren og den danske stat.

En sag blev afgjort af Ministerkomiteen, der fandt, at der ikke var sket overtrædelse af konventionen.

Syv af de realitetsbehandlede sager gik videre til behandling ved Menneskerettighedsdomstolen. I 3 af disse havde Kommissionen fundet, at der var sket krænkelse af konventionen. Domstolen har imidlertid kun i 1 sag - Hauschildt-sagen - fundet, at der var sket overtrædelse af Menneskerettighedskonventionen. I de øvrige 6 sager, hvoraf 3 i øvrigt blev behandlet under ét, fandt Menneskerettighedsdomstolen, at der ikke var sket overtrædelse af konventionen.

Til sammenligning kan nævnes, at Domstolen ifølge sin "Survey of activities" for 1959-1990 med udgangen af 1990 havde afsagt dom i i alt 191 sager, heraf realitetsdom i 177 sager. I 130 af disse domme blev en eller flere artikler i konventionen anset for overtrådt.

Ministerkomiteen havde i samme tidsrum i henhold til konventionens art. 32 behandlet 215 sager.

I de ialt 220 danske sager, som udvalget er bekendt med, har Kommissionen i 31 tilfælde anmodet om den danske regerings bemærkninger til spørgsmålet om, hvorvidt sagen burde antages til realitetsbehandling. 12 sager har Kommissionen henstillet til den danske regering, at en udvisning blev sat i bero, indtil Kommissionen havde haft lejlighed til at tage stilling til sagen. I begge tilfælde fulgte regeringen Kommissionens henstilling.

I de sager, der er blevet afgjort ved Menneskerettighedsdomstolen, er der forløbet ca. 4-6 år fra klagens indgivelse til Kommissionen til Domstolens afgørelse i sagen. Kommissionens sagsbehandlingstid har været ca. 2 år. Kommissionens afgørelse i sager, der ikke realitetsbehandles, foreligger normalt i løbet af 1/2 -1 1/2 år.

6.2. Gennemgang af enkeltsager.

Gennemgangen af klagesager mod Danmark omfatter samtlige sager, der er afgjort af Menneskerettighedsdomstolen, og samtlige sager, der er realitetsbehandlet ved Kommissionen. Hertil kommer den ene sag, som er afgjort af Ministerkomiteen. For så vidt angår klager, der er afvist af Kommissionen før realitetsbehandling, er gennemgangen derimod ikke udtømmende, idet udvalget har fundet, at medtagelse af samtlige afgørelser vedrørende sådanne sager ville sprænge rammerne for betænkningen. I stedet har udvalget medtaget en række nyere af-

gørelser, som man har skønnet ville være af almen interesse.

6.2.1. Menneskerettighedsdomstolen.

6.2.1.1. Domfældelse af Danmark. (Hauschildt case. (Judgment of 29 April 1989. Publications of the European Court of Human Rights. Series A. Volume 154. (Carl Heymanns Verlag KG$_r$ Tyskland)).

Klageren etablerede i 1984 et guld- og sølvmæglerfirma, Scandinavian Capital Exchange (SCE), i København.

Gennem årene opstod der problemer mellem SCE, Nationalbanken og Industriministeriet vedrørende overførsler mellem SCE og dets udenlandske datterselskaber.

På grundlag af en ransagningskendelse afsagt af Københavns Byret blev klageren den 31. januar 1980 anholdt, og alle tilgængelige dokumenter konfiskeret og forretningen lukket. Klageren blev sigtet for bedrageri og skatteunddragelse, og Københavns Byret opretholdt anholdelsen i 3 x 24 timer ved fremstillingen den 1. februar 1980. Herefter var klager varetægtsfængslet indtil domsforhandlingen ved Københavns Byret og under denne. Domsforhandlingen begyndte den 27. april 1981 og sluttede den 1. november 1982, hvor klager blev fundet skyldig i tiltalen og idømt 7 års fængsel. Varetægtsfængslingen og de nødvendige fristforlængelser blev afsagt med hjemmel i retsplejelovens § 762, stk. 1 og 2. Klageren var endvidere varetægtsfængslet i isolation fra 31. januar 1980 til 27. august 1980. Ved næsten samtlige fængslinger var den byretsdommer, der afsagde kendelserne, den samme dommer, der senere fungerede som retsformand ved domsforhandlingen under straffesagen.

Klageren ankede dommen til Østre Landsret, hvor domsforhandlingen blev indledt den 15. august 1983. Før domsforhandlingen blev næsten alle beslutninger vedrørende varetægtsfængsling truffet af de samme dommere, som senere deltog under ankebehandlingen af sagen. Den 2. marts 1984 idømte Østre Landsret klageren 5 års fængsel. En ansøgning fra klageren om tredjeinstansbevilling blev afslået af Justitsministeriet.

Klageren gjorde ved Kommissionen gældende, at der var sket overtrædelse af konventionens art. 3 på grund af isolationsfængslingens varighed, art. 5, stk. 3, og forskellige bestemmelser i art. 6, herunder at han ikke havde fået en retfærdig

rettergang ved en upartisk domstol, da det var de samme dommere, som tog stilling til varetægtsfængslingerne, og som senere deltog ved den efterfølgende domsforhandling. Endvidere gjorde klageren gældende, at der var sket overtrædelse af konventionens art. 10, samt art. 1 i tillægsprotokol nr. 4, og at dommene over ham var forkerte.

Kommissionen afviste samtlige klagepunkter med undtagelse af klagen om, at der var sket overtrædelse af konventionens art. 6 om retten til rettergang ved en upartisk domstol. Denne del af klagen blev antaget til realitetsbehandling. Kommissionen fandt under realitetsbehandlingen med stemmerne 9-7, at der ikke var sket krænkelse af art. 6, stk. 1.

Domstolen fandt med stemmerne 12-5, at der var sket en krænkelse af konventionens art. 6.

Domstolen undersøgte i forbindelse med sin afgørelse, om der forelå faktiske omstændigheder, der kunne rejse tvivl om de pågældende dommeres upartiskhed. I denne forbindelse kunne selv ydre forhold være af en vis betydning, idet det relevante var den tillid, som retterne i et demokratisk samfund skal indgive offentligheden og frem for alt den tiltalte.

Domstolen fandt, at det forhold, at en dommer, i et retssystem som det danske, også træffer afgørelser under sagens indledende stadier, herunder træffer beslutning om varetægtsfængsling, ikke i sig selv kan fremkalde en berettiget tvivl vedrørende dommerens upartiskhed.

Domstolen lagde imidlertid vægt på, at 9 af kendelserne vedrørende forlængelse af klagerens varetægtsfængsling under byretssagens behandling blev afsagt særligt under henvisning til retsplejelovens § 762, stk. 2. Ligeledes anvendte de dommere, der senere skulle afgøre ankesagen ved Østre Landsret, retsplejelovens § 762, stk. 2, ved flere lejligheder i forbindelse med fristforlængelserne, inden domsforhandlingen blev påbegyndt. Anvendelsen af denne bestemmelse kræver, at dommeren finder, at der foreligger en "særlig bestyrket mistanke" om, at tiltalte har begået forbrydelsen, dvs. at dommeren skal være overbevist om, at der er en "meget høj grad af klarhed" med hensyn til skyldspørgsmålet. Dermed blev der efter Domstolens opfattelse kun en meget spinkel forskel mellem det spørgsmål, dommeren skulle afgøre ved anvendelsen af retsplejelovens § 762, stk. 2, og det spørgsmål, han skulle tage stilling til ved den endelige domsafsigelse.

På den baggrund fandt Domstolen, at der efter omstændighederne kunne rejses

tvivl om de pågældende dommeres upartiskhed.

Domstolen tilkendte klageren et beløb på 20.000 pund sterling til dækning af "costs and expenses", men afviste øvrige erstatningskrav. Beløbet blev betalt ved modregning i de sagsomkostninger, Hauschildt var blevet pålagt i forbindelse med straffesagen i Danmark. Ministerkomiteen har den 13. februar 1991 ved resolution DH(91)9 anerkendt denne modregning som betalingsform.

6.2.1.2. Frifindelse af Danmark.

6.2.1.2.1. Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen Case. Judgment of 7 December 1976. Publications of the European Court of Human Rights. Series A. Volume 23. (Carl Heymanns Verlag KG. Tyskland).

Klagerne i den oprindelige sag, ægteparret Viking og Annemarie Kjeldsen, havde efter, at der var vedtaget lovgivning, som indebar obligatorisk seksualundervisning i folkeskolen, ansøgt Undervisningsministeriet om at få fritaget deres datter for denne undervisning. Ægteparret modtog afslag på ansøgningen, idet Undervisningsministeriet samtidig med udsendelsen af en bekendtgørelse og et cirkulære af 8. juni 1971 om seksualoplysning i folkeskolen meddelte ægteparret, at seksualoplysningen fremover skulle gives integreret i undervisningen i de obligatoriske skolefag, og at det af praktiske grunde derfor ikke ville være muligt at fritage eleverne for deltagelse i undervisningen.

Ægteparrets datter, der gik i en kommuneskole, blev i skoleåret 1971/72 taget ud af skolen og undervist i hjemmet af forældrene. I det følgende skoleår fulgte datteren påny undervisningen i kommuneskolen.

Klagerne indbragte sagen for Kommissionen med påstand om, at Danmark havde krænket sine forpligtelser i henhold til art. 2, 1. og 2. pkt. i tillægsprotokol nr. 1, hvorefter ingen må nægtes retten til uddannelse, og hvorefter staten ved udøvelsen af de funktioner, som den påtager sig i henseende til uddannelse og undervisning, skal respektere forældrenes ret til at sikre sig, at sådan uddannelse og undervisning sker i overensstemmelse med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning.

Ægteparret Kjeldsen gjorde gældende, at den obligatoriske seksualundervisning i folkeskolen tvang dem til at holde deres datter borte fra denne, og al hun derved, fordi den nærmeste privatskole lå 19 km fra deres hjem, og fordi hun på grund af sukkersyge ikke kunne være borte fra hjemmet i længere tid ad gangen, blev

nægtet retten til uddannelse.

Den danske regering gjorde under Kommissionens behandling af spørgsmålet om sagens antagelse til realitetsbehandling gældende, at ægteparret Kjeldsen ikke havde udtømt de nationale retsmidler, herunder adgangen til at indbringe sagen for de danske domstole i medfør af grundlovens § 63.

Kommissionen gav den danske regering medhold i denne påstand for så vidt angår de administrative forskrifter m.v., der var udstedt med henblik på gennemførelse af den ved lov fastsatte obligatoriske seksualundervisning.

Kommissionen gav imidlertid klagerne medhold i, at de ikke havde haft noget effektivt nationalt retsmiddel over for den lovgivning, der gennemførte den integrerede og obligatoriske seksualundervisning, og som ægteparret fandt konventionsstridig. Klagen blev derfor ved Kommissionens afgørelse af 16. december 1972 antaget til realitetsbehandling for så vidt angår den integrerede og obligatoriske seksualundervisnings forenelighed med art. 2 i tillægsprotokol nr. 1.

I juli 1973 antog Kommissionen 2 yderligere klager vedrørende samme spørgsmål til realitetsbehandling. Klagerne var indbragt af Inger og Arne Busk Madsen og Ellen og Hans Pedersen. Samtidig besluttede Kommissionen at behandle de 3 klagesager under et.

Under realitetsbehandlingen af sagerne påberåbte klagerne sig også konventionens art. 8 om retten til respekt for privat- og familieliv, art. 9 om retten til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed samt art. 14 om forbud mod diskrimination på grund af bl.a. religion.

Kommissionen afviste, at der forelå krænkelse af disse bestemmelser.

For så vidt angår spørgsmålet om krænkelse af art. 2 i tillægsprotokol nr. 1 fandt et flertal af Kommissionens medlemmer (7 stemmer mod 7, men således at præsidentens stemme gjorde udslaget), at den nævnte bestemmelse ikke var krænket. Flertallet fandt, at der ved vurderingen af, om staten havde opfyldt sine forpligtelser efter bestemmelsens 2. pkt. måtte lægges vægt på, om der havde været gode grunde til al indføre undervisning af den omhandlede art, og om der ved undervisningens gennemførelse blev vist respekt for forældrenes religiøse og filosofiske overbevisning. Flertallet fandt, at begge disse krav var opfyldt i forbindelse med den integrerede og obligatoriske seksualundervisning.

I juli 1975 blev sagen indbragt for Domstolen, der den 7. december 1976 med stemmerne 6-1 fastslog, at der ikke var sket krænkelse af art. 2 i tillægsprotokol nr. 1.

Domstolen lagde i sin afgørelse vægt på, at den danske stat tillader undervisning i hjemmet og endvidere yder betydelig støtte til private skoler, hvorfor det - omend del kræver visse ofre af forældrene - er muligt at lade sine børn undervise uden for folkeskolen.

Der blev endvidere lagt vægt på, at lovgivningen om den integrerede og obligatoriske seksualundervisning ikke indebar et forsøg på indoktrinering til fordel for en bestemt seksuel adfærd, på at forherlige sex eller på at tilskynde eleverne til på et for tidligt tidspunkt at hengive sig til handlinger, der er farlige for deres stabilitet, sundhed eller fremtid, eller som mange forældre anser for forkastelige. Endvidere berørte lovgivningen ikke forældrenes ret til selv at vejlede deres børn i overensstemmelse med deres egen religiøse eller filosofiske overbevisning.

Sagen er gennemgået af Niels Eilschou Holm i "En sag for Menneskerettighedsdomstolen" (Juristforbundets Forlag 1980), s. 60 ff.

6.2.1.2.2. Rasmussen Case. Judgment of 28 November 1984. Publications of the European Court of Human Rights. Series A. Volume 87. (Carl Heymanns Verlag KG. Tysklandl

Klageren var en dansk mand, der siden 1966 havde levet i et ægteskab, hvor der var 2 børn født i 1966 og 1971.1 1973 blev klageren og hans hustru separeret, og klageren blev pålagt børnebidrag til børnene, som hustruen fik forældremyndigheden over. I 1975 tog klageren skridt til anlæggelse af faderskabssag vedrørende datteren Pernille, der var født i 1971. Allerede før hendes fødsel havde han været i tvivl om faderskabet, men for at redde ægteskabet havde han forholdt sig passiv med hensyn til faderskabsspørgsmålet. Da klagerens hustru imidlertid i april 1975 skriftligt frafaldt alle underholdskrav vedrørende Pernille, undlod klageren at anlægge faderskabssag.

I skilsmissebevillingen af juli 1975 pålagdes klageren bidrag til Pernille. Klageren gjorde ingen indsigelser herimod. Den 16. januar 1976,4 dage før Pernilles 5 års fødselsdag, meddelte klagerens tidligere hustru ham, at hun ikke var juridisk bundet af sit afkald på børnebidrag til Pernille, og fra marts 1976 blev klageren pålagt på ny at betale bidrag til Pernille.

Den 27. januar 1976 søgte klageren tilladelse hos Østre Landsret til at anlægge faderskabssag efter udløb af den normale tidsfrist på 5 år fra barnets fødsel, men fik afslag. Klageren appellerede ikke afgørelsen rettidigt og fik senere fra Justitsministeriet afslag på en ansøgning om adgang til at indbringe afgørelsen for Højesteret.

I 1978 indbragte klageren igen sagen for Østre Landsret, men fik på ny afslag.

Ifølge den lovgivning, som var gældende i 1976 (lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling), gjaldt der for ægtemænd en absolut frist for anlæggelse af faderskabssag på 5 år fra barnets fødsel, dog med mulighed for fravigelse i særlige tilfælde. Endvidere havde der i retspraksis udkrystalliseret sig en anerkendelseslære, der fastslog, at ægtemænd, der udtrykkeligt eller stiltiende havde vedkendt sig faderskabet til et barn uanset viden om moderens seksuelle kontakter med andre mænd i avlingsperioden, blev afskåret fra senere at anfægte faderskabet.

Der var i 1960-loven ingen tidsfrist for moderens adgang til at anlægge faderskabssag, men ifølge retspraksis omfattede anerkendelseslæren også moderen.

Klageren gjorde i sin klage af 21. maj 1979 til Kommissionen gældende, at 1960-lovens forskellige tidsfrister for hustruen og ægtemanden havde medført en krænkelse af konventionens art. 14 om forbud mod forskelsbehandling på grund af køn. I forbindelse hermed var der endvidere sket krænkelse af art. 6 og 8.

Kommissionen antog sagen til realitetsbehandling i december 1981.

1960-loven blev ændret i 1982, idet der for både hustru og ægtemand indførtes en absolut frist på 3 år fra barnets fødsel til anlæggelse af faderskabssag.

Kommissionen fandt den 5. juli 1983 med 8 stemmer mod 5, at der var sket krænkelse af de nævnte bestemmelser.

Domstolen fandt i en dom af 28. november 1984 enstemmigt, at der ikke var sket overtrædelse af hverken art. 14, 6 eller 8. Domstolen lagde til grund, at der ganske vist var sket forskelsbehandling, men at denne ikke var "discriminatory", fordi der var en saglig begrundelse for forskelsbehandlingen. Det spillede en væsentlig rolle for Domstolen, at en gennemgang af de øvrige medlemsstaters lovgivning på området havde vist, at faderens og moderens retsstilling i de fleste lovgivninger var forskellig.

6.2.1.2.3. Nielsen Case. Judgment of 24 October 1988. Publications of the European Court of Human Rights. Series A. Volume 144. (Carl Heymanns Verlag KG. Tysklandl

Klageren Jon Nielsen blev født den 7. april 1971. Da Jons forældre ikke var gift, fik moderen i overensstemmelse med den dagældende myndighedslov forældremyndigheden over ham. Faderen klagede i den anledning til Menneskerettighedskommissionen (App. No. 7658/76). Da loven blev ændret, lov nr. 244 af 8. juni 1978, blev sagen afvist som åbenbart ugrundet den 5. december 1978.

Herefter anlagde faderen den 6. august 1979 sag om overførsel af forældremyndigheden. Ballerup Ret afviste imidlertid at overføre forældremyndigheden til faderen ved dom af 11. juli 1980.

Fra sagsanlægget den 6. august 1979 og indtil 23. september 1983 gik far og søn "underjorden", dog afbrudt af en periode på omkring 3 måneder i 1979, hvor de sociale myndigheder med moderens samtykke anbragte Jon på den børnepsykiatriske afdeling i Nordvang. Faderen blev anholdt. Jon stak imidlertid af fra Nordvang den 11. december 1979 og levede på ny "underjorden" med sin far.

I september 1983 blev faderen på ny anholdt og varetægtsfængslet, sigtet for overtrædelse af straffelovens §§215, jf. 261, stk. log 2. Herefter blev Jon med moderens samtykke og efter anbefaling fra Herlev socialudvalg, familielægen og lederen af Rigshospitalets ungdomspsykiatriske afdeling indlagt på Rigshospitalets ungdomspsykiatriske afdeling.

Den 22. februar 1984, medens faderen stadig var varetægtsfængslet, skulle Jon udskrives og sendes tilbage til moderen. Han forsvandt imidlertid samme dag og blev først fundet af politiet den 8. marts 1984, hvorefter han på moderens begæring igen blev indlagt på den ungdomspsykiatriske afdeling. Den 27. marts 1984 idømte Østre Landsret faderen 9 måneders fængsel for overtrædelse af straffelovens §§215, jf. 261, stk. 1 og 2, men da afsoningen ansås for udstået med varetægtsfængslingen, blev han løsladt samme dag. Jon blev udskrevet den 30. marts 1984 og anbragt i familiepleje.

Under Jons indlæggelse blev lovligheden heraf søgt prøvet, jf. retsplejelovens kap. 43 a, men dette blev afvist både i første instans og efter appel med den

begrundelse, at indlæggelsen var sket efter moderens begæring og ikke i medfør af 1938-sindsygeloven. Efter at have behandlet en klage vedrørende indlæggelsen fandt heller ikke Sundhedsstyrelsen anledning til at kritisere denne.

Den 21. august 1984 fik faderen af Højesteret tilkendt forældremyndigheden over klageren.

Klageren gjorde ved Kommissionen gældende, at hans indlæggelse på Rigshospitalet indebar en frihedsberøvelse i strid med konventionens art. 5, stk. 1. Endvidere gjorde han gældende, at han havde været afskåret fra at få frihedsberøvelsens lovlighed prøvet af en domstol som foreskrevet i konventionens art. 5, stk. 4.

Kommissionen fandt med stemmerne 11-1 (Jörundsson), at der var sket krænkelse af art. 5, stk. 1, og med stemmerne 10-2 (Frowein og Jörundsson) at der var sket krænkelse af art. 5, stk. 4.

Domstolen afviste derimod med stemmerne 9-7, at konventionens art. 5 var anvendelig i sagen, og konkluderede, at indlæggelsen af klageren ikke udgjorde en frihedsberøvelse i art. 5's forstand, men at indlæggelsen var en ansvarlig udøvelse af forældremyndigheden i barnets interesse.

Domstolen fastslog indledningsvis, at beskyttelsen efter art. 5 også omfatter mindreårige, men at Jon var blevet indlagt på Rigshospitalet på forældremyndighedsindehaverens begæring, og at retten til at udøve forældremyndighed, med de pligter, som i den forbindelse påhviler forældrene, er anerkendt og beskyttet ved konventionens art. 8.

Hverken Rigshospitalets mulighed for at afvise indlæggelsen eller de sociale myndigheders medvirken til indlæggelsen efter bistandslovens § 33 kunne ændre ved det forhold, at moderen ifølge dansk ret var den eneste, der kunne bestemme, at klageren skulle indlægges. I forhold til udøvelsen af forældremyndigheden var myndighedernes medvirken af en begrænset og subsidiær karakter. I det omfang art. 5 vedrører frihedsberøvelse udøvet af statslige myndigheder, var bestemmelsen derfor uanvendelig.

Domstolen fandt imidlertid at måtte vurdere, om art. 5 var anvendelig for så vidt angår den frihedsberøvelse, der var en følge af moderens udøvelse af forældremyndigheden.

For al afgøre, om der havde været tale om en frihedsberøvelse i art. 5's forstand,

vurderede Domstolen klagerens faktiske situation under indlæggelsen, herunder blandt andet karakteren, varigheden og virkningen af de benyttede forholdsregler. Domstolen konstaterede, at de involverede myndigheder alle fandt, at beslutningen om at indlægge klageren var en lovlig udøvelse af forældremyndigheden. Domstolen fandt det godtgjort, at moderen, da hun traf sin beslutning på baggrund af lægelige råd, ønskede at værne om klagerens sundhed. Domstolen fandt ikke, at den behandling, klageren fik, var upassende under de givne omstændigheder, idet der var et lægeligt behov for behandling, og den behandling, der blev givet, tog sigte på en helbredelse, og bestod kun af samtaler og terapi. Der blev ikke givet nogen medicinsk behandling, og begrænsningerne i klagerens bevægelsesfrihed og kontakt med omgivelserne var ikke meget anderledes end de begrænsninger, et barn i et almindeligt hospital er udsat for. I øvrigt var varigheden af behandlingen ikke længere end gennemsnitsbehandlingstiden på den ungdomspsykiatriske afdeling i almindelighed, og de begrænsninger, der under behandlingen blev pålagt klageren, blev gradvist mindre, efterhånden som behandlingen skred frem.

Herefter udtalte Domstolen, at det forhold, at klageren ikke var indlagt som en utilregnelig person, og at hospitalet ikke i øvrigt blev brugt til behandling af personer indlagt i medfør af sindsygeloven eller andre personer med psykotiske lidelser, betød, at de begrænsninger, der blev pålagt klageren, ikke kunne anses for at være af samme karakter eller grad som de tilfælde af frihedsberøvelser, der er opregnet i art. 5, stk. 1.

Endelig fandt Domstolen, at klageren på indlæggelsestidspunktet havde en alder (12 år), hvor deter normalt, at deter barnets forældre, der træffer afgørelse-selv i strid med barnets ønsker. Med hensyn til politiets indgriben i forbindelse med tilbageleveringen af barnet fandt Domstolen, at dette var en normal reaktion for så vidt angår et bortløbet barn i den alder.

<u>6.2.1.2.4. Barfod Case. Judgment of 28 January 1989. Publications of the European Court of Human Rights. Series A. Volume 149. (Carl Heymanns Verlag KG. TvsklandV</u>

Klageren, Bjørn Barfod, var dansk statsborger og bosiddende i Grønland.

Nogle danske statsborgere, der var ansat på amerikanske baser i Grønland, anlagde sag ved Grønlands Landsret mod det grønlandske hjemmestyre for at få kendt den indførte indkomstbeskatning ugyldig. Under sagen var retten sammensat af en juridisk dommer, og to lægdommere, der begge var ansat ved det grøn-

landske hjemmestyre. Ved dom af 28. februar 1981 frifandt Grønlands Landsret enstemmigt det grønlandske hjemmestyre. Dommen blev stadfæstet af Østre Landsret den 8. september 1983.

I august 1982 skrev klageren, der ikke var blandt sagsøgerne i den ovenfor nævnte sag, en artikel om dommen i bladet "Grønland Dansk". I artiklen gav klageren udtryk for, at de to lægdommere var inhabile, og satte spørgsmålstegn ved, om lægdommerne på et tilstrækkeligt upartisk grundlag kunne dømme i en sag mod deres arbejdsgiver. Artiklen indeholdt blandt andet følgende passage:

> "Til gengæld kunne de fleste af landstingets medlemmer afse tid til at holde øje med, at de to grønlandske lægdommere - der i parentes bemærket begge er ansat direkte under hjemmestyret, som henholdsvis museumsinspektør og konsulent i bygdeanliggender - nu også gjorde deres pligt, og det gjorde de da. Dommerstemmerne stod to imod een i hjemmestyrefavør, og med det dommerpanel skal der ikke megen fantasi til at gætte, hvem der har stemt hvad."

Efter en anmeldelse fra den juridiske dommer til politimesteren i Nuuk blev klageren tiltalt for overtrædelse af § 71, stk. 1, (injurier) i den grønlandske kriminallov. Ved Narssaq kredsrets dom af 9. december 1983 blev klageren idømt en bøde på 2.000 kr. Dommen blev stadfæstet af Grønlands Landsret den 3. juli 1984. Grønlands Landsret udtalte, at den del af artiklen, der antyder, at de to grønlandske lægdommere gjorde deres pligt - nemlig deres pligt til som ansatte ved Grønlands Hjemmestyre at dømme til hjemmestyrets fordel - udgjorde en alvorlig sigtelse, der var egnet til at nedsætte deres agtelse. Det konstateredes endvidere, at der ikke var ført et fornødent sandhedsbevis, hvilket heller ikke ville have været muligt, da det ikke kunne udelukkes, at lægdommerne ville være nået til samme resultat, selv om de ikke havde været ansat under Grønlands Hjemmestyre.

Klageren gjorde ved Kommissionen gældende, at domfældelsen for injurier indebar en krænkelse af art. 10 om retten til ytringsfrihed.

Kommissionen fandt med stemmerne 14-1 (Ermacora), at der var sket krænkelse af konventionens art. 10, idet Kommissionen ikke fandt, at indgrebet i klagerens ytringsfrihed kunne betragtes som nødvendigt i et demokratisk samfund.

Domstolen fandt derimod med stemmerne 6-1, at der ikke var sket krænkelse af art. 10.

Der var enighed om, at der var foretaget et indgreb i klagerens ytringsfrihed, og

at indgrebet var foreskrevet ved lov og havde et lovligt formål, nemlig at beskytte andres rygte og indirekte opretholde domstolenes autoritet. Domstolen begrænsede sig derfor til at undersøge, hvorvidt indgrebet var "nødvendigt i et demokratisk samfund", jf. konventionens art. 10, stk. 2.

Domstolen udtalte, at selv om staterne har en vis margin til at vurdere et indgrebs nødvendighed, kan Domstolen endeligt afgøre, om et indgreb eller en bøde kan forenes med ytringsfriheden, og om indgrebet var proportionelt i forhold til det lovligt forfulgte formål, med skyldig hensyntagen til vigtigheden af ytringsfrihed i et demokratisk samfund.

Klagerens artikel indeholdt to elementer: Dels en kritik af sammensætningen af Grønlands Landsret og dels en påstand om, at de to lægdommere "gjorde deres pligt", hvilket i denne forbindelse kun kunne betyde, at de i retten stemte som ansatte ved hjemmestyret og ikke som uafhængige og upartiske dommere. Begrænsningerne i ytringsfriheden blev alene rettet mod det sidste element.

Da Grønlands Landsrets konstatering af, at der ikke var ført fornødent sandhedsbevis måtte forblive uanfægtet, blev det af Domstolen lagt til grund, at grundlaget for sigtelserne udelukkende var det forhold, at lægdommerne var ansat af hjemmestyret. Da dette ikke kunne anses som bevis for en egentlig forudindtagethed, og da klageren måtte have vidst dette, fandt Domstolen ikke, at statens legitime interesse i at beskytte lægdommernes rygte var i konflikt med klagerens interesse i at deltage i en fri, offentlig debat om sammensætningen af landsretten.

En påstand fra klageren om, at sagen havde en politisk baggrund, og at hans ytringer derfor skulle ses som en del af en politisk debat med en deraf følgende videre grænse for tilladelige ytringer, blev ikke accepteret af Domstolen. Den politiske sammenhæng, hvori den civile skattesag indgik, kunne ikke anses for relevant for spørgsmålet om proportionaliteten efter art. 10, stk. 2.

6.2.2. Ministerkomiteen.

6.2.2.1. Bjørn Schouw Nielsen against the Government of Denmark. Kommissionens App. No. 343/57. Ministerkomitéens resolution (61)28 af 25. oktober 1961. Yearbook of the European Convention on Human Rights 1958-59. side 412 ff og 1961. side 490 ff.

Klageren, Bjørn Schouw Nielsen, blev den 30. marts 1951 anholdt, mistænkt for meddelagtighed i et røveriforsøg begået af Palle Hardrup mod Den Danske

Landmandsbanks Nørrebroafdeling den 29. marts 1951. To bankfunktionærer blev dræbt under røveriforsøget.

Anholdelsen af klageren skete efter tip fra tidligere indsatte i Horsens Statsfængsel, der til politiet oplyste, at klageren og Hardrup, der sammen havde afsonet langvarige fængselsstraffe i Horsens Statsfængsel, under afsoningen havde haft et meget nært forhold til hinanden, og at klageren formentlig havde tilskyndet Hardrup til at begå det mislykkede røveri.

Hardrup nægtede først, at klageren var indblandet i røveriforsøget, men tilstod senere skriftligt, at klageren havde planlagt og ved hypnotisk suggestion anstiftet dels det nævnte røveriforsøg, dels et røveri mod Folkebankens Hvidovreafdeling i 1950, og at Hardrup ikke havde handlet af egen fri vilje.

Klageren blev løsladt 1. maj 1951, men anholdt igen 7. januar 1952, og var i perioden december 1952 til februar 1953 under mentalobservation.

Hardrup blev ligeledes undergivet mentalobservation. Politiets chefpsykiater udtalte i december 1951, at klageren utvivlsomt havde "betydelig og skæbnesvanger" indflydelse på Hardrup, og at klageren måtte betragtes som en farlig sindssyg person, der burde tilbageholdes i en psykopatanstalt. I juni 1953 udtalte lederen af den psykiatriske afdeling på Kommunehospitalet i København bl.a., at Hardrup havde været udsat for intensiv hypnotisk påvirkning fra klageren, og at Hardrup, da han begik de omhandlede forbrydelser, havde handlet uden egen, fri vilje. Retslægerådet udtalte senere ved en vurdering af de to udtalelser, at det ikke anså sig selv kompetent til at vurdere klagerens indflydelse på Hardrup, og at det ikke fandt grundlag for at formode, at forbrydelserne var begået under hypnose.

I marts 1954 blev der rejst tiltale mod klageren for det omhandlede røveriforsøg mod Den Danske Landmandsbank og de deraf følgende drab samt røveriet mod Folkebanken. Klageren var tiltalt for at have anstiftet og planlagt forbrydelserne, men hypnose var ikke omtalt i anklageskriftet.

Den 17. juli 1954 blev klageren idømt livsvarigt fængsel for planlægning af de nævnte forbrydelser og for på forskellig måde, herunder ved hypnotisk påvirkning, at have anstiftet de forbrydelser, som var begået af Hardrup. Under sagen havde klagerens forsvarer under henvisning til retsplejelovens § 831 begæret en uddybelse af anklageskriftet, specielt med henblik på, om der skulle tilrettelægges et forsvar for så vidt angår spørgsmålet om hypnotisk påvirkning. Østre Landsret havde ved kendelse afvist forsvarerens begæring, idet anklageskriftet

fandtes at opfylde lovens krav.

Klageren appellerede dommen til Højesteret, idet han bl.a. gjorde gældende, at han ikke havde haft kendskab til det nøjagtige indhold af anklagen, og at overlægen havde haft lejlighed til i 2 dage i 7 timer over for nævningerne at redegøre for bl.a. spørgsmålet om klagerens skyld. Højesteret stadfæstede imidlertid dommen over klageren den 18. november 1955.

Den 29. juni 1957 afviste Den Særlige Klageret at genoptage klagerens sag. Det fremgik af klagerettens afgørelse, at hypnoseteorien blev anset for uholdbar, men at retten ikke fandt det overvejende sandsynligt, at nævningerne havde bedømt det foreliggende bevismateriale ukorrekt.

I klagen til Kommissionen gjorde klageren gældende, at der i forbindelse med hans sag i en række tilfælde var sket overtrædelse af artiklerne 5-6. En del af klagepunkterne blev afvist af Kommissionen som åbenbart ugrundede.

To klagepunkter blev imidlertid undergivet realitetsbehandling. For det første spørgsmålet om retten til i medfør af artikel 6, stk. 3, litra a, at blive informeret om anklagens indhold. Baggrunden for dette klagepunkt var, at anklagemyndigheden ikke havde nævnt hypnose i anklageskriftet, men alligevel under sagen havde beskæftiget sig med dette, ligesom nævningernes afgørelse henviste til spørgsmålet om hypnotisk påvirkning.

For del andet spørgsmålet om, hvorvidt klageren havde fået en retfærdig rettergang i henhold til artikel 6, stk. 1. Baggrunden for dette klagepunkt var, at de vidneudsagn, som blev afgivet af de af politiet indkaldte psykiatere, beskæftigede sig direkte med skyldsspørgsmålet. Endvidere blev maksimumstraffen over klageren opretholdt, selvom Den Særlige Klageret senere fandt, at nævningernes bedømmelse af beviserne for så vidt angår hypnosespørgsmålet havde været uberettiget.

Kommissionen fandt med hensyn til begge de nævnte klagepunkter, at der ikke var sket krænkelse af Konventionen.

For så vidt angår klagen vedrørende artikel 6, stk. 3, litra a, fandt Kommissionen, at anklageskriftets formuleringer også dækkede eventuel brug af hypnose, der også var blevet grundigt gennemgået under forundersøgelsen i sagen.

Klagen vedrørende artikel 6, stk. 1, afvistes efter en nærmere gennemgang af retsforhandlingerne. Der blev herved lagt vægt på, at psykiaterens eventuelle på-

virkning af nævningerne var blevet neutraliseret af udtalelser fra såvel anklageren som retsformanden.

Sagen blev ikke af Kommissionen eller den danske stat henvist til Domstolen, hvorfor sagen blev endeligt afgjort af Ministerkomiteen, der ved resolution 61(28) af 25. oktober 1961 fastslog, at der ikke var sket krænkelse af konventionen.

Sagen er gennemgået af Ole Espersen i Ugeskrift for Retsvæsen 1962 B, s. 101 ff og af Niels Madsen i Juristen 1962, s. 29 ff.

6.2.3. Menneskerettighedskommissionen.

6.2.3.1. Forlig mellem klagere og Danmark.

6.2.3.1.1. P against Denmark.
Kommissionens App. No. 9893/82. Rapport af 9. marts 1984.

Klageren var en dansk far til et barn født i 1977 uden for ægteskab af klagerens grønlandske samleverske, som i 1978 ophævede samlivet med klageren og tog barnet med til Grønland.

Faderen ønskede sig primært tillagt forældremyndigheden over barnet, men søgte samtidig at få samværsret med barnet. Forældremyndighedssagen blev indledt ved Grønlands Landsret i marts 1980 og var først afsluttet i juni 1983 med en afgørelse fra Østre Landsret.

Klageren gjorde gældende, at der var sket overtrædelse af konventionens art. 6, idet han ikke havde fået en retfærdig rettergang ved en upartisk domstol. Dette skyldtes dels, at socialinspektøren i hans tidligere samleverskes bopælskommune, der kendte sagen på forhånd, havde deltaget som lægdommer i et retsmøde ved sagens begyndelse, dels at klageren fandt, at sagen ikke var blevet behandlet retfærdigt på grund af domstolenes holdning til ham.

Klageren gjorde endvidere gældende, at der var sket overtrædelse af art. 6, idet rettergangen ikke havde fundet sted inden en rimelig frist.

Endelig gjorde klageren gældende, at den lange sagsbehandlingstid havde medført overtrædelse af konventionens art. 8 om retten til respekt for hans familieliv.

Kommissionen afviste klagen vedrørende brud på bestemmelserne i art. 6 om en retfærdig rettergang ved en upartisk domstol, men antog klagen til realitetsbehandling for så vidt angår spørgsmålet om rettergang inden en rimelig frist, jf. art. 6 og for så vidt angår spørgsmålet om en deraf følgende krænkelse af art. 8.

Sagen blev herefter ved Kommissionens mellemkomst afgjort ved forlig mellem den danske stat og klageren, der modtog 10.000 kr. til fuld og endelig afgørelse.

6.2.3.1.2. S against Denmark.
Kommissionens App. No. 11295/84. Rapport af 3. marts 1987.

Det fremgår af Kommissionens rapport, at klageren den 28. juni 1979 stævnede et privat firma ved civilretten i Sønderborg. Først den 5. april 1984 blev sagen endeligt afgjort ved Højesterets dom. Af baggrundsmaterialet fremgår, at den samlede sagsbehandlingstid ved domstolene var 4 år og 9 måneder. Sagsbehandlingstiden for Højesteret var i alt 3 år og 7 måneder, hvoraf 2 år og 2 måneder medgik til forberedelse og 1 år og 5 måneder til berammelse. I en periode på 1 1/2 år foregik der således ingen form for aktivitet i sagen.

Klageren gjorde bl.a. gældende, at han ikke havde fået afgjort sin sag inden for en rimelig frist, jf. konventionens art. 6.

Kommissionen antog klagen til realitetsbehandling for så vidt angår det nævnte spørgsmål. En række andre klagepunkter afvistes.

Sagen blev ved Kommissionens mellemkomst løst ved et forlig mellem den danske stat og klageren, der modtog 20.000 kr. som kompensation for den ulempe, som sagens langvarige behandling ved Højesteret havde medført.

6.2.3.2. Realitetsbehandlede klager.

6.2.3.2.1. Krænkelse fundet.

6.2.3.2.1.1. Rasmussen Case (1984). Se ovenfor under punkt 6.2.1.2.2.

6.2.3.2.1.2. Nielsen Case (1988). Se ovenfor under punkt 6.2.1.2.3.

6.2.3.2.1.3. Barfod Case (1989). Se ovenfor under punkt 6.2.1.2.4.

6.2.3.2.2. Krænkelse ikke fundet.

6.2.3.2.2.1. Bjørn Schouw Nielsen against the Government of Denmark (1961). Se ovenfor under punkt 6.2.2.1.

6.2.3.2.2.2. Kjeldsen. Busk Madsen og Pedersen Case (1976). Se ovenfor under punkt 6.2.1.2.1.

6.2.3.2.2.3. Hauschildt Case (1989). Se ovenfor under punkt 6.2.1.1.

6.2.3.3. Klager, der er afvist før realitetsbehandling.

En stor del af de sager, som indbringes for Menneskerettighedskommissionen, afvises under henvisning til konventionens artikel 27, stk. 3, på grund af overskridelse af 6 måneders fristen for indbringelse af klager, eller fordi nationale retsmidler ikke er udtømt før indgivelse af klagen, jf. konventionens art. 26. Hovedparten af øvrige klager afvises i medfør af konventionens art. 27, stk. 2, som uforenelige med konventionen eller som åbenbart ugrundede.

Bestemmelsen i art. 26 er af Menneskerettighedskommissionen blevet fortolket således, at en klager kun skal udtømme retsmidler, der giver mulighed for effektiv og tilstrækkelig oprejsning.

Det bør i denne forbindelse nævnes, at det til udtømmelse af danske retsmidler kræves, at samtlige administrative klagemuligheder samt adgangen til domstolsprøvelse i medfør af grundlovens § 63 er udnyttet. I sagen X against Denmark (App. No. 8395/78), derer trykt i Decisions and Reports nr. 27, s. 50, blev det fastslået, at ansøgning om tredjeinstansbevilling ikke krævedes. I sagen B against Denmark (App. No. 14456/88) afvistes en klage over byrettens og landsrettens behandling af en sag om forældremyndighed som følge af, at klageren havde undladt at ansøge om tredjeinstansbevilling, således at sagen eventuelt kunne være blevet behandlet af Højesteret.

Menneskerettighedskommissionen har i en række sager taget stilling til, hvorvidt Den særlige Klageret kunne betragtes som et effektivt retsmiddel, der skulle være udtømt før henvendelse til Kommissionen, og dermed til, om 6-månedersfristen skulle regnes fra Klagerettens eller en tidligere instans' afgørelse.

I Schouw Nielsen-sagen (sag nr. 343/57), der er omtalt under pkt. 6.2.2.I., anerkendte Kommissionen, at 6-månedersfristen skulle regnes fra Den særlige Klagerets afgørelse i sagen, og ikke fra Højesterets dom.

Schouw Nielsen-sagen blev herefter antaget til realitetsbehandling, idet 6-månedersfristen blev anset for overholdt.

I sagen R against Denmark (sag nr. 4311/69), der bl.a. omhandlede påståede rettergangsfejl vedrørende anklageskriftets indhold og udformning og retsformandens retsbelæring under nævningesagens behandling, fandtes Klageretten derimod ikke at være et effektivt retsmiddel i relation til rettergangsfejl.

Sagen blev således afvist af Kommissionen for så vidt angår de punkter i genoptage lsesbegæringen til Den særlige Klageret, der vedrørte rettergangsfejl, men det blev understreget, at grunden hertil var, at begæringen stort set manglede enhver udsigt til succes. Sagen R against Denmark er ikke særskilt omtalt i betænkningen.

I tre nyere sager, sag nr. 10326/83 (trykt i Decisions and Reports nr. 35, s. 218), sag nr. 15167/89 og sag nr. 16418/90, hvoraf ingen er særskilt omtalt i betænkningen, har Kommissionen påny taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt Den Særlige Klageret må betragtes som et effektivt retsmiddel, der skal udtømmes før henvendelse til Kommissionen.

Det fremgår af de 3 sidstnævnte sager, navnlig sag nr. 10326/83, at den tvivl, som på baggrund af Schouw Nielsen-sagen og sagen R against Denmark synes at eksistere om Kommissionens vurdering af Den særlige Klageret som et effektivt retsmiddel, ikke er fuldstændigt afklaret.

Den altovervejende hovedregel, som kan udledes af de nævnte sager, er imidlertid, at Den særlige Klageret ikke er et retsmiddel, som skal være udtømt før henvendelse til Kommissionen, og at fristen i medfør af konventionens art. 26 som udgangspunkt heller ikke skal regnes fra Klagerettens afgørelse. Det fremgår dog samtidig, at Kommissionen forbeholder sig mulighed for på grundlag af en sags særlige omstændigheder at komme til et andet resultat.

Der er nok anledning til at anse den nævnte hovedregel for overordentlig fast, navnlig fordi Kommissionen selv i de seneste afgørelser har henvist til "its extensive jurisprudence according to which an application for re-trial or similar extraordinary remedies cannot, as a general rule, be taken into account in the application of Article 26 of the Convention".

I sagerne 15167/89 og 16418/90 er afgørelserne endvidere truffet af den i medfør af konventionens art. 20, stk. 3, nedsalte komité bestående af 3 kommissions-

medlemmer, der har beføjelse til enstemmigt at afvise en klage, når en sådan beslutning kan tages uden nærmere undersøgelse. I disse 2 sager fremstår bemærkningerne om, at der ikke er særlige omstændigheder, som kunne bevirke en fravigelse af hovedprincippet, da også uden yderligere begrundelse.

For Danmarks vedkommende omhandlede de afviste klagesager i perioden 1984-1991 navnlig klager vedrørende overtrædelse af konventionens art. 3 om forbud mod tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf, art. 5 om retten til frihed og personlig sikkerhed og rettigheder i forbindelse med frihedsberøvelse, art. 6 om retten til en offentlig og retfærdig rettergang inden for en rimelig frist ved en uafhængig og upartisk domstol m.v. og art. 8 om retten til respekt for bl.a. privat- og familieliv.

Blandt de afviste klager var dog også klager vedrørende konventionens art. 7 om hjemmelskrav m.v. til straffebestemmelser, art. 9 om tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed, art. 10 om ytringsfrihed, art. 11 om forsamlings- og foreningsfrihed, art. 13 om adgangen til oprejsning ved nationale myndigheder for krænkelser af rettigheder og friheder i henhold til konventionen, art. 14 om forbud med diskrimination på grund af køn, race m.v. og art. 17 forbud mod tilintetgørelse eller begrænsning af rettigheder efter konventionen.

Endvidere var der blandt de afviste sager klager vedrørende art. 1 i tillægsprotokol nr. 1 om retten til respekt for den private ejendomsret, art. 2 i tillægsprotokol nr. 4 om retten til bevægelsesfrihed og retten til frit at vælge opholdssted for personer, der retmæssigt opholder sig på en stats territorium, og samme tillægsprotokols art. 4 vedrørende forbud med kollektiv udvisning af udlændinge.

K. Hagel-Sørensen og Nina Holst-Christensen har i Ugeskrift for Retsvæsen 1989 B, side 273-281, foretaget en gennemgang af Menneskerettighedskommissionens behandling af danske klagesager i perioden 1984-1988. Artiklen omhandler navnlig afviste klagesager, der af forfatterne er systematiseret i følgende kategorier, hvorunder der foretages en nærmere gennemgang af enkeltsager:

1) Udstrækningen af varetægtsfængslingen, herunder anvendelsen af isolation, 2) Tilrettelæggelsen af forsvaret i straffesager, 3) Afvisning af genoptagelse af civile sager, 4) Udlændingesager, 5) Den skattemæssige forskelsbehandling af ugifte samlevende over for ægtefæller, 6) Sager om ytringsfrihed, og 7) Afskedigelse på grund af manglende tilhørsforhold til en bestemt fagforening.

Der vil nedenfor blive foretaget en gennemgang af nogle af de afviste klagesager

fra perioden 1984-1991.

6.2.3.3.1. Isolation under varetægtsfængsling.

I sagen R against Denmark (App. No. 10263/83), der er trykt i Decisions and Reports, nr. 41, s. 149, gjorde R gældende, at Danmark havde krænket konventionens art. 3 om forbud mod tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf ved, at R under en straffesag mod ham vedrørende drab og narkotikahandel havde været varetægtsfængslet i isolation fra 31. oktober 1980 til 30. marts 1982, dvs. ialt ca. 17 måneder. R blev under sagen idømt livsvarigt fængsel for de nævnte forbrydelser.

Kommissionen afviste R's klage som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens artikel 27, stk. 2. Kommissionen udtalte i overensstemmelse med tidligere afgørelser, at adskillelse af indsatte fra det øvrige fællesskab i fængslerne ikke i sig selv udgør en umenneskelig behandling, jf. art. 3. Det blev også fastslået, at isolation i længere perioder er uønskelig, navnlig når den omfatter en varetægtsfængslet person. Ved afgørelsen af, om en sådan foranstaltning i den konkrete sag falder ind under art. 3, må der tages hensyn til sagens særlige omstændigheder, strengheden af isolationen, varigheden, formålet og virkningen på den pågældende. Selv om Kommissionen fandt, at klageren var isoleret i uønskværdig lang tid, fandt den ikke, at der forelå en krænkelse af art. 3, idet der henvistes til sagens særlige baggrund, dvs. de særdeles alvorlige sigtelser.

Sagen er omtalt i den ovenfor nævnte artikel af K. Hagel-Sørensen og Nina I lolst-Christensen, hvori der også redegøres for Kommissionens afvisning af en klage fra Mogens Hauschildt over varetægtsfængsling i isolation i knap 10 måneder over 2 perioder.

6.2.3.3.2. Retshåndhævelsesarrest.

I sagen J against Denmark (App. No. 13671/88) gjorde klageren gældende, at Danmark havde krænket bl.a. konventionens artikel 5, stk. 1, litra c. Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

> "Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde:
>
> c) lovlig anholdelse eller forvaring af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har foretaget en retstridig handling, eller rimelig grund til at

anse det for nødvendigt at hindre ham i at foretage en retstridig handling eller i at flygte efter at have fuldbyrdet en sådan."

Klageren, der var sigtet for overtrædelse af straffelovens § 119 og § 291, jf. § 21, var ved Københavns Byret blevet varetægtsfængslet for 13 dage i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 2 på grundlag af de nævnte sigtelser, som klageren under grundlovsforhøret erkendte sig skyldig i. Københavns Byrets fængslingskendelse blev stadfæstet af Østre Landsret.

Klageren blev senere idømt en fængselsstraf på 40 dage for de nævnte straffelovsovertrædelser.

Kommissionen afviste klagen som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens art. 27, stk. 2. Kommissionen udtalte, at den havde bemærket sig, at klageren aldrig havde nægtet, at der var begrundet mistanke om, at han havde begået de overtrædelser, som han var sigtet for, og at han også erkendte sig skyldig under domsforhandlingen. Under disse omstændigheder fandt Kommissionen intet, der tydede på en overtrædelse af konventionens art. 5, stk. 1, litra c, da frihedsberøvelsen af klageren var sket med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, idet der var begrundet mistanke om, at han havde foretaget en retsstridig handling.

Sagen er omtalt af Niels W. Fredsted i artiklen "Manifestly ill-founded". Den europæiske Menneskerettighedskonvention og retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 2, i Advokaten 1989, s. 449 f, og af Thomas Rørdam i artiklen "Mere om "Manifestly ill-founded"" i Advokaten 1989, s. 452 f. Det gøres bl.a. gældende, at Kommissionen i modsætning til en del af teorien har fortolket art. 5, stk. 1, litra c som indeholdende alternative og ikke kumulative betingelser.

6.2.3.3.3. Brugen af anonyme vidner.

I sagen K against Denmark (App. No. 11219/84), der er trykt i Decisions and Reports, nr. 42, s. 287, gjorde klageren bl.a. gældende, at Danmark havde krænket konventionens art. 6, stk. 1 og stk. 3, litra b-d ved, at der i en straffesag mod ham vedrørende bl.a. overtrædelse af narkotikalovgivningen, havde været gjort brug af anonyme vidner såvel ved byretten som ved landsretten. Højesteret havde i en flertalsafgørelse afvist, at der var begået rettergangsfejl og udtalt, at der i undtagelsestilfælde kunne ske anonym vidneførsel. Afgørelsen er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1984, s. 81 ff.

Klagen vedrørte mere specifikt det faktum, at vidnernes identitet var ukendt for

klageren, at han måtte forlade retslokalet under afhøringen af disse vidner og at han blev udelukket fra at overvære anklagemyndighedens procedure vedrørende disse vidners forklaringer. Klageren fandt, at han herved ikke havde fået tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar, at hans ret til at forsvare sig personligt var blevet hindret, og at hans ret til at til afhøre vidner imod ham var blevet tilsidesat. Han fandt derfor, at han ikke havde fået en retfærdig rettergang i henhold til art. 6, stk. 1.

Kommissionen afviste klagen som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens art. 27, stk. 2. Kommissionen anførte, at begrænsningerne i klagerens adgang til at drøfte sagen for så vidt angår de anonyme vidneudsagn med sin forsvarer ikke var af en sådan art, at art. 6, stk. 3, litra b eller d var krænket. For så vidt angår den omstændighed, at klageren måtte forlade retslokalet under afhøringen af anonyme vidner anførte Kommissionen, at det principielt var væsentligt, at en tiltalt var tilstede under afhøringen af vidner. Kommissionen accepterede imidlertid, i lighed med tidligere praksis, at der under ganske særlige omstændigheder kan være grund til at afhøre et vidne uden tiltaltes tilstedeværelse. Betingelsen herfor er, at tiltaltes forsvarer er til stede under afhøringen. I klagerens sag var hans forsvarer tilstede under afhøringen af de anonyme vidner og havde adgang til at stille spørgsmål til disse. Kommissionen fandt ikke, at der i øvrigt var omstændigheder i sagen, som gav anledning til at anse art. 6, stk. 1, om retten til en retfærdig rettergang for krænket.

Sagen er omtalt af Carl Aage Nørgaard i artiklen "Den europæiske Menneskerettighedskonvention og dansk ret" i Ugeskrift for Retsvæsen, 1987 B, s. 79. Sagen er endvidere omtalt af K. Hagel-Sørensen og Nina Holst-Christensen i den ovenfor omtalte artikel.

I kølvandet på bl.a. den ovenfor omtalte højesteretsdom i sagen blev der ved lov nr. 321 af 4. juni 1986 indført et totalt forbud mod anonyme vidner i strafferetsplejen.

Lovændringen blev gennemført ved en ændring af retsplejelovens § 848 om rettens adgang til at beslutte, at tiltalte skal forlade retssalen, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, idet der blev fastsat en pligt for retten til at give den tiltalte oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af vidneforklaringen, for så vidt den angår tiltalte.

Endvidere blev der ved loven foretaget en ændring i retsplejelovens § 835, hvorefter tiltalte skulle have tilsendt en genpart af bevisfortegnelsen, samtidig med at

denne sendes til forsvareren. Denne bestemmelse blev dog ophævet ved lov nr. 273 af 13. maj 1987.

Samtidig blev et nyt stk. 3 indsat i § 848. Ifølge denne bestemmelse kan retten på begæring bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, såfremt afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler herfor, og det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar. Endvidere blev der ved § 835, stk. 2, fastsat en adgang for anklagemyndigheden til at give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til den tiltalte, såfremt der under domsforhandlingen agtes fremsat begæring om rettens bestemmelse om, at denne oplysning ikke må meddeles tiltalte. Pålægget kan af forsvareren indbringes for retten.

Ifølge forarbejderne til bestemmelsen (Retsudvalgets betænkning af 30. april 1987, Folketingstidende 1986/87, Tillæg B, sp. 1497) skal der foretages en konkret vurdering af, om afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for hemmeligholdelse af vidnets bopæl. For så vidt angår kravet om, at hemmeligholdelsen ikke må være af betydning for tiltaltes forsvar, anføres i betænkningen, at der kan være situationer, hvor vidnets identitet ikke kan fastlægges, såfremt bopælen anonymiseres.

Det er således ikke muligt at hemmeligholde et vidnes navn for den tiltalte, mens vidnets bopæl under særlige omstændigheder kan hemmeligholdes for tiltalte under hele sagen. Retten kan træffe beslutning om, at tiltalte ikke skal være til stede i retssalen, mens et vidne afgiver forklaring, men tiltalte skal også i disse tilfælde have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring, og om indholdet af vidneforklaringen, for så vidt angår tiltalte.

6.2.3.3.4. Procedurefejl under domstolsbehandling.

I sagen N against Denmark (App. No. 13926/88) gjorde klageren gældende, at Danmark havde krænket konventionens art. 6, stk. 1, om retten til en retfærdig rettergang som følge af, at der under behandlingen af en nævningesag mod klageren, der var tiltalt for drab, var skel en procedurefejl. Fejlen bestod i, at retsformanden, da han blev kaldt til nævningernes forsamlingsværelse for at besvare spørgsmål bl.a. vedrørende forsætsbegrebet og om mulighederne for strafnedsættelse, i strid med retsplejelovens § 895, stk. 1, 4. pkt., undlod at protokollere hovedindholdet af de oplysninger, som han gav nævningerne.

Klageren havde appelleret sagen til Højesteret med påstand om hjemvisning af sagen med henblik på fornyet rettergang, men Højesteret havde afvist dette, idet

et flertal på 4 dommere nok fandt, at der var sket en rettergangsfejl, men at opfyldelsen af kravene i henhold til den nævnte bestemmelse i retsplejeloven, efter omstændighederne i sagen, ikke ville have ført til et andet udfald af straffesagen. En dommer faldt dog, at procedurefejlen var så alvorlig, at nævningesagen burde gå om.

Et flertal i Menneskerettighedskommissionen afviste, efter at have indhentet den danske regerings bemærkninger, klagen som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens art. 27, stk. 2. Kommissionen understregede indledningsvis, at den alene har til opgave at tage stilling til proceduremæssige eller juridiske fejl, der krænker rettigheder i henhold til konventionen, og at reguleringen af de nationale retters rettergangsmåde henhører under de nationale myndigheder. Samtidig anførtes det, at ingen bestemmelse i konventionen udtrykkeligt stiller krav svarende til retsplejelovens § 895, stk. 1,4. pkt. Kommissionen anførte endvidere, at selvom enkelte forhold under en rettergang kunne rejse spørgsmål om, hvorvidt rettergangen var i overensstemmelse med kravene i art. 6, stk. 1, måtte bedømmelsen af, om retssagen havde været retfærdig, ske i lyset af rettergangen som helhed.

Kommissionen fandt, at intet under nævningesagen tydede på, at klageren ikke havde fået en retfærdig rettergang. For så vidt angår den manglende protokollering af en lille del af retsformandens oplysninger til nævningerne og den indflydelse, dette måtte have haft på nævningerne, fandt Kommissionen ikke at kunne tage direkte stilling til dette i henhold til konventionen, da det var umuligt at fastslå, hvorfor nævningerne havde svaret som de gjorde på spørgsmålene om klagerens skyld. Endvidere lå spørgsmålet om, hvorvidt nævningernes afgørelse var bevismæssigt og juridisk korrekt, uden for Kommissionens kompetence. Hertil kom, at Kommissionen ikke af retsformandens manglende overholdelse af retsplejelovens § 895, stk. 1, 4. pkt., fandt at kunne udlede nogen krænkelse af konventionens art. 6, stk. 1. Endvidere tog nævningerne ikke stilling til spørgsmålet under omstændigheder, som på nogen måde var til skade for klageren i forhold til anklagemyndigheden. Kommissionen konkluderede derfor, at klageren havde fået en retfærdig rettergang, og herunder specielt, at klageren havde haft samme betingelser som anklagemyndigheden.

Højesterets dom i sagen er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1988, side 515 f.

I sagen J against Denmark (App. No. 14063/881 gjorde klageren gældende, at han i forbindelse med Østre Landsrets behandling af hans kære i en fogedsag vedrørende inddrivelse af hustrubidrag ikke havde fået en retfærdig rettergang i

medfør af konventionens art. 6. En af grundene hertil var, at en af de landsdommere, som medvirkede ved kærens behandling, forud under et forberedende retsmøde, i overensstemmelse med retplejeloven var fremkommet med en tilkendegivelse om, at han ikke forventede, at kæren ville få et for klageren positivt udfald.

Kommissionen afviste sagen som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens art. 27, stk. 2. Kommissionen udtalte for så vidt angår dommertilkendegivelser under forberedende retsmøder, at den ikke fandt, at sådanne tilkendegivelser i sig selv var i strid med art. 6, stk. 1.1 klagerens sag var der ydermere intet, der tydede på, at dommeren overskred sin kompetence ved at lægge utilbørligt pres på klageren. Der opstod derfor heller ikke spørgsmål om den omhandlede dommers upartiskhed.

6.2.3.3.5. Fagforeningsfrihed.

I sagen F and Others against Denmark (App. No. 12719/87) påstod en række tidligere ansatte buschauffører hos HT, at Danmark havde krænket bl.a. konventionens artikel 11 ved, at de blev afskediget fra deres jobs som buschauffører, fordi de ikke ønskede at blive eller forblive medlemmer af SiD, men i stedet blev medlemmer af Danmarks Frie Fagforening. Klagerne havde ved Højesteret fået tilkendt erstatning som følge af, at afskedigelserne var i strid med § 2, stk. 1, i lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold. Klagerne gjorde over for Kommissionen gældende, at de måtte anses som ofre for en krænkelse i henhold til Konventionens artikel 25, idet de hverken var blevet genansat eller havde fået tilstrækkelig erstatning.

Kommissionen afviste klagen som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens art. 27, stk. 2.

Kommissionen anførte indledningsvis, at såfremt en klager udnytter nationale retsmidler og derigennem opnår tilstrækkelig oprejsning, kan den pågældende ikke gøre gældende, at han er offer for en krænkelse af konventionen. Kommissionen tog derfor stilling til, om den ydede erstatning til klagerne gav dem oprejsning for de påståede krænkelser.

Til en påstand fra klagerne om, at kun genansættelse kunne betragtes som et effektivt retsmiddel (jf. konventionens art. 26 om udtømmelse af nationale retsmidler) anførte Kommissionen, at adgangen til at opnå erstatning i visse tilfælde måtte betragtes som et effektivt retsmiddel. Dette er dog ikke tilfældet, såfremt

en stat ikke har truffet rimelige foranstaltninger til at opfylde sine forpligtelser efter konventionen. Specielt med henblik på opfyldelse af forpligtelserne i henhold til konventionens art. 11 var der i Danmark gennemført lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold, der ikke giver en ansat ret til genansættelse, men som sikrer hans ret til erstatning i tilfælde af uberettiget afskedigelse. Endvidere tydede intet på, at danske myndigheder generelt tilsidesatte bestemmelserne i den nævnte lov. Under disse omstændigheder fandt Kommissionen, at Danmark havde taget rimelige skridt til opfyldelse af konventionens art. 11 ved vedtagelse af den nævnte lov. Som følge deraf kunne klagerne ikke gøre gældende, at de var ofre for en krænkelse af konventionen, alene fordi de ikke var blevet genansat.

For så vidt angår klagernes påstand om, at den ydede erstatning ikke var tilstrækkelig, udtalte Kommissionen, at den ikke ville udelukke, at spørgsmål vedrørende utilstrækkelige muligheder for national erstatning kunne give anledning til en vurdering af, om en klager måtte betragtes som offer for en krænkelse. Kommissionen tog derfor stilling til, om den erstatning, som klagerne havde modtaget i henhold til den nævnte lov, var tilstrækkelig, og konkluderede, at klagerne hver især havde modtaget betydelige erstatninger, og at de derfor på nationalt plan havde fået oprejsning for den påståede krænkelse af art. 11. Klagerne kunne derfor ikke længere påstå at være ofre for en krænkelse af konventionen.

Den ovenfor omtalte Højesteretsdom er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1986, side 898 og kommenteret i Ugeskrift for Retsvæsen 1987 B, side 50 ff.

Menneskerettighedskommissionens afgørelse er bl.a. omtalt af Nina Holst-Christensen i artiklen "Gælder menneskerettighederne i Danmark?", Juristen 1989, side 48 ff og af Eva Ersbøll, Niels Mikkelsen og Lars Adam Rehof i Juristen 1989, side 179-180.

6.2.3.3.6. Ejendomsrettens ukrænkelighed.

Kommissionen afviste i 1989 en klage fra Praktiserende Lægers Organisation (PLO) (App. No. 12947/87 by the Association of General Practitioners against Denmark) som åbenbart ugrundet i medfør af konventionens art. 27, stk. 2.

Baggrunden for klagen fra PLO var, at Folketinget den 23. maj 1984 vedtog en lov, som ophævede bestemmelser vedrørende regulering af de praktiserende lægers honorarer i et overenskomsttillæg indgået mellem PLO og Den offentlig Sygesikring og godkendt af Indenrigsministeriet den 25. april 1984. Ved loven blev

de forud for overenskomsttillægget gældende bestemmelser vedrørende honorarer gjort uopsigelige indtil 1. april 1985.

PLO anlagde sag mod Indenrigsministeriet med påstand om, at ministeriet skulle anerkende, at der ved den nævnte lov var sket et ekspropriativt indgreb i de praktiserende lægers krav på honorarregulering, og at et sådant indgreb kun kunne ske mod fuld erstatning.

Mens Østre Landsret fandt, at loven var udtryk for ekspropriation for så vidt angår allerede ikrafttrådte og ikke opsagte honorarreguleringer, fandt Højesteret, at loven var en del af den generelle indkomstpolitik, og at der derfor ikke var grundlag for at anse følgerne af loven for ekspropriation.

PLO gjorde over for Kommissionen gældende, at der var sket krænkelse dels af art. 1 i tillægsprotokol nr. 1 om beskyttelse mod indgreb i den private ejendomsret, dels af konventionens art. 14 om forbud mod diskrimination.

Kommissionen afviste begge klagepunkter som åbenbart ugrundede.

For så vidt angår art. 1 i tillægsprotokol nr. 1 koncentrerede Kommissionen sig navnlig om, hvorvidt lovindgrebet var sket i samfundets interesse, idet Kommissionen ikke ville afvise, at den aftalte honorarregulering måtte betragtes som "ejendom" i den nævnte bestemmelses forstand. Kommissionen fandt det godtgjort, at baggrunden for lovindgrebet var den danske stats ønske om at reducere det offentlige forbrug, hvilket kunne betragtes som værende i samfundets interesse, forudsat at der var et rimeligt proportionalitetsforhold mellem mål og midler.

Kommissionen konkluderede, at den danske stat ikke kunne siges at have overskredet sine skønsbeføjelser, da den ophævede overenskomsttillægget vedrørende honorarreguleringerne med henblik på offentlige besparelser, idet dette var sket i samfundets interesse, og idet det ovenfor nævnte proportionalitetsprincip ikke derved var blevet krænket.

Kommissionen afviste diskriminationspåstanden under henvisning til, at den skete forskelsbehandling var retfærdiggjort ved formålet med indgrebet, dvs. offentlige besparelser, og at kravet om proportionalitet også i denne sammenhæng var tilgodeset.

6.2.3.4. **Klager,** der er slettet af sagslisten.

Kommissionen har, såvidt det er udvalget bekendt, i perioden 1984-1991 slettet 4 registrerede klagesager af sagslisten.

I disse sager begrundedes slettelserne med, at klageren på grund af manglende reaktion på henvendelser fra Kommissionen måtte anses for at have mistet interessen for den indgivne klage, og at der ikke var grunde af mere generel karakter vedrørende overholdelse af konventionen, som kunne begrunde en yderligere undersøgelse af sagen.

6.2.3.5. Verserende klager.

Såvidt det er udvalget bekendt, verserede der pr. 15. april 1991 17 registrerede klagesager mod Danmark ved Kommissionen.

13 af de verserende sager har Kommissionen anmodet om den danske regerings bemærkninger til den indgivne klage. Af disse vedrører 2 klager over krænkelse af konventionens art. 6, mens en af sagerne vedrører konventionens art. 3.

KAPITEL 7.

Den danske retsvidenskabelige debat om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

Spørgsmålet om, hvorvidt Danmark bør inkorporere Den europæiske Menneskerettighedskonvention, har siden begyndelsen af 1980'erne været genstand for debat, men navnlig i 1988-89 har debatten taget fart. Spørgsmålet, der har sammenhæng med diskussionen om traktaters retskildemæssige status i dansk ret, er blevet drøftet af folkeretsinteresserede jurister i fagtidsskrifter og lærebøger m.v., men også på de Nordiske Juristmøder og på seminarer organiseret af Det Danske Center for Menneskerettigheder har spørgsmålet været genstand for debat.

Fælles for synspunkterne er, at de er fremsat, før Højesteret i en række afgørelser klart gav udtryk for, at den ved fortolkningen af danske lovbestemmelser følte sig forpligtet til at tage hensyn til praksis fra konventionsorganerne vedrørende Den europæiske Menneskerettighedskonvention. En stor del af indlæggene er derfor viet en redegørelse for, hvad der må anses for gældende ret, dvs. i hvilket omfang konventionen allerede kan påberåbes for danske administrative myndigheder og domstolene.

Drøftelsen på dette punkt er sammenfattet i kapitel 5, men spiller naturligvis en afgørende rolle for de enkelte forfatteres mere retspolitiske betragtninger. En forfatter, der som den tidligere leder af Det Danske Center for Menneskerettigheder, Lars Adam Rehof, fandt, at konventionen ikke reelt har status som gældende intern ret i Danmark, og at borgerne "i vidt omfang ikke (kan) anvende (procedere på) de internationale menneskeretsstandarder for danske domstole, men er henvist til international procesførelse," (1) måtte snarere finde det nødvendigt at foretage en egentlig inkorporering end de forfattere, der fandt, at konventionen kunne og skulle håndhæves af domstolene ved anvendelse af formodnings- og fortolkningsreglen.

Langt hovedparten af forfatterne har principielt anerkendt, at formodnings- og fortolkningsreglen har medført, at Menneskerettighedskonventionen er en rets-

1i Her citeret fra "Menneskerettigheder - en tekstsamling" (Det Danske Center for Menneskerettigheder (1988) s. 25).

kilde i dansk ret. Men der har været nogen uenighed om, hvorvidt det alligevel var hensigtsmæssigt eller nødvendigt at foretage en formel inkorporering ved en særskilt lov.

Til støtte for at foretage en inkorporering er særlig anført, at en lov herom tilvejebringer klarhed om konventionens status. En formel lov løser retskildeproblemet og tilkendegiver, at konventionens regler skal overholdes i administration og retspleje. Det er endvidere anført, at en inkorporering vil medvirke til at skabe en bevidsthed om dansk rets internationale baggrund og således medføre, at der ikke alene som nu kan, men faktisk også vil blive procederet på konventionsbestemmelserne. Danske domstoles stillingtagen til argumenter af denne karakter vil naturligvis ikke være bindende for konventionens kontrolorganer, men vil kunne sikre, at sagerne er bedre oplyst og således medvirke til, at (endnu) flere sager finder deres løsning enten ved nationale domstole eller i Menneskerettighedskommissionen. Endelig er det fremhævet, at en inkorporering vil være en stærk politisk understregning af, at konventionens bestemmelser skal anvendes og i det hele taget betragtes som en ligeværdig del af det danske retssystem.

Heroverfor er der fremført en række indvendinger af både praktisk og principiel karakter. Det er således gjort gældende, at en inkorporering ikke varigt sikrer dansk rets overensstemmelse med konventionen, medmindre inkorporeringen sker ved en formel grundlov, hvilket bl.a. overvejes i det norske udvalg. En inkorporering er endvidere teknisk uheldig, dels fordi en række konventionsbestemmelser er vage og upræcise, dels fordi inkorporeringsloven vil fremstå som en usystematisk tillægslov til anden lovgivning. Inkorporeringsloven vil indholdsmæssigt svare til de regler, der eventuelt tidligere er gennemført med henblik på opfyldelsen af konventionen, og loven vil omhandle en række forskellige retsforhold f.eks. om varetægtsfængsling og ægteskabsalder, der i øvrigt er reguleret i forskellige love.

Af principielle indvendinger er det navnlig anført, at en inkorporering kan skabe en utilsigtet retsusikkerhed for borgerne i de (ganske vist nok få) tilfælde, hvor konventionen må antages at indeholde bestemmelser, der kan forpligte borgerne (den såkaldte Drittwirkung). Som eksempel på en sådan bestemmelse er henvist til art. 11 om foreningsfrihed, der i dommen i sagen om British Rail antoges at afskære en privatretlig arbejdsgiver fra at benytte en adgang i national ret til at afskedige ansatte, der ikke ville melde sig ind i en fagforening, med hvilken arbejdsgiveren efterfølgende havde indgået en eksklusivaftale. En pligtbestemmelse, hvis overtrædelse medfører retstab for den arbejdsgiver, der har handlet i overensstemmelse med, hvad der i øvrigt er anset for at være national ret, må

give anledning til betænkelighed.

En anden indvending af principiel karakter vedrører spørgsmålet om forholdet mellem domstolene og lovgivningsmagten. En inkorporering kan medføre, at ansvaret for den løbende opfyldelse af konventionen i højere grad overlades til domstolene, således at lovgivningsmagten fratages incitamentet til selv at justere lovgivningen i lyset af en afgørelse fra Domstolen. En sådan udvikling kan være betænkelig, fordi den skaber tvivl om, hvilken af flere mulige fortolkninger af en konventionsbestemmelse eller eventuelt en dom der skal lægges til grund ved bedømmelsen af et retsforhold for en dansk domstol. Dette valg vil kunne være af mere politisk karakter og bør derfor træffes af lovgivningsmagten. Endvidere risikerer man at forrykke balancen mellem domstolene og lovgivningsmagten, idet domstolene overlades en kontrolopgave, der ligger uden for, hvad de normalt påtager sig.

Også spørgsmålet om, hvorvidt en inkorporering bør medføre, at danske domstole bør anlægge en selvstændig fortolkning i strid med Menneskerettighedsdomstolens fortolkningsstil på områder, hvor der endnu ikke findes en praksis fra Domstolen, har givet anledning til drøftelse.

I denne forbindelse er det bl.a. foreslået, at det i en eventuel inkorporeringslov skulle bestemmes, at sager, hvori der procederes på et menneskerettighedssynspunkt, skulle henvises til landsretterne.

De refererede synspunkter er anført særlig af følgende forfattere: Niels Eilschou Holm i "En sag for Menneskerettighedsdomstolen", Juristforbundets Forlag 1980 s. 145-151, og i "Konventionens praktiske betydning i Danmark", NTfIR 1981 s. 118 ff, særlig s. 140-142 samt i Advokaten 1987 s. 394 ff. Carl Aage Nørgaard i UfR 1987 B s. 73 ff. Asbjørn Jensen i Human Rights in Domestic Law and Development Assistance Policies of the Nordic Countries, Martinus Nijhoff Publishers 1989 s. 161 ff. Claus Gulmann i "Den europæiske Menneskerettighedskonvention som bestanddel af dansk ret?", Juristen 1988 s. 285 ff. Nina Holst-Christensen i "Gælder menneskerettighederne i Danmark?", Juristen 1989 s. 48 ff. Lars Nordskov Nielsen i "Menneskerettighedernes betydning for straffeprocessen", Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1989 s. 141 ff. Peter Christensen i "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og dansk ret", Festskrift för Curt Olsson 70 år, Juridiska Foreningen, Helsingfors 1989, s. 31 ff. Bent Christensen i "Domstolene og lovgivningsmagten", UfR 1990 B s. 73 ff.

Udvalget tager i kapitel 10 stilling til de forskellige synspunkter i debatten.

KAPITEL 8.

Behovet for information om Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

8.1. Indledning.

Der synes i Danmark navnlig siden midten af 1980'erne at være opstået en væsentligt øget interesse for menneskerettighedsspørgsmål. Interessen kan blandt andet aflæses i et øget antal klagesager mod Danmark ved Menneskerettighedsorganerne i Strasbourg og i det faktum, at Den europæiske Menneskerettighedskonvention i et stadig stigende omfang påberåbes og udtrykkeligt lægges til grund ved danske domstole. Der henvises til kapitel 6 om klagesager mod Danmark ved Menneskerettighedskommissionen og -domstolen og kapitel 5 om dansk retspraksis. Hertil kommer, at menneskerettighedsspørgsmål i stigende grad er gjort til genstand for behandling i den retsvidenskabelige litteratur i den nævnte periode.

Ved Folketingets beslutning af 5. maj 1987 oprettedes endvidere Det Danske Center for Menneskerettigheder. Centret er en selvejende institution, hvis formål er følgende:

> "at skabe en selvstændig og uafhængig dansk forskningsindsats på menneskerettighedsområdet,
>
> at skabe en selvstændig og uafhængig dansk forskningsindsats på menneskerettighedsområdet,
>
> at afholde og fremme undervisning på alle niveauer inden for området, herunder folkeligt oplysningsarbejde,
>
> at forestå formidling af informationer i øvrigt til brug for de frivillige organisationer, forskere, offentlige myndigheder samt den interesserede offentlighed, herunder ved opbygning af offentlige biblioteksfaciliteter og et edb-baseret dokumentationscenter,
>
> at fremme koordinationen mellem og bistå ved de frivillige organisationers arbejde med menneskerettigheder og menneskerettignedsdokumentation, og
>
> at støtte og udbygge nordisk og andet internationalt samarbejde på menneskerettighedsområdet."

Centrets ledelse varetages af en bestyrelse og et råd med repræsentanter fra de humanitære organisationer, universiteterne og de i Folketinget repræsenterede

partier. Centret beskæftiger en række forskere, en dokumentalist, en informationsmedarbejder, studenter og sekretærer. Den daglige ledelse varetages af en centerleder og en administrator.

Om baggrunden for den øgede interesse for menneskerettighedsspørgsmål kan blandt andet henvises til bogen "Menneskerettigheder - viden og handling", der ved bidrag fra forskellige forfattere giver en række meget forskelligartede indfaldsvinkler på begrebet menneskerettighedsbeskyttelse. Bogen er redigeret af Lars Nordskov Nielsen, Claus Gulmann og Lars Adam Rehof (Gad 1987, Skrifter fra Det Danske Center for Menneskerettigheder, nr. 1).

Det er nærliggende at antage, at en række klagesager mod Danmark ved Menneskerettighedsorganerne i Strasbourg, herunder Jon-sagen og Hauschildt-sagen, som blev meget omtalt i den danske presse, har medvirket til en øget opmærksomhed om muligheden for at påberåbe sig Den europæiske Menneskerettighedskonvention, dels over for danske myndigheder, dels ved indgivelse af klage til Menneskerettighedskommissionen.

Stigningen i interessen for menneskerettighedsspørgsmål har medført et - vel stadig udækket - behov for information, dels om klageapparatet i Strasbourg, dels om det materielle regelgrundlag, herunder praksis ved konventionsorganerne. Som det fremgår nedenfor, har der været afholdt en række kurser med særlig henblik på retsanvendende myndigheder, og undervisning i menneskerettigheder indgår i et vist omfang i såvel folkeskolen som på andre uddannelsessteder. Undervisning i menneskerettigheder indgår endvidere i en række efteruddannelsesprogrammer blandt andet for politiet, fængselspersonale og forsvaret.

Der kan imidlertid fortsat spores en væsentlig usikkerhed vedrørende anvendelsen af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Dette gælder såvel for advokater som for ansatte ved domstolene og andre retsanvendende myndigheder.

I forbindelse med en eventuel inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention må der antages at opstå et behov for en systematiseret undervisning vedrørende konventionen samt løbende information om praksis fra konventionsorganerne. Se herom nærmere kapitel 10 om udvalgets overvejelser, afsnit 10.3.

8.2. Igangværende informations- og undervisningsvirksomhed i Europarådet vedrørende Menneskerettighedskonventionen.

8.2.1. Europarådet generelt.

Europarådet har i en række rekommandationer behandlet behovet for information og undervisning i menneskerettigheder. Navnlig 2 rekommandationer kan fremhæves. Det drejer sig om Ministerkomiteens rekommandation (78) 41, der omhandler det ønskelige i undervisning i menneskerettigheder, både generelt og i forhold til specielle grupper, og rekommandation (79) 16, der blandt andet vedrører forskning i menneskerettigheder. Herudover kan nævnes 2 rekommandationer fra et Europarådssymposium i Wien i 1983. Rekommandationerne har følgende titel: "Council for Cultural Co-operation", Recommendation No. 1 on "Human Rights Education in Schools in Western Europe" og. . . .Recommendation No. 2 on "Further action to be undertaken by the Council of Europe on human rights education in schools".

De nævnte dokumenter er nærmere omtalt på side 13-15 i publikationen "Undervisning i Menneskerettigheder - opfylder Danmark de internationale krav?" udgivet af Det Danske Center for Menneskerettigheder i 1989. Se nærmere om publikationen under afsnit 8.3.4.2. om Centrets undervisningsvirksomhed.

8.2.2. Ekspertkomiteen vedrørende fremme af undervisning og information om menneskerettigheder (Comittee of Experts for the Promotion of Education and Information in the Field of Human Rights (DII-ED1

I 1977 blev der under Europarådet nedsat en ekspertkomité med det formål at fremme undervisning og information om menneskerettigheder, ofte benævnt undervisningskomiteen. Komiteen blev nedlagt i slutningen af 1990 men dens arbejdsopgaver blev overført til Centre for the promotion of and information on Human Rights. Dette centers nye aktiviteter er endnu ikke fastlagt, og det kan derfor stadig være af betydning at beskrive arbejdet i undervisningskomiteen.

Ifølge komiteens mandat skulle den først og fremmest beskæftige sig med menneskerettighedsundervisning inden for rammerne af de videregående uddannelser, samt som led i forskellige faggruppers uddannelsesforløb, og endelig i forbindelse med efteruddannelse. Menneskerettighedsundervisning inden for rammerne af den almindelige skoleundervisning henhørte ikke under komiteens kompetence. Der har imidlertid siden 1977 været et løbende samarbejde med den afdeling under Europarådet, der tog sig af skoleundervisningen. Der har været af-

holdt en række møder, seminarer m.v. for folkeskole- og gymnasielærere om menneskerettighedsproblemer i undervisningsforløbet med deltagelse af medlemmer fra undervisningskomiteen.

To betydelige projekter for komiteen har været udgivelsen af publikationerne "Human Rights and the Police" i 1984 og "Human Rights in Prisons" i 1986. Den første var beregnet som undervisningsmateriale for lærere ved politiskoler m.v., og den sidste som håndbog for det overordnede fængselspersonale. I begge publikationer fremhæves blandt andet de forskellige menneskerettighedsproblemer, der kan tænkes at opstå i forbindelse med det daglige arbejde, ligesom de relevante bestemmelser i konventionen gennemgås med henvisning til eventuel Kommissions- og Domstolspraksis.

Komiteen har i sit arbejde på anden måde behandlet også andre faggrupper. Der har således blandt andet været arrangeret større møder for at øge opmærksomheden om de menneskerettighedsproblemer, som f.eks. journalister, socialrådgivere og de medarbejdere, der behandler ansøgninger om asyl og opholdstilladelse m.v., kan komme ud for i deres daglige arbejde.

Endelig har komiteen været initiativtager til afholdelse af 5-10 årlige informationsmøder i de enkelte medlemslande for jurister inden for advokatstanden, domstolene og administrationen.

Undervisningskomiteens anden store hovedopgave har været at forbedre informationen om menneskerettighederne og Europarådets rolle heri.

Ud over en gennemgang af hele informationspolitikken med deraf følgende forslag til forbedringer har komiteen medvirket til udgivelse af forskellige brochurer af mere generel karakter om blandt andet udviklingen i menneskerettighedsbeskyttelsen, herunder de enkelte institutioners funktioner. Også studier af mere specifikke menneskerettighedsproblemer er blevet publiceret under de såkaldte Human Rights Files.

Komiteen har endvidere inddraget og er kommet med forslag til de forskellige mediers rolle som informationsformidlere, herunder radio, TV, video- og filmproducenter, såvel professionelle som amatører.

8.2.3. Europarådets publikationer vedrørende menneskerettigheder.

Human Rights Documentation Centre i Strasbourg, som er Europarådets biblio-

tek m.v. vedrørende menneskerettigheder, har en omfattende samling af litteratur om menneskerettigheder og er offentligheden behjælpelig med oplysninger om menneskerettigheder.

Europarådet udgiver hvert år en "Yearbook of the European Convention on Human Rights". Denne publikation indeholder blandt andet oplysninger om afgørelser fra Menneskerettighedskommissionen og -domstolen, udviklingen i de enkelte medlemsstater og nye tiltag med hensyn til udbygning af konventionskomplekset.

Endvidere udgives regelmæssigt publikationer om arbejdet i Menneskerettighedskommissionen, herunder "Stock-taking on the European Convention on Human Rights" og "Survey of Activities and Statistics". Domstolen udgiver endvidere "Survey of Activities".

Menneskerettighedsdomstolens afgørelser offentliggøres i "Publications of the European Court of Human Rights, Series A: Judgments and Decisions" og "Series B: Pleadings, Oral Arguments and Documents", der udgives på Carl Heymanns Verlag, Tyskland. Den nævnte publikation indeholder også Kommissionens rapport i de enkelte sager.

Endvidere udgiver Europarådet en særskilt samling af nogle af Menneskerettighedskommissionens afgørelser og beslutninger under titlen "Decisions and Reports". (Indtil 1975 bar denne samling titlen "Collection of Decisions of the European Commission of Human Rights").

Ministerkomiteens afgørelser i klagesager, som ikke henvises til Domstolen, jf. konventionens art. 32, og Ministerkomiteens overvågning af fuldbyrdelser af Domstolens afgørelser, jf. art. 54, udgives samlet i "Collection of Resolutions Adopted by the Committee of Ministers in Application of Articles 32 and 54 of the European Convention on Human Rights".

Herudover udsender Europarådets pressetjeneste løbende pressemeddelelser om afgørelser truffet af konventionsorganerne, og der udgives 3 gange årligt publikationen "Information Bulletin on Legal Activities within the Council of Europe and in Member States".

Fælles for det informations- og dokumentationsmateriale, der udgives af Europarådets organer, er, at det kun foreligger på engelsk og fransk, der er Europarådets officielle sprog.

8.3. Undervisnings- og informationsvirksomhed i Danmark.

De Europaråds-rekommandationer om undervisning i menneskerettigheder, der er nævnt i afsnit 8.2.1., pålægger staterne en forpligtelse til blandt andet at sikre, at undervisning i menneskerettigheder indgår på alle niveauer i det offentlige undervisningssystem. Hertil kommer en forpligtelse til at sikre undervisning af visse grupper af offentligt ansatte.

Forpligtelsen er af moralsk og politisk karakter, men er ikke juridisk bindende.

Generelle retningslinier for undervisning under Undervisningsministeriets område omtaler kun i brede vendinger undervisning i menneskerettigheder. En del undervisningsvejledninger indeholder intet om undervisning i menneskerettigheder.

Traditionelt har det - når der bortses fra folkeskolen - i høj grad været overladt de enkelte uddannelsesinstitutioner at fastlægge indholdet af den pågældende uddannelse. Denne tendens accentueres for øjeblikket yderligere, idet en række nye bekendtgørelser om uddannelser under Undervisningsministeriets område har karakter af meget generelle rammer, hvori der siges meget lidt konkret om uddannelsesindholdet.

I publikationen "Undervisning i menneskerettigheder - opfylder Danmark de internationale krav?" (Det Danske Center for Menneskerettigheder 1989), foretages en gennemgang af retsstillingen, og der slås til lyd for, at der gøres en mere systematisk indsats med hensyn til undervisning i menneskerettigheder, eventuelt ved udarbejdelsen af en dansk handlingsplan for iværksættelse af menneskerettighedsundervisning.

Nedenfor gennemgås situationen for så vidt angår undervisning i menneskerettigheder på en række uddannelser, hvor sådan undervisning må antages at have særlig relevans.

8.3.1. Undervisningsministeriet.

8.3.1.1. Folkeskolen.

Det fremgår af "Undervisningsvejledning. Historie", 1984, side 14, at "en central plads tilkommer bestræbelserne for (....) en sikring af menneskerettighederne".

Undervisningsvejledningen vedrørende "samtidsorientering" fra 1987 indeholder derimod ingen særskilt omtale af undervisning i menneskerettigheder.

I rapporten "Pejling og perspektiv" fra 1988 om undervisningen i Folkeskolen, omtales side 69 ff nødvendigheden af at inddrage menneskerettighederne på mere konkret vis. Den europæiske Menneskerettighedskonvention omtales ikke, men det hedder blandt andet:

> "De grundlæggende menneskerettigheder er nedfældet i FN's menneskerettighedserklæring fra 1948. Erklæringen sammenfatter en række værdier, som bør være ethvert menneskes ret. Disse rettigheder skal enhver borger kende rækkevidden af i både et historisk og i et nutidigt, globalt perspektiv.
>
> Allerede tidligt kan eleverne forstå flere af de grundlæggende tanker, f.eks. princippet om den ikke-voldelige konfliktløsning og betydningen af respekt for andre mennesker. Om medansvar og medindflydelse har der været skrevet andetsteds i denne publikation; her skal det blot tilføjes, at sådanne begreber også er centrale i sammenhæng med forståelsen for menneskerettighederne.
>
> Eleverne må have kendskab til diskrimination, ulighed, undertrykkelse, vold og ufred, men det må tilstræbes, at dette ikke medfører en følelse af magtesløshed og modløshed. Det må klargøres, at vejen til realisering af ideerne kan være tung, men at den eksisterer og er værd at betræde.
>
> Det kan i samværet med mindre børn synes abstrakt at give sig i kast med at synliggøre begreber som retfærdighed, lighed, frihed, fred, værdighed, rettigheder, demokrati og andre centrale størrelser i menneskerettighederne. Men mange kreative udfoldelsesmuligheder står til rådighed, og budskabets indhold formidles allerbedst i en skole, hvis daglige omgangsformer er præget af, at disse værdier praktiseres.
>
> Det er vigtigt, også for barnet og den unge at indse, at menneskerettighederne aldrig kan anses for endeligt sikrede i noget land, men at mere eller mindre grove overtrædelser er en konstant risiko. I den forbindelse og i forbindelse med menneskerettighedernes betydning for det danske demokrati er det oplagt at se pa de tilsyneladende små, men ikke ubetydelige overtrædelser, der løbende sker i det danske samfund. Eksempler er den resterende kønsulighed, gruppepres til forhindring af skriftlige, hemmelige afstemninger pa generalforsamlinger, mishandling af børn, og ledelsers begrænsninger af ansattes ytringsfrihed."

8.3.1.2. Gymnasier og HF.

Læseplanerne for undervisningen i gymnasieskoler og HF indeholder ikke krav om formaliseret undervisning i menneskerettigheder, men Undervisningsministeriet oplyser, at undervisning i menneskerettigheder blandt andet indgår i faget

historie og i samfundsfag på højt niveau i gymnasiet og på tilvalg i HF.

8.3.1.3. Erhvervsuddannelserne.

I erhvervsuddannelserne (der har afløst lærlinge- og efg-uddannelserne) kan undervisning om menneskerettighedsspørgsmålet ifølge Undervisningsministeriet inddrages i grundfagene "Erhverv og Samfund", "Internationale forhold", "Samfund og Kommunikation", "Handel og Kultur" og i alle sprogfag.

8.3.1.4. Erhvervsgymnasiale uddannelser (HHX og HTX).

I de erhvervsgymnasiale uddannelser kan undervisning i menneskerettigheder ifølge Undervisningsministeriet indgå i de samfundsfaglige dele af uddannelsen.

8.3.1.5. Universiteter.

Udvalget er bekendt med, at der ved universiteterne foregår undervisning i menneskerettigheder bl.a. på nedennævnte studier.

På Århus Universitet indgår undervisning i menneskerettigheder på jurastudiet i faget statsforfatningsret på 1. år og i faget EF-ret/folkeret på 2. år.

På Københavns Universitet indgår undervisning i menneskerettigheder på jurastudiet i fagene statsforfatningsret og folkeret, og der har i de senere år i hvert semester været oprettet særskilte kursusfag om menneskerettigheder.

På Københavns Universitet indgår undervisning i menneskerettigheder endvidere i faget retsmedicin på det lægevidenskabelige studium.

8.3.1.6. Læreruddannelserne.

Der er ikke i centrale rammer for undervisning på lærerseminarierne foreskrevet undervisning i menneskerettigheder, men orientering om menneskerettighedsspørgsmål vil ifølge Undervisningsministeriet almindeligvis i et vist omfang indgå i fagene pædagogik og samfundsfag samt i historie som liniefag.

I betænkningen "En ny læreruddannelse" (Betænkning 1199/90) gives på side 34 i et afsnit om "Faglighed/Tværfaglighed" menneskerettigheder som eksempel på et tværfagligt emne.

8.3.1.7. Socialrâdgiveruddannelserne pâ de sociale højskoler og pâ Ålborg Universitetscenter.

De generelle retningslinier for undervisningen lægger ikke op til særskilt undervisning i menneskerettigheder, og på de enkelte uddannelsessteder, der selv fastlægger det nærmere indhold af uddannelserne, indgår undervisning i menneskerettighedsspørgsmål ikke systematisk i undervisningen.

8.3.1.8. De socialpædagogiske uddannelser.

De generelle undervisningsretningslinier lægger ikke op til særskilt undervisning i menneskerettigheder, men Undervisningsministeriet oplyser, at sådan undervisning formentlig ofte indgår, i pædagogiske fag.

8.3.1.9. Sundhedsuddannelserne.

Sygeplejerskeuddannelsen og uddannelsen på Danmarks Jordemoderskole indeholder efter det oplyste ikke særskilt undervisning i menneskerettigheder. I bekendtgørelse nr. 799 af 21. november 1990 om de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet m.v. er orientering om menneskerettigheder derimod direkte omtalt i § 6.

8.3.1.10. Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne.

Undervisningsvejledningen for disse uddannelser henviser ikke specifikt til undervisning i menneskerettigheder, men undervisning i menneskerettighedsspørgsmål vil ifølge Undervisningsministeriet naturligt indgå i fagene "Teoretisk pædagogik" og "Samfundsfag".

8.3.1.11. Journalistuddannelsen.

Det nærmere indhold af journalistuddannelsen fastsættes af Journalisthøjskolen. Undervisning i menneskerettigheder er ikke en formaliseret del af journalistuddannelsen, men i forbindelse med gennemgangen af konkrete sager, der i meget høj grad danner grundlag for undervisningen, inddrages menneskerettighedsspørgsmål, såfremt det findes relevant.

8.3.2. Justitsministeriet.

Som led i en systematisk informationsvirksomhed i forhold til en række retsan-

vendende myndigheder, herunder blandt andet domstolene, anklagemyndigheden, Kriminalforsorgen og Advokatrådet har Justitsministeriet siden 1989 udarbejdet referater på dansk af samtlige domme afsagt af Menneskerettighedsdomstolen siden januar 1988.

Referaterne udsendes mindst en gang årligt til de interesserede myndigheder og offentliggøres herudover løbende i bladet "Advokaten".

Til brug for personer, der ønsker at klage til Menneskerettighedskommissionen, har Justitsministeriet udarbejdet en klagevejledning, der indeholder konventionsteksten, en klageformular og en beskrivelse af betingelserne for indgivelse af klage til Kommissionen. Vejledningen bygger på en vejledning, der er udarbejdet af Europarådet, men indeholder en ajourføring heraf, ligesom spørgsmål, der jævnligt rejses telefonisk over for ministeriet, er behandlet. Klagevejledningen, der er gratis, fås ved henvendelse til Justitsministeriet, Lovafdelingen.

Inden for politiets og Kriminalforsorgens område indgår undervisning i menneskerettigheder i efteruddannelsen af politi- og fængselspersonale.

8.3.3. Forsvarsministeriet.

Forsvarsministeriet har oplyst, at der på alle niveauer i forsvaret foregår undervisning i menneskerettigheder.

Undervisningen er generel, således at spørgsmål og problemer, der angår Den europæiske Menneskerettighedskonvention, Den europæiske Sociale Pagt, FN-konventioner m.fl. anses for relevante. Håndbogen "Humanitær Folkeret", der er udarbejdet af Regeringens Røde Kors-udvalg (København 1985), er fordelt til alle militære niveauer og indgår i undervisningen. Herved sikres tillige kendskab til FN-pagten, Konventionen om folkedrab, Den europæiske Menneskerettighedskonvention med tillægsprotokoller samt konventionerne om flygtninge m.v.

Europarådets konvention til forebyggelse af tortur m.v. er fordelt til Forsvarsakademiet og de 3 officerskoler til brug i undervisningen.

8.3.4. Det Danske Center for Menneskerettigheder.

8.3.4.1. Informationsvirksomhed generelt.

Bestyrelsen for Menneskerettighedscentret fastsatte i 1988 retningslinier for Cen-

trets informations- og undervisningsarbejde. Det understregedes heri, at informationsarbejdet i særlig grad skulle sigte på at anskueliggøre menneskerettighedernes aktualitet og anvendelighed for en bredere kreds, og at undervisningsarbejdet i 1988 og 1989 særligt skulle tage sigte på børn og unge.

Det fremgår af Centrets årsberetning for 1988, at Centrets ressourcer ikke giver mulighed for i særlig høj grad at satse på egenproduktioner - bøger, pjecer, video eller lignende, og at Centret derfor blandt andet ofte i stedet forsøger at løse opgaver som igangsætter og idémager for produktioner i andet regi og/eller som koordinator af allerede eksisterende produktionsplaner, planer om kurser, seminarer m.v. Som følge heraf foregår Centrets informations- og uddannelsesarbejde ofte i tæt samarbejde med især de humanitære organisationer, hvorved Centret har fået en bred kontaktflade til formidlere og undervisere i de humanitære organisationer og i uddannelsessystemet m.v.

Om målsætninger for de informations- og undervisningspublikationer, som udgives af Centret, hedder det i 1988-årsberetningen, side 50:

> "To produktioner (publikationerne "AIDS and Human Rights" og "Stemmer fra Israel") udgivet som led i Centrets informationsarbejde i 1988 illustrerer i særlig grad, hvordan sådanne produktioner gerne skal opfylde i hvert fald to kriterier: a) De bør dække en problemstilling, der er aktuel og b) de bør dække en veldefineret mangel på alment tilgængelig information om det pågældende emne.....
>
> To andre publikationer udgivet som led i Centrets undervisningsaktiviteter illustrerer på samme vis, hvordan produktioner i denne genre også produceres efter faste kriterier: a) De skal indeholde konkrete handlingsanvisninger til praktikere i undervisningssektoren, og b) de skal formidle et alsidigt menneskerettighedsbegreb. Det vil eksempelvis sige, at de ikke alene fokuserer på menneskerettighedsproblemer i andre lande eller alene på de klassiske borgerlige og politiske rettigheder.
>
> Ved stadigt at søge disse kriterier opfyldt, sigter Centrets undervisningsarbejde snarere mod at påvirke den alment tilgængelige undervisnings organisering (især i folkeskole- og ungdomsuddannelserne) end at bidrage til mængden af undervisningsmaterialer, lærebøger etc. Denne prioritering skyldes blandt andet en opfattelse af, at undervisning i menneskerettigheder a) kun vil have begrænset værdi, såfremt den ikke finder sted under forhold og efter pædagogiske metoder, der i sig selv fremmer elevernes forståelse og oplevelse af menneskerettighedernes værdi og indhold, og b) har en alt for ringe plads i den lovgivning, og i de læseplaner, betænkninger og andet, der regulerer den almene undervisning i Danmark.
>
> Den stadige fremhævelse af et alsidigt menneskerettighedsbegreb er et forsøg på at forhindre, at Centret overlapper den produktion, som mere specialiserede institutioner som Amnesty International,

Røde Kors, Mellemfolkeligt Samvirke, Folkekirkens Nødhjælp m.fl. står for."

Det fremgår af Centrets målprogram for 1990-1992, at informationsarbejdet i denne periode, ved siden af det bredt informerende også vil tage sigte på at udbrede kendskabet til Centret som institution og ressourcecenter. Undervisningsaktiviteten vil fortsat rette sig til børn og unge, men herudover vil produktionen af undervisningsmaterialer relatere sig tættere blandt andet til de forskningsmæssige aktiviteter på Centret.

8.3.4.2. Undervisningsvirksomhed.

Det fremgår af Centrets årsberetning for 1988, at Centret siden 1988 har haft et samarbejde med Statens Pædagogiske Forsøgscenter om et tre-årigt, pædagogisk udviklingsarbejde om menneskerettighedsundervisning. Inden for rammerne af dette arbejde var 20 folkeskolelærere og ca. 300 elever fra folkeskoler i Københavns omegn inddraget i længerevarende undervisningsforløb om menneskerettigheder, hvortil blandt andet også en række humanitære organisationer har bidraget. De foreløbige erfaringer fra projektet er beskrevet af konsulent ved Statens Pædagogiske Forsøgscenter Carsten Skjoldberg i et særnummer af tidsskriftet "CRIT[1] (4. årg. nr. 1/89-90).

Centrets informations- og undervisningsafdeling og forskningsmedarbejdere ved Centret har herudover arrangeret eller medvirket ved kurser og seminarer m.v. i menneskerettigheder for særlige målgrupper, herunder ansatte ved domstolene og anklagemyndigheden m.fl., advokater, folkeskolelærere og -elever, gymnasieelever samt højskoleelever. Centret har ligeledes arrangeret konferencer med deltagelse af forskellige faggrupper og repræsentanter for Folketingets partier. Som eksempler på kursusaktiviteter kan nævnes et 14-dages kursus om menneskerettigheder m.v. på Den internationale Højskole i oktober 1988 og en emneuge om menneskerettigheder på Stenhus Gymnasium. Erfaringerne fra emneugen er udgivet i hæftet "Emnearbejde om menneskerettigheder - rapport fra en temauge på Stenhus Gymnasium". Rapporten er ifølge Centret udarbejdet som en direkte handlingsanvisning, baseret på iagttagelser og interviews med de medvirkende ved en undervisningsuge på Stenhus Gymnasium, hvor al sædvanlig undervisning var suspenderet til fordel for projektarbejde om menneskerettigheder.

I perioden november 1988 til januar 1989 har Centret endvidere over 10 undervisningssessioner afviklet et kursus om menneskerettigheder for medarbejdere ved de humanitære organisationer.

Som andre eksempler kan nævnes, at der i oktober 1988 afholdtes et seminar om ILO's betydning for arbejdsmarkedet (drøftelserne på seminaret er offentliggjort i publikationen "ILO's betydning for arbejdsmarkedet - indlæg fra et seminar afholdt den 25. oktober 1988", (København 1989). I november 1988 afholdtes et seminar, hvor blandt andet spørgsmålet om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention blev drøftet af en bred kreds af interesserede jurister og repræsentanter for andre faggrupper. Drøftelserne fra dette seminar er publiceret i "Den europæiske Menneskerettighedskonvention - indlæg fra et seminar afholdt den 29. november 1988", (København 1990).

Kurser for ansatte i retssektoren og advokater har resulteret i Centrets udgivelse af tekstsamlingen "Sådan anvendes konventionerne - en håndbog om fortolkning og klageveje - den processuelle regulering af den folkeretlige menneskeretsbeskyttelse". (København 1988).

11987 var Det danske Center for Menneskerettigheder arrangør af "4th Nordic Seminaron Human Rights". Dette seminar resulterede i udgivelsen af bogen "Human Rights in Domestic Law and Development Assistance Policies of the Nordic Countries: Edited by Lars Adam Rehof and Claus Gulmann (Martinus Nijhoff Publishers 1989). Bogen indeholder blandt andet et kapitel om "The Status of the European Convention of Human Rights in the Nordic Countries".

1. marts 1989 afholdt Centret en konference om mulighederne for fremtidig undervisning i menneskerettigheder. En række foredragsholdere formidlede erfaringer fra undervisning i menneskerettigheder i Danmark og Norge. Desuden deltog de uddannelsespolitiske ordførere fra Det Konservative Folkeparti og Socialdemokratiet i en debat om undervisning i menneskerettigheders fremtid indenfor folkeskolen. I konferencen deltog godt 60 forskere og eksperter, organisationsfolk (lærerorganisationer og humanitære organisationer), politikere og lærere. I tilknytning til konferencen udgav Centret en antologi "Menneskerettigheder i undervisningen - en antologi om forskning og fremtidsperspektiver for undervisning i menneskerettigheder".

Centret har endvidere i 1989 udgivet publikationen "Undervisning i Menneskerettigheder - opfylder Danmark de internationale krav?", (København 1989). Publikationen indeholder materiale vedrørende de væsentligste internationale normer for tilrettelæggelse af national undervisning i menneskerettigheder, således som de er formuleret af FN, Europarådet og Nordisk Råd. Forordet indeholder en gennemgang af den aktuelle situation for så vidt angår menneskerettighedsundervisning i Danmark.

Anette Faye Jacobsen, uddannelses- og skolemedarbejder ved Centret, udgav i begyndelsen af 1990 skolebogen "Menneskerettigheder - også for børn". Bogen er udgivet på Forlaget Thorup i samarbejde med Det Danske Center for Menneskerettigheder. Bogen, der er på 120 sider, tager menneskerettighederne op med særlig henblik på folkeskolens yngste og mellemste klassetrin og indeholder tekster, billeder og fotos, som børnene selv kan arbejde med, eller som kan danne udgangspunkt for lærerens undervisning. Desuden giver bogen forslag til aktiviteter, som giver børnene mulighed for at beskæftige sig aktivt og konkret med menneskerettighederne.

8.3.4.3. Dokumentation og bibliotek.

Det Danske Center for Menneskerettigheder har en efterhånden veludbygget dokumentationsafdeling, som yder bistand til såvel private som organisationer og andre.

Dokumentationsafdelingen står for intern dokumentationsservice såvel som drift af et offentligt bibliotek. Biblioteksservicen omfatter ingen offentlig udlånsordning. Dette medfører, at materialesamlingen må bruges på stedet. Dog udvises en vis fleksibilitet fra bibliotekets side over for brugere, som ikke har mulighed for personligt fremmøde.

Hvis en forespørgsel ikke kan løses udelukkende via telefonkonsultationen, fremsender biblioteket lister over sine egne registreringer indenfor det specifikke emneområde. Eventuelt kan man fremsende enkelte kopier af mindre omfang.

I bibliotekets bestand indgår ca. 300 tidsskrifter og ca. 1.000 publikationer. En del af materialet vedrører Den europæiske Menneskerettighedskonvention, og antallet af disse publikationer må forventes at tiltage, eftersom biblioteket i april 1990 blev udpeget af Europarådet til at være den nationale institution, som modtager materiale fra Europarådets "Human Rights Documentation Centre". Endvidere vil biblioteket få adgang til de databaser, som oprettes af samme dokumentationscenter.

Dette vil indebære, at Centret får mulighed for via edb bl.a. at søge afgørelser i Europarådets domsdatabase. På længere sigt forventes det endvidere, at Europarådets database vedrørende Kommissionens afgørelser vil blive tilgængelig for Centret.

I forbindelse med Centrets oprettelse i 1987 udkom bogen "Menneskerettigheder - viden og handling" (Gad 1987). Bogen indeholder bidrag til belysning af menneskerettighedsbegrebet og en oversigt over og beskrivelse af organisationer, der arbejder med menneskerettighedsspørgsmål i Danmark samt en beskrivelse af Det Danske Center for Menneskerettigheder.

Det fremgår af Centrets **Årsberetning** for 1988, at man i samarbejde med de humanitære organisationer i 1988 blandt andet udgav pjecen "Menneskerettigheder! - Guide over organisationer, bøger, film, dias m.m." Pjecen indeholder et redigeret og kommenteret udvalg af materiale om menneskerettighederne, specielt målrettet til uddannelsesinstitutioner.

I december 1988 udgav Centret i forbindelse med 40 års jubilæet for **FN's** Verdenserklæring om Menneskerettigheder fra 1948 en tekstsamling indeholdende de fleste og de vigtigste menneskerettighedsdokumenter af aktuel betydning. Centret udgav samtidig 5 pjecer om de centrale FN-konventioner om menneskerettigheder.

KAPITEL 9.

Fremmed ret.

9.1. Indledning.

En udførlig redegørelse for konventionens gennemførelse i alle andre Europarådslande ville sprænge rammerne for denne betænkning. I det følgende gives derfor kun en kort gennemgang af de opfyldelsesmetoder, der er anvendt med hensyn til Den europæiske Menneskerettighedskonvention i de øvrige nordiske lande samt i Frankrig, Nederlandene, Storbritannien, Tyskland og Østrig, der er repræsentative for en række forskellige opfyldelsesmetoder. Udvalget har endvidere fundet det hensigtsmæssigt at beskrive, i hvilket omfang konventionen er inkorporeret i EF-retten, og hvilken konsekvens dette har for dansk ret. En oversigt over sager for konventionsorganerne vedrørende de enkelte medlemslande er optaget i bilag 12 til betænkningen.

9.2. De nordiske lande.

9.2.1. Finland.

Finland blev medlem af Europarådet den 5. maj 1989 og undertegnede Menneskerettighedskonventionen med tilhørende protokoller samme dag. Ratifikationen fandt sted den 10. maj 1990. Finland tog forbehold om, at man ikke for nærværende kunne garantere ret til mundtlig behandling ved visse domstole.

I forbindelse med ratifikationen anerkendte Finland i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner m.fl. og i medfør af art. 46 anerkendtes Menneskerettighedsdomstolens kompetence vedrørende fortolkning og anvendelse af konventionen som bindende. Anerkendelserne skete for ubestemt tid.

Menneskerettighedskonventionen blev, således som det også er tilfældet med andre traktater, som Finland har indgået, herunder f.eks. FN-konventionerne om borgerlige og politiske rettigheder og om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, gennemført i finsk ret ved inkorporering. Inkorporering skete ved lov af 4. maj 1990, der trådte i kraft den 23. maj 1990.

Forud for ratifikationen og inkorporeringen foretog det finske justitsministerium en gennemgang af finsk lovgivning og administrativ praksis med henblik på eventuelle ændringer som følge af ratifikationen af konventionen. Denne gennemgang medførte blandt andet en række ændringer i udlændingelovgivningen og en forkortelse af den periode, hvori politiet kan frihedsberøve en person uden forelæggelse for en domstol.

En efterfølgende udtalelse fra Finlands parlamentariske forfatningskomité, der afgiver udtalelser om lovforslags overensstemmelse med forfatningens bestemmelser om grundlæggende rettigheder, forudsætter, at der ved alle kommende lovforslag skal tages hensyn til forpligtelserne efter Menneskerettighedskonventionen.

Inkorporeringen indebærer formentlig, at konventionen har samme status som andre finske love, og at almindelige lovfortolkningsprincipper finder anvendelse i tilfælde af uoverensstemmelse mellem den inkorporerede konvention og anden lovgivning. Spørgsmålet om inkorporerede traktaters status i finsk ret giver dog anledning til en vis tvivl, fordi inkorporeringsloven bestemmer, at konventionen "är . . . i kraft så som därom har avtalats". Denne bemærkning er vel en henvisning til, at konventionen skal fortolkes ud fra folkeretlige principper, men i andre inkorporeringslove er en tilsvarende bestemmelse opfattet som en tilkendegivelse af, at aftalen kun kan gøres gældende af andre folkeretssubjekter. Der er i finsk retspraksis kun et enkelt eksempel på en dom, hvor man har lagt vægt på en konvention. Det drejer sig om en sag om udlevering af en sovjetisk flykaprer, hvor en finsk-sovjetisk udleveringsaftale og FN's flygtningekonvention blev påberåbt af parterne.

Det finske justitsministerium har nedsat et udvalg, der skal overveje, om man generelt kan give traktater, navnlig vedrørende menneskerettighedsspørgsmål, og som indeholder umiddelbart anvendelige bestemmelser, en sikrere retsvirkning i intern ret.

Inkorporeringen af Menneskerettighedskonventionen indebærer dog nok, at finske domstole og administrative myndigheder er forpligtede til at anvende konventionsbestemmelserne, og den finske ombudsmand har i et vist omfang anført FN's konventioner til støtte for sine udtalelser om administrative afgørelser.

9.2.2. Island.

Island undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 4. november 1950 i

forbindelse med dens tilblivelse og ratificerede såvel konventionen som tillægsprotokol nr. 1 uden forbehold den 29. juni 1953.

Ved erklæring af 29. marts 1955 anerkendte Island i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner m.fl. Anerkendelsen var ikke tidsbegrænset. Den 3. september 1958 anerkendte Island i medfør af konventionens art. 46 Menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende. Denne anerkendelse var tidsbegrænset og er senere løbende blevet fornyet, senest den 2. september 1989 for en periode af 5 år.

Island har løbende ratificeret efterfølgende tillægsprotokoller til konventionen.

Konventionskomplekset er ikke inkorporeret i islandsk ret. Baggrunden herfor er efter det oplyste, at den islandske grundlov anses for at sikre de grundlæggende rettigheder og friheder, som er omhandlet i konventionskomplekset. Der blev ikke i forbindelse med konventionens ratifikation i 1953, som i Danmark, foretaget en egentlig gennemgang af eksisterende lovgivning med henblik på at konstatere, om der var overensstemmelse mellem denne og konventionen.

Det antages i den islandske retsvidenskabelige teori, at Menneskerettighedskonventionen, uanset at den ikke er en bestanddel af islandsk ret, kan anvendes som fortolkningsbidrag, i hvertfald for så vidt angår lovgivning, der forudsættes at være i overensstemmelse med konventionen.

Islandske domstole har i enkelte tilfælde udtalt sig om, dels hvorvidt konventionen havde relevans i en konkret sag, dels hvorvidt der var handlet i overensstemmelse med konventionen. Retsstillingen må anses for endeligt afklaret ved Islands Højesterets dom af 9. januar 1990 om dommerhabilitet. Sagen vedrørte en situation, hvor en dom var afsagt af en dommerfuldmægtig, der også gjorde tjeneste som politifuldmægtig (anklager). Den dømte gjorde gældende, at denne sammenblanding mellem anklagemyndighed og domsmyndighed var i strid med konventionens krav om, at dommere skal være upartiske. Højesteret udtalte blandt andet følgende (i engelsk oversættelse):

> ".....This indicates that when the Human Rights Convention was ratified the Government considered that Icelandic legal principles were in conformity with it as it was interpreted at the time. Since then many of its provisions have been subject to further interpretation in case practice with the European Commission of Human Rights and the European Court of Human Rights.
>
> According to international law Iceland, by ratifying the convention, under-

took the obligation to comply with its provisions.

In this case, the following is to be considered:

The Constitution of the Republic is based on the main principle that state authority is divided into three branches, and that judicial powers are exercised separately by judges.

The particular historical and geographical conditions underlying the arrangement of frequently committing both administrative and judicial duties to the same persons outside Reykjavik are now of less significance than previously, i.a. on account of better communications than in the past.

The Althing has passed an Act relating to separation of district administrative and judicial powers, which shall enter into effect 1 July 1992.

Iceland has undertaken the obligation according to international law to honour the European Human Rights Convention.

The European Human Rights Commission has unanimously concluded that the procedure described above in the case of Mr. Jon Kristinsson was not in conformity with Article 6 para. 1 of the Human Rights Convention.

The Icelandic Government has, after the above matter was referred to the European Court of Human Rights, concluded a settlement with Mr. Jon Kristinsson in the manner described, and also with another person who has submitted a petition relating to a similar matter.

Article 36 para. 7 of the Code of Civil Procedure, no. 85/1936, provides, i.a., that a judge shall yield his seat if there is a danger "that he may not be able to view the case impartially". According to Article 15 para. 2 of the Code of Criminal Procedure, no. 74/1974, this provision is also to be applied to criminal cases.

In this case no evidence has been submitted to indicate that the judge's deputy who rendered the district court judgment held partial views. Nevertheless this Court must concur with the opinion of the European Commission of Human Rights that impartiality in the performance of judicial functions is not adequately secured when a person performs such functions while also administering police matters.

With regard to the above the legal provisions quoted shall now be construed as having the effect that the country magistrate of Arnessysla and his deputy, who rendered the district court judgment, should have yielded their seat in this case. The judgment appealed from shall therefore be invalidated and the case remanded to the district court for renewed procedure and adjudication."

Som det fremgår, anlægger Højesteret en fortolkning af retsplejeloven, der afviger fra den hidtil antagne, for al leve op til konventionsforpligtelsen, således som den var fortolket af Kommissionen og accepteret af regeringen. For så vidt indebar den nye fortolkning ikke et brud på ikrafttrædelsen af den reform af retsvæsenets og anklagemyndighedens organisatoriske opbygning, som skulle gennemføres pr. 1. juli 1992, idet denne reform er af generel karakter.

9.2.3. Norge.

Norge undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 4. november 1950, i umiddelbar forbindelse med dens tilblivelse, og Tillægsprotokol nr. 1 den 20. marts 1952. Norge ratificerede konventionen den 15. januar 1952 og tillægsprotokollen den 18. december 1952.1 forbindelse med ratifikationen af konventionen tog Norge forbehold for så vidt angår art. 9 som følge af en grundlovsbestemmelse, der forbød jesuitter at udøve virksomhed i Norge. Efter en grundlovsændring blev forbeholdet ophævet.

Den 10. december 1955 afgav Norge i medfør af konventionens art. 25 erklæring om anerkendelse af Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner m.fl. Erklæringen var tidsbegrænset og er senere løbende blevet fornyet, senest den 29. juni 1987 for en periode af 5 år. Den 30. juni 1964 anerkendtes i medfør af art. 46 Menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende. Også denne erklæring var tidsbegrænset. Den er senere løbende blevet fornyet, senest for en periode af 5 år samtidig med erklæringen vedrørende Kommissionens kompetence. Norge har løbende ratificeret efterfølgende tillægsprotokoller til konventionen.

Konventionskomplekset er ikke inkorporeret i norsk ret. I 1989 nedsattes imidlertid på grundlag af en stortingsbeslutning et udvalg, som har til opgave at inkorporere Den europæiske Menneskerettighedskonvention og andre menneskerettighedskonventioner i norsk ret. Udvalgets kommissorium er optaget som bilag 11 til betænkningen. Udvalgets arbejde er endnu ikke afsluttet. Retstilstanden i Norge er derfor i dag fortsat den, at Menneskerettighedskonventionen ikke er en bestanddel af norsk ret, og at de norske domstole og administrative myndigheder, såfremt der er utvivlsom modstrid mellem konventionen og norske lovregler m.v., er forpligtet til at træffe afgørelse på grundlag af norsk ret, dog under anvendelse af formodningsreglen. Den norske Højesteret har i flere sager udtalt sig om, hvorvidt norsk lovgivning måtte anses for at være i overensstemmelse med bestemmelser i Menneskerettighedskonventionen. Den norske Højesteret har dog aldrig taget udtrykkeligt stilling til spørgsmålet om, hvilken vægt der skal tillægges en menneskerettighedskonvention, såfremt der er modstrid mellem denne og norsk ret. Der findes endvidere ingen afgørelse fra den norske Højesteret, som indeholder en tilsidesættelse af norsk ret på grund af modstrid med en menneskerettighedskonvention. I en enkelt sag har den norske Højesteret dog udtalt, at "Avgjørelsen måtte treffes ut fra blant annet det reelle hensyn at norsk lov "så vidt muligt" må forudsettes å være i samsvar med traktater Norge er bundet av".

(Rt. 1984, s. 1175). Sagen vedrørte retten til domstolsprøvelse i forbindelse med tvangsindlæggelse på et psykiatrisk hospital. Den nævnte højesteretsdom er i den norske retsvidenskabelige teori blevet tolket således, at Højesteret vil være indstillet på at strække sig meget langt for at opnå overensstemmelse mellem norsk ret og bl.a. Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

9.2.4. Sverige.

Sverige undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 28. november 1950 og tillægsprotokol nr. 1 den 20. marts 1952. Ratifikationen af konventionen fandt sted den 4. februar 1952 og af tillægsprotokollen den 22. juni 1953. Samtidig med ratifikationen af konventionen i 1952 afgav Sverige i medfør af konventionens art. 25 erklæring om anerkendelse af Menneskerettighedskommissionens kompetence til al modtage klager fra enkeltpersoner m.fl. Anerkendelsen var tidsubegrænset. Sverige har løbende ratificeret efterfølgende tillægsprotokoller til konventionen.

Den 13. maj 1966 anerkendte Sverige i medfør af konventionens art. 46 Menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende for en periode af 4 år. Denne anerkendelse er senere løbende blevet fornyet, senest den 13. maj 1986 for en periode af 5 år.

Konventionskomplekset er ikke inkorporeret i svensk ret. Ligesom det var tilfældet i Danmark, blev konventionen gennemført ved, at der i forbindelse med konventionens ratifikation blev konstateret normharmoni mellem gældende svensk lovgivning m.v. og konventionen. For så vidt angår tillægsprotokollens art. 2 blev der dog taget forbehold, idet svensk lovgivning på en række punkter blev anset for ikke at leve op til kravene i denne bestemmelse.

Ifølge svensk ret er det lovgivningsmagtens opgave at påse, at lovgivningen stedse er i overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionen. Den svenske regering har i flere tilfælde, efter indstilling fra det svenske Lagråd, der blandt andet tager stilling til, om lovforslag er i overensstemmelse med den svenske grundlovs regler om grundlæggende rettigheder, foretaget ændringer i lovforslag, fordi Lagrådet havde udtrykt tvivl om en foreslået bestemmelses overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionen. I tilfælde af modstrid mellem gældende svensk ret og konventionen vil svensk ret gå forud for konventionen, idet det dog forudsættes, at svensk ret såvidt muligt skal fortolkes således, at kravene i konventionen opfyldes.

Der er kun få eksempler på, at svenske domstole har henvist direkte til konventionens bestemmelser, og der er, så vidt det er oplyst over for udvalget, ikke eksempler på, at svenske domstole har udtalt, at en svensk lovregel eller praksis var i uoverensstemmelse med Menneskerettighedskonventionen med tilhørende protokoller.

9.3. Andre lande.

9.3.1. Frankrig.

Frankrig undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 4. november 1950, men ratificerede først konventionen den 3. maj 1974 samtidig med tillægsprotokol nr. 1 og 4.1 forbindelse med ratifikationen tog Frankrig blandt andet forbehold vedrørende konventionens art. 5, 6 og 15, stk. 1.

Samtidig med ratifikationen anerkendtes i medfør af konventionens art. 46 Menneskerettighedsdomstolens bindende kompetence. Anerkendelsen var tidsbegrænset, men er senere løbende blevet fornyet, senest den 25. september 1989 for en periode af 5 år. Først den 2. oktober 1981 anerkendte Frankrig i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage henvendelser fra enkeltpersoner m.fl. Også denne anerkendelse var tidsbegrænset, men er siden blevet fornyet, senest den 25. september 1989 for en periode af 5 år.

Menneskerettighedskonventionen blev, efter at Nationalforsamlingen og Senatet ved lov havde givet tilladelse til ratifikation, inkorporeret i fransk ret med virkning fra 4. maj 1974, hvor konventionsteksten blev bekendtgjort i den franske lovtidende (Journal Officiel).

Den inkorporerede konvention har i medfør af den franske forfatnings art. 55 under visse betingelser højere rang end almindelige love, men dog ikke forfatningsrang. Dette indebærer, at konventionen i tilfælde af uoverensstemmelse skal gå forud for såvel tidligere som senere love.

Fransk retspraksis, fra såvel administrative som almindelige domstole, har imidlertid efter det oplyste været meget vekslende med hensyn til håndhævelse af konventionens forrang i forhold til almindelige love, bl.a. fordi almindelige domstole ikke anses for kompetente til at underkende love.

Forfatningsrådet (Conseil Constitutionnel) har i en sag om, hvorvidt en lov om fri

abort var i strid med Menneskerettighedskonventionens art. 2 udtalt, at selv om konventionen har forrang i forhold til almindelige love, er det ikke et forfatningsspørgsmål, om en lov er i strid med konventionen. Forfatningsrådet fandt derfor ikke at have kompetence til at tage stilling til spørgsmålet.

9.3.2. Nederlandene.

Nederlandene undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 4. november 1950 og tillægsprotokol nr. 1 den 20. marts 1952. Efter godkendelse ved lov blev såvel konventionen som tillægsprotokollen ratificeret den 31. august 1954. Samtidig anerkendtes i medfør af konventionens art. 46 Menneskerettighedsdomstolens bindende kompetence. Den 28. juni 1960 anerkendte Nederlandene i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner m.fl. Anerkendelserne af såvel Domstolens som Kommissionens kompetence er tidsubegrænsede.

Menneskerettighedskonventionen blev ifølge den nederlandske forfatnings art. 65, for så vidt angår de bestemmelser, der ifølge deres indhold er bindende for enhver, en del af nederlandsk ret ved konventionens bekendtgørelse i forbindelse med ratifikationen. Konventionen må derfor anses for inkorporeret i nederlandsk ret. Det følger af den nederlandske forfatnings art. 66, at de af konventionens bestemmelser, som er bindende for enhver, går forud for såvel tidligere som senere love.

Nederlandenes Højesteret (Hoge Raad) har udtalt, at det påhviler nederlandske domstole at påse, at nederlandsk lovgivning er i overensstemmelse med de direkte anvendelige bestemmelser i Menneskerettighedskonventionen.

9.3.3. Storbritannien.

Storbritannien undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 4. november 1950 i forbindelse med dens tilblivelse, og ratifikation fandt sted den 8. marts 1951.

Den 14. januar 1966 anerkendte Storbritannien i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage henvendelser fra enkeltpersoner, og samtidig anerkendtes i medfør af art. 46 Menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende. Anerkendelserne, der var tidsbegrænsede, er siden blevet fornyet regelmæssigt, senest den 14. januar 1991 for perioder af 5 år.

Tillægsprotokol nr. 1 blev ratificeret den 3. november 1952.1 forbindelse hermed blev der taget forbehold vedrørende protokollens art. 2. Storbritannien har ratificeret tillægsprotokollerne 2, 3,5 og 8. Tillægsprotokol nr. 4 er undertegnet.

Menneskerettighedskonventionen og de protokoller, som er ratificeret, er ikke gennemført i britisk ret ved lov eller på anden måde, idet man fra britisk side har fundet, at den nationale lovgivning var i overensstemmelse med konventionen og de ratificerede protokoller. Britiske domstole har imidlertid i en række afgørelser klart udtalt, at såvel domstole som andre retsanvendende myndigheder ved fortolkning af lovgivning m.v. både kan og bør tage hensyn til Storbritanniens forpligtelser i henhold til Menneskerettighedskonventionen.

9.3.4. Tyskland.

Tyskland undertegnede Menneskerettighedskonventionen den 4. november 1950, og ratifikationen fandt sted den 4. december 1952. I forbindelse med ratifikationen blev der blandt andet taget forbehold vedrørende art. 7, stk. 2.

Den 5. juli 1955 anerkendte Tyskland i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage henvendelser fra enkeltpersoner og samtidig anerkendtes i medfør af art. 46 Menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende. Anerkendelserne, der var tidsbegrænsede, er siden blevet fornyet regelmæssigt, senest den 1. juli 1989 for perioder af 5 år.

Tillægsprotokol nr. 1 blev ratificeret den 13. februar 1957, og efterfølgende protokoller er løbende blevet ratificeret.

Menneskerettighedskonventionen er inkorporeret ved en lov af 7. august 1952, der også indeholder Forbundsdagens samtykke til ratifikation, og som trådte i kraft den 3. september 1953. Konventionen fik herved status som forbundslov. I-følge lex posterior-princippet går konventionens bestemmelser derfor forud for al tidligere forbundslovgivning. I medfør af den tyske forfatnings art. 31 omforbundsloves forhold til regionale love, går den inkorporerede konvention forud for lovgivning i de enkelte Länder, uanset om denne lovgivning ligger forud for eller efter inkorporeringslovens ikrafttræden.

Menneskerettighedskonventionens bestemmelser anses foren del af tysk ret, i hvertfald i det omfang, tyske domstole har anset bestemmelserne for direkte anvendelige.

For så vidt angår konventionens art. 13, om adgangen til effektiv oprejsning for en national myndighed, har den tyske højesteret (Bundesgerichtshof) udtalt, at denne bestemmelse ikke var direkte anvendelig i tysk ret.

Forbundsforfatningsdomstolen (Bundesverfassungsgericht) har i en afgørelse af 14. januar 1960 udtalt, at en appel til denne instans ikke kan baseres på Menneskerettighedskonventionen.

Menneskerettighedskonventionen påberåbes meget ofte ved tyske domstole, og der findes en ret omfattende retspraksis, hvori tyske domstole har taget stilling til spørgsmål vedrørende overholdelsen af de enkelte konventionsbestemmelser.

9.3.5. Østrig.

Østrig blev medlem af Europarådet i april 1956 og undertegnede Menneskerettighedskonventionen og tillægsprotokol nr. 1 den 13. december 1957. Ratifikationen fandt sted den 3. september 1958 efter godkendelse i del østrigske parlament (Nationalrat) og Forbundsrådet (Bundesrat). Ved bekendtgørelsen i den østrigske lovtidende blev konventionen inkorporeret i østrigsk ret.

Samtidig med ratifikationen anerkendte Østrig i medfør af konventionens art. 25 Menneskerettighedskommissionens kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner og i medfør af art. 46 Menneskerettighedsdomstolens bindende kompetence. Anerkendelserne, der var tidsbegrænsede, er siden løbende blevet fornyet, senest den 3. september 1988 for en periode af 3 år. Efterfølgende protokoller er løbende blevet ratificeret.

Menneskerettighedskonventionen har i østrigsk ret forfatningsrang. Dette var tilsigtet allerede i forbindelse med ratifikationen, men på grund af en procedurefejl under parlamentsbehandlingen afsagde den østrigske forfatningsdomstol (Verfassungsgerichtshof) i 1961 dom om, at konventionen alene havde status af almindelig lov. Som følge af dommen ændredes den østrigske forfatning i 1964, således at blandt andet Menneskerettighedskonventionens forfatningsrang sikredes med tilbagevirkende kraft.

Konventionens status i østrigsk ret indebærer, at de af konventionens bestemmelser, som anses for direkte anvendelige, er bindende for såvel administrative som judicielle myndigheder.

Der er efter det oplyste talrige eksempler på, at de almindelige domstole, såvel i straffesager som i civilretlige sager, har taget hensyn til konventionens bestemmelser, navnlig hvor disse er blevet påberåbt af sagens parter. Afgørelser truffet af de almindelige domstole kan ikke indbringes for Forfatningsdomstolen, der heller ikke i øvrigt kan behandle klagemål fra enkeltpersoner i sager vedrørende straffe- og civilret. Spørgsmål om krænkelse af Menneskerettighedskonventionen i straffesager og civile sager vil derfor ikke blive forelagt for Forfatningsdomstolen.

Afgørelser truffet af de administrative domstole vedrørende f.eks. ulovlig forvaltning kan derimod ofte appelleres til Forfatningsdomstolen, der endvidere er kompetent til at behandle sager, hvori enkeltpersoner gør gældende, at en forvaltningsmyndighed har tilsidesat den pågældendes forfatningsmæssige rettigheder, herunder rettigheder i henhold til Menneskerettighedskonventionen.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vedrørende begrebet "civil rights" i konventionens art. 6 har dog skabt et særligt problem for Østrig, fordi konsekvenserne af Domstolens fortolkning er, at en række sager, der efter østrigsk ret er af forvaltningsretlig karakter og skal behandles af Forvaltningsdomstolen, indebærer en strid om borgernes "civil rights", hvorfor sagerne bør behandles under iagttagelse af forskrifterne i art. 6. Den vigtigste processuelle garanti i art. 6 er kravet om en mundtlig og offentlig behandling. Proceduren ved Forvaltningsdomstolen er stort set udelukkende skriftlig.

Den østrigske Forfatningsdomstol har i en dom af 14. oktober 1987 (Erk. Nr 11.500, B 267/86) i en sag om prøvelse af lovligheden af et afslag på en byggetilladelse udtalt, at forfatningssystemet bygger på en skarp adskillelse mellem retspleje og forvaltning. Forbundsstatens og Ländernes øverste administrative myndigheder er ikke underlagt en domstolskontrol af de almindelige domstole, men kun af Forvaltningsdomstolen, der ikke har underinstanser. Hvis Forfatningsdomstolen skulle lægge Menneskerettighedsdomstolens fortolkning af art. 6 til grund, ville det have "geradezu umstürzende Folgen" for forfatningssystemet. Selv om konventionen har forfatningsrang, må den dog vige, hvis en anvendelse af den ville føre til en konflikt med forfatningsretlige principper for statens organisation. Selv om Menneskerettighedsdomstolen måtte antage, at der foreligger et konventionsbrud, kan denne konflikt efter Forfatningsdomstolens udtalelse kun løses af den forfatningsgivende myndighed.

9.4. Sammenfatning.

Gennemgangen viser, at blandt de nordiske lande har hverken Island, Norge eller Sverige inkorporeret Menneskerettighedskonventionen, medens Finland i forbindelse med sin indtræden i Europarådet inkorporerede konventionen. Island og Sverige har efter det oplyste ingen aktuelle planer om inkorporering, medens der i Norge er nedsat et udvalg, som har til opgave at forberede inkorporering. Det er karakteristisk i både Island, Norge og Sverige, at domstole og andre myndigheder er opmærksomme på konventionen og i hvert fald i et vist omfang lægger praksis fra konventionsorganerne til grund. Uanset konventionens inkorporering i Finland er konventionens faktiske status ikke ganske klar, og et udvalg overvejer muligheden for at sikre umiddelbart anvendelige konventionsbestemmelser en større gennemslagskraft i finsk ret.

For så vidt angår de øvrige omtalte lande gælder det, at konventionen i Storbritannien formentlig har samme status som i de nordiske lande, at den i Tyskland har status som forbundslov, at Frankrig har inkorporeret, således at konventionen under visse betingelser har højere rang end almindelig lov, men dog ikke forfatningsrang, og at konventionen i Østrig er inkorporeret med forfatningsrang, uden at det dog har medført en sikker løsning på det i praksis vigtige område, hvor der kan være konflikt mellem konventionen og forfatningen. I Nederlandene er konventionen inkorporeret således, at de af konventionens bestemmelser, som er bindende for enhver, går forud for såvel tidligere som senere love.

Gennemgangen viser endvidere, at det ofte kan være vanskeligt at fastslå konventionens status i national ret helt præcist. Den viser samtidig, at forskellige forhold, herunder domstolenes organisering i judicielle, administrative og forfatningsdomstole, spørgsmålet om domstolenes mulighed for at prøve loves forfatningsmæssighed eller usikkerhed hos domstolene om konventionens status, kan indebære, at inkorporering ikke altid synes at sikre borgerne bedre mulighed for at påberåbe sig konventionen, end hvor inkorporering ikke har fundet sted.

Andrew Z. Drzemczewski har i "European Human Rights Convention in Domestic Law. A Comparative Study", (Clarendon Press, Oxford 1983), side 190 f, givet udtryk for følgende vedrørende de nævnte problemer:

> "If any general conclusion can be made relating to the Convention's domestic status it is simply this: although the Convention is domestic law in thirteen countries, there is great confusion in many of these states as to this instrument's exact status within the internal legal hierarchy.

> Has incorporation of the Convention really made much of a difference, at least in countries that possess similar or better drafted constitutional provisions? The answer is probably a qualified "no". In the majority of cases the fact that the Convention possesses the status of domestic law appears to be only of marginal importance. The possibility of using the Convention's provisions as persuasive sources of law, however, where otherwise there appears to exist a lacuna in domestic law, or where courts are faced with a doubtful or uncertain point of international law, has self-evident advantages.
>
> Finally, it must be stressed that discussion centered on the Convention's domestic status and the position its provisions have secured for themselves in the domestic hierarchy does not necessarily in itself reflect the real standard of legal protection that a given state affords to individuals. Although the incorporation of the Convention's substantive provisions may be deemed desirable (even though not obligatory), of much greater significance appears to be the right of individual petition and the submission to the Strasbourg Court's compulsory jurisdiction."

Gennemgangen viser i øvrigt, at Finland, Island, Sverige og Nederlandene i medfør af konventionens art. 25 har anerkendt Kommissionens kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner m.fl. tidsubegrænset. Finland og Nederlandene har endvidere i medfør af konventionens art. 46 anerkendt Domstolens bindende kompetence tidsubegrænset. De øvrige omtalte lande har foretaget anerkendelsen tidsbegrænset.

9.5. Menneskerettighedskonventionens betydning i EF-retten.

9.5.1. Baggrund.

Traktaterne om oprettelse af de tre europæiske Fællesskaber indeholder ikke regler om beskyttelse af menneskerettighederne, men i præamblen til Europæisk Fælles Akt af februar 1986 har medlemsstaterne erklæret, at de er "besluttet på at fremme demokratiet på grundlag af de grundlæggende rettigheder, der er anerkendt i medlemsstaternes forfatninger og love, i Konventionen til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder og i Den europæiske Socialpagt, navnlig frihed, lighed og social retfærdighed".

Denne erklæring er den foreløbige kulmination på en gradvis inkorporering i EF-retten af de grundlæggende rettigheder, der var anerkendt i medlemsstaternes forfatninger og sikret i Menneskerettighedskonventionen. Baggrunden er, at EF-domstolen i en række domme havde fastholdt EF-rettens principielle uafhængighed af medlemsstaternes retssystemer og et krav på forrang frem for en hvilken som helst national regel. Spørgsmålet om forrangens ubetingede karakter var blevet stillet på spidsen i nogle sager, hvor sagsøger eller en national domstol i en

præjudiciel forelæggelse gjorde gældende, at en EF-retsakt måtte være ugyldig, fordi den krænkede en rettighed, der var sikret i en national forfatning. Her understregede Domstolen, at EF-reglers gyldighed ikke kan prøves i forhold til en medlemsstats forfatning, men den undersøgte dog samtidig, om der ikke i EF-retten bestod en tilsvarende garanti.

I en omfattende domspraksis siden 1974 har Domstolen udtalt, at den ikke vil anerkende gyldigheden af retsakter, der er uforenelige med de grundrettigheder, der er anerkendt og sikret i medlemsstaternes forfatninger. Endvidere har den anerkendt navnlig Den europæiske Menneskerettighedskonvention som retskilde ved fastlæggelsen af grundrettighederne i Fællesskaberne.

Denne praksis har utvivlsomt været medvirkende til, at den tyske Forbundsforfatningsdomstol i oktober 1986 accepterede ikke at ville foretage en selvstændig prøvelse af spørgsmålet om forordningers grundlovsmæssighed, "sålænge EF, og særlig EF-domstolens praksis, generelt sikrer en virksom beskyttelse af grundrettighederne over for EF's myndighedsudøvelse, som i det væsentlige svarer til den af grundloven som nødvendig påbudte grundrettighedsbeskyttelse".

Menneskerettighedskommissionen har tilsvarende i en afgørelse af 9. februar 1990 i sag App. No. 13258/87, M against the Federal Republic of Germany, anerkendt, at EF-domstolen sikrer beskyttelsen af de grundlæggende frihedsrettigheder, blandt andet under inspiration fra Menneskerettighedskonventionen. Herefter fandt Kommissionen ikke, at det var nødvendigt at fastholde Tyskland som ansvarlig for, at der ikke sker en krænkelse af konventionens art. 6, når tyske myndigheder fuldbyrder en dom fra EF-domstolen, idet de tyske myndigheder ikke skal påse, at EF-domstolen har overholdt denne bestemmelse.

9.5.2. Konsekvens for national ret.

Formålet med EF-domstolens anerkendelse af bl.a. Menneskerettighedskonventionens rettigheder er at gøre disse regler bindende for EF's lovgivningsmagt, uanset at EF ikke har ratificeret konventionen. Konventionener ikke generelt blevet til en bestanddel af EF-retten med den virkning, at konventionen herefter generelt kan påberåbes over for den nationale lovgivningsmagt som EF-ret.

Dette er fastslået flere gange, senest i sag 12/86, Demirel, Domssamlingen 1987, s. 3719, hvor EF-domstolen udtalte:

"Det påhviler Domstolen at sikre, at fællesskabsretten er i overensstemmelse med princippet om beskyttelse af grundlæggende rettigheder, men Domstolen

kan ikke efterprøve, om nationale retsforskrifter, som ikke er en del af Fællesskabets retsorden, er forenelige med Den europæiske Menneskerettighedskonvention."

Når dette er fastslået, må det imidlertid også bemærkes, at menneskerettighederne både skal respekteres som grænse for EF-reglernes indhold og ved fortolkningen af dem. Når nationale myndigheder administrerer EF-reglerne, må de derfor tage hensyn til, at reglerne skal læses i lyset af konventionen. Som eksempel kan anføres følgende domme:

Sag 36/75. Rutili, Domssamlingen 1975, s. 1219. Frankrig havde meddelt Rutili, der var italiensk statsborger, nogle begrænsninger i hans opholdsret, bl.a. således at han ikke kunne bosætte sig i Paris-området. Begrundelsen herfor var, at han havde deltaget aktivt i fagforeningsvirksomhed og i nogle demonstrationer. Efter EØF-traktatens art. 48, stk. 3, kan der kun foretages indgreb i andre EF-borgeres bevægelsesfrihed, hvis det er begrundet i hensynet til den offentlige orden.

EF-domstolen udtalte, at et indgreb ikke kunne begrundes i udlændingens udøvelse af fagforeningsrettigheder, idet den bl.a. henviste til Menneskerettighedskonventionens art. 11. Herefter må indgreb i foreningsfriheden af hensyn til den offentlige orden ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt i et demokratisk samfund.

Sag 63/83. Kirk, Domssamlingen 1985, s. 2689. Storbritannien havde indført en begrænsning i danske fiskeres mulighed for at fiske i visse farvande. Ordningen, der var strafbelagt, havde tilbagevirkende kraft, men Storbritannien hævdede, at ordningen var godkendt af Kommissionen. Domstolen afviste dette synspunkt, fordi Menneskerettighedskonventionens art. 7 er til hinder for straffebestemmelser med tilbagevirkende kraft.

Sag 222/84. Johnston, Domssamlingen 1986, s. 1657. Storbritannien havde besluttet, at kun mandlige politifolk i Nordirland kunne være bevæbnet. Dette medførte, at nogle kvindelige betjente blev afskediget. De britiske myndigheder gjorde gældende, at belutningen var begrundet i hensynet til statens sikkerhed og kun kunne bedømmes af politiske myndigheder. Man havde derfor afskåret adgangen til domstolskontrol. En kvindelig betjent henviste til, at EF's ligebehandlingsdirektiv pålagde medlemsstaterne at sørge for, at den, der mener sig krænket af en forskelsbehandling, kan gøre sine rettigheder gældende ved retslige instanser.

Domstolen udtalte, at den domstolsprøvelse, som direktivet foreskrev, var udtryk for et almindeligt retsprincip, der ligger til grund for medlemsstaternes fælles for-

fatningstraditioner og endvidere har fundet udtryk i Menneskerettighedskonventionens art. 6 og 13. De principper, der ligger til grund for konventionen, indgår i fællesskabsretten. Som følge heraf kunne en erklæring fra en myndighed om, at en beslutning af hensyn til den offentlige orden fortrængte ligebehandlingsprincippet, ikke unddrages domstolsprøvelse ved national ret.

Sag 222/86. Heylens, Domssamlingen 1987, s. 4112. En belgisk fodboldtræner søgte om at få sin uddannelse anerkendt i Frankrig, hvor han var blevet ansat. Han fik afslag uden nogen begrundelse. Sagen blev herefter indbragt for en fransk domstol, der spurgte EF-domstolen, om der i selve den manglende begrundelse lå en ulovlig begrænsning af den frie bevægelighed for arbejdstagere.

Domstolen udtalte bl.a., at det fulgte af et almindeligt fællesskabsretligt princip, at beslutninger fra en national myndighed, der ikke anerkender en persons ret til fri bevægelighed, skal kunne indbringes for en domstol. EF-domstolen henviste til den nævnte dom i sag 222/84 og Menneskerettighedskonventionens art. 6' og 13. Herefter gik den nærmere ind på kravet til begrundelse.

Sag C-326/88. Hansen og Søn I/S, dom af 10. juli 1990, endnu ikke trykt i Domssamlingen.

En chauffør hos et dansk vognmandsfirma (Hansen og Søn I/S) blev ved en dansk domstol idømt en bøde for overtrædelse af de danske regler om køre- og hviletid under kørsel i Nederlandene. Køre- og hviletidsreglerne er fastsat ved forordning, men sanktionsreglerne er fastsat af hver medlemsstat.

Ved samme dom blev vognmandsfirmaet ved dets indehaver på objektivt grundlag idømt en bøde for overtrædelse af forordningen. Dommen blev af vognmandsfirmaet anket til Vestre Landsret, der spurgte EF-domstolen, om det var i overensstemmelse med forordningen at straffe en arbejdsgiver på objektivt grundlag for overtrædelser begået af ansatte.

I sit forslag til besvarelse af Vestre Landsrets spørgsmål berørte generaladvokaten bl.a. spørgsmålet om, hvorvidt den danske lovgivning, der giver hjemmel til at pålægge en arbejdsgiver et sådant objektivt ansvar, var i strid med uskyldsformodningsprincippet i Menneskerettighedskonventionens art. 6, stk. 2. Generaladvokaten konkluderede, at de nævnte fællesskabsregler ikke var til hinder for de danske regler, idet han påpegede, al Menneskerettighedsdomstolen ved fortolkningen af den nævnte bestemmelse i Menneskerettighedskonventionen havde tilladt visse begrænsninger i uskyldsformodningsprincippet. Betingelsen herfor var

dog, at konventionsstaterne ikke overskred en vis, rimelig grænse, at der blev taget hensyn til de interesser, der står på spil, og at retten til forsvar blev iagttaget.

EF-domstolen berørte ikke direkte spørgsmålet om den danske lovgivnings overensstemmelse med Menneskerettighedskonventionen, men udtalte, at hverken den nævnte forordning eller generelle fællesskabsretlige principper var til hinder for, at der nationalt kunne fastsættes bestemmelser om arbejdsgiveres objektive ansvar for overtrædelser begået af deres ansatte. Det var dog en forudsætning, at den fastsatte sanktion svarede til de sanktioner, der efter national ret gælder for overtrædelser af samme art og grovhed, og at sanktionen stod i et rimeligt forhold til overtrædelsen.

9.5.3. Sammenfatning.

Af den ovennævnte domspraksis fremgår, at myndighederne i medlemsstaterne må være indstillet på at se EF-retten og Menneskerettighedskonventionen i sammenhæng. I det omfang, konventionen er relevant for fortolkningen af en EF-regel, har konventionen også i Danmark samme rang som den EF-regel, den er en del af, d.v.s. forrang frem for national ret. Selv om konventionen som tidligere fremhævet ikke i kraft af EF-retten kan påberåbes generelt i medlemsstaterne, er det dog vanskeligt at afgrænse, hvilke konventionsbestemmelser, der på den beskrevne indirekte måde får betydning i medlemsstaterne.

Spørgsmålet om forholdet mellem EF-retten og Menneskerettighedskonventionen behandles i øvrigt i Jørgen Steen Sørensens artikel "EF-rettens menneskerettigheder som retskilde i national ret", Ugeskrift for Retsvæsen, 1991 B, side 102-113.

KAPITEL 10.

Udvalgets overvejelser.

10.1. Indledning.

Efter sit kommissorium skal udvalget undersøge fordele og ulemper ved at inkorporere Den europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret. I den forbindelse skal udvalget redegøre for konventionens nugældende stilling og betydning for dansk lovgivning og overveje, om en inkorporering af konventionen vil føre til en bedre retsbeskyttelse af den enkelte borger, eller om andre grunde kunne føre til, at det må anses for nødvendigt eller hensigtsmæssigt at inkorporere konventionen.

Udvalgets redegørelse for konventionens nugældende stilling i dansk ret er indeholdt i kap. 4 og 5. Det fremgår heraf, at konventionsforpligtelserne er søgt opfyldt dels ved lovændringer i forbindelse med ratifikationen af konventionen og senere protokoller, dels ved løbende tilpasninger i forbindelse med nye lovforslag eller som følge af nye afgørelser særligt fra Menneskerettighedsdomstolen. Det fremgår endvidere, at konventionens retskildemæssige værdi i retssager i mange år var vanskelig at dokumentere, fordi sagsmaterialet var sparsomt og udtalelserne i dommene meget knappe. Det havde ligefrem givet anledning til tvivl i den retsvidenskabelige debat, om konventionen overhovedet kunne påberåbes ved domstolene, og det fremgår klart af Folketingets drøftelse om udvalgets nedsættelse, at man fandt det utilfredsstillende, at der kunne være grundlag for en sådan tvivl.

Retsstillingen på dette punkt er nu afklaret, idet 3 Højesteretsafgørelser fra slutningen af 1989 viser, at der består en pligt for danske domstole og andre myndigheder til så vidt muligt at lægge Den europæiske Menneskerettighedskonvention og den praksis, som knytter sig hertil, til grund ved fortolkningen af dansk ret. De 3 afgørelser, der er refereret i kapitel 5, er dog samtidig formentlig udtryk for, at hvis der ikke foreligger afgørelser om et bestemt problem fra konventionsorganerne, vil Højesteret være tilbageholdende med at foretage en selvstændig fortolkning, i hvert fald hvor dette vil få mere vidtrækkende konsekvenser. Dette overlades i overensstemmelse med den traditionelle rollefordeling til lovgivningsmagten.

Som det fremgår af kapitel 9 om fremmed ret m.v., afsnit 9.5. er de rettigheder, der beskyttes i Menneskerettighedskonventionen, også en integrerende del af EF-retten, herunder EF-regler, der skal administreres af danske myndigheder. Den praktiske betydning heraf er nok stadigvæk beskeden, men principielt er det vigtigt, at de retsanvendende myndigheder er opmærksomme på menneskerettighedssynspunkter som et muligt korrektiv til en fortolkning af EF-regler og nationale regler, der ellers kunne forekomme nærliggende. Hertil kommer, at menneskerettighedernes optagelse i EF-retten stiller inkorporeringsspørgsmålet i et noget andet lys: Når Menneskerettighedskonventionen på denne indirekte måde er blevet en del af dansk ret, er spørgsmålet ikke længere, om Menneskerettighedskonventionen skal inkorporeres i dansk ret. Det, der kan drøftes, er, i hvilket omfang en inkorporering bør finde sted, dvs. om inkorporeringen skal udvides til retsområder, der ikke er reguleret helt eller delvis af EF-ret..

Udvalget finder, at en inkorporering af konventionen vil afklare retstilstanden, og selv en lov, der alene søger at kodificere den praksis, der er fastslået af domstolene, vil have den klare fordel i forhold til den gældende retstilstand, at den skaber et udtrykkeligt grundlag for anvendelse af konventionen. Konventionens status i retssystemet vil være åbenbar, og med det bedre grundlag for viden om konventionen tilvejebringes også en højere grad af bevidsthed om konventionens principper.

Udvalget finder derfor, at en inkorporering for så vidt vil kunne føre til en bedre retsbeskyttelse af den enkelte borger.

Denne forbedrede retsstilling bør dog afvejes over for de ulemper, som gennemførelse af en inkorporeringslov måtte kunne give anledning til. Udvalget har drøftet de indvendinger, der kan rettes mod en inkorporering, og vil nedenfor i afsnit 10.2. behandle dem i en række grupper.

10.2. Ulemper ved inkorporering, og udvalgets overvejelser i den forbindelse.

10.2.1. Balancen mellem lovgivningsmagten og domstolene.

Et af de synspunkter, der blev fremført i Folketinget i forbindelse med debatten om udvalgets nedsættelse, gik ud på, at en inkorporering ville sikre en løbende opfyldelse af konventionen, således som dennes bestemmelser er blevet fortolket af konventionsorganerne. Konventionskompleksets indhold er i kraft af kontrolorganernes praksis genstand for en dynamisk retsudvikling, således at den

overensstemmelse mellem konventionen og dansk ret, der blev konstateret i forbindelse med ratifikationen, ikke med sikkerhed fortsat er til stede.

Det fremgår af kapitel 4, at lovgivningsmagten generelt har været meget omhyggelig med at tilpasse lovgivningen til konventionsforpligtelserne som fortolket af konventionsorganerne, og udvalget finder, at det er meget vigtigt, at lovgivningsmagten uanset en inkorporeringslov fortsat foretager en sådan løbende tilpasning af lovgivningen. En inkorporeringslov må ikke blive en sovepude for lovgivningsmagten, således at hovedansvaret for den praktiske efterlevelse af konventionen pålægges domstolene, men skal skabe et sikkert retsgrundlag for domstolenes kontrolfunktion, der kun kan og bør være en slags sikkerhedsnet for en korrekt opfyldelse af konventionen.

•

Menneskerettighedskonventionen indeholder en række vage standarder, der overlader et betydeligt skøn til de enkelte medlemsstater, og de valg, som udøvelsen af dette politiske skøn indebærer, bør træffes af lovgivningsmagten og ikke af domstolene. Dette gælder både på områder, hvor der ikke kan hentes fortolkningsbidrag fra konventionsorganerne, og på områder, hvor der f.eks. er afsagt en eller flere domme af Menneskerettighedsdomstolen.

Som eksempel på den første situation kan nævnes et tilfælde, som kunne være opstået under den tidligere retstilstand vedrørende forældremyndighed. Efter den tidligere gældende myndighedslov tilkom forældremyndigheden til et barn uden for ægteskab moderen. En far kunne ikke mod moderens protest få forældremyndigheden overført til sig. En påberåbelse af Menneskerettighedskonventionen, f.eks. art. 8 om respekt for familien, ville ikke med den hidtil valgte opfyldelse af konventionen kunne danne grundlag for, at en domstol på trods af myndighedsloven besluttede at overføre forældremyndigheden til faderen. Valget af, under hvilke omstændigheder faderen skulle kunne få tillagt forældremyndigheden, måtte træffes af lovgivningsmagten.

Medlemsstaterne kan være indrømmet et betydeligt skøn, selvom Menneskerettighedsdomstolen har afsagt en dom, der fortolker en konventionsbestemmelse. Som eksempel kan nævnes dommen af 13. august 1981 i sagen om British Rail (Case of Young, James and Webster, Publications of the Court, Series A: Judgments and Decisions, Vol. 44. Carl Heymanns Verlag KG, Tyskland). Domstolen fastslog, at medlemsstaterne ikke må have en retstilstand, der gør det muligt for en arbejdsgiver at afskedige en langvarigt ansat arbejdstager, der ikke ønsker at melde sig ind i en fagforening, som efter den pågældende arbejdstagers ansættelse har indgået en eksklusivaftale med arbejdsgiveren. Men Domstolen tog ikke

stilling til, om eksklusivaftaler i det hele taget var forenelige med art. 11, og heller ikke til, hvad konsekvensen af en arbejdsgivers afskedigelse af en arbejdstager i strid med art. 11 skulle være. Medlemsstaterne kunne således vælge, om den afskedigede principielt skulle genansættes, eller om den pågældende skulle have erstatning eller godtgørelse, og da om den økonomiske kompensation skulle maksimeres.

Det er et vigtigt element i den principielle balance mellem lovgivningsmagten og domstolene, at lovgivningsmagten træffer valg af denne karakter, og udvalget lægger vægt på, at denne balance opretholdes.

Det har også afgørende fordele af hensyn til borgernes retssikkerhed, at det i forbindelse med tilpasning af en lov med henblik på opfyldelse af konventionskomplekset fastlægges af lovgivningsmagten, hvad retstilstanden herefter er.

Et godt eksempel på samspillet mellem lovgivningsmagt og domstole er den ændring, der blev foretaget i retsplejeloven ved lov nr. 403 af 13. juni 1990, jf. kapitel 4, afsnit 4.3.3.6. Loven ændrer bestemmelserne om dommeres habilitet, og det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget af 17. januar 1990, at ændringerne bl.a. tilsigtede at løse den mulige konflikt med Menneskerettighedskonventionen, som Højesteret havde peget på i sin dom af 21. december 1989 (refereret i kapitel 5, afsnit 5.2.16.).

Udvalget finder således, at domstolene også efter en inkorporering af konventionen ved lov bør være tilbageholdende med at anlægge en selvstændig fortolkning af konventionen, i hvert fald hvor dette ville kunne indebære mere vidtrækkende konsekvenser for retstilstanden.

Den her anbefalede løsning har flere i praksis meget vigtige konsekvenser. For det første medfører en løbende tilpasning af retstilstanden ad lovgivningsvejen, at det bliver mindre nødvendigt at overveje, om konventionen burde inkorporeres med grundlovskraft. En sådan inkorporeringsform ville derimod være mere nærliggende, hvis hovedansvaret for Danmarks overholdelse af konventionen, således som denne til enhver tid fortolkes af konventionsorganerne, blev overladt til de danske domstole. Udvalget er opmærksom på, at Folketinget har afvist at nedsætte en forfatningskommission med henblik på at overveje en generel revision af grundloven, jf. forslag til folketingsbeslutning B 33 i folketingsåret 1989-90 og Folketingstidende 1989-90, Forhandlingerne sp. 2827 ff. Udvalget finder, at en isoleret gennemførelse af en inkorporeringsbestemmelse i grundloven vil være urealistisk, men er af den opfattelse, at den her foreslåede løsning, hvor en inkor-

poreringslov gives almindelig lovrang, fordi den løbende konventionsopfyldelse skal ske ad lovgivningsvejen, ikke kun er mere realistisk gennemførlig, men også er bedre ud fra hensynet til retssikkerheden.

For det andet indebærer løsningen, at domstolene vil kunne arbejde ud fra en formodning om, at retstilstanden er i overensstemmelse med konventionen. Dette betyder selvsagt ikke, at en part i en retssag ikke kan gøre gældende og overbevise retten om, at anvendelsen af en lovbestemmelse i den pågældende parts situation fører til en krænkelse af konventionen, og at bestemmelsen derfor ikke kan anvendes på den anfægtede måde. Men virkningen af en formodning om overensstemmelse er, at domstolene normalt ikke af egen drift skal påse, om der kan tænkes at foreligge en konventionskrænkelse i den konkrete sag. I straffesager har domstolene dog i højere grad en pligt til at kontrollere, at der ikke handles i strid med konventionsreglerne og den tilhørende praksis.

10.2.2. Påvirkning af privates indbyrdes forhold ("Drittwirkung").

Udgangspunktet i den internationale beskyttelse af menneskerettigheder er, at borgerne skal beskyttes mod overgreb eller eventuel passivitet fra statsmagtens side. Imidlertid fremgår det af konventionsorganernes praksis, at de kontraherende stater også i et vist omfang er ansvarlige for, at borgernes rettigheder ikke krænkes som følge af handlinger fra andre borgeres side. Derved opstår som en refleks en pligt for disse andre personer eller en begrænsning i den handlefrihed, de ellers ville nyde efter national ret. Denne retsvirkning benævnes normalt "Drittwirkung", dvs. retsvirkninger i forhold til tredjemand (andre end klager og staten).

En principiel indvending mod inkorporering går ud på, at muligheden for "Drittwirkung" vedrørende visse af konventionens bestemmelser medfører retsusikkerhed for borgerne. Som eksempel på, at der er tillagt en konventionsbestemmelse "Drittwirkung", kan nævnes dommen i den omtalte sag om British Rail, hvor en eksklusivaftales retsvirkninger i forholdet mellem en arbejdsgiver og en fagforening kunne være mere vidtgående efter britisk ret end tilladt efter konventionens art. 11 i forhold til langvarigt ansatte arbejdstagere.

Storbritannien blev anset for ansvarlig for, at lovgivningen havde gjort det muligt for private personer at indgå eksklusivaftaler i strid med konventionens artikel 11, jf. artikel 1, til skade for andre private parter (de involverede arbejdstagere).

Spørgsmålet om "Drittwirkung", dvs. en form for indirekte pligtskabelse eller ret-

tighedsbegrænsning for visse grupper af enkeltpersoner, kan sammenlignes med EF-reglers umiddelbare anvendelighed. Også EØF-traktaten indeholder regler, der er formuleret som rettet til staterne, men som indirekte medfører pligter for visse fysiske eller juridiske personer. Som eksempel kan nævnes EØF-traktatens art. 119, hvorefter medlemsstaterne skal gennemføre ligelønsprincippet. Alligevel kan bestemmelsen i et vist omfang påberåbes over for en privat arbejdsgiver, selv om der ikke er gennemført en national lovgivning om ligeløn.

Udvalget finder, at spørgsmålet om "Drittwirkung" ikke i praksis kan antages at udgøre et væsentligt problem.

Sagen om British Rail involverede i virkeligheden ikke British Rail. Sagen var indbragt for Menneskerettighedskommissionen af tre arbejdstagere, Young, James og Webster, der klagede over UK, fordi det kompetente afskedigelsesnævn i overensstemmelse med britisk ret havde anset deres afskedigelse som følge af en eksklusivaftale for lovlig. En klage til Kommissionen kan kun indgives, når der foreligger en endelig, dvs. retskraftig, national retsafgørelse, og da UK blev dømt for overtrædelse af art. 11, måtte UK betale dem en erstatning, jf. Den europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 18. oktober 1982 om erstatningsspørgsmålet (Case of Young, James and Webster, Publications of the Court, Series A, Volume 55, Carl Heymanns Verlag KG, Tyskland). I forholdet mellem arbejdsgiveren, British Rail, og de tre arbejdstagere indebar dommen derimod ingen ændring. Den nationale retsafgørelse er fortsat retskraftig, og Menneskerettighedsdomstolens afgørelse medfører ikke i sig selv, at den nationale dom kan begæres genoptaget.

En inkorporering af konventionen medfører ingen ændringer i retsvirkningen af Domstolens domme, og når der drages paralleller til EF-retten, er det vigtigt at bemærke, at EF-retten og Menneskerettighedskonventionen adskiller sig grundlæggende ved, at konventionsorganernes fortolkning altid er <u>efterfølgende</u> i forhold til den nationale afgørelse, mens EF-domstolen har mulighed for at udtale sig om fortolkningen af en EF-regel til brug for en national domstols behandling af en <u>verserende</u> retssag, jf. EØF-traktatens art. 177.

En fortolkning fra Menneskerettighedsdomstolen, som er uventet, eller som viser, at en medlemsstats lovgivning ikke kan håndhæves, vil således ikke med tilbagevirkende kraft indebære en ændret retsstilling mellem de involverede, private parter. Hvis lovgivningsmagten hurtigt reagerer på en sådan dom og foretager den nødvendige tilpasning af reglerne, vil en sådan dom heller ikke i senere sager i sig selv være af betydning for borgernes indbyrdes retsstilling.

Såfremt danske domstole anvender konventionen i overensstemmelse med de synspunkter, der er anført ovenfor under 10.2.1., vil spørgsmåletom "Drittwirkung" næppe give anledning til væsentlige problemer. Under alle omstændigheder bør domstolene i sådanne situationer være opmærksomme på, at det er den danske stat, og ikke de private parter, som er ansvarlig for opfyldelse af konventionskomplekset.

10.2.3. Kompetencefordelingen mellem nationale og internationale organer.

Som argument for en inkorporering er bl.a. anført, at der kan være grund til at forvente, at flere sager finder deres endelige afgørelse ved en national domstol, når denne har mulighed for direkte at anvende konventionen. For såvel de enkelte stater som de berørte borgere vil det normalt være at foretrække at få menneskerettighedsspørgsmål løst på nationalt plan, bl.a. fordi en langvarig behandling ved konventionsorganerne derved undgås. Hertil kommer, at det i de tilfælde, hvor en klage indbringes for konventionsorganerne, må antages at være af betydning, at alle, herunder de konventionsmæssige, aspekter i klagesagerne er behandlet af de nationale retsanvendende myndigheder.

Heroverfor er det anført, at en del af de vurderinger, som en anvendelse af konventionen nødvendiggør, kun kan foretages af konventionsorganerne. Det drejer sig f.eks. om bestemmelserne i art. 8-11 og protokol nr. 4 art. 2, stk. 3, hvorefter nationale regler, der medfører begrænsninger i visse rettigheder, kun er forenelige med konventionen, hvis de "er nødvendige i et demokratisk samfund".

Danmark har flere gange inkorporeret konventioner, der ikke etablerer internationale kontrolorganer, hvis opgave det er autoritativt at fastsætte indholdet af de pågældende regler. På disse områder, der er langt de almindeligste i folkeretten, bliver det typisk de nationale domstole og andre retsanvendende myndigheder, der i givet fald må søge at fastlægge det nærmere indhold af de respektive folkeretlige regler.

Man kan gøre gældende, at sagen stiller sig anderledes på de specielle områder, hvor der netop er etableret kontrolorganer, som autoritativt og bindende for parterne fastlægger det nærmere indhold af de pågældende bestemmelser. Dette gælder i relation til Den europæiske Menneskerettighedskonvention og EF-retten. I disse situationer, hvor der principielt er fastlagt en kompetencefordeling mellem de internationale og nationale organer, vil en inkorporering af det pågældende regelsæt kunne stille de nationale retsanvendende myndigheder i en

lidt prekær situation, hvis de så at sige skal konkurrere med det internationale organ ved fortolkningen af de internationale regler.

Det er bl.a. for at undgå en sådan situation, at man inden for EF-retten har valgt at give de nationale retsinstanser henholdsvis mulighed for og pligt til at forelægge fortolkningsspørgsmål vedrørende EF-retten for EF-domstolen til afgørelse.

Situationen omkring Den europæiske Menneskerettighedskonvention tilsiger en tilsvarende løsningsmodel, som imidlertid vil kræve en konventionsændring. Så længe en præjudiciel forelæggelsesadgang ikke er gennemført for Den europæiske Menneskerettighedskonvention, kan det mod en inkorporering af konventionen i dansk ret indvendes, at den skaber uklarhed om kompetencefordelingen mellem konventionsorganerne og de danske domstole, og at danske domstole, i det omfang, der ikke foreligger en klar praksis fra konventionsorganerne, ikke har noget sikkert grundlag for at tage stilling til rækkevidden af konventionsbestemmelserne. Dette vil kunne skade den individuelle klager i de situationer, hvor den danske domstol ikke har fundet nogen krænkelse af konventionen, og hvor klageren af samme grund måske opgiver at forfølge sagen i Strasbourg ud fra den - forkerte - opfattelse, at spørgsmålet nu er endeligt afgjort af den danske domstol eller i hvert fald afgjort på en måde, som ikke styrker klagerens position i Strasbourg.

Omvendt kan et statsorgan risikere, at en dansk domstol finder, at der foreligger en konflikt med konventionen, selvom dette ikke har støtte i konventionsorganernes praksis eller alene har støtte i en tvivlsom afgørelse. Staten har ikke mulighed for at indbringe en sådan national retsafgørelse for konventionsorganerne, men må rette sig efter den nationale domstols afgørelse.

Udvalget finder, at disse indvendinger, der kan rejses allerede i forhold til den gældende retstilstand og således ikke kun er forbundet med en inkorporeringslov, ikke kan tillægges afgørende vægt.

For så vidt angår den sidstnævnte indvending bemærkes, at situationen for det første næppe vil opstå i væsentligt omfang, såfremt de synspunkter, som udvalget har redegjort for under 10.2.1., følges i retspraksis. Hertil kommer, at man formentlig normalt vil kunne gå ud fra, at hvis et statsorgan ikke kan overbevise landets egne domstole om rigtigheden af en fortolkning, er der ingen grund til at tro, at staten vil have mere held ved konventionsorganerne.

Hvad angår den førstnævnte indvending, hvor en borger affinder sig med en teoretisk set urigtig fortolkning af konventionen, vil det i alle tilfælde være den enkelte borgers egen afgørelse, om han/hun ønsker at rejse en menneskerettighedssag ved konventionsorganerne. Konventionen er i så henseende ikke præceptiv. Konventionens krav om udtømmelse af nationale retsmidler som betingelse for at kunne klage til Kommissionen indebærer dernæst, at borgeren under alle omstændigheder skal have sagen endeligt behandlet af de danske retsanvendende myndigheder. I hvert fald ud fra en gennemsnitlig betragtning er det efter udvalgets opfattelse klart en fordel for borgerne, at de som led i udtømmelsen af nationale retsmidler har mulighed for at få en egentlig stillingtagen til sagens menneskeretlige aspekter.

Udvalget har imidlertid overvejet, om der er anledning til at fastsætte en regel om, at indsigelser, som støttes på konventionsbestemmelserne, kun kan gøres gældende for landsretterne. Retsplejeloven indeholder i § 226 stk. 1, nr. 1 og 5, en beslægtet bestemmelse, ideten byret, der efter de almindelige regler ville være kompetent til at behandle en civil sag, på begæring af en part kan henvise en sag til landsretten, bl.a. hvis sagen rejser spørgsmål om anvendelse af fællesmarkedsret eller fremmed ret. En sådan henvisning kan endvidere ske, hvis sagen er af principiel karakter.

Udvalget finder, al denne bestemmelse er tilstrækkelig vid til også at omfatte sager, hvor en part ønsker rettens stillingtagen til et synspunkt om en myndighedshandlings forenelighed med Menneskerettighedskonventionen. Udvalget finder derimod ikke grund til at indsætte en særskilt bestemmelse om, at sager, hvor menneskerettighedssynspunkter gøres gældende, automatisk skal henvises til landsretten. Udvalget lægger herved vægt på, at en inkorporering, der bygger på en formodning om dansk rets overensstemmelse med konventionen, vil gøre det muligt for byretterne at frasortere mange sager, hvor Menneskerettighedskonventionen er søgt påberåbt til støtte for en påstand, men hvor det selv uden en dybere analyse kan konstateres, at den påberåbte bestemmelse er irrelevant eller synspunktet i øvrigt uholdbart.

Det må dog også understreges, at menneskerettighedssynspunkter i modsætning til f.eks. EF-retlige argumenter må antages oftest at blive fremført i straffesager. Retsplejelovens regler om den saglige kompetence i straffesager indeholder ikke en henvisningsbestemmelse som § 226, og en sådan bestemmelse er formentlig også helt urealistisk. En ændring af § 226, så retterne i civile sager altid skulle henvise menneskerettighedssager til landsretterne, ville således kun fjerne en beskeden del af de sager fra byretterne, hvor konventionen kan forventes

påberåbt.

10.2.4. Tekniske ulemper.

Det er blevet anført, at en inkorporeringslov vil fremstå som en tillægslov i forhold til anden lovgivning og dermed være systematisk fremmedartet. Normalt vil man søge regler om fængsling i retsplejeloven og regler om ægteskabsalder i ægteskabsloven, men begge emner er omfattet af konventionskomplekset, og en inkorporeringslov vil gælde ved siden af de eksisterende love, der ikke tilsigtes ændret.

Udvalget finder, at der for så vidt vil være tale om en fravigelse af et almindeligt lovteknisk princip, men dette bør ikke tillægges afgørende betydning, dels fordi det er en uundgåelig konsekvens af, at inkorporeringen først sker efter, at en anden opfyldelsesform har været anvendt i en årrække, dels fordi det, som anført i afsnit 10.2.1., også i fremtiden bør være sådan, at den relevante lovgivning tilpasses til konventionsforpligtelserne. Inkorporeringsloven har til formål at gøre de nationale reglers folkeretlige baggrund klar og fastslå deres bindende karakter.

10.3. Konventionens effektive efterlevelse.

Efter kommissoriet skal udvalget ud over at udarbejde et lovforslag om inkorporering også udarbejde forslag til, hvorledes en mere effektiv efterlevelse af reglerne vil kunne sikres.

Udvalget har i denne forbindelse særligt overvejet spørgsmålet om information og undervisning i tilknytning til konventionen.

Som anført i kapitel 8, afsnit 8.1. foregår der i forskellige sammenhænge et ret omfattende informations- og undervisningsarbejde for så vidt angår menneskerettigheder. Navnlig den indsats, som gøres af Det Danske Center for Menneskerettigheder, påkalder sig i denne forbindelse interesse. Det er dog nærliggende, at der i forbindelse med en eventuel inkorporering af Menneskerettighedskonventionen vil opstå et behov for en mere målrettet indsats, navnlig for så vidt angår orientering om Menneskerettighedskonventionens indhold og retsvirkningerne af en eventuel dansk inkorporering, til brug for de myndigheder m.v., som vil være forpligtet til i det daglige at have konventionens krav for øje. Der tænkes herved ikke mindst på domstolenes og anklagemyndighedens personale, politiet, Kriminalforsorgens personale, advokater og ansatte i social- og sundhedssektoren. Der vil endvidere opstå et øget behov for kendskab til praksis fra konventionsorganer-

ne, som ved konkrete afgørelser foretager en udfyldning af de enkelte bestemmelser i konventionen. Det bør overvejes at etablere en ordning, hvorefter der gives de nævnte persongrupper mulighed for - i lighed med hvad der praktiseres i forhold til EF-domstolen - at overvære behandlingen af sager ved Menneskerettighedsdomstolen.

For så vidt angår advokater, vil det formentlig blive mere almindeligt - og særdeles nødvendigt - at anskaffe Europarådets forskellige publikationer om menneskerettigheder på linje med anden juridisk litteratur.

På det offentlige område er det formentlig urealistisk at forestille sig, at distribution af afgørelser fra konventionsorganerne i sig selv kan tilvejebringe det fornødne kendskab til kravene i Menneskerettighedskonventionen. Det må formodes, at kursusvirksomhed, der tilsigter at give et basiskendskab til konventionen og til mulighederne for informationssøgning, vil være et nødvendigt og mere effektivt middel med henblik på at sikre opfyldelsen af konventionens krav. Det bemærkes i denne forbindelse, at Menneskerettighedskonventionen er optrykt med kommentarer i Karnovs Lovsamling og derfor allerede nu findes på blandt andet samtlige dommer- og politikontorer, og at Justitsministeriet som beskrevet i kapitel 8, afsnit 8.3.2. i et vist omfang foretager information om Menneskerettighedsdomstolens afgørelser. Det må endvidere forventes, at en eventuel inkorporering i forøget grad vil inspirere til litteratur vedrørende konventionen til brug for bl.a. de nævnte faggrupper.

Også inden for det offentlige undervisningssystems rammer vil det i forbindelse med en eventuel inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention være nærliggende, at der produceres undervisningsmateriale, som er målrettet til de enkelte uddannelser. Uddannelsesinstitutionerne tilskyndes derved til at indarbejde undervisning i menneskerettigheder i undervisningsplanlægningen.

Udvalget finder, at det både af lovtekniske grunde og ud fra hensynet til at øge informationen er hensigtsmæssigt, at en inkorporeringslov indeholder konventionskomplekset som bilag. Konventionen og protokollerne er offentliggjort i Lovtidende C, og selv om opdelingen af Lovtidende i afdeling A, B og C kun er praktisk begrundet, er det nok realistisk at antage, at konventioner i Lovtidende C anses for mindre vigtige end det retsstof, der optages i Lovtidende A. Nyere inkorporeringslove har da også optaget konventionen som bilag, se f.eks. den internationale købelov, lov nr. 733 af 7. december 1988.

En sådan optagelse som bilag vil have den fordel, at ændringsprotokollerne nr. 3,

5 og 8 kan indarbejdes i konventionen, at konventionskomplekset samles, og ikke mindst at konventionens danske udgave kan revideres ud fra en sproglig og lovteknisk synsvinkel. Den gældende oversættelse bærer flere steder præg af, at der er gået snart 40 år, og flere begreber, som genfindes i senere konventioner eller i tillægsprotokollerne i den engelske og franske original, er oversat forskelligt til dansk.

Udvalget har foretaget en sammenskrivning og en ny oversættelse af de engelske og franske originaltekster. Udvalget har i forbindelse hermed sammenholdt konventionen og protokollerne med norske, svenske og tyske oversættelser. Endvidere er de nævnte tekster sammenholdt med FN's menneskerettighedskonventioner i originaltekst og i oversættelse. Den nye oversættelse er optaget som bilag til udvalgets lovudkast.

Menneskerettighedskonventionen og protokollerne gælder på Grønland. Det samme er tilfældet på Færøerne med undtagelse af tillægsprotokol nr. 7. Se herom ovenfor i kapitel 3, afsnit 3.9.1. En inkorporeringslov, der i det væsentlige vil være en kodifikation af gældende ret, kan derfor sættes i kraft for Færøerne og Grønland, uden at det er nødvendigt med en særlig ikrafttrædelsesbestemmelse. Derimod kan der være behov for en særskilt informationsindsats på Færøerne og i Grønland. Konventionskomplekset er ikke oversat eller kundgjort på færøsk eller grønlandsk, men det er over for udvalget oplyst, at oversættelser er ved at blive udarbejdet.

10.4. Det nordiske retssamarbejde.

Opfattelsen i de nordiske lande af forholdet mellem folkeret og national ret er under revision i disse år. Anledningen hertil er for Norges vedkommende særlig menneskerettighedskonventionerne, der har givet anledning til nedsættelse af et lovforberedende udvalg. I Finland er det navnlig forhandlingerne mellem EF og EFTA-landene om indgåelse af en samarbejdsaftale, der har rejst spørgsmålet om, hvordan det nationale retssystem skal forholde sig til alle de EF-regler, der skal overtages som led i samarbejdsaftalen, og som vil have karakter af folkeret.

Der er således ved at ske en nyvurdering, hvis konsekvenser endnu er ukendte. Udvalget har ikke grund til at antage, at slutresultatet vil være en ensartet anvendelse af folkeretten i national ret, men en egentlig retsenhed har heller ikke tidligere foreligget.

Det nordiske samarbejde har ikke desto mindre haft stor betydning i forbindelse

med analysen af de behandlede problemer, og dette samarbejde vil fortsætte. Efter kommissoriet skal udvalget bl.a. overveje, om fordelene ved en inkorporering ville blive større ved en samtidig inkorporering af andre internationale konventioner om menneskeretlige spørgsmål (FN, ILO, m.v.) Dette spørgsmål og identifikationen af de relevante konventioner er genstand for drøftelse mellem de nordiske udvalg eller ministerier, men udvalget har fundet, at det var hensigtsmæssigt nu at afgive betænkning alene om Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

Udvalget har herved også lagt vægt på, at Danmark i forbindelse med ratifikationen af FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder tog et forbehold, hvorefter det var en betingelse for anerkendelsen af denne konventions individuelle klagesystem, at samme sag ikke havde været behandlet efter andre regler om international undersøgelse eller bilæggelse. Dette forbehold var udformet i overensstemmelse med en anbefaling fra et ekspertudvalg under Europarådet, og baggrunden må antages at være, at den europæiske konvention som den regionale forpligtelse og i øvrigt den konvention, der har det mest effektive kontrolapparat, skal nyde en vis fortrinsstilling.

- o -

Sammenfattende indstiller udvalget, at der gennemføres en særskilt lov om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Udvalget har udarbejdet et udkast til lovforslag med bemærkninger, der i lyset af fremstillingen ovenfor i afsnit 10.2.1. nærmere beskriver, hvorledes forskellige konfliktsituationer mellem dansk ret og konventionen herefter bør løses. Udkastet er optaget som kapitel 11 til denne betænkning.

KAPITEL 11.

Udkast til forslag
til

Lov om Den europæiske Menneskerettighedskonvention.

§ 1. Følgende bestemmelser gælder her i landet:

1) Konvention af 4. november 1950 til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953, lovtidende C, hvis procedureregler er ændret ved følgende protokoller:

a) Protokol nr. 2 af 6. maj 1963 til Europarådets Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, ved hvilken menneskerettighedsdomstolen tillægges kompetence til at fremkomme med rådgivende udtalelser, jf. bekendtgørelse nr. 67 af 23. november 1964, Lovtidende C.

b) Protokol nr. 3 af 6. maj 1963 til Europarådets Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, ved hvilken konventionens artikel 29, 30 og 34 ændres, jf. bekendtgørelse nr. 67 af 23. november 1964, Lovtidende C.

c) Protokol nr. 5 af 20. januar 1966 til Den Europæiske Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder om ændringer i konventionens artikler 22 og 40, jf. bekendtgørelse nr. 35 af 22. marts 1972, Lovtidende C.

d) Protokol nr. 8 af 19. marts 1985 til Den Europæiske Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. bekendtgørelse nr. 33 af 15. marts 1990, Lovtidende C.

2) Tillægsprotokol af 20. marts 1952 til Konventionen til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953, Lovtidende C.

3) Protokol nr. 4 af 16. september 1963 til Konventionen til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. bekendtgørelse nr. 17 af 17. februar 1965, Lovtidende C.

4) Tillægsprotokol nr. 6 af 28. april 1983 til Den Europæiske Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. bekendtgørelse nr. 72 af 20. september 1985, Lovtidende C.

5) Tillægsprotokol nr. 7 af 22. november 1984 til Den Europæiske Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989, Lovtidende C.

Stk. 2. En dansk oversættelse af de konventionstekster, der er nævnt i stk. 1, er medtaget som bilag til loven.

§ 2. Regeringen kan indgå overenskomster om ændring af bestemmelserne om konventionsorganernes sammensætning og virkemåde. Ikrafttrådte ændringer optages som bilag til loven.

§ 3. Loven medfører ingen ændring i retsplejelovens § 962, stk. 2, om begrænsning i muligheden for at anke visse afgørelser i straffesager.

§ 4. Loven træder i kraft den……

Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder.

(Ændret ved 3., 5. og 8. Tillægsprotokol).

Under henvisning til Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, som blev udstedt af de Forenede Nationers Generalforsamling den 10. december 1948;

under henvisning til, at denne Erklæring tilsigter al sikre en universel og effektiv anerkendelse og overholdelse af de deri opregnede rettigheder;

under henvisning til, at Europarådets formål er at tilvejebringe en nærmere forening mellem dets medlemmer, og at en af måderne at opnå dette mål er at opretholde og udvikle menneskerettighederne og de grundlæggende friheder;

idet de bekræfter deres dybe tro på disse grundlæggende frihedsrettigheder, som er grundlaget for retfærdighed og fred i verden og bedst håndhæves på den ene side af et virkeligt demokratisk regeringssystem og på den anden side af en fælles forståelse og en fælles respekt for de menneskerettigheder, hvortil de bekender sig;

idet de, som regeringer i europæiske stater, besjælede af samme ånd og med en fælles arv af politiske traditioner, idealer, respekt for frihed og for retsstatsprincippet er besluttet på at tage de første skridt til sikring af den kollektive håndhævelse af visse af de rettigheder, der omhandles i Verdenserklæringen;

er de underskrivende regeringer, der er medlemmer af Europarådet, blevet enige om følgende:

Artikel 1

De høje kontraherende parter skal sikre enhver person under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, som er nævnt i denne konventions afsnit I.

AFSNIT I

Artikel 2

Stk. 1. Ethvert menneskes ret til livet skal beskyttes ved lov. Ingen må forsætligt berøves livet undtagen ved fuldbyrdelse af en dødsdom, afsagt af en domstol i tilfælde, hvor der ved lov er fastsat dødsstraf for den pågældende forbrydelse.
Stk. 2. Berøvelse af livet betragtes ikke som sket i modstrid med denne artikel, når den er en følge af magtanvendelse, der ikke går ud over det absolut nødvendige:

a) for at forsvare nogen mod ulovlig vold;
b) for at iværksætte en lovlig anholdelse eller forhindre flugt fra lovlig frihedsberøvelse;
c) for lovligt at undertrykke optøjer eller opstand.

Artikel 3

Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Artikel 4

Stk. 1. Ingen må holdes i slaveri eller trældom.
Stk. 2. Ingen må pålægges at udføre tvangs- eller pligtarbejde.
Stk. 3. Ved anvendelse af denne artikel omfatter udtrykket "tvangs- eller pligtarbejde" ikke:

a) arbejde, som sædvanligvis forlanges udført under frihedsberøvelse i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 5 i denne konvention, eller under betinget løsladelse fra sådan frihedsberøvelse;
b) tjeneste af militær karakter eller, for så vidt angår personer, der er militærnægtere af samvittighedsgrunde i lande, hvor dette anerkendes, tjeneste, der erstatter tvungen militærtjeneste;
c) tjeneste, der pålægges i tilfælde af nødstilstand eller ulykker, der truer samfundets eksistens eller velfærd;
d) arbejde eller tjeneste, der hører til de normale borgerpligter.

Artikel 5

Stk. 1. Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov fore-

skrevne fremgangsmåde:

a) lovlig frihedsberøvelse af en person efter domfældelse af en kompetent domstol;

b) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for ikke at efterkomme en domstols lovlige påbud eller for at sikre opfyldelsen af en ved lov foreskrevet forpligtelse;

c) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har begået en forbrydelse, eller rimelig grund til at anse det for nødvendigt at hindre ham i at begå en forbrydelse eller i at flygte efter at have begået en sådan;

d) frihedsberøvelse af en mindreårig ifølge lovlig afgørelse med det formål at føre tilsyn med hans opdragelse eller lovlig frihedsberøvelse for at stille ham for den kompetente retlige myndighed;

e) lovlig frihedsberøvelse af personer for at hindre spredning af smitsomme sygdomme, af personer, der er sindssyge, alkoholikere, narkomaner eller vagabonder;

f) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for at hindre ham i uretmæssigt at trænge ind i landet eller af en person, mod hvem der tages skridt til udvisning eller udlevering.

Stk. 2. Enhver, der anholdes, skal snarest muligt og på et sprog, som han forstår, underrettes om grundene til anholdelsen og om enhver sigtelse mod ham.

Stk. 3. Enhver, der anholdes eller frihedsberøves i henhold til bestemmelserne i denne artikels stk. 1, litra c, skal ufortøvet stilles for en dommer eller anden øvrighedsperson, der ved lov er bemyndiget til at udøve domsmyndighed, og skal være berettiget til at få sin sag pådømt inden for en rimelig frist, eller til at blive løsladt i afventning af rettergangen. Løsladelsen kan gøres betinget af sikkerhed for, at den pågældende giver møde under rettergangen.

Stk. 4. Enhver, der berøves friheden ved anholdelse eller anden tilbageholdelse, har ret til at indbringe sagen for en domstol, for at denne hurtigt kan træffe afgørelse om lovligheden af frihedsberøvelsen, og beordre ham løsladt, hvis frihedsberøvelsen ikke er lovlig.

Stk. 5. Enhver, der har været anholdt eller frihedsberøvet i strid med bestemmelserne i denne artikel, skal have ret til erstatning.

Artikel 6

Stk. 1. Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller an-

gående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. Dommen skal afsiges i et offentligt møde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvis fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårige eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser.

Stk. 2. Enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans skyld er bevist i overensstemmelse med loven.

Stk. 3. Enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, skal mindst have ret til følgende:

a) at blive underrettet snarest muligt, udførligt og på et sprog, som han forstår, om indholdet af og årsagen til den sigtelse, der er rejst mod ham;

b) at få tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar;

c) at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han selv har valgt, og, hvis han ikke har tilstrækkelige midler til at betale for juridisk bistand, at modtage den uden betaling, når dette kræves i retfærdighedens interesse;

d) at afhøre eller lade afhøre imod ham førte vidner og at få vidner for ham tilsagt og afhørt på samme betingelser som vidner, der føres imod ham;

e) at få vederlagsfri bistand af en tolk, hvis han ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten.

Artikel 7

Stk. 1. Ingen kan kendes skyldig i et strafbart forhold på grund af en handling eller undladelse, der ikke udgjorde en forbrydelse efter national eller international ret på det tidspunkt, da den blev begået. Der kan heller ikke pålægges en strengere straf end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da lovovertrædelsen blev begået.

Stk. 2. Denne artikel er ikke til hinder for, at en person domfældes og straffes for en handling eller undladelse, der på det tidspunkt, da den blev begået, var en forbrydelse ifølge de af civiliserede nationer anerkendte almindelige retsprincipper.

Artikel 8

Stk. 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

Stk. 2. Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk

samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Artikel 9

Stk. 1. Enhver har ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed; denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke.
Stk. 2. Frihed til at udøve sin religion eller tro skal kun kunne underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den offentlige tryghed, for at beskytte den offentlige orden, sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Artikel 10

Stk. 1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser. Denne artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmforetagender kun må drives i henhold til bevilling.
Stk. 2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formaliteter, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig tryghed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden, for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger, eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.

Artikeln

Stk. 1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.
Stk. 2. Der må ikke gøres andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at fo-

rebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af de væbnede styrker, politiet eller statsadministrationen lovlige begrænsninger i udøvelsen af disse rettigheder.

Artikel 12

Giftefærdige mænd og kvinder har ret til at indgå ægteskab og stifte familie i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel 13

Enhver, hvis rettigheder og friheder efter denne konvention er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler herimod for en national myndighed, uanset om krænkelsen er begået af personer, der handler i embeds medfør.

Artikel 14

Nydelsen af de i denne konvention anerkendte rettigheder og friheder skal sikres uden forskel på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller ethvert andet forhold.

Artikel 15

Stk. 1. Under krig eller anden offentlig faretilstand, der truer nationens eksistens, kan en Høj kontraherende Part træffe forholdsregler, der fraviger dens forpligtelser ifølge denne konvention, i det omfang det er strengt påkrævet af situationen, og forudsat at sådanne forholdsregler ikke er uforenelige med dens andre forpligtelser ifølge folkeretten.
Stk. 2. Der kan ikke med hjemmel i denne bestemmelse gøres afvigelse fra artikel 2, undtagen ved død som følge af lovlige krigshandlinger, eller fra artiklerne 3, 4 stk. 1, og 7.
Stk. 3. Enhver stat, som benytter sig af denne ret til fravigelse, skal holde Europarådets generalsekretær fuldt underretlet om de forholdsregler, som den har taget, og om grundene dertil. Den skal også underrette Europarådets generalsekretær, når sådanne forholdsregler er ophørt at virke, og konventionens bestemmelser igen er fuldt ud i kraft.

Artikel 16

Intet i artiklerne 10,11 og 14 må anses for at være til hinder for, at de Høje kontraherende Parter fastsætter indskrænkninger i udlændinges politiske virksomhed.

Artikel 17

Intet i denne konvention må fortolkes, som om den medførte ret for nogen stat, gruppe eller person til at indlade sig på nogen virksomhed eller udføre nogen handling, der tilsigter at tilintetgøre nogen af de heri nævnte rettigheder og friheder, eller at begrænse dem i videre omfang, end der er hjemmel for i konventionen.

Artikel 18

De indskrænkninger, som er tilladt efter denne konvention i de her nævnte rettigheder og friheder, må ikke anvendes i nogen anden hensigt end den, som de er foreskrevet for.

AFSNIT II

Artikel 19

For at sikre opfyldelsen af de forpligtelser, de Høje kontraherende Parter har påtaget sig ved denne konvention, skal der oprettes:

1) En europæisk Kommission for Menneskerettigheder, i det følgende benævnt "Kommissionen";
2) En europæisk Domstol for Menneskerettigheder, i det følgende benævnt "Domstolen".

AFSNIT III

Artikel 20

Stk. 1. Kommissionen består af et antal medlemmer, som svarer til antallet af de Høje kontraherende Parter. Der må ikke være to kommissionsmedlemmer, som er statsborgere i samme stat.

Stk. 2. Kommissionen møder i plenumsessioner. Kommissionen kan imidlertid oprette kamre, der hver skal bestå af mindst syv medlemmer. Kamrene kan un-

dersøge klager i henhold til konventionens artikel 25, som kan behandles på grundlag af etableret retspraksis, eller som ikke giver anledning til alvorlig tvivl vedrørende fortolkning eller anvendelse af konventionen. Inden for disse begrænsninger og med forbehold af bestemmelserne i denne artikels stk. 5 kan kamrene udøve alle de beføjelser, som er tillagt Kommissionen i henhold til konventionen.

Det kommissionsmedlem, som er valgt for en Høj kontraherende Part, mod hvem en klage rettes, skal have ret til at deltage i et kammer, hvortil denne klage er blevet henvist.

Stk. 3. Kommissionen kan oprette komiteer, der hver skal bestå af mindst tre medlemmer, med beføjelse til enstemmigt at afvise en klage, der er indbragt i henhold til artikel 25, eller slette den fra sagslisten, når en sådan beslutning kan tages uden nærmere undersøgelse.

Stk. 4. Et kammer eller en komité kan når som helst henskyde afgørelsen af en sag til den samlede Kommission, som desuden kan forlange enhver klage, der er blevet henvist til et kammer eller en komité, overført til sig.

Stk. 5. Alene den samlede Kommission kan udøve følgende beføjelser:

a) undersøgelse af klager indbragt i henhold til artikel 24;

b) indbringelse af en sag for Domstolen i medfør af artikel 48, litra a;

c) fastsættelse af forretningsorden i medfør af artikel 36.

Artikel 21

Stk. 1. Medlemmerne af Kommissionen vælges af Ministerkomiteen ved absolut flertal på grundlag af en navneliste, der er opstillet af Den rådgivende Forsamlings præsidium; hver gruppe af de Høje kontraherende Parters repræsentanter i Den rådgivende Forsamling skal foreslå tre kandidater, hvoraf mindst to af dens egen nationalitet.

Stk. 2.1 videst muligt omfang skal samme fremgangsmåde følges ved komplettering af Kommissionen i tilfælde, hvor andre stater senere tiltræder denne konvention, samt ved besættelsen af pladser, der måtte blive ledige.

Stk. 3. Kandidaterne skal nyde den højeste moralske anseelse og må enten besidde de kvalifikationer, der kræves for udnævnelse til høje juridiske embeder eller være personer af anerkendt sagkundskab inden for national ret eller folkeret.

Artikel 22

Stk. 1. Kommissionens medlemmer vælges for et tidsrum af 6 år. De kan genvælges. For 7 af de medlemmer, der vælges ved det første valg, ophører funktionstiden dog efter 3 år.

Stk. 2. De medlemmer, hvis funktionstid ophører efter forløbet af begyndelsesperioden på 3 år, vælges ved lodtrækning, der foretages af Europarådets generalsekretær umiddelbart efter, at det første valg har fundet sted.
Stk. 3. For i videst muligt omfang at sikre, at medlemskabet for halvdelen af Kommissionens medlemmer fornys hvert tredje år, kan Ministerkomiteen før et forestående valg bestemme, at funktionstiden for et eller flere af de medlemmer, som skal vælges, skal være en anden end 6 år, dog ikke over 9 og ikke under 3 år.
Stk. 4. Når det drejer sig om funktionstiden for mere end et medlem, og Ministerkomiteen anvender bestemmelsen i foregående stykke, skal generalsekretæren umiddelbart efter valget fordele de enkelte funktionsperioder ved lodtrækning.
Stk. 5. Et medlem af Kommissionen, som vælges i stedet for et medlem, hvis funktionstid ikke er udløbet, skal beklæde hvervet for den resterende del af forgængerens funktionstid.
Stk. 6. Kommissionens medlemmer skal beklæde hvervet, indtil andre er valgt i deres sted. Efter at sådant valg har fundet sted, skal de fortsætte behandlingen af de sager, som de allerede har påbegyndt.

Artikel 23

Kommissionsmedlemmerne har sæde i Kommissionen som individuelle personer. Under deres funktionstid må de ikke påtage sig et hverv, som er uforeneligt med deres uafhængighed og upartiskhed som medlemmer af Kommissionen eller med de krav, der stilles til dette embede.

Artikel 24

Enhver af de Høje kontraherende Parter kan gennem Europarådets generalsekretær for Kommissionen indbringe ethvert påstået brud på konventionens bestemmelser foretaget af en anden Høj kontraherende Part.

Artikel 25

Stk. 1. Kommissionen kan modtage klager, stilet til Europarådets generalsekretær, fra enhver person, enhver ikke-statslig organisation eller gruppe af enkeltpersoner, der hævder at være blevet krænket af en af de Høje kontraherende Parter i de rettigheder, der er anerkendt ved denne konvention, forudsat at den Høje kontraherende Part, mod hvem klagen rettes, har erklæret, at den anerkender Kommissionens kompetence til at modtage sådanne klager. De af de Høje kontraherende Parter, der har udstedt en sådan erklæring, forpligter sig til ikke på nogen måde at lægge hindringer i vejen for den effektive udøvelse af denne

ret.
Stk. 2. Sådanne erklæringer kan udstedes for et bestemt tidsrum.
Stk. 3. Erklæringerne skal deponeres hos generalsekretæren for Europarådet, der skal oversende genparter til de Høje kontraherende Parter samt offentliggøre dem.
Stk. 4. Kommissionen kan kun udøve de i denne artikel omhandlede beføjelser, når mindst seks Høje kontraherende Parter er bundet ved erklæringer udstedt i overensstemmelse med stk. 1-3.

Artikel 26

Kommissionen må kun optage sagen til behandling, når alle nationale retsmidler er blevet udtømt i overensstemmelse med de af folkeretten almindeligt anerkendte regler, og indenfor et tidsrum af 6 måneder fra den dato, den endelige nationale afgørelse blev truffet.

Artikel 27

Stk. 1. Kommissionen må ikke behandle nogen klage efter artikel 25, som
a) er anonym,
b) i det væsentlige er identisk med en sag, der allerede er blevet undersøgt af Kommissionen eller allerede har været underkastet anden form for international undersøgelse eller afgørelse, og som ikke indeholder nye oplysninger af betydning.
Slk. 2. Kommissionen skal afvise en klage, der forelægges den i henhold til artikel 25, når den anser den for uforenelig med bestemmelserne i nærværende konvention, for åbenbart ugrundet eller for at være misbrug af klageadgangen.
Stk. 3. Kommissionen skal afvise enhver klage, der indbringes for den, når den anser den for uforenelig med det i artikel 26 anførte.

Artikel 28

Stk. 1. Når Kommissionen antager en sag, der er indbragt for den, skal den:
a) med henblik på at udrede kendsgerningerne foretage en kontradiktorisk gennemgang af sagen i forening med parternes repræsentanter og om nødvendigt foranstalte en undersøgelse, til hvis effektive gennemførelse vedkommende stater skal stille alle midler til rådighed efter at have drøftet spørgsmålet med Kommissionen;
b) samtidig hermed stille sig til rådighed for vedkommende parter med det formål at opnå et forlig på grundlag af respekt for menneskeretlighederne

som defineret i denne konvention.

Stk. 2. Hvis det lykkes Kommissionen at udvirke et forlig, skal den udarbejde en rapport, der skal sendes til vedkommende stater, til Ministerkomiteen og til Europarådets generalsekretær til offentliggørelse. Denne rapport skal indskrænke sig til en kort konstatering af kendsgerningerne og den løsning, der er opnået.

Artikel 29

Efter at have antaget en klage efter artikel 25 kan Kommissionen dog med to tredjedeles flertal af sine medlemmer beslutte at afvise den, hvis den under sin undersøgelse konstaterer, at en af de i artikel 27 omtalte grunde til afvisning er til stede.

I et sådant tilfælde underrettes parterne om afgørelsen.

Artikel 30

Stk. 1. Kommissionen kan på ethvert tidspunkt i sagsbehandlingen beslutte at slette en klage af sagslisten, såfremt det på baggrund af omstændighederne findes, at:

a) klageren ikke har til hensigt at forfølge sin klage, eller
b) sagen er blevet løst, eller
c) det i øvrigt efter Kommissionens opfattelse ikke længere er begrundet at fortsætte undersøgelsen af klagen.

Kommissionen skal dog fortsætte undersøgelsen af en klage, hvis respekten for menneskerettighederne som defineret i denne konvention påbyder det.

Stk. 2. Hvis Kommissionen beslutter at slette en sag fra listen efter at have antaget den, skal Kommissionen udarbejde en rapport indeholdende en konstatering af kendsgerningerne og beslutningen om at slette sagen samt begrundelsen herfor. Rapporten skal oversendes til parterne, ligesom den skal tilsendes Ministerkomiteen til underretning. Kommissionen kan offentliggøre rapporten.

Stk. 3. Kommissionen kan beslutte at genoptage en klage på sin sagsliste, hvis den mener, at omstændighederne berettiger en sådan fremgangsmåde.

Artikel 31

Stk. 1. Hvis undersøgelsen af en klage ikke er blevet afsluttet i henhold til artikel 28, stk. 2, 29 eller 30, skal Kommissionen udarbejde en rapport om kendsgerningerne og anføre sin opfattelse med hensyn til, om disse åbenbarer, al vedkommende stat har overtrådt sine forpligtelser ifølge konventionen. De enkelte kommissionsmedlemmers opfattelse på dette punkt kan anføres i rapporten.

Stk. 2. Rapporten skal oversendes til Ministerkomiteen. Den skal også oversendes til vedkommende stater, som ikke må offentliggøre den.
Stk. 3. Ved oversendelsen af rapporten til Ministerkomiteen kan Kommissionen stille sådanne forslag, som den finder egnede.

Artikel 32

Stk. 1. Hvis sagen ikke indbringes for Domstolen i overensstemmelse med artikel 48 i denne konvention inden 3 måneder fra datoen for rapportens oversendelse til Ministerkomiteen, skal Ministerkomiteen med to tredjedeles flertal af de medlemmer, der har ret til at sidde i Komiteen, afgøre, om der foreligger en krænkelse af konventionen.
Stk. 2.1 bekræftende fald skal Ministerkomiteen fastsætte en frist, indenfor hvilken vedkommende Høje kontraherende Part skal træffe de forholdsregler, som Ministerkomiteens afgørelse medfører.
Stk. 3. Hvis vedkommende Høje kontraherende Part ikke har truffet tilfredsstillende forholdsregler indenfor den foreskrevne frist, skal Ministerkomiteen med det i stk. 1 nævnte flertal afgøre, hvilken virkning der skal tillægges dens oprindelige afgørelse, og offentliggøre beretningen.
Stk. 4. De Høje kontraherende Parter forpligter sig til at betragte enhver afgørelse, som Ministerkomiteen måtte træffe i medfør af stk. 1-3, som bindende.

Artikel 33

Kommissionens møder holdes for lukkede døre.

Artikel 34

Med forbehold af bestemmelserne i artikel 20, stk. 3, og 29 træffer Kommissionen sine afgørelser ved flertal af de medlemmer, der er til stede og afgiver stemme.

Artikel 35

Kommissionen holder møder, når omstændighederne kræver det. Møderne sammenkaldes af Europarådets generalsekretær.

Artikel 36

Kommissionen fastsætter sin egen forretningsorden.

Artikel 37

Kommissionens sekretariat stilles til rådighed af Europarådets generalsekretær.

AFSNIT IV

Artikel 38

Den europæiske Menneskerettighedsdomstol skal bestå af et antal dommere svarende til antallet af medlemmer af Europarådet. Der må ikke være to dommere, som er statsborgere i samme stat.

Artikel 39

Stk. 1. Medlemmerne af Domstolen vælges af Den rådgivende Forsamling ved flertal på grundlag af en liste over personer, der er opstillet af Europarådets medlemsstater; hver stat opstiller tre kandidater, hvoraf mindst to af dens egen nationalitet.
Stk. 2.1 videst muligt omfang skal samme fremgangsmåde følges ved komplettering af Domstolen i tilfælde af, at nye medlemmer optages i Europarådet, samt ved besættelsen af pladser, der måtte blive ledige.
Stk. 3. Kandidaterne skal nyde den højeste moralske anseelse og må enten besidde de kvalifikationer, der kræves for udnævnelse til høje juridiske embeder, eller være retskyndige af anerkendt sagkundskab.

Artikel 40

Stk. 1. Domstolens medlemmer vælges for et tidsrum på 9 år. De kan genvælges. For 4 af de medlemmer, der vælges ved første valg, ophører funktionstiden dog efter 3 år, og for yderligere 4 medlemmer ophører funktionstiden efter 6 år.
Stk. 2. De medlemmer, hvis funktionstid udløber efter forløbet af begyndelsesperioderne på 3 og 6 år, vælges ved lodtrækning, der foretages af generalsekretæren umiddelbart efter, at første valg har fundet sted.
Stk. 3. For i videst muligt omfang at sikre, at medlemskabet for en tredjedel af Domstolens medlemmer fornys hvert tredje år, kan Den rådgivende Forsamling for et forestående valg bestemme, at funktionstiden for et eller flere af de medlemmer, som skal vælges, skal være en anden end 9 år, dog ikke over 12 og ikke under 6 år.
Stk. 4. Når det drejer sig om funktionstiden for mere end et medlem, og Den råd-

givende Forsamling anvender bestemmelsen i foregående stykke, skal generalsekretæren umiddelbart efter valget fordele de enkelte funktionsperioder ved lodtrækning.

Stk. 5. Et medlem af Domstolen, som vælges i stedet for et medlem, hvis funktionstid ikke er udløbet, skal beklæde hvervet for den resterende del af forgængerens funktionstid.

Stk. 6. Medlemmerne af Domstolen skal beklæde hvervet, indtil andre er valgt i deres sted. Efter at sådant valg har fundet sted, skal de fortsætte med at behandle de sager, som de allerede har påbegyndt.

Stk. 7. Domstolens medlemmer har sæde i Domstolen som individuelle personer. Under deres funktionstid må de ikke påtage sig et hverv, som er uforeneligt med deres uafhængighed og upartiskhed som medlemmer af Domstolen eller med de krav, der stilles til dette embede.

Artikel 41

Domstolen vælger sin præsident og en eller to vicepræsidenter for et tidsrum af 3 år. De kan genvælges.

Artikel 42

Medlemmerne af Domstolen modtager for hver dag, de gør tjeneste, en godtgørelse, der fastsættes af Ministerkomiteen.

Artikel 43

Enhver sag, der indbringes for Domstolen, skal behandles i en afdeling, der består af 9 dommere. Den dommer, der er statsborger i den stat, der er part i sagen, skal altid være medlem af afdelingen, og hvis der ikke er en sådan dommer, har staten ret til at vælge en person, der fungerer som dommer. De andre dommere vælges ved lodtrækning, der foretages af præsidenten, før sagen påbegyndes.

Artikel 44

Kun de Høje kontraherende Parter og Kommissionen er berettigede til at indbringe en sag for Domstolen.

Artikel 45

Domstolens kompetence udstrækker sig til alle sager vedrørende fortolkning og

anvendelse af denne konvention, som de Høje kontraherende Parter eller Kommissionen indbringer for den i overensstemmelse med artikel 48.

Artikel 46

Stk. 1. Enhver af de Høje kontraherende Parter kan når som helst erklære, at den i alle sager vedrørende fortolkning og anvendelse af denne konvention anerkender Domstolens kompetence som bindende uden videre og uden særlig overenskomst.
Stk. 2. Sådanne erklæringer kan afgives ubetinget, eller på betingelse af gensidighed i forholdet til flere eller visse andre Høje kontraherende Parter eller for et bestemt tidsrum.
Stk. 3. Disse erklæringer deponeres hos Europarådets generalsekretær, der skal oversende genparter af dem til de Høje kontraherende Parter.

Artikel 47

Domstolen kan kun behandle en sag, efter at Kommissionen har fastslået, at bestræbelser på at opnå en mindelig overenskomst har været forgæves, og inden for den i artikel 32 fastsatte frist på 3 måneder.

Artikel 48

Følgende kan indbringe en sag for Domstolen, forudsat at vedkommende Høje kontraherende Part, hvis der kun er én, eller vedkommende Høje kontraherende Parter, hvis der er flere end én, er obligatorisk underkastet Domstolens myndighed eller, hvis dette ikke er tilfældet, med samtykke af vedkommende Høje kontraherende Part, hvis der kun er én, eller af vedkommende Høje kontraherende Parter, hvis der er flere end én:
a) Kommissionen;
b) en Høj kontraherende Part, hvis statsborger angives at være krænket;
c) en Høj kontraherende Part, der har indbragt sagen for Kommissionen;
d) en Høj kontraherende Part, mod hvilken klagen blev rejst.

Artikel 49

Domstolen afgør selv tvistigheder med hensyn til sin kompetence.

Artikel 50

Hvis Domstolen finder, at en afgørelse eller en forholdsregel, der er truffet af en retlig eller anden myndighed, der henhører under en af de Høje kontraherende Parter, er helt eller delvis i strid med de forpligtelser, der følger af denne konvention, og hvis den nævnte parts interne ret kun tillader delvis skadesløsholdelse for følgerne af denne afgørelse eller forholdsregel, skal Domstolens afgørelse om nødvendigt tilkende den forurettede part passende erstatning.

Artikel 51

Stk. 1. Domstolens afgørelse skal ledsages afgrunde.
Stk. 2. Hvis afgørelsen helt eller delvis ikke giver udtryk for dommernes enstemmige mening, er enhver dommer berettiget til at afgive særskilt votum.

Artikel 52

Domstolens afgørelse er endelig.

Artikel 53

De Høje kontraherende Parter forpligter sig til at rette sig efter Domstolens afgørelse i enhver sag, som de er parter i.

Artikel 54

Domstolens afgørelse oversendes til Ministerkomiteen, der skal overvåge dens fuldbyrdelse.

Artikel 55

Domstolen fastsætter selv sin forretningsorden og giver selv regler om proceduren.

Artikel 56

Stk. 1. Det første valg af Domstolens medlemmer skal finde sted, når de i artikel 46 nævnte erklæringer fra de Høje kontraherende Parter har nået et antal af 8.
Stk. 2. Ingen sag kan indbringes for Domstolen før dette valg.

AFSNIT V

Artikel 57

På anmodning af Europarådets generalsekretær skal enhver af de Høje kontraherende Parter give nærmere oplysning om, hvorledes den pågældende stats interne lovgivning sikrer den effektive gennemførelse af bestemmelserne i denne konvention.

Artikel 58

Udgifterne til Kommissionen og Domstolen udredes af Europarådet.

Artikel 59

Medlemmerne af Kommissionen og af Domstolen har under udøvelsen af deres funktioner ret til de privilegier og immuniteter, der omhandles i artikel 40 i statutten for Europarådet og i de overenskomster, der er indgået i henhold til denne bestemmelse.

Artikel 60

Ingen bestemmelse i denne konvention må fortolkes som en begrænsning i eller afvigelse fra nogen af de menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som måtte være tilsikret i henhold til en Høj kontraherende Parts lovgivning eller i henhold til anden overenskomst, den er part i.

Artikel 61

Ingen bestemmelse i denne konvention skal begrænse de beføjelser, der er tillagt Ministerkomiteen ved Europarådets statut.

Artikel 62

Bortset fra særlig aftale giver de Høje kontraherende Parter afkald på at påberåbe sig traktater, overenskomster eller deklarationer, der består mellem dem, til i form af en klage at forelægge en tvist om fortolkning eller anvendelse af denne konvention til afgørelse på anden måde end fastsat i denne konvention.

Artikel 63

Stk. 1. Enhver stat kan ved sin ratifikation eller når som helst derefter ved en notifikation til Europarådets generalsekretær erklære, at denne konvention skal udstrækkes til alle eller nogle af de områder, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig.
Stk. 2. Konventionen skal udstrækkes til det område eller de områder, der nævnes i notifikationen, fra den 30. dag efter, at Europarådets generalsekretær har modtaget denne notifikation.
Stk. 3. Bestemmelserne i denne konvention skal imidlertid i sådanne områder anvendes med skyldig hensyntagen til de stedlige vilkår.
Stk. 4. Enhver stat, der har afgivet en erklæring i overensstemmelse med denne artikels stk. 1, kan når som helst derefter på et eller flere af de områders vegne, som notifikationen omfatter, erklære, at den anerkender Kommissionens kompetence til at modtage klager fra personer, ikke-statslige organisationer eller grupper af enkeltpersoner i overensstemmelse med artikel 25 i denne konvention.

Artikel 64

Stk. 1. Enhver stat kan ved undertegnelsen af denne konvention eller ved deponeringen af ratifikationsinstrumentet tage forbehold med hensyn til enhver særskilt bestemmelse i konventionen, i det omfang en lov, som på det tidspunkt er i kraft på dens område, ikke er i overensstemmelse med bestemmelsen. Forbehold af generel karakter er ikke tilladt i henhold til denne artikel.
Stk. 2. Ethvert forbehold, der tages i henhold til denne artikel, skal indeholde en kort redegørelse for den pågældende lov.

Artikel 65

Stk. 1. En Høj kontraherende Part kan ikke opsige denne konvention før udløbet af 5 år fra den dato, da den trådte i kraft for dens vedkommende, og efter et varsel på 6 måneder, der meddeles Europarådets generalsekretær, der skal underrette de andre Høje kontraherende Parter.
Stk. 2. En sådan opsigelse har ikke til virkning, at den pågældende Høje kontraherende Part frigøres fra sine forpligtelser ifølge denne konvention med hensyn til nogen handling, som kan udgøre en overtrædelse af denne konvention, og som er udført før den dato, da opsigelsen fik virkning.
Stk. 3. På samme vilkår skal enhver Høj kontraherende Part, der ophører med at være medlem af Europarådet, ophøre med at være part i denne konvention.
Stk. 4. Under iagttagelse af bestemmelserne i stk. 1-3 kan konventionen opsiges

med hensyn til ethvert område, for hvilket den i medfør af artikel 63 er blevet erklæret anvendelig.

Artikel 66

Stk. 1. Denne konvention er åben for undertegnelse af Europarådets medlemmer. Den skal ratificeres. Ratifikationsinstrumenterne deponeres hos Europarådets generalsekretær.
Stk. 2. Denne konvention træder i kraft, når ti ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret.
Stk. 3. For så vidt angår en signatarmagt, der senere ratificerer konventionen, træder denne i kraft den dag, ratifikationsinstrumentet deponeres.
Stk. 4. Europarådets generalsekretær skal give alle medlemmerne af Europarådet meddelelse om konventionens ikrafttræden, om navnene på de Høje kontraherende Parter, der har ratificeret den, og om deponering af alle ratifikationsinstrumenter, som senere foretages.

1. Tillægsprotokol af 20. marts 1952.

Præambel (udeladt her).

Artikel 1

Enhver fysisk eller juridisk person har ret til respekt for sin ejendom. Ingen må berøves sin ejendom undtagen i samfundets interesse og i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat ved lov og følger af folkerettens almindelige principper.

Foranstående bestemmelser skal imidlertid ikke på nogen måde begrænse statens ret til at håndhæve sådanne love, som den anser for nødvendige for at overvåge, at ejendomsretten udøves i overensstemmelse med almenhedens interesse, eller for at sikre betaling af skatter, andre afgifter og bøder.

Artikel 2

Ingen må nægtes retten til uddannelse. Ved udøvelsen af de funktioner, som staten påtager sig i henseende til uddannelse og undervisning, skal den respektere forældrenes ret til at sikre sig, at sådan uddannelse og undervisning sker i overensstemmelse med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning.

Artikel 3

De I løje kontraherende Parter forpligter sig til at lade afholde frie, hemmelige valg med passende mellemrum under forhold, som sikrer folkets frie meningstilkendegivelse ved valget af medlemmer til den lovgivende forsamling.

Artikel 4

Enhver af de Høje kontraherende Parter kan ved undertegnelsen eller ratifikationen eller når som helst derefter over for Europarådets generalsekretær afgive en erklæring om, i hvilket omfang den forpligter sig til at udstrække bestemmelserne i denne protokol til områder, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig.

Enhver af de Høje kontraherende Parter, som har afgivet en erklæring i medfør af foranstående stykke, kan fra tid til anden afgive en yderligere erklæring, hvorved den modificerer en hvilken som helst tidligere erklæring eller lader denne protokols bestemmelser ophøre med at have gyldighed for et hvilket som helst område.

En erklæring afgivet i overensstemmelse med denne artikel skal anses for afgivet i overensstemmelse med konventionens artikel 63, stk. 1.

Artikel 5

De Høje kontraherende Parter betragter denne protokols artikler 1, 2,3 og 4 som et tillæg til konventionen, og alle konventionens bestemmelser skal derfor også have gyldighed i forhold til disse artikler.

Artikel 6

(Ratifikation og ikrafttræden, udeladt her)

Protokol nr. 2 af 6. maj 1963

om Den europæiske Menneskerettighedsdomstols kompetence til at fremkomme med rådgivende udtalelser.

Præambel (udeladt her).

Artikel 1

Stk. 1. På Ministerkomiteens anmodning kan Domstolen afgive rådgivende udtalelser om juridiske spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionen og de til denne knyttede protokoller.
Stk. 2. Sådanne udtalelser kan ikke vedrøre noget spørgsmål om indholdet eller rækkevidden af de rettigheder og friheder, som fastsættes i konventionens afsnit I og i de til konventionen knyttede protokoller og heller ikke andre spørgsmål, som Kommissionen, Domstolen eller Ministerkomiteen måtte skulle tage stilling til som følge af noget i henhold til konventionen iværksat retsskridt.
Stk. 3. Ministerkomiteens beslutning om at anmode Domstolen om en udtalelse kræver et flertal på to tredjedele af de repræsentanter, som har ret til at sidde i Komiteen.

Artikel 2

Domstolen afgør, om en anmodning fra Ministerkomiteen om en udtalelse falder ind under dens rådgivende kompetence, således som denne er fastlagt i denne protokols artikel 1.

Artikel 3

Stk. 1. Anmodninger om afgivelse af en rådgivende udtalelse skal behandles af Domstolens plenum.
Stk. 2. Domstolens rådgivende udtalelser skal ledsages af grunde.
Stk. 3. Såfremt udtalelsen helt eller delvis ikke giver udtryk for dommernes enstemmige mening, er enhver af dommerne berettiget til at afgive særskilt votum.
Stk. 4. Domstolens udtalelse oversendes til Ministerkomiteen.

Artikel 4

Domstolens beføjelser i henhold til konventionens artikel 55 skal udstrækkes til at omfatte fastsættelsen af en sådan forretningsorden og af sådanne procedure-regler, som Domstolen finder påkrævede til opfyldelsen af denne protokols formål.

Artikel 5

Stk. 1-2 og 4 (Ratifikation og ikrafttræden, udeladt her).

Stk. 3. Fra denne protokols ikrafttræden skal artiklerne 1-4 anses som udgørende en integrerende del af konventionen.

Protokol nr. 4 af 16. september 1963.

Præambel (udeladt her).

Artikel 1

Ingen må berøves sin frihed alene på grund af manglende evne til at opfylde en kontraktlig forpligtelse.

Artikel 2

Stk. 1. Enhver, der lovligt befinder sig på en stats område, skal inden for dette have ret til at færdes frit og til frit at vælge sit opholdssted.
Stk. 2. Enhver har frihed til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget.
Stk. 3. Udøvelsen af disse rettigheder skal ikke være underkastet andre begrænsninger end sådanne, som er i overensstemmelse med loven, og som er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at opretholde den offentlige orden, for at forebygge forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.
Stk. 4. De i stk. 1 nævnte rettigheder kan endvidere inden for særlige områder underkastes restriktioner, som er indført ved lov, og som i et demokratisk samfund tjener almenvellet.

Artikel 3

Stk. 1, Ingen kan hverken ved individuelle eller ved kollektive foranstaltninger udvises af et territorium tilhørende den stat, i hvilken han er statsborger.

Stk. 2. Ingen kan berøves retten til indrejse i den stat, i hvilken han er statsborger.

Artikel 4

Kollektiv udvisning af udlændinge er forbudt.

Artikel 5

Stk. 1. Enhver af de Høje kontraherende Parter kan ved undertegnelse eller rati-

fikation af denne protokol eller når som helst derefter til Europarådets generalsekretær afgive en erklæring om, i hvilket omfang den forpligter sig til at anvende denne protokols bestemmelser inden for de af den pågældende stat angivne territorier, hvis internationale forbindelser den er ansvarlig for.
Stk. 2. Enhver af de Høje kontraherende Parter, der har afgivet en erklæring i henhold til foregående stk., kan fra tid til anden afgive en yderligere erklæring, hvorved betingelserne i en tidligere erklæring ændres, eller anvendelsen af protokollens bestemmelser bringes til ophør for ethvert territoriums vedkommende.
Stk. 3. En erklæring, der er afgivet i overensstemmelse med denne artikel, skal betragtes som afgivet i overensstemmelse med konventionens artikel 63, stk. 1.
Stk. 4. En stats territorium, hvorpå denne protokol finder anvendelse i henhold til ratifikation eller godkendelse, og ethvert territorium, hvorpå denne protokol finder anvendelse i henhold til statens erklæring efter denne artikel, skal betragtes som forskellige territorier for så vidt angår de i artikel 2 og 3 i denne protokol indeholdte henvisninger til en stats territorium.

Artikel 6

Stk. 1. De Høje kontraherende Parter betragter bestemmelserne i protokollens artikler 1-5 som tillægsartikler til konventionen, og alle konventionens bestemmelser skal anvendes i overensstemmelse hermed.
Stk. 2. Retten til at fremsende klager, der er anerkendt ved en erklæring efter konventionens artikel 25, eller en erklæring efter artikel 46 om anerkendelse af Domstolens bindende kompetence kan dog ikke bringes til anvendelse i forbindelse med denne protokol, medmindre vedkommende Høje kontraherende Part har afgivet en erklæring, hvorved sådan ret eller sådan kompetence anerkendes for så vidt angår samtlige eller enkelte af protokollens artikler 1-4.

Artikel 7

(Ratifikation og ikrafttræden, udeladt her).

Protokol nr. 6 af 28. april 1983

vedrørende afskaffelsen af dødsstraf.

Præambel (udeladt her).

Artikel 1

Dødsstraffen skal afskaffes. Ingen må idømmes en sådan straf eller henrettes.

Artikel 2

En stat kan i sin lovgivning foreskrive dødsstraf for handlinger, der er begået i krigstid eller under overhængende fare for krig; en sådan straf må kun anvendes i de tilfælde, der er fastsat i loven og i overensstemmelse med dens bestemmelser. Staten skal give Europarådets generalsekretær meddelelse om de relevante bestemmelser i den pågældende lov.

Artikel 3

Der kan ikke foretages fravigelser fra bestemmelserne i denne protokol i henhold til konventionens artikel 15.

Artikel 4

Der kan ikke tages forbehold i henhold til konventionens artikel 64 over for bestemmelserne i denne protokol.

Artikel 5

Stk. 1. Enhver stat kan ved undertegnelsen eller ved deponeringen af sit ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument angive, på hvilket territorium eller hvilke territorier denne protokol finder anvendelse.
Stk. 2. Enhver stat kan på et hvilket som helst senere tidspunkt ved en erklæring til Europarådets generalsekretær udstrække anvendelsen af denne protokol til ethvert andet territorium angivet i erklæringen. For et sådant territorium træder protokollen i kraft på den første dag i måneden efter, at generalsekretæren har modtaget erklæringen.

Stk. 3. Enhver erklæring, der er afgivet i henhold til de to foranstående stykker, kan, for så vidt angår ethvert territorium, der er angivet i erklæringen, tilbagekaldes ved en meddelelse til generalsekretæren. Tilbagekaldelsen gælder fra den første dag i måneden efter, at generalsekretæren har modtaget meddelelsen.

Artikel 6

Deltagerstaterne betragter bestemmelserne i protokollens artikler 1-5 som tillægsartikler til konventionen, og alle konventionens bestemmelser skal anvendes i overensstemmelse hermed.

Artikel 7-9

(Ratifikation og ikrafttræden, udeladt her).

Protokol nr. 7 af 22. november 1984.

Præambel (udeladt her).

Artikel 1

Stk. 1. En udlænding, der lovligt er bosiddende på en stats territorium, kan ikke udvises derfra, medmindre dette sker i medfør af en beslutning truffet i overensstemmelse med loven, og den pågældende skal have adgang til:

a) at fremføre de grunde, der taler mod udvisningen,
b) at få sagen prøvet på ny, og
c) med henblik herpå at være repræsenteret over for den kompetente myndighed eller en person eller personer udpeget af denne myndighed.

Stk. 2. En udlænding kan udvises inden udøvelsen af de i stk. 1, litra a-c nævnte rettigheder, når dette er nødvendigt af hensyn til den offentlige orden eller begrundet i hensynet til den nationale sikkerhed.

Artikel 2

Stk. 1. Enhver, der af en domstol er dømt for en strafbar lovovertrædelse, har ret til at få skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen prøvet ved en højere domstol. Udøvelsen af denne ret, herunder de betingelser hvorunder denne kan udøves, fastsættes ved lov.

Stk. 2. Der kan gøres undtagelse fra denne ret med hensyn til lovovertrædelser af mindre alvorlig art, således som fastsat ved lov, eller i tilfælde, hvor en person i første instans er blevet stillet for den højeste domstol eller er blevet domfældt efter anke af en frifindende dom.

Artikel 3

Når en person ved endelig dom er blevet dømt for et strafbart forhold, og når domfældelsen senere er blevet omstødt eller personen benådet som følge af, at en ny eller nyopdaget kendsgerning på afgørende måde viser, at domfældelsen var fejlagtig, skal personen, der er blevet straffet som følge af domfældelsen, have erstatning i overensstemmelse med loven eller vedkommende stats praksis, medmindre det godtgøres, at det helt eller delvis kan tilskrives ham, at den ukendte omstændighed ikke kom for dagen i rette tid.

Artikel 4

Stk. 1. Under én og samme stats jurisdiktion skal ingen i en straffesag på ny kunne stilles for en domstol eller dømmes for en lovovertrædelse, for hvilken han allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt i overensstemmelse med denne stats lovgivning og strafferetspleje.
Stk. 2. Bestemmelserne i foregående stykke forhindrer ikke genoptagelse af sagen i overensstemmelse med vedkommende stats lovgivning og strafferetspleje, såfremt der foreligger bevis for nye eller nyopdagede kendsgerninger, eller såfremt der i den tidligere rettergang er begået en grundlæggende fejl, som kunne påvirke sagens udfald.
Stk. 3. Der kan ikke ske fravigelse fra denne artikel i medfør af artikel 15 i konventionen.

Artikel 5

I privatretlig henseende skal ægtefæller, i deres indbyrdes forhold og i forholdet til deres børn, nyde lige rettigheder og pligter med hensyn til indgåelse af ægteskab, under ægteskab og i tilfælde af dettes opløsning. Denne artikel forhindrer ikke staterne i at tage sådanne forholdsregler, der er nødvendige af hensyn til børnenes interesser.

Artikel 6

Stk. 1. Enhver stat kan på tidspunktet for undertegnelse eller deponering af sit ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument nærmere angive, for hvilket område eller hvilke områder denne protokol skal gælde, og angive i hvilken udstrækning den forpligter sig til, at bestemmelserne i denne protokol skal finde anvendelse på dette område eller disse områder.
Stk. 2. Enhver stat kan til enhver tid efterfølgende ved erklæring til Europarådets generalsekretær udvide anvendelsen af denne protokol til ethvert andet område, der er nærmere angivet i erklæringen. For et sådant område træder protokollen i kraft på førstedagen i den måned, der følger efter en periode på to måneder efter datoen for generalsekretærens modtagelse af en sådan erklæring.
Stk. 3. Enhver erklæring afgivet i henhold til de to foregående stykker kan for et hvilket som helst område angivet i en sådan erklæring tilbagekaldes eller begrænses ved en notifikation stilet til generalsekretæren. Tilbagekaldelsen eller begrænsningen får virkning på førstedagen i den måned, der følger efter en periode på to måneder efter datoen for generalsekretærens modtagelse af en sådan

notifikation.
Stk. 4. En erklæring afgivet i overensstemmelse med denne artikel skal anses for afgivet i overensstemmelse med artikel 63, stk. 1, i konventionen.
Stk. 5. Enhver stats territorium hvorpå denne protokol i medfør af statens ratifikation, accept eller godkendelse finder anvendelse, og ethvert område, hvorpå protokollen finder anvendelse i medfør af statens erklæring i henhold til denne artikel, kan betragtes som forskellige territorier i relation til henvisningen i artikel 1 til en stats territorium.

Artikel 7

Stk. 1.I forholdet mellem deltagende stater skal bestemmelserne i protokollens artikel 1-6 anses som tillægsartikler til konventionen, og alle konventionens bestemmelser skal finde anvendelse i overensstemmelse hermed.
Stk. 2. Retten til individuel klageadgang anerkendt ved en erklæring afgivet i henhold til artikel 25 i konventionen, eller anerkendelse af Domstolens kompetence som bindende ved en erklæring afgivet i henhold til artikel 46 i konventionen, skal ikke have virkning i forhold til denne protokol, medmindre vedkommende stat har afgivet en erklæring, der anerkender denne ret, eller anerkender denne kompetence med hensyn til artikel 1-5 i denne protokol.

Artikel 8-10

(Ratifikation og ikrafttræden, udeladt her).

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

1. Indledning.

1.1. Ved folketingsbeslutning af 19. maj 1989 om inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret opfordrede Folketinget regeringen til at nedsætte et hurtigt arbejdende udvalg med henblik på at undersøge fordele og ulemper ved inkorporering af Den europæiske Menneskerettighedskonvention i dansk ret og fremkomme med forslag til, hvorledes en inkorporering rent teknisk kan ske (Folketingstidende 1988-89, Tillæg C sp. 1079).

Udvalget, der kom til at bestå af repræsentanter for Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Den Danske Dommerforening, Det Danske Advokatsamfund og Det Danske Center for Menneskerettigheder, begyndte sit arbejde i oktober 1989.

1.2. Det fremgår af Folketingets debat om beslutningsforslaget, at det kunne give anledning til tvivl, hvilken retsvirkning Den europæiske Menneskerettighedskonvention har i dansk ret. Det er bl.a. i den retsvidenskabelige litteratur gjort gældende, at konventionens bestemmelser ikke direkte kan påberåbes for danske domstole. Fra anden side er denne retsopfattelse blevet imødegået, idet det er gjort gældende, at konventionens bestemmelser utvivlsomt er en retskilde for danske domstole og derfor kan påberåbes, men at det kan give anledning til tvivl, hvilken styrke denne retskilde har i konflikt med andre regler.

Et særligt problem, som også blev drøftet i Folketinget, er betydningen af menneskerettighedsorganernes praksis. Det kan ikke udelukkes, at den overensstemmelse, der blev antaget at bestå mellem konventionsbestemmelserne og dansk ret, da konventionen i sin tid blev ratificeret, er blevet mindre sikker, i det omfang konventionsbestemmelsernes rækkevidde er blevet afklaret og præciseret i praksis. Fra forslagsstillernes side blev det anført, at senere afgørelser fra Domstolen og Kommissionen burde kunne danne grundlag for stillingtagen ved danske domstole til, om konventionens bestemmelser er iagttaget, og det blev antaget, at dette resultat bedre kunne opnås, hvis konventionen gøres til en del af dansk ret.

1.3. Den problemstilling, der førte til udvalgets nedsættelse, er i meget høj grad blevet afklaret ved en række domme, der er afsagt af Højesteret i slutningen af 1989.

Højesteret har således fastslået, at der består en pligt for danske domstole og andre myndigheder til så vidt muligt at lægge Den europæiske Menneskerettighedskonvention og den praksis, som knytter sig hertil, til grund ved fortolkningen af dansk ret. De nævnte afgørelser er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, side 928, 1990, side 13 og 1990, side 181.

Afgørelserne må antages at indebære, at danske myndigheder må følge konventionsorganernes retsopfattelse med hensyn til konventionens fortolkning, og at det ikke er afgørende, om der er tale om praksis vedrørende Danmark eller en anden stat.

Højesteret har dog ikke herved taget stilling til alle de spørgsmål, der kan opstå vedrørende konventionens gennemslagskraft, og specielt har Højesteret udtalt tvivl om, hvilken betydning konventionen skal tillægges over for en fast retsopfattelse i dansk ret, når der ikke er klare afgørelser fra konventionsorganerne. Højesterets udtalelse herom var medvirkende til, at regeringen umiddelbart efter tog initiativ til en ændring af retsplejeloven, der ændrede retsplejelovens regler om, hvornår en dommer skal vige sit sæde, og dermed gennemførte en retstilstand, der utvivlsomt må anses for at være i overensstemmelse med konventionen som fortolket af Menneskerettighedsdomstolen.

1.4. Udvalget finder, at den afklaring, der herved er tilvejebragt, stort set er tilfredsstillende. På den ene side har det vist sig, at borgerne har et effektivt retsmiddel mod (utilsigtede) overtrædelser af Den europæiske Menneskerettighedskonvention, idet domstolene må forventes så vidt muligt kun at ville håndhæve dansk ret med de forbehold og korrektioner, der er nødvendige for at opfylde landets internationale forpligtelser.

På den anden side har Højesteret været tilbageholdende med at træffe afgørelser, der kunne fremstå som retsskabende, i tilfælde hvor rækkevidden af konventionen ikke har været klar. De konkrete situationer, hvor dansk rets overensstemmelse med konventionen har kunnet give anledning til tvivl, er imidlertid hurtigt blevet afklaret ved lovgivning. Samvirket mellem domstolene og lovgivningsmagten har således sikret en hurtig og fleksibel opfyldelse af Danmarks konventionsforpligtelser, således som disse løbende fortolkes af konventionsorganerne.

Udvalget finder, at denne balance mellem lovgivningsmagt og domstole ikke bør forrykkes. En inkorporering bør ikke føre til, hverken at domstolene påtager sig en større retspolitisk opgave, eller at lovgivningsmagten slækker på kravene til en løbende tilpasning af lovgivningen, således at en inkorporeringslov kommer til at virke som en sovepude. Derimod finder udvalget, at der er behov for en markant forøgelse af kendskabet til konventionen, både i samfundet i almindelighed og hos de retsanvendende myndigheder, advokater m.v.

Udvalget finder, at den retstilstand, der er fastslået i retspraksis i de seneste år, bør have et udtrykkeligt lovmæssigt grundlag. Herved skabes et bedre grundlag for viden om og anvendelse af konventionen. Samtidig tilvejebringes en højere grad af bevidsthed om og et bedre grundlag for undervisning i konventionens principper, der indgår som et grundlæggende værdisæt også for det danske folkestyre. En inkorporering vil således understrege lovgivningens folkeretlige baggrund.

2. Forslagets opbygning og konsekvenser.

2.1. Udvalget har udarbejdet et udkast til en helt ny lov, hvorved det fastsættes, at Den europæiske Menneskerettighedskonvention med tilhørende protokoller 1-8, der er ratificeret eller undertegnet uden ratifikationsforbehold af Danmark i perioden 1953-1985, gælder her i landet.

Konventionskomplekset er principielt allerede gældende ret, idet den relevante lovgivning er søgt ændret i fornødent omfang i forbindelse med ratifikationerne og ved løbende tilpasning foretaget gennem årene i lyset af retsudviklingen. Denne opfyldelsesmåde kaldes omskrivning respektive konstatering af overensstemmelse (normharmoni).

Udvalget er opmærksom på, at det ud fra en lovteknisk betragtning kan give anledning til betænkelighed, at regler, der allerede findes i de relevante love, nu gentages. F.eks. følger det af ægteskabslovens §§ 1-2, at personer, der er fyldt 18 år, har ret til at indgå ægteskab. Ved en inkorporering gøres konventionen til lov, og efter art. 12 har "giftefærdige mænd og kvinder ret til at indgå ægteskab og stifte familie i overensstemmelse med de nationale love, der giver regler om udøvelsen af denne ret". Det kan indvendes, at der er noget uheldigt ved, at ægteskabslovens § 1 nu gentages, men med et mindre præcist indhold, ved konventionsloven.

Konventionens indhold af principper, som er udmøntet i mere detaljerede regler

i den almindelige lovgivning, kan give anledning til at overveje, om forskellen bør markeres ved at give konventionsreglerne en højere retskildemæssig status end den almindelige lovgivning. Udvalget finder imidlertid, at der ikke er anledning til at foretage en inkorporering af konventionen ved en grundlovsændring, og forslaget til inkorporeringslov er derfor et almindeligt lovforslag. Det hensyn til klarhed, som ud fra de nævnte lovtekniske principper normalt fører til, at gentagelser bør undgås, har imidlertid ikke overbevist udvalget om, at en inkorporering bør undlades. En inkorporeringslov er ikke udtryk for en overflødig regelproduktion, fordi formålet som ovenfor nævnt er at gøre de nationale reglers folkeretlige baggrund klar og fastslå deres bindende karakter.

2.2. Loven har som sit forbillede tidligere inkorporeringslove med en kort lovtekst, der henviser til konventionen og i visse tilfælde optager den som bilag. Som eksempel henvises til lov nr. 252 af 18. juni 1968 om diplomatiske forbindelser, lov nr. 447 af 11. oktober 1972 om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber, lov nr. 188 af 9. maj 1984 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, og lov nr. 733 af 7. december 1988, international købelov.

Den bindende og endelige fortolkning af de enkelte bestemmelser i Menneskerettighedskonventionen henhører ifølge almindelige folkeretlige principper under konventionsorganerne i Strasbourg, dvs. Menneskerettighedsdomstolen og Europarådets Ministerkomité. Endvidere er Menneskerettighedskommissionens retsopfattelse af stor betydning. Denne kommer til udtryk i Kommissionens afgørelser om antagelse til eller afvisning af realitetsbehandling og i rapporter om sagens realitet. Danske retsanvendende myndigheder må derfor også ved anvendelsen af konventionen lægge vægt på praksis fra disse organer.

Noget tilsvarende gælder ikke loven om diplomatiske forbindelser og den internationale købelov, fordi der ikke i tilslutning til de pågældende konventioner er oprettet kontrolorganer. Derimod kan de EF-regler, der er inkorporeret ved EF-tiltrædelsesloven, kun endeligt fortolkes af EF-domstolen. Danske domstole har efter EØF-traktatens art. 177 ret - og for domstole i sidste instans pligt - til at forelægge relevante fortolkningsspørgsmål for EF-domstolen.

En forelæggelsespligt består ikke, hvis spørgsmålet er tilstrækkeligt afklaret, f.eks. ved tidligere retspraksis fra EF-domstolen, og Domstolens fortolkning indgår som en integrerende del af de bestemmelser, der har været genstand for fortolkning.

Nationale domstole har ikke efter Menneskerettighedskonventionen mulighed

for at forelægge fortolkningsspørgsmål for de europæiske konventionsorganer, og da disses praksis er mindre omfattende end EF-domstolens praksis, vil der oftere kunne forekomme situationer, hvor et spørgsmål henstår som uafklaret, f.eks. således at en afgørelse må bero på den nationale myndigheds fortolkning ud fra en tidligere dom fra Domstolen. Udvalget finder, at dette nødvendiggør, at der ikke i loven tages stilling til, i hvilket nærmere omfang konventionsorganernes praksis er formelt bindende. Nedenfor i afsnit 2.4. er problemstillingen dog søgt nærmere belyst.

2.3. Danmark har ved erklæringer af 22. marts 1982 og 18. februar 1987 for et tidsrum af 10 år fra den 6. april 1982 anerkendt Menneskerettighedsdomstolens kompetence som bindende efter konventionens art. 46 og 4. tillægsprotokol art. 6, jf. bekendtgørelse nr. 17 af 17. februar 1989, Lovtidende C. I forbindelse med ratifikationen af 7. tillægsprotokol har Danmark tilsvarende anerkendt Kommissionens og Domstolens kompetence i forhold til denne protokol, jf. bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989, Lovtidende C.

Det følger endvidere af konventionens artikel 53, at de lande, som har ratificeret konventionen og tillægsprotokoller hertil, forpligter sig til at rette sig efter Domstolens afgørelse i enhver sag, som de er parter i.

Konventionen indeholder ikke tilsvarende bestemmelser vedrørende Kommissionens rapporter, hvori Kommissionen giver udtryk for, om den efter en gennemgang af sagens fakta finder, at der er sket krænkelse af en konventionsbestemmelse, jf. konventionens artikel 31.

For så vidt angår Ministerkomiteens kompetence fremgår det af konventionens artikel 32, stk. 1, at såfremt en sag efter behandling i Kommissionen ikke indbringes for Domstolen, skal Ministerkomiteen med to tredjedeles flertal af de medlemmer, der er berettiget til at sidde i komiteen, afgøre, om der foreligger en krænkelse af konventionen. I bekræftende fald fastsættes en frist, inden for hvilken den pågældende stat skal træffe de forholdsregler, som Ministerkomiteens afgørelse medfører, jf. artikel 32, stk. 2. Det følger af artikel 32, stk. 4, at de lande, som har ratificeret konventionen og tilhørende protokoller, forpligter sig til at betragte enhver afgørelse, som Ministerkomiteen måtte træffe i medfør af bl.a. stk. 1, som bindende.

Retsstillingen er derfor, at en stat er forpligtet til at rette sig efter afgørelser truffet af Domstolen og Ministerkomiteen. Afgørelser truffet af sidstnævnte baseres på de rapporter, som udarbejdes af Menneskerettighedskommissionen. Forplig-

teisen vedrører imidlertid alene afgørelser, hvori den pågældende stat selv er blevet anset for at have overtrådt bestemmelser i konventionskomplekset. En stat er ikke i medfør af selve konventionskomplekset forpligtet til at rette sig efter afgørelser, der vedrører andre stater. Det er imidlertid klart, at en stat i meget vidt omfang vil føle sig forpligtet til også at rette sig efter domspraksis vedrørende andre stater, idet den pågældende stat, såfremt den bliver part i en sag om et lignende spørgsmål, ellers selv risikerer at blive anset for at have tilsidesat bestemmelser i konventionskomplekset.

2,4. Som nævnt er konventionen principielt allerede gennemført i dansk ret ved omskrivning og konstatering af normharmoni, og det ligger udvalget stærkt på sinde at fremhæve vigtigheden og nødvendigheden af, at man i lovgivningsproceduren også i fremtiden gør sig klart, om et lovforslag kommer i strid med konventionskomplekset. Udvalget finder endvidere at burde fremhæve, at det først og fremmest tilkommer lovgivningsmagten at ændre relevante lovbestemmelser, når der træffes nye afgørelser af konventionsorganerne. Den tradition, som der er redegjort for i betænkningens kapitel 4, hvorefter regeringen fremsætter nødvendige lovforslag til opfyldelse af konventionsforpligtelser som afklaret i Domstolens praksis, bør videreføres. Kun hvis disse forudsætninger opfyldes løbende, kan man efter udvalgets opfattelse fastholde, at domstole og andre retsanvendende myndigheder kan gå ud fra en formodning om, at lovgivningen er forenelig med konventionskomplekset.

Udvalget forestiller sig således ikke, at domstole og andre retsanvendende myndigheder særligt ofte vil blive stillet over for at skulle tage stilling til en virkelig konflikt mellem en lov- og en konventionsbestemmelse. Formålet med lovudkastet er imidlertid at gøre det klart, at en sådan konflikt erkendes som en mulighed af lovgivningsmagten, og at det er ønsket, at de retsanvendende myndigheder ikke skal føle sig forpligtet til at træffe afgørelser i strid med konventionskomplekset, f.eks. fordi en lov ikke giver en domstol kompetence til at træffe en afgørelse, der kræves efter konventionens artikel 5, eller fordi en lov er formuleret generelt, uden at tage hensyn til, at anvendelsen i en konkret situation kan komme i strid med f.eks. konventionens artikel 3 eller artikel 8.

Loven skal navnlig danne grundlag for, at domstolene og andre retsanvendende myndigheder løbende kan tage hensyn til nyere praksis fra konventionsorganerne, som lovgivningsmagten ikke har haft adgang til at tage stilling til.

Findes der at eksistere en konflikt mellem en ældre lovregel og inkorporeringsloven, vil gennemførelse af inkorporeringsloven indebære, at love, der er ældre end

inkorporeringslovens ikrafttrædelsestidspunkt, principielt må vige i kraft af det almindelige lex posterior-princip.

Er en domstol eller en anden retsanvendende myndighed i tvivl om, hvorvidt Folketinget for så vidt angår senere love har villet fravige en konventionsforpligtelse, må stillingtagen hertil ske efter gennemgang af samtlige relevante retskilder, herunder bl.a. navnlig den pågældende lovbestemmelses forarbejder. Har Folketinget ønsket at fravige en konventionsbestemmelse og/eller en bestemt fortolkning heraf, må den senere lovbestemmelse i sådanne tilfælde gå forud for den omhandlede konventionsbestemmelse. De retsanvendende myndigheder og domstole har i disse tilfælde ikke mulighed for at anlægge en folkeretskonform fortolkning af den pågældende lovbestemmelse.

Hvis konflikten beror på, at konventionskomplekset er blevet tillagt en ændret rækkevidde ved konventionsorganernes praksis, er det formentlig af mindre betydning, hvor gammel den danske regel er. Her må det følge af almindelige fortolkningsprincipper om forholdet mellem folkeret og national ret, at domstolene skal søge at hindre, at konflikten bliver reel. Som eksempel kan nævnes, at lovgivningsmagten har tilstræbt at opfylde en konventionsforpligtelse, mens en senere dom fra Menneskerettighedsdomstolen viser, at den foretagne ændring ikke er tilstrækkelig. Folketingets ændring af retsplejelovens § 60 stk. 2 ved lov nr. 386 af 10. juni 1987 og Højesterets bortfortolkning af "alene" ved kendelse i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 13, illustrerer dette eksempel.

Det vil imidlertid fortsat være den danske regerings ansvar, at Danmark lever op til sine forpligtelser i medfør af konventionen. En konstateret uoverensstemmelse mellem en nyere lov og loven om Den europæiske Menneskerettighedskonvention kan derfor efter omstændighederne føre til, at det af regeringen må overvejes at søge tilvejebragt overensstemmelse med konventionsforpligtelser ved forelæggelse af et lovforslag herom for Folketinget.

På grund af konventionsbestemmelsernes særlige karakter vil der ofte være tale om udfyldning af brede standarder. Domstolene er her hidtil veget tilbage for at foretage en selvstændig fortolkning og udfyldning, som ikke har klar støtte i konventionsorganernes praksis, og som har vidtgående konsekvenser for det danske samfund. Højesterets dom, der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 181, er et eksempel på en sådan situation, hvor det var gjort gældende, at en dom fra Menneskerettighedsdomstolen om en dommers inhabilitet måtte føre til, at der også blev statueret inhabilitet i sagskomplekser af en anden type end den, der havde foreligget for Domstolen. En accept af dette synspunkt ville vel ikke stride

mod nogen klar dansk lovbestemmelse, men mod en fast og langvarig retspraksis, og konsekvenserne for domslolsorganisationen kunne være vidtrækkende.

En tilsvarende problemstilling kan foreligge i tilfælde, hvor det gøres gældende, at en klar lovbestemmelse er i strid med konventionen. Som eksempel kan nævnes, at efter den tidligere retstilstand i Danmark havde kun moderen forældremyndigheden over et barn uden for ægteskab. Efter loven var det ikke muligt at overføre forældremyndigheden til faderen uden moderens samtykke. Så længe der ikke forelå en afgørelse fra menneskerettighedsorganerne, der fastslog, at denne retstilstand var i strid med konventionen, ville domstolene have været afskåret fra at give faderen del i forældremyndigheden, og spørgsmålet måtte i givet fald have været henskudt til lovgivningsmagten.

Efter udvalgets opfattelse bør inkorporeringen af konventionen ikke medføre en ændret løsning på en konflikt som den beskrevne. Domstolene bør ikke ud fra en selvstændig fortolkning af konventionsbestemmelserne undlade at håndhæve en klar lovbestemmelse, særlig fordi afgørelsen af, på hvilke betingelser faderen skulle kunne overtage forældremyndigheden (eller en del heraf), indebærer et valg mellem flere muligheder. Også den situation, der forelå i Ugeskrift for Retsvæsen 1990, side 181, vil uanset en inkorporeringslov indebære valg, som domstolene bør kunne overlade til lovgivningsmagten at træffe. Dette gælder i hvert fald første gang problemet opstår. Afstår lovgivningsmagten fra at gennemføre lovgivning, kan domstolene være nødt til at tage stilling. Noget sådant er sket på andre retsområder, f.eks. for så vidt angår formueforholdet mellem ugifte samlevende.

2.5. Det følger af princippet om lovmæssig forvaltning, at en minister kun må udstede bekendtgørelser med hjemmel i lov, og at sådanne bekendtgørelser ikke må stride mod lov. Det har kunnet give anledning til tvivl, hvilken placering i regelhierarkiet Den europæiske Menneskerettighedskonvention som sådan havde, når den ikke var inkorporerel. En vedtagelse af lovforslaget vil løse dette problem, idet det vil være klart, at en minister ikke gyldigt kan udstede bekendtgørelser, der strider mod denne lov. Det vil endvidere være klart, at også anden regeludstedelse og konkrete retsakter må opfylde kravene i loven.

2.6. Netop fordi domstolene på baggrund af det ovenfor anførte bør kunne arbejde med en formodning om, at en lovbestemmelse er i overensstemmelse med Den europæiske Menneskerettighedskonvention og tilhørende protokoller, vil der typisk ikke være grund til for en domstol selv at påse, om kravene i konventionskomplekset er opfyldt. Det må være en opgave for parterne i en civil sag selv

at påpege, om der er en mulig konflikt.

Noget andet er, at en domstol kan finde, at en konkret forvaltningsakt er i strid med en bestemmelse i konventionskomplekset. Dette kan f.eks. forekomme i tilfælde, hvor en lov giver myndighederne et skøn, og hvor dette skøn er udøvet på en måde, som ikke klart er forenelig med den pågældende konventionsbestemmelse. I en sådan situation bør retten henlede parternes opmærksomhed på forholdet til konventionskomplekset og ved spørgsmål til parterne søge problemstillingen afdækket.

I straffesager bør domstolene af egen drift påse, at der ikke handles i strid med konventionsreglerne og den tilhørende praksis.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser.

På grund af de pligter, som ved lovudkastet præciseres over for domstole og andre retsanvendende myndigheder, er det nødvendigt at indkøbe litteratur vedrørende konventionskomplekset, herunder praksissamlinger fra konventionsorganerne.

I en overgangsfase vil der endvidere i et vist omfang være behov for efteruddannelse vedrørende konventionskomplekset.

Der må derfor påregnes et vist øget bevillingsbehov i forbindelse med en eventuel vedtagelse af lovforslaget.

4. Færøerne og Grønland.

Menneskerettighedskonventionen og protokollerne gælder for Grønland. For Færøerne er det samme tilfældet, bortset fra protokol nr. 7, der forventes ikraftsat inden for kort tid. En inkorporeringslov, der i det væsentlige vil være en kodifikation af gældende ret, vil herefter kunne sættes i kraft for Færøerne og Grønland, uden at det er nødvendigt med en særlig ikrafttrædelsesbestemmelse.

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Kun protokoller, der er ratificeret eller undertegnet uden ratifikationsforbehold og ikrafttrådt, er medtaget i opregningen. Det bemærkes i denne forbindelse, at

der løbende i Europarådet foregår revision af reglerne i konventionskomplekset, der også i de kommende år må forventes udbygget med yderligere tillægsprotokoller.

I november 1990 har konventionslandene således vedtaget og undertegnet en 9. protokol til Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Protokollen indfører mulighed for, at også enkeltpersoner kan indbringe en sag for Menneskerettighedsdomstolen. Protokollen, der træder i kraft, når den er ratificeret af 10 lande, er undertegnet af Danmark, men er endnu ikke ratificeret.

Ved opregningen i forslagets § 1, stk. 1, nr. 1-5, sondres der mellem protokoller, der vedrører ændring af procedureregler i Den europæiske Menneskerettighedskonvention, og tillægsprotokoller, der vedrører andre ændringer. Førstnævnte er opregnet i § 1, stk. 1, nr. 1, litra a-d, mens sidstnævnte er opregnet i § 1, stk. 1, nr. 2-5.

Opregningen i § 1, stk. 1, nr. 1, litra a-d, skal ses i sammenhæng med forslagets stk. 2, hvorefter en dansk oversættelse af de konventionstekster, som er nævnt i stk. 1, er medtaget som bilag til loven. I den danske oversættelse er de ændrede procedureregler, som er omhandlet i § 1, stk. 1, nr. 1, litra b-d, indarbejdet i konventionsteksten, der derfor i den danske oversættelse fremtræder, således som reglerne er gældende efter den senest ikrafttrådte protokol vedrørende procedureændringer. Dette er sket for at lette arbejdet med konventionsteksten for borgere, domstole og andre retsanvendende myndigheder. Protokol nr. 2, lovudkastets § 1, stk. 1, nr. 1, litra a, har ikke kunnet indarbejdes på denne måde, da protokollens procedureregler ikke fremtræder som formelle ændringer til konventionen.

De tillægsprotokoller, som er opregnet i forslagets § 1, stk. 1, nr. 2-5, vedrører ændringer i forhold til den oprindelige konvention fra 1950, hvorved der er sket udbygning af de dér omhandlede rettigheder. I bilaget til lovudkastet fremstår disse protokoller selvstændigt, idet de efter deres udformning ikke kan indarbejdes i den oprindelige konventionstekst.

Den danske oversættelse, som er medtaget som bilag til lovudkastet, er ikke konventionskompleksets autentiske tekst, idet de bindende og autentiske tekster er de engelske og franske, som sammen med den oprindelige danske oversættelse er bekendtgjort i Lovtidende C i forbindelse med bekendtgørelse af de enkelte dele af konventionskomplekset. Udvalget har imidlertid fundet, at det ville føre for vidt at medtage også de engelske og franske tekster som bilag til lovudkastet.

Henvisningen i forslagets § 1, stk. 1, nr. 1-5, til konventionens og tillægsprotokollernes bekendtgørelse i Lovtidende C gør det lettere for brugerne i givet fald at gøre sig bekendt med den bindende og autentiske tekst.

Oversættelsen er ny. I forbindelse med sin gennemgang af konventionsteksten og protokollerne fandt udvalget, at den oversættelse, der var foretaget i forbindelse med den oprindelige bekendtgørelse af teksterne i Lovtidende C, på en række punkter var præget af sin tid, ligesom udtryk, der går igen i konventionen og protokollerne på engelsk og fransk, var oversat forskelligt til dansk. Den nu foretagne oversættelse tilstræber at være mere klar og konsekvent, men der er stadig kun tale om en oversættelse, og det er ikke muligt i en oversættelse at tage højde for de forståelsesnuancer, som fremgår af konventionsorganernes praksis.

Til § 2.

Mens selve Menneskerettighedskonventionen og protokol nr. 1 er indgået efter indhentelse af Rigsdagens samtykke, er alle senere protokoller tiltrådt, uden at regeringen har skønnet det nødvendigt at indhente et samtykke fra Folketinget efter grundlovens § 19.

Når konventionskomplekset i sin helhed inkorporeres, vil ændringer i en hvilken som helst bestemmelse nødvendiggøre en lovændring. Der kan forudses en del ændringer i de kommende år. Som nævnt under bemærkningerne til § 1 har medlemsstaterne undertegnet en 9. protokol, der vil gøre det muligt for den enkelte borger at indbringe klager for Menneskerettighedsdomstolen, efter at Menneskerettighedskommissionen har afgivet en rapport om klagen. Ministerkomiteen har endvidere i januar 1991 besluttet at anmode Styringskomiteen for Menneskerettigheder om at udarbejde en 10. protokol om, at det flertal, der kræves i Ministerkomiteen for at konstatere en krænkelse på grundlag af en rapport fra Menneskerettighedskommissionen, skal nedsættes fra 2/3 til simpelt flertal.

Udvalget finder, at det vil være uhensigtsmæssigt, om ændringer i procedureregler og lignende altid skulle nødvendiggøre en formel lovændring, og foreslår, at regeringen bemyndiges til at tiltræde sådanne protokoller. Kundgørelsen skal ske således, at protokollerne fremtræder som nye bilag til loven, og det vil derfor være naturligt, at de indarbejdes i form af en ny lovbekendtgørelse.

Denne bemyndigelse udelukker ikke, at regeringen beslutter at indhente Folketingets samtykke til ratifikationen af proceduremæssige protokoller, der skønnes at indebære forpligtelser af større betydning. Man kan f.eks. ikke udelukke, at en

eventuel reform af kontrolsystemet med en sammensmeltning af Domstol og Kommission udformes således, at der kan være grund til at forelægge sagen for Folketinget.

Til § 3.

Tillægsprotokol nr. 7 indeholder i art. 2, stk. 1 en bestemmelse om, at den, der er dømt for en strafbar lovovertrædelse, har ret til at få skyldspørgsmålet eller strafudmålingen prøvet ved en højere domstol. Efter stk. 2 kan der gøres undtagelse fra denne ret bl.a. med hensyn til lovovertrædelser af mindre alvorlig art som nærmere fastsat ved lov.

Efter retsplejelovens § 962, stk. 2 som affattet ved lov nr. 396 af 13. juni 1990 § 3, nr. 11, kan tiltalte kun anke en dom i en politisag, hvis han har givet møde i sagen og er idømt mere end 20 dagbøder eller en bøde på over 3000 kr.

Ved ratifikationen af tillægsprotokollen afgav regeringen en erklæring om, at art. 2, stk. 1, ikke skal være til hinder for anvendelsen af regler i retsplejeloven, hvorefter ankeadgang bliver afskåret i politisager, hvor domfældte, skønt lovligt indstævnet, ikke har givet møde i sagen, hvor retten har ladet straffen bortfalde, eller hvor der kun er idømt bøde eller konfiskation af genstande under en ved lov fastsat grænse eller værdi.

Udvalget finder, at denne bestemmelse ikke bør påvirkes af, at tillægsprotokollen inkorporeres sammen med det øvrige konventionskompleks, og § 3 er derfor nødvendig.

Retsplejen på Færøerne er fastsat ved lov nr. 92 af 23. februar 1988, der sætter den danske retsplejelov som bekendtgjort ved lovbekendtgørelse nr. 555 af 1. november 1984 i kraft med en række ændringer. Retsplejelovens § 962 gælder også på Færøerne, idet dog beløbsgrænsen er fastsat til 10 dagbøder eller en bøde på over 1000 kr.

Retsplejen i Grønland er fastsat i den grønlandske retsplejelov, jf. lovbekendtgørelse nr. 99 af 21. marts 1984. Denne lov indeholder ikke regler om begrænsning i ankeadgangen.

KAPITEL 12

Summary in English.

12.1. Introduction.

The Danish Minister for Justice decided on 18 August 1989 to set up a committee, which was entrusted with the task of examining the advantages and disadvantages involved in the incorporation into Danish law of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

This decision was made against the background of a recommendation voiced by the Folketing after a parliamentary debate in the spring of 1989 on the adequacy of Denmark's manner of implementing the provisions of the Convention and its Protocols. For purposes of the Danish implementation of the European Convention and the Protocols, the Government of Denmark has, in connection with its considerations of ratification, conducted a review of the relevant legislation. In this connection the Government deemed that Danish law was already in conformity with the Convention, and in the few doubtful cases the necessary legal amendments were effected. Subsequent statutory amendments have also been adopted in the light of decisions made by the control organs under the Convention, notably the European Court of Human Rights.

The Folketing expressed doubts as to whether the Convention can actually be invoked before Danish courts of law, and it was stated from several quarters that the execution of the Convention, and particularly of the case law of the control organs under the Convention, would be better secured in case the Danish manner of execution be altered and a separate statute enacted, thus making it possible for the Convention as such to become an integral part of Danish legislation. This form of execution is termed "incorporation".

The Folketing and the Danish Government did not commit themselves on this issue, but instead allowed the Committee to examine advantages and disadvantages.

The Committee was also charged to expound the present role of the Convention and its effects on Danish legislation and, moreover, to consider whether the in-

corporation of the Convention would lead to enhanced legal protection of the individual citizen or whether any other grounds might urge the necessity or appropriateness of such incorporation.

The findings of the Committee on the present role of the Convention in Danish law are found in chapters 4 and 5. It appears from these findings, inter alia, that it was for many years difficult to substantiate the value of the Convention in court proceedings as a source of law. This difficulty was attributable to sparse case material and very brief ratio decidendi in court decisions. It had even given rise to doubt in the jurisprudential debate as to whether the Convention could be invoked at all before the courts of law.

The legal status on this point has now been clarified as three Supreme Court decisions from the end of 1989 show that Danish courts of law and other authorities are under an obligation to base their interpretation of Danish law, to the widest extent possible, upon the European Convention on Human Rights and such practice as is incidental hereto. The three decisions (summarised in chapter 5) are probably also an indication, however, that in the absence of any previous decisions by the control organs under the Convention within a particular sphere, the Supreme Court will take up a cautious altitude to the adoption of an independent interpretation, at least when such interpretation will have more far-reaching consequences for the legal structure in the national domestic system. In compliance with the traditional separation of powers, such questions are left to the legislature.

In chapter 9 the Committee depicts the status of the Convention in other member States of the Council of Europe, and it appears from point 9.5. that the rights safeguarded under the Human Rights Convention are also an integral part of EC law, including Community provisions to be administered by Danish authorities. The practical importance of this is presumably still quite modest, but in principle it is of major significance that the law-applying authorities pay attention to views on human rights as a potential corrective to an interpretation of Community laws and national laws which could otherwise appear obvious. To this should be added that the inclusion of human rights into Community law throws a new light upon the question of incorporation: The question is no longer <u>whether</u> the Human Rights Convention should be incorporated into Danish law, but to what extent this should be effected, i.e. whether the incorporation process should be expanded to include spheres that do not relate to the implementation of Community provisions.

The Committee finds that the incorporation of the Convention will clarify the state of law, and even a statute solely designed to codify the practice already established by the Danish courts of law will offer a decisive advantage over the existing state of law by providing an explicit basis for the application of the Convention. The status enjoyed by the Convention in the legal system will be evident, and against the background of a more thorough knowledge of the Convention it will also be possible to generate a higher degree of awareness of the Convention principles.

The Committee therefore finds that the incorporation of the Convention might lead to an improved legal protection of the individual citizen.

This improvement of the legal status, however, should be weighed against the possible disadvantages resulting from the adoption of an incorporation statute. The Committee has discussed the objections which may be raised against incorporation.

12.2. Disadvantages of incorporation - Committee considerations.

12.2.1. The balance between the legislature and the judiciary.

One of the viewpoints advanced in the Folketing in conjunction with the debate on the setting up of the Committee was that incorporation would guarantee a step-by-step execution of the Convention according to the interpretation of its provisions by the control organs under the Convention. By virtue of the practice adopted by these organs, the provisions of the Human Rights Convention and Protocols undergo a dynamic legislative development with the effect that the harmony between the Convention and Danish law which was seen in connection with the ratification may no longer be present.

It appears from chapter 4 that the legislature has generally been very careful to adapt the national legislation to the obligations imposed by the Convention as interpreted by the control organs under the Convention. In the view of the Committee, it is extremely important that the legislature continues to adapt the Danish rules of law to the Convention on a case by case basis, regardless of the adoption of an incorporation statute. An incorporation statute is not allowed to be a pretext for passivity in the legislative branch with the effect that the main responsibility for the practical observance of the Convention will be conferred on the judiciary. Instead, it is intended to provide a safe legal foundation for the supervisory function of the courts, which can and should be nothing more than a

kind of safety net to ensure the correct execution of the convention.

The European Convention on Human Rights contains a number of vague standards, which leave it to the individual member States to exercise a considerable amount of discretion, and the choices involved in such political discretion should be made by the legislature and not by the courts of law. This applies both in areas where interpretative contributions from the Convention bodies do not yet exist and in areas where e.g. one or more judgments have been pronounced by the European Court of Human Rights.

To illustrate the former situation, mention can be made of a case which could have arisen during the time of the previous state of law in respect of custody of children. Under the provisions of the previous Danish Legal Capacity Act, the custodial parent of an illegitimate child was the mother. A father was not entitled to assume custody without the consent of the mother. With the present manner of execution of the Human Rights Convention, it would not be possible for a court of law to transfer custody to the father in spite of the clear wording of the Legal Capacity Act, when such a decision would be based solely on the Convention e.g. its Article 8 on everyone's right to respect for his family. The choice of the circumstances in which the father would assume custody would have to be made by the legislature.

Member States may be allowed a considerable right of discretion even if the Court of Human Rights has pronounced a judgment which provides for the interpretation of a provision of the Convention. An example of this situation is the judgment rendered on 13 August 1981 in a case pertaining to British Rail (Case of Young, James and Webster, Publications of the European Court of Human Rights, Series A: Judgments and Decisions, Vol. 44. Carl Heymanns Verlag KG, Germany). The Court established that member States are not allowed to maintain a state of law which makes it possible for an employer to dismiss an employee on a long-term contract on the ground that the employee refuses membership of a trade union which has concluded a closed shop agreement with the employer after the commencement of the employment contract. But the Court did not decide whether closed shops were generally incompatible with Article 11, nor did the Court assume a standpoint on the legal consequence of the dismissal of an employee by an employer in contravention of Article 11. The member states are thus free to choose whether the employee dismissed should in principle be rehired, or whether he qualified for compensation or damages and, in such case, whether the financial compensation should be maximised.

The balance between the legislature and the law courts is based on the essential principle that choices of this nature are made by the legislature, and the Committee attaches great importance to the maintenance of this balance.

It also offers major advantages for the legal security of citizens that it's the legislature which by the adaptation of a statute for the purpose of executing the Human Rights Convention and Protocols lays down the subsequent state of law.

A good example of the interplay between the legislature and the judiciary is provided by the amendment to the Danish Administration of Justice Act, adopted by Act no. 403 of 13 June 1990. The Act amends the provisions governing the capacity of judges, and it appears from the explanatory notes on the bill of 17 January 1990 that the amendments were designed, inter alia, to solve the possible conflict with the Human Rights Convention to which the Danish Supreme Court had referred in its judgment of 21 December 1989 (summarised in chapter 5, paragraph 5.2.16.). In this case the Supreme Court considered whether it was contrary to the principle of impartial tribunals in Article 6 of the Convention that a judge had passed a sentence on a person charged with drug-trafficking when she had - prior to this - passed sentences on several other persons charged with purchasing drugs from that person.

The Supreme Court found that in the light of the judgment of the European Court of Human Rights in the Hauschildt Case it was doubtful whether the normal Danish practice whereby the same judge - for practical reasons - passes sentences on all the persons charged in the same case, was in accordance with Article 6.

Considering the far-reaching consequences for the organisation of the courts in Denmark, in particular of courts with only one judge, which such an interpretation of Article 6 would entail, the Supreme Court, however, found that the question should be dealt with by the legislature and not by the Supreme Court.

The Committee finds that the courts of law - also after the statutory incorporation of the Convention - should continue this cautious attitude to any independent interpretation of the Convention, notably in cases when such interpretation might have more far-reaching consequences for the state of law.

The solution recommended here offers several, in practice, very important advantages. Firstly, the case by case adaptation of the state of law through statutory channels makes it less necessary to consider whether the Convention should be

incorporated into the Danish Constitutional Act. Such a form of incorporation, on the other hand, would be more natural if it was decided that the main responsibility for Denmark's compliance with the Convention, as interpreted by the control organs under the Convention from time to time, should be devolved upon the Danish courts. The Committee is aware that the Folketing has rejected to set up a constitutional committee with a view to considering a general revision of the Danish Constitutional Act, cf. Folketing draft resolution no. B 33 from the 1989-90 parliamentary session and the Official Report of the Folketing Proceedings 1989-90, Debates, columns 2827 et seq. The Committee finds it unrealistic to amend the Constitutional Act in order only to incorporate the Convention but rather adopts the view that the solution proposed, i.e. an incorporation statute enjoying the status of an ordinary Act of Parliament combined with a case by case implementation of the Convention effected through statutory channels, is not only more practicable but also advantageous seen in the light of legal security.

Secondly, the solution makes it possible for the courts to perform their duties on the presumption that the state of law fully complies with the Convention. This does not mean, of course, that a party to a legal action is debarred from submitting a claim and satisfying the court that the application of a legal provision in that party's situation will be a violation of the Convention and consequently unlawful in the manner contested. But the effect of a presumption of compliance is that the courts will not normally be required, on their own initiative, to see to it that no violation of the Convention has arisen from the case concerned. In criminal proceedings, however, the courts are under an obligation - to a higher degree than in civil proceedings - to supervise that no steps are made in violation of the provisions of the Convention and the related practice.

12.2.2. Effect on the interrelationship between individuals ("Drittwirkung").

The international protection of human rights is founded on the principle that the rights and freedoms of all citizens should be protected against breaches committed by the State. It appears from the practice adopted by the control organs under the Convention, however, that the High Contracting Parties may also be responsible for ensuring that the rights of the citizens are not abused as a result of the acts of other citizens. In this manner, a duty thus vests in these other persons or a restriction is imposed on the freedom of action they would otherwise enjoy under national law. This legal effect is normally termed "Drittwirkung", i.e. legal effects vis-à-vis a third party (other than the complainant and the State).

One objection to incorporation is based on the stance that the possibility of

"Drittwirkung" in respect of certain provisions of the Convention will lead to legal insecurity for citizens. As an example of "Drittwirkung" arising from the interpretation of a provision of the Convention, mention can be made of the judgment in the above-mentioned case of British Rail, in which the legal effects of a closed shop in the relationship between an employer and a trade union could be more far-reaching under British law than permitted by Article 11 of the Convention with regard to employees on long-term contracts.

The United Kingdom was deemed to be responsible for the fact that British legislation had made it possible for private individuals to conclude closed shop agreements in violation of Article 11, cf. Art. 1, of the Convention to the detriment of other private parties (the employees involved).

The issue of "Drittwirkung" can be compared to the direct applicability of EC provisions. The EEC Treaty, too, contains provisions that are worded as if directed to the States, but which indirectly impose obligations upon certain natural or legal persons. A case in point is e.g. Article 119 of the EEC Treaty, according to which the member States are required to adopt the principle of equal pay. Still, the provision can to a certain extent be invoked in an employer-employee relationship despite the absence of any national legislation on equal pay.

The Committee finds that the issue of "Drittwirkung" cannot in practice be regarded as a major problem.

As a matter of fact, the case of British Rail did not involve British Rail. The case had been brought before the Human Rights Commission by three employees, Young, James and Webster, who lodged a complaint against the UK on the ground that the competent board of dismissal, in compliance with British law, had found that the dismissal of the three persons as a result of a closed shop was a legal act. A petition to the Commission may be submitted only when a final, i.e. enforceable, national court decision has been made, and as judgment was passed against the UK for infringement of Article 11, the UK had to pay damages to the employees, cf. the judgment of the European Court of Human Rights of 18 October 1982 on the issue of damages. In the relationship between the employer, British Rail, and the three employees, however, no change was brought about by the judgment. The national court decision is still enforceable, and the decision made by the Court of Human Rights does not in itself afford the possibility of claiming a reversal of the national judgment.

The incorporation of the Convention will not imply any changes in the legal ef-

feet of the judgments of the Court, and when drawing parallels to Community law it is worth noticing that Community law and the Human Rights Convention differ fundamentally since the control organs under the Convention are only allowed to express its interpretation after the national decision has been made, whereas the European Court of Justice is authorised to give an opinion on the interpretation of a Community provision for use in a lawsuit pending before a national court, cf. Article 177 of the EEC Treaty.

Where the interpretation by the Court of Human Rights is unexpected or shows that the legislation of a member State is not enforceable, such interpretation will therefore not alter, retroactively, the legal interrelationship between the private parties involved. Nor will such a judgment exert any influence on the interrelationship between citizens in subsequent cases if the legislature responds rapidly to such a judgment and takes the steps necessary to adapt its national provisions to the new situation.

Provided that Danish courts of law apply the Convention in conformity with the points of view outlined above under 12.2.1., the issue of "Drittwirkung" will hardly give rise to any major problems. In any event, the courts should in such cases bear in mind that the responsibility for executing the Human Rights Convention and Protocols rests with the Danish State - and not with the private individuals.

12.2.3. The division of competence between national and international supervisory bodies.

As an argument in favour of incorporation it has been stated, inter alia, that a larger number of cases will be likely to be finally decided by a national court of law when this court is in a position to apply the Convention directly. Both the contracting states and the citizens affected will normally benefit from the settlement of human rights issues at a national level, one of the reasons being the avoidance of protracted investigations by the control organs under the Convention. Moreover, in the event that a complaint is referred to these organs, it must be deemed important that all aspects of the complaints, including aspects relating to the Convention, have been considered by the national courts.

Against this point of view it has been argued that some of the decisions necessitated by the application of the Convention can be made only by the control organs under the Convention. This is e.g. relevant in connection with Articles 8 to 11 of the Convention as well as paragraph 3 of Article 2 of Protocol no. 4, which lay down that national provisions which place restrictions on the exercise of certain

rights are only compatible with the Convention if "necessary in a democratic society".

On several occasions Denmark has undertaken the incorporation of conventions which do not set up international control organs to establish authoritatively the content of the relevant provisions. In such cases, which are the most common in international law, it will typically be the national courts of law and other law-applying authorities that will decide upon the content of the respective provisions of international law.

It may be contended that the case appears in a different light within the special spheres where control organs actually have been set up to decide upon the content of the respective provisions, such decisions being authoritative and binding on the parties. This applies in relation to the European Convention on Human Rights and Community law. In these situations, where a division of the competence has in principle been established between international and national bodies, the incorporation of the provisions concerned might place the national law-applying authorities in a slightly precarious position if they, so to speak, are expected to compete with the international control organ on the interpretation of the international provisions.

For the purpose of avoiding such a situation, Community law offers the national court instances the possibility and imposes on them an obligation to submit questions pertaining to the interpretation of Community law to the European Court of Justice for settlement.

A similar approach is called for with regard to the Human Rights Convention. That, however, would require the Convention to be revised accordingly. So long as a right to submit preliminary questions has not been adopted for the European Convention on Human Rights, an argument against the incorporation into Danish law could be that it generates uncertainty about the division of competence between the control organs under the Convention and the Danish courts of law. Insofar as no definite practice has been established by the Convention bodies Danish courts will have no reliable basis on which they can judge the scope of the provisions of the Convention. This may be detrimental to the individual complainant in cases where the Danish court has found no violation of the Convention and where the complainant may therefore decide not to bring the matter to Strasbourg on the - wrong - assumption that the matter has now been finally settled by the Danish court, or at least settled in a manner which will not strengthen the complainant's position in Strasbourg.

By contrast, a governmental organisation may risk that a Danish court of law finds a conflict with the Convention, even if its finding is not based on the practice of the control organs under the Convention or if it is solely based on a dubious decision. The State will not be entitled to bring such a national court decision before the control organs under the Convention, but will have to abide by the decision of the national court.

The Committee finds that no major importance should be attached to these objections, which may even be raised in relation to the present state of law and therefore are not inseparably linked to the adoption of an incorporation statute.

As far as the latter objection is concerned, it should be noted that the situation is most unlikely to occur on any major scale in case the points of view expounded by the Committee under 12.2.1. are followed in court practice. To this should be added that where a governmental organisation is incapable of convincing the domestic courts of the correctness of an interpretation, there will normally be no reason to assume that the State will be more successful in a case before the control organs of the Convention.

As far as the former objection is concerned, where a citizen accepts a theoretically wrong interpretation of the Convention, it will in any event be up to the individual citizen to decide whether he or she wishes to bring a matter of human rights before the Convention bodies. It is not a duty of the state in question to make sure that all cases where there might be a human rights issue, are brought before control organs under the Convention irrespective of the interests of the persons in question. Furthermore, the duty imposed upon the citizen to exhaust all domestic remedies before being allowed to submit a petition to the Human Rights Commission means that the citizen will in all circumstances be required to have the question finally settled by the Danish law-applying authorities. The Committee finds that it will basically be an advantage for the citizens, as part of their duty to exhaust the domestic remedies, to be offered the possibility of hearing the national court's interpretation of the human rights aspects involved in the case.

However, the Committee has given consideration to the appropriateness of establishing a rule which lays down that complaints arising out of the provisions of the Convention should always be dealt with by the High Court in the first instance. Section 226 of the Danish Administration of Justice Act contains a related provision: a city court, which would be empowered to hear a civil case under the ordinary rules, is thus allowed to refer a case to the High Court at the request of

either party, e.g. if the case pertains to the application of Community law or international law. Such a reference will also be permitted if the case contains an issue of major significance.

The Committee finds that this provision is sufficiently broad to also include cases where a party is desirous of hearing the court's stance on the compatibility of an act of authorities with the Human Rights Convention. The Committee finds no grounds, however, to insert a separate provision to the effect that cases pertaining to human rights issues will automatically be referred to the High Court. The Committee underlines that an incorporation based on the presumption that Danish law fully complies with the Convention will make it possible for the city courts to exclude a large number of cases in which a party seeks to invoke a provision of the Human Rights Convention in support of a claim, but where it can be established - even with no deep analysis - that the provision invoked is irrelevant or the claim indefensible.

It should likewise be stressed, however, that human rights issues - as opposed to e.g. arguments relating to Community law - must be expected to be raised mainly in criminal cases. The provisions of the Danish Administration of Justice Act pertaining to jurisdiction in criminal cases do not include any provision of reference as does section 226 of the Act, and such a provision is probably entirely unrealistic as it would imply the application of the jury-system. A revision of section 226 to the effect that the courts would at all times be required to refer civil cases with human rights issues to the High Court would thus only remove a small fraction of city court cases in which the Convention is likely to be invoked.

12.2.4. Technical disadvantages.

It has been stated that an incorporation statute will take the form of a supplemental act in relation to other legislation and therefore be systematically alien. Under normal circumstances, provisions on imprisonment will be looked for in the Administration of Justice Act and provisions on the minimum age for marriages will be looked for in the Contraction and Dissolution of Marriage Act, but both issues are governed by the Convention and the Protocols to the Convention, and an incorporation statute will apply as a supplement to the existing statutes which will not be amended.

The Committee finds that the incorporation measure will in fact imply a departure from a generally accepted principle on the drafting of legislation which states that for the sake of good order supplemental acts should be avoided. However,

no major importance should be attached to such departure, partly because it is an inevitable consequence of the fact that the incorporation takes place at a time when the Convention has been implemented in another manner for a considerable number of years, partly because - as stipulated in paragraph 12.2.1. - the relevant legislation should in future also be adapted to the obligations imposed by the Convention as interpreted by the control organs. The incorporation statute is designed to clarify that the national provisions are based on international law and to establish the binding nature of such provisions.

12.3. The effective compliance with the Convention.

Under its terms of reference the Committee is not only supposed to prepare a bill on incorporation, but also to submit a proposal for ways of ensuring a more effective compliance with the provisions of the Convention.

As a result, the Committee has given special consideration to the question of information and training activities in connection with the Convention. Chapter 8 contains an outline of the information activities which are already being conducted in connection with the Human Rights Convention and Protocols, both by the Council of Europe, by Danish authorities and by the Danish Centre of Human Rights.

The Committee finds that the possible incorporation of the Human Rights Convention will generate a need for a more target-oriented approach, notably with regard to information on the contents of the Convention and the legal effects of the possible incorporation of the Convention into Danish law, for use by the authorities and others who will be under a daily obligation to keep an eye on the provisions of the Convention. These groups could e.g. include the personnel of law courts and the Public Prosecution, the police authorities, the staff of the Directorate of Prisons and Probation, lawyers as well as people in the employment of the social security and public health sectors. Moreover, the demand will increase for knowledge of the practice adopted by the control organs under the Convention, which offer an interpretation of the individual provisions of the Convention in their specific decisions. An arrangement should be furnished which would enable the above persons - in line with the arrangements of the Court of Justice of the European Communities - to be present during oral proceedings of the Court of Human Rights.

As far as lawyers are concerned, it will probably be more common - and absolutely necessary - to procure the various human rights publications issued by the

Council of Europe in line with any other literature on legal subjects.

In the public-sector area, it is probably unrealistic to imagine that the distribution of decisions from the control organs under the Convention is in itself capable of imparting the required knowledge of the obligations imposed by the Human Rights Convention. Training courses aimed at providing a basic knowledge of the Convention and the possibilities of data collection will presumably be a necessary and more effective means to ensure the execution of the Convention. Furthermore, the possible incorporation must be expected to be an additional source of inspiration for legal research and analysis on the Convention for use by the above-mentioned persons.

Within the framework of the public-sector educational system, the possible incorporation of the European Convention on Human Rights may serve as a natural occasion for the production of teaching material targeted at the individual educations. Educational institutions will thereby be encouraged to incorporate the teaching of human rights into the curricula.

The Committee finds - on the grounds of technical aspects of law and the need for an enhanced information level - that the Human Rights Convention and Protocols should be annexed to the incorporation statute.

The advantages offered by such an inclusion of the Convention and its Protocols would be that the amending Protocols, nos. 3, 5 and 8, can be incorporated into the Convention, that the Convention and its Protocols will be consolidated and that the Danish translation of the Convention may be brought in line with the contemporary language requirements. In several places the existing translation shows traces of its age of almost 40 years, and a number of terms found in later conventions or in the Protocols in the English and French original texts have been translated differently into Danish.

The Committee has prepared a consolidation and a new translation of the original texts from the English and French languages. In this connection the Committee has compared the texts of the Convention and the Protocols with Norwegian, Swedish and German translations. Moreover, the said texts have been compared with the United Nations International Covenants on Human Rights in original and translated versions. The new translation has been included as an appendix to the bill to be suggested by the Committee.

B I L A G

Bekendtgørelse angående Danmarks ratifikation af Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og grundlæggende Frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950, med tilhørende tillægsprotokol, undertegnet i Paris den 20. marts 1952.

Efter at Rigsdagen ved beslutning af 20. marta 1953 havde meddelt sit samtykke til Danmarks ratifikation af Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og grundlæggende Frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den *4.* november 1950, med tilhørende tillægsprotokol, undertegnet i Paris den 20. marts 1952, blev disse ratificeret ved kongelig resolution af 31. marts 1953.

Konventionen og tillægsprotokollen har følgende ordlyd:

CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The Governments signatory hereto, being Members of the Council of Europe,

Considering the Universal Declaration of Human Rights proclaimed by the Generai Assembly of the United Nations on 10th December 1948;

Considering that this Declaration aims at securing the universal and effective recognition and observance of the Rights therein declared;

Considering that the aim of the Council of Europe is the achievement of greater unity between its Members and that one of the methods by which that aim is to be pursoed is the maintenance and further realisation of Human Rights and Fundaraental Freedoms;

Reaffirming their profound belief in those Fundamental Freedoms which are the foundation of justice and peace in the world and are best maintained on the one hand by an effective political democracy and on the other by a common understanding and observance of the Human Rights upon which they depend;

Being resolved, as the Governments of European countries which are likeminded and have a common heritage of political traditions, ideals, freedom and the rule of law, to take the fixât steps for the collective enforcement of certain of the Rights stated in the Universal Declaration;

Have agreed as follows:

CONVENTION DE SAUVEGARDE DES DROITS DE L'HOMME ET DES LIBERTES FONDAMENTALES

Les Gouvernements signataires, Membres du Conseil de l'Europe,

Considérant la Déclaration Universelle des Droits de l'homme, proclamée par l'Ausemblée Générale des Nations Unies le 10 décembre 1948;

Considérant que cette Déclaration tend à assurer la reconnaissance et l'application universelles et effectives des droits qui y sont énoncés;

Considérant que le but du Conseil de l'Europe est de réaliser une union plus étroite entre ses Membres, et que l'un des moyens d'atteindre ce but est la sauvegarde et le développement des Droits de l'homme et des libertés fondamentales;

Réaffirmant leur profond attachement à ces libertés fondamentales qui constituent les assises mêmes de la justice et de la paix dans le monde et dont le maintien repose essentiellement sur un régime politique véritablement démocratique, d'une part, et, d'autre part, sur une conception commune et un commun respect des Droits de l'homme dont ils se réclament;

Résolus, en tant que gouvernements d'Etat« européens animés d'un même esprit et possédant un patrimoine commun d'idéal et de traditions politiques, de respect de la liberté et de preeminence du droit, à prendre les premières mesures propres a assurer la garantie collective de certains des droits énoncés dans la Déclaration Universelle;

[Sont convenus de ce qui suit:

Oversættelse.

KONVENTION TIL BESKYTTELSE AF MENNESKERETTIGHEDER OG GRUNDLÆGGENDE FRIHEDSRETTIGHEDER

I betragtning af, at de Forenede Nationers Plenarforsamling den 10. december 1948 har proklameret verdenserklæringen om menneskerettigheder;

i betragtning af, at denne deklaration tilsigter at sikre en universel og effektiv anerkendelse og overholdelse af de deri omhandlede rettigheder;

i betragtning af, at Det europæiske Råds formil er at tilvejebringe en nærmere forening mellem dets medlemmer, og at en af de måder, hvorpå dette fonnål skal nås, er opretholdelse og yderligere fremme af menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder;

idet de bekræfter deres dybe tro på disse grundlæggende frihedsrettigheder, som er grundlaget for retfærdighed og fred i verden, og bedst håndhæves på den ene side af et virkeligt demokratisk regeringssystem og på den anden side af en fælles forståelse og en fælles respekt for de menneskerettigheder, hvortil de bekender sig;

idet de, som regeringer i europæiske stater, besjælede af samme ånd og med en fælles arv af politiske traditioner, idealer, respekt for frihed og for lovens suverænitet er besluttet på at tage de første skridt til sikring af den kollektive håndhævelse af visse af de rettigheder, der omhandles i verdenserklæringen;

er da underskrivende regeringer, der er medlemmer af Det europæisk« Råd, blevet enige om følgende:

Article 1

The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention.

Article 1

Les Hautes Parties Contractantes reconnaissent à toute personne relevant de leur juridiction les droits et libertés définis au Titre I de la présente Convention.

SECTION I

TITRE I

Article 2

(1) Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law.

(2) Deprivation of life shall not be regarded as inflicted in contravention of this Article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:

(a) in defence of any person from unlawful violence;
(b) in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
(c) in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection.

Article 2

1. Le droit de toute personne à la vie est protégé par la loi. La mort ne peut être infligée à quiconque intentionnellement, sauf en exécution d'une sentence capitale prononcée par un tribunal au cas où le délit est puni de cette peine par la loi.

2. La mort n'est pas considérée comme infligée en violation de cet article dans les cas où elle résulterait d'un recours à la force rendu absolument nécessaire:

a) pour assurer la défense de toute personne contre la violence illégale;
b) pour effectuer une arrestation régulière ou pour empêcher l'évasion d'une personne régulièrement détenue;
c) pour réprimer, conformément à la loi, une émeute ou une insurrection.

Article 3

No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment.

Article 3

Nul ne peut être soumis à la torture ni à dee peines ou traitements inhumains ou dégradants.

Article 4

(1) No one shall be held in slavery or servitude.

(2) No one shall be required to perform forced or compulsory labour.

(3) For the purpose of this Article the term "forced or compulsory labour" shall not include:

(a) any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention;
(b) any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries where they are recognised,

Article 4

1. Nul ne peut être tenu en esclavage ni en servitude.

2. Nul ne peut être astreint à accomplir un travail forcé ou obligatoire.

3. N'est pas considéré comme «travail forcé ou obligatoire» au sens du présent article:

a) tout travail requis normalement d une personne soumise à la détention dans les conditions prévues par l'article 5 de la présente Convention, ou durant sa mise en liberté conditionnelle;
b) tout service de caractère militaire o dans le cas d'objecteurs de conscienc dans les pays où l'objection de co

Artikel 1

De høje kontraherende parter garanterer enhver person under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, der angives i denne konventions afsnit I.

AFSNIT I

Artikel 2

Stk. 1. Ethvert menneskes ret til livet er beskyttet ved lov. Ingen må forsætligt berøves livet undtagen ved fuldbyrdelse af en dødsdom, afsagt af en domstol i tilfælde, hvor der ved lov er fastsat dødsstraf for den pågældende forbrydelse.

Stk. 2. Berøvelse af livet betragtes ikke som foregået i modstrid med denne artikel, når den er en følge af magtanvendelse, der ikke går ud over det absolut nødvendige:

a) for at forsvare nogen mod retstridig overlast;

b) for at iværksætte en lovlig anholdelse eller forhindre flugt fra lovlig forvaring;

c) i retsmæssig foretagen undertrykkelse af fredsforstyrren.de optøjer eller opstand.

Artikel 3

Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Artikel 4

Stk. 1. Ingen må holdes i slaveri eller trældom.

Stk. 2. Ingen må beordres til at udføre tvangs- eller pligtarbejde.

Stk. 3. Ved anvendelse af denne artikel omfatter udtrykket „tvangs- eller pligtarbejde" ikke:

a) arbejde, som almindeligvis forlanges udført under forvaring i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 5 i nærværende konvention, eller under betinget løsladelse fra sådan forvaring;

b) tjeneste af militær karakter eller, i de lande, hvor militærnægtelse af samvittighedsgrunde anerkendes, forsåvidt angår personer, der er militærnægtere af samvittighedsgrunde, tjeneste, der udkræves i stedet for tvungen militærtjeneste;

service exacted instead of compulsory military service;

(c) any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;

(d) any work or service which forms part of normal civic obligations.

science est reconnue comme légitime, à un autre service à la place du service militaire obligatoire;

c) tout service requis dans le cas de crises ou de calamités qui menacent la vie ou le bien-être de la communauté:

d) tout travail ou service formant partie des obligations civiques normales.

Article 5

(1) Everyone has the right to liberty and security of person.

No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:

(a) the lawful detention of a person after conviction by a competent court;

(b) the lawful arrest or detention of a person for non-compliance with the lawful order of a court or in order to secure the fulfilment of any obligation prescribed by law;

(c) the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so;

(d) the detention of a minor by lawful order for the purpose of educational supervision or his lawful detention for the purpose of bringing him before the competent legal authority;

(e) the lawful detention of persons for the prevention of the spreading of infectious disease«, of persons of unsound mind, alcoholics or drug addicts or vagrants;

(f) the lawful arrest or detention of a person to prevent his effecting an unauthorised entry into the country or of a person against whom action is being taken with a view to deportation or extradition.

Article 5

1. Toute personne a droit à la liberté et à la sûreté. Nul ne peut être privé de sa liberté, sauf dans les cas suivants et selon les voies légales:

a) s'il est détenu régulièrement après condamnation par un tribunal compétent;

b s'il a fait l'objet d'une arrestation ou d'une détention régulières pour insoumission à une ordonnance rendue, conformément à la loi, par un tribunal ou en vue de garantir l'exécution d'une obligation prescrite par la loi;

c) s'il a été arrêté et détenu en vue d'être conduit devant l'autorité judiciaire compétente, lorsqu'il y a des raisons plausibles de soupçonner qu'il a commis une infraction ou qu'il y a des motifs raisonnables de croire à la nécessité de l'empêcher de commettre une infraction ou de s'enfuir après l'accomplissement de celle-ci;

d) s'il s'agit de la détention régulière d'un mineur, décidée pour son éducation surveillée ou de sa détention régulière, afin de le traduire devant l'autorité compétente;

e) s'il s'agit de la détention régulière d'une personne susceptible de propager une maladie contagieuse, d'un aliéné, d'un alcoolique, d'un toxicomane ou d'un vagabond;

f) s'il s'agit de l'arrestation ou de la détention régulières d'une personne pour l'empêcher de pénétrer irrégulièrement dans le territoire, ou contre laquelle une procédure d'expulsion ou d'extradition est en cours.

c) tjeneste, der pålægges i tilfælde af nødstilstand eller ulykker, der truer samfundets eksistens eller velfærd;

d) arbejde eller tjeneste, der udgor en del af normale borgerlige forpligtelser.

Artikel 5

Stk. 1. Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed.

Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde:

a) lovlig forvaring af en person efter domfældelse af en kompetent domstol;

b) lovlig anholdelse eller forvaring for ikke-efterkommel.se af eu domstols lovlige påbud eller for at sikre opfyldelsen af en ved lov foreskrevet forpligtelse;

c) lovlig anholdelse eller forvaring af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har foretaget en retstridig handling, eller rimelig grund til at anse det for nødvendigt at h i tulre ham i at foretage en retstridig handling eller i at flygte efter at have fuldbyrdet en sådan;

d) forvaring af en mindreårig ifølge lovlig kendelse med det formål at fure tilsyn med hans opdragelse eller for at stille ham for den kompetente myndighed;

e) lovlig forvaring af personer for at hindre spredning af smitsomme sygdomme, af personer, der er mentalt abnorme, drankere, narkotikere eller vagabonder;

f) lovlig anholdelse eller forvaring af en person for at hindre ham i uretmæssigt at trænge ind i landet eller af en person, mod hvem udvisnings- eller udleveringssag er svævende.

(2) Everyone who is arrested shall be informed promptly, in a language which he understands, of the reasons for his arrest and of any charge against him.

2. Toute personne arrêtée doit être informée, dans le plus court délai et dans une langue qu'elle comprend, des raisons de son arrestation et de toute accusation portée contre elle.

(3) Everyone arrested or detained in accordance with the provisions of paragraph 1 (c) of this Article shall be brought promptly before a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release pending trial. Release may be conditioned by guarantees to appear for trial.

3. Toute personne arrêtée ou détenue, dans les conditions prévues au paragraphe 1 c) du prèsent article, doit être aussitôt traduite devant un juge ou un autre magistrat habilité par la loi à exercer des fonctions judiciaires et a le droit d'être jugée dans un délai raisonable, ou libérée pendant la procédure. La mise en liberté peut être subordonnée à une garantie assurant la comparution de l'intéressé à l'audience.

(4) Everyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered if the detention is not lawful.

4. Toute personne privée de sa liberté par arrestation ou détention a le droit d'introduire un recours devant un tribunal, afin qu'il statue à bref délai sur la légalité de sa détention et ordonne sa libération si la détention est illégale.

(5) Everyone who has been the victim of arrest or detention in contravention of the provisions of this Article shall have an enforceable right to compensation.

5. Toute personne victime d'une arre* station ou d'une détention dans des conditions contraires aux dispositions de cet article a droit à réparation.

Article 6

(1) In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.

Article 6

1. Toute personne a droit à ce que sa cause soit entendue équitablement, publiquement et dans un délai raisonnable, par un tribunal indépendant et impartial, établi par la loi, qui décidera, soit des contestations sur ses droits et obligations de caractère civil, soit du bien-fondé de toute accusation en matière pénale dirigée contre elle. Le jugement doit être rendu publiquement, mais l'accès de la salle d'audience peut être interdit à la presse et au public pendant la totalité ou une partie du procès dans l'intérêt de la moralité, de l'ordre public ou de la sécurité nationale dans une société démocratique, lorsque les intérêts des mineurs ou la protection de la vie privée des parties au procès l'exigent, ou dans la mesure jugée strictement nécessaire par le tribunal, lorsque dans des circonstances spéciales la publicité serait de nature à porter atteinte aux intérêts de la justice.

Stk. 2. Enhver, der anholdes, skal ufortøvet på et sprog, som hau forstår, underrettes om grundene til anholdelsen og om enhver mod ham rettet anklage.

Stk. 3. Enhver, der anholdes eller tages i forvaring i henhold til bestemmelserne i denne artikels stk. 1 c), skal ufortøvet stilles for en dommer eller anden øvrighedsperson, der ved lov er bemyndiget til at udøve domsmyndighed, og skal være berettiget til rettergang inden for en rimelig frist, eller til at loslades i afventning af rettergang. Løsladelsen kan gøres betinget af sikkerhed for, at den pågældende giver møde under rettergangen.

Stk. 4. Enhver, der berøves friheden ved anholdelse eller forvaring, skal være berettiget til at tage skridt til, at der af en domstol træffes hurtig afgørelse om lovligheden af hans forvaring, og at hans løsladelse beordres, hvis forvaringen ikke er retmæssig.

Stk. 5. Enhver, der har været genstand for anholdelse eller forvaring i modstrid med bestemmelserne i denne artikel, har ret til erstatning.

Artikel 6

Stk. 1. Enhver skal, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse, være berettiget til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en ved lov oprettet uafhængig og upartisk domstol. Dom skal afsiges i offentligt møde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvis fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårige eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser.

(2) Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.

(3) Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:

(a) to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;

(b) to have adequate time and facilities for the preparation of his defence;

(c) to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;

(d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

(e) to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.

2. Toute personne accusée d'une infraction est présumée innocente jusqu'à ce que sa culpabilité ait été légalement établie.

3. Tout accusé a droit notamment à:

a) être informé, dans le plus court délai, dans une langue qu'il comprend et d'une manière détaillée, de la nature et de la cause de l'accusation portée contre lui;

b) disposer du temps et des facilités nécessaires à la préparation de sa défense;

c) se défendre lui-même ou avoir l'assistance d'un défenseur de son choix et, s'il n'a pas les moyens de rémunérer un défenseur, pouvoir être assisté gratuitement par un avocat d'office, lorsque les intérêts de la justice l'exigent;

d) interroger ou faire interroger les témoins à charge et obtenir la convocation et l'interrogation des témoins à décharge dans les mêmes conditions que les témoins à charge;

e) se faire assister gratuitement d'un interprète, s'il ne comprend pas ou ne parle pas la langue employée à l'audience.

Article 7

(1) No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offence was committed.

(2) This Article shall not prejudice the trial and punishment of any person for any act or omission which, at the time when it was committed, was criminal according to the general principles of law recognised by civilised nations.

Article 7

1. Nul ne peut être condamné pour une action ou une omission qui, au moment où elle a été commise, ne constituait pas une infraction d'après le droit national ou international. De même il n'est infligé aucune peine plus forte que celle qui était applicable au moment où l'infraction a été commise.

2. Le présent article ne portera pas atteinte au jugement et à la punition d'une personne coupable d'une action ou d'une omission qui, au moment où elle a été commise, était criminelle d'après les principes généraux de droit reconnus par les nations civilisées.

Article 8

(1) Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

Article 8

1. Toute personne a droit au respect de sa vie privée et familiale, de son domicile et de sa correspondance.

Stk. 2. Enhver, der anklages for eu lovovertrædelse, skul anses for uskyldig, indtil hans skyld er bevist i overensstemmelse med loven.

Stk. 3. Enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, er i særdeleshed berettiget til:

a) ufortovet at modtage udforlig underretning på et sprog, som han forstår, om arten af og årsagen til den anklage, der er rejst mod ham;

b) at få tilstrækkelig lid og lejlighed til at forberede sit forsvar;

c) at forsvare sig personligt eller ved bistand af en sagfører, som hau selv har valgt, og, hvis han ikke har tilstrækkelige midler til at betale sagførerbistand, at modtage den uden betaling, når retfærdighedens interesser kræver det;

d) at afhore eller lade afhøre imod ham førte vidner og at få vidner i hans interesse tilsagt og afhørt på samme betingelser som vidner, der føres imod ham;

e) at få vederlagsfri bistand af en tolk, hvis han ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten.

Artikel 7

Stk. 1. Ingen kan kendes skyldig i strafbar lovovertrædelse på grund af en handling eller undladelse, der ikke udgjorde en strafbar overtrædelse af national eller international ret på den tid, da den blev begået. Ej heller må der pålægges en strengere straf end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da den strafbare lovovertrædelse blev begået.

Stk. 2. Denne artikel præjudicerer ikke rettergang imod og straf af en person for en handling eller undladelse, der på det tidspunkt, da den blev begået, var strafbar ifølge de af civiliserede nationer anerkendte almindelige retsprincipper.

Artikel 8

Stk. 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

(2) There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights i and freedoms of others.

2. Il ne peut y avoir ingérence d'une autorité publique dans l'exercice de ce droit que pour autant que cette ingérence est prévue par la loi et qu'elle constitue une mesure qui, dans une société démocratique, est nécessaire à la sécurité nationale, à la sûreté publique, au bien-être économique du pays, à la defence de l'ordre et à la prévention des infractions pénales, à la protection de la santé ou de la morale, ou à la protection des droits et libertés d'autrui.

Article 9

(1) Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief, in worship, teaching, practice and observance.

(2) Freedom to manifest one's religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Article 9

1. Toute personne a droit à la liberté de pensée, de conscience et de religion; ce droit implique la liberté de changer de religion ou de conviction, ainsi que la liberté de manifester sa religion ou sa conviction individuellement ou collectivement, en public ou en privé, par le culte, l'enseignement, les pratiques et l'accomplissement des rites.

2. La liberté de manifester sa religion ou ses convictions ne peut faire l'objet d'autres restrictions que celles qui, prévues par la loi, constituent des mesures nécessaires, dans une société démocratique, à la sécurité publique, à la protection de l'ordre, de la santé ou de la morale publiques, ou à la protection des droits et libertés d'autrui.

Article 10

(1) Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This Article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.

(2) The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for

Article 10

1. Toute personne a droit à la liberté d'expression. Ce droit comprend la liberté d'opinion et la liberté de recevoir ou de communiquer des informations ou des idées sans qu'il puisse y avoir ingérence d'autorités publiques et sans considération de frontière. Le présent article n'empêche pas les Etats de soumettre les entreprises de radiodiffusion, de cinéma ou de télévision à un régime d'autorisations.

2. L'exercice de ces libertés comportant des devoirs et des responsabilités peut être soumis à certaines formalités, conditions, restrictions ou sanctions, prévues par la loi, qui constituent des mesures nécessaires, dans une société démocratique, à la sécurité nationale, à l'intégrité territoriale ou à la sûreté publique, à la défense de l'ordre et a

Stk. 2. Ingen offentlig myndighed kan gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, undtagen forsåvidt det sker i overensstemmelse med loven og er nodvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres ret og frihed.

Artikel 9

Stk. 1. Enhver har ret til at tænke frit, til samvittigheds- og religionsfrihed; denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller overbevisning såvel som frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller overbevisning gennem gudstjeneste, undervisning, religiøse skikke og overholdelse af rituelle forskrifter.

Stk. 2. Frihed til at lægge sin religion eller overbevisning for dagen skal kun kunne underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den offentlige sikkerhed, for at beskytte offentlig orden, sundheden eller sædelighed eller for at beskytte andres ret og frihed.

Artikel 10

Stk. 1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at give eller modtage meddelelser eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til grænser. Denne artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmsforetagender kun må drives i henhold til bevilling.

Stk. 2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formelle bestemmelser, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig sikkerhed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden, for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger, eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.

the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

la prévention du crime, à la protection de la santé ou de la morale, à la protection de la réputation ou des droits d'autrui, pour empêcher la divulgation d'informations confidentielles ou pour garantir l'autorité et l'impartialité du pouvoir judiciaire.

Article 11

(1) Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and to freedom of association with others, including the right to form and to join trade unions for the protection of his interests.

(2) No restrictions shall be placed on the exercise of these rights other than such as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals or for the protection of the rights and freedoms of others. This Article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces, of the police or of the administration of the State.

Article 11

1. Toute personne a droit à la liberté de réunion pacifique et à la liberté d'association, y compris le droit de fonder avec d'autres des syndicats et de s'affilier à des syndicats pour la défense de ses intérêts.

2. L'exercice de ces droits ne peut faire l'objet d'autres restrictions que celles qui, prévues par la loi, constituent des mesures nécessaires, dans une société démocratique, à la sécurité nationale, à la sûreté publique, à la défense de l'ordre et à prévention du crime, à la protection de la santé ou de la morale, ou à la protection des droits et libertés d'autrui. Le présent article n'interdit pas que des restrictions légitimes soient imposées à l'exercice de ces droits par les membres des forces armées, de la police ou de l'administration de l'Etat.

Article 12

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.

Article 12

A partir de l'âge nubile, l'homme et la femme ont le droit de se marier et de fonder une famille selon les lois nationales régissant l'exercice de ce droit.

Article 13

Everyone whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity.

Article 13

Tout« personne dont les droits et libertés reconnus dans la présente Convention ont été violés, a droit à l'octroi d'un recours effectif devant une instance nationale, alors même que la violation aurait été commise par des personnes agissant dans l'exercice de leurs fonctions officielles.

Article H

The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

Article 14

La jouissance des droits et libertés reconnus dans la présente Convention doit être assurée, sans distinction aucune, fondée notamment sur le sexe, la race, la couleur, la langue, la religion, les opinions politiques ou toutes autres opinions, l'origine nationale ou sociale, l'appartenance à une minorité

Artikel 11

Stk. i. Enhver bar ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskvtte sine interesser.

Stk. 2. Der må ikke gores andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af statens væbnede styrker, politi eller forvaltning lovlige indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder.

Artikel 12

Giftefærdige mænd og kvinder har ret til at indirâ agteskab og stifte familie i overensstemmelse med de nationale love, der giver regler om udøvelsen af denne ret.

Artikel 13

Enhver, der krankes i de ved denne konvention anerkendte rettigheder op friheder, skal have adgang til effektiv oprejsning for en national myndighed, uanset om krænkelsen er begået af personer, der handler på embeds vegne.

Artikel 14

Nydelsen af de i denne konvention anerkendte rettigheder og friheder skal sikres uden forskel pi grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørighed til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller ethvert andet forhold.

nationale, la fortune, la naissance ou toute autre situation.

Article 15

(1) In time of war or other public emergency threatening the life of the nation any High Contracting Party may take measures derogating from its obligations under this Convention to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law.

(2) No derogation from Article 2, except in respect of deaths resulting from lawful acts of war, or from Articles 3, 4 (paragraph 1) and 7 shall be made under this provision.

(3) Any High Contracting Party availing itself of this right of derogation shall keep the Secretary-General of the Council of Europe fully informed of the measures which it has taken and the reasons therefor. It shall also inform the Secretary-General of the Council of Europe when such measures have ceased to operate and the provisions of the Convention are again being fully executed.

Article 15

1. En cas de guerre ou en cas d'autre danger public menaçant la vie de la nation, toute Haute Partie Contractante peut prendre des mesures dérogeant aux obligations prévues par la présente Convention, dans la stricte mesure où la situation l'exige et à la condition que ces mesures ne soient pas en contradiction avec les autres obligations découlant du droit international.

2. La disposition précédente n'autorise aucune dérogation à l'article 2, sauf pour le cas de décès résultant d'actes licites de guerre, et aux articles 3, 4 (paragraphe 1) et 7.

3. Toute Haute Partie Contractante qui exerce ce droit de dérogation tient le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe pleinement informé des mesures prises et des motifs qui les ont inspirées. Elle doit également informer le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe de la date à laquelle ces mesures ont cessé d'être en vigueur et les dispositions de la Convention reçoivent de nouveau pleine application.

Article 16

Nothing in Articles 10, 11 and 14 shall be regarded as preventing the High Contracting Parties from imposing restrictions on the political activity of aliens.

Article 16

Aucune des dispositions des articles 10, 11 et 14 ne peut être considérée comme interdisant aux Hautes Parties Contractantes d'imposer des restrictions à l'activité politique des étrangers.

Article 17

Nothing in this Convention may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth herein or at their limitation to a greater extent than is provided for in the Convention.

Article 17

Aucune des dispositions de la présente Convention ne peut être interprétée comme impliquant pour un Etat, un groupement ou un individu, un droit quelconque de se livrer à une activité ou d'accomplir un acte visant à la destruction des droits ou libertés reconnus dans la présente Convention ou à des limitations plus amples de ces droits et libertés que celles prévues à ladite Convention.

Article 18

The restrictions permitted under this Con-

Article 18

Les restrictions qui, aux termes de la

Artikel 15

Stk. 1. Under krig eller anden offentlig faretilstand, der truer nationens eksistens, kan enhver af de høje kontraherende parter i det omfang, det er strengt påkrævet af situationen træffe forholdsregler, der gor indgreb i dens forpligtelser ifølge denne konvention, forudsat, at sådanne forholdsregler ikke er uforenelige med dens andre forpligtelser ifølge folkeretten.

Stk. 2. Der kan ikke med hjemmel i denne bestemmelse gøres afvigelse fra art. 2, undtagen med hensyn til berøvelse af livet, der er en følge af lovlige krigshandlinger, og ej heller fra artiklerne 3, *i,* stk. 1 og 7.

Stk. 3. Enhver stat, som benytter sig af denne ret til fravigelse, skal holde Det europæiske Råds generalsekretær fuldt underrettet om de forholdsregler, som den således har taget og om grundene dertil. Den skal også underrette Det europæiske Råds generalsekretær, når sådanne forholdsregler er ophørt at virke, og konventionens bestemmelser igen er fuldt ud i kraft.

Artikel 16

Ingen bestemmelse i artiklerne 10, 11 og 14 må anses som værende til hinder for, at de høje kontraherende parter fastsætter indskrænkninger i fremmede statsborgeres politiske virksomhed.

Artikel 17

Ingen bestemmelse i denne konvention må fortolkes som medfø-**rende ret for nogen stat, gruppe eller person til at indlade sig pi nogen virksomhed eller udføre nogen handling, der sigter til at tilintetgøre nogen af de heri nævnte rettigheder og friheder, eller til at begrænse** dem **i videre omfang, end der er hjemmel for i konventionen.**

Artikel 18

De ifølge denne konvention tilladte indskrænkninger i disse rettig-

vcntion to the said rights and freedoms shall not be applied for any purpose other than those for which they have been prescribed.

présente Convention, sont apportées aux-dits droits et libertés ne peuvent être appliquées que dans le but pour lequel elles ont été prévues.

SECTION 11

Article 19

To ensure the observance of the engagements undertaken by the High Contracting Parties in the present Convention, there shall be set up:

(1) A European Commission of Human Rights hereinafter referred to as "the Commission";

(2) A European Court of Human Rights, hereinafter referred to as "the Court".

TITRE 11

Article 19

Afin d'assurer le respect des engagements résultant pour les Hautes Parties Contractantes de la présente Convention, il est institué:

a) une Commission européenne des Droits de l'homme, ci-dessous nommée «la Commission»;

b) »me Cour européenne des Droits de l'homme, ci-dessous nommée «la Cour».

SECTION III

Article 20

The Commission shall consist of a number of members equal to that of the High Contracting Parties. No two members of the Commission may be nationals of the same State.

Article 21

(1) The members of the Commission shall be elected by the Committee of Ministers by an absolute majority of votes, from a list of names drawn up by the Bureau of the Consultative Assembly; each group of the Representatives of the High Contracting Parties in the Consultative Assembly shall put forward three candidates, of whom two at least shall be its nationals.

(2) As far as applicable, the same procedure shall be followed to complete the Commission in the event of other States subsequently becoming Parties to this Convention, and in filling casual vacancies.

Article 22

(1) The members of the Commission shall be elected for a period of six years. They may be re-elected. However, of the members elected at the first election, the terms of

TITRE III

Article 20

La Commission se compose d'un nombre de membres égal à celui des Hautes Parties Contractantes. La Commission ne peut comprendre plus d'un ressortissant du même Etat.

Article 21

1. Les membres de la Commission sont élus par le Comité des Ministres à la majorité absolue des voix, sur une liste de noms dressée par le Bureau de l'Assemblée Consultative; chaque groupe de représentants des Hautes Parties Contractantes à l'Assemblée Consultative présente trois candidats dont deux au moins seront de sa nationalité.

2. Dans la mesure où elle est applicable, la même procédure est suivie pour compléter la Commission au cas où d'autres Etats deviendraient ultériement Parties à la présente Convention, et pour pourvoir aux sièges devenus vacants.

Article 22

1. Les membres de la Commission sont élus pour une durée de six ans. Ils sont rééligibles. Toutefois, en ce qui concerne les membres désignés à la première élection, les

heder og friheder må ikke anvendes i noget andet øjemed end det, for hvilket de er foreskrevet.

AFSNIT II

Artikel 19

For at sikre opfyldelsen af de af de høje kontraherende parter i nærværende konvention påtagne forpligtelser skal der oprettes:

1) En europæisk kommission for menneskerettigheder, i det folgende benævnt „Kommissionen[1]";

2) En europæisk domstol for menneskerettigheder, i det folgende benævnt „Domstolen".

AFSNIT III

Artikel 20

Kommissionen består af et antal medlemmer svarende til antallet af de høje kontraherende parter. Der må ikke være to kommissionsmedlemmer, som er statsborgere i samme stat.

Artikel 21

Stk. 1. Medlemmerne af Kommissionen vælges af Ministerudvalget ved absolut flertal på grundlag af en af Den rådgivende Forsamlings præsidium opstillet navneliste; hver gruppe af de høje kontraherende parters repræsentanter i Den rådgivende Forsamling skal foreslå tre kandidater, hvoraf mindst to af dena egen nationalitet.

Stk. 2. I videst muligt omfang skal samme fremgangsmåde følges ved komplettering af Kornmissionen i tilfælde, hvor andre stater senere tiltræder denne konvention, samt ved besættelsen af lejlighedsvis ledige pladser.

Artikel 22

Stk. 1. Kommissionens medlemmer vælges for et tidsrum på seks år. De kan genvælges. Forsavidt angår de medlemmer, der vælges ved det første valg, skal dog syv medlemmers funktionstid udløbe efter tre års forløb.

seven members shall expire at the end of three years.

(2) The members whose terms are to expire at the end of the initial period of three years shall be chosen by lot by the Secretary-General of the Council of Europe immediately after the first election has been completed.

(3) A member of the Commission elected to replace a member whose term of office has not expired shall hold office for the remainder of his predecessor's term.

(4) The members of the Commission shall hold office until replaced. After having been replaced, they shall continue to deal with such cases as they already have under consideration.

fonctions de sept membres prendront fin au bout de trois ans.

2. Les membres dont les fonctions prendront fin au terme de la période initiale de trois ans, sont désignés par tirage au sort effectué par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe immédiatement après qu'il aura été procédé à la première élection.

3. Le membre de la Commission élu en remplacement d'un membre dont le mandat n'est pas expiré achève le terme du mandat de son prédécesseur.

4. Les membres de la Commission restent en fonctions jusqu'à leur remplacement. Après ce remplacement, ils continuent de connaître des affaires dont ils sont déjà saisis.

Article 23

The members of the Commission shall sit on the Commission in their individual capacity.

Article 23

Les membres de la Commission siègent à la Commission à titre individuel.

Article 24

Any High Contracting Party may refer to the Commission, through the Secretary-General of the Council of Europe, any alleged breach of the provisions of the Con vention by another High Contracting Party

Article 24

Toute Partie Contractante peut saisir la Commission, par l'intermédiaire du Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, de tout manquement aux dispositions de la présente Convention qu'elle croira pouvoir être imputé à une autre Partie Contractante.

Article 25

(1) The Commission may receive petitions addressed to the Secretary-General of the Council of Europe from any person, non-governmental organisation or group of individuals claiming to be the victim of a violation by one of the High Contracting Parties of the rights set forth in this Convention, provided that the High Contracting Party against which the complaint has been lodged has declared that it recognises the competence of the Commission to receive such petitions. Those of the High Contracting Parties who have made such a declaration undertake not to hinder in any way the effective exercise of this right.

(2) Such declarations may be made for a specific period.

Article 25

1. La Commission peut être saisie d'une requête adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe par toute personne physique, toute organisation non gouvernementale ou tout groupe de particuliers, qui se prétend victime d'une violation par l'une des Hautes Parties Contractantes des droits reconnus dans la présente Convention, dans le cas où la Haute Partie Contractante mise en cause a déclaré reconnaître la compétence de la Commission dans cette matière. Les Hautes Parties Contractantes ayant souscrit une telle déclaration s'engagent à n'entraver par aucune mesure l'exercice efficace de ce droit.

2. Ces déclarations peuvent être faites pour une durée déterminée.

Stk. 2. De medlemmer, hvis fuiiktionstid udlober efter forløbet af begyndelsesperioden på tre år, vælges ved lodtrækning, der foretages af Det europæiske Råds generalsekretær umiddelbart efter, at det første valg har fundet sted.

Stk. 3. Et medlem af Kommissionen, som vælges i stedet for et medlem, hvis funktionstid ikke er udløbet, skal beklæde hvervet for den resterende del af forgængerens funktionstid.

Stk. 4. Kommissionens medlemmer skal beklæde hvervet, indtil andre er valgt i deres sted. Efter at sådant valg har fundet sted, skal de fortsætte behandlingen af de sager, som de allerede har påbegyndt.

Artikel 23

Kommissionsmedlemmerne har sæde i Kommissionen som individuelle personer.

Artikel 24

Enhver af de høje kontraherende parter kan gennem Det europæiske Råds generalsekretær for Kommissionen indbringe ethvert påstået brud på konventionens bestemmelser foretaget af en anden høj kontraherende part.

Artikel 25

Stk. 1. Kommissionen kan modtage andragender, stilet til Det europæiske Råds generalsekretær, fra enhver person, enhver ikke-guvernemental organisation eller gruppe af enkeltpersoner, der hævder af en af de høje kontraherende parter at være blevet krænket i de ved denne konvention anerkendte rettigheder, forudsat at den høje kontraherende part, mod hvem klagen rettes, har erklæret, at den anerkender Kommissionens kompetence til at modtage sådanne andragender. De af de høje kontraherende parter, der har udstedt en sådan erklæring, forpligter sig til ikke på nogen måde at lægge hindringer i vejen for den effektive udøvelse af denne ret.

Stk. 2. Sådanne erklæringer kan udstedes for et bestemt tidsrum.

(3) The declarations shall be deposited wirii the Secretary-General of the Council of Europe who shall transmit copies thereof to the High Contracting Parties and publish them.

(1) The Commission shall only exercise the powers provided for in this Article when at least six High Contracting Parties are bound by declarations made in accordance with the preceding paragraphs.

3. Elles sont remises au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, qui en transmet copies aux Hautes Parties Contractantes et en assure la publication.

4. La Commission n'exercera la compétence qui lui est attribuée par le présent article que lorsque six Hautes Parties Contractantes au moins se trouveront liées par la déclaration prévue aux paragraphes précédents.

Article 26

The Commission may only deal with the matter after all domestic remedies have been exhausted, according to the generally recognised rules of international law, and within a period of six months from the date ou which the final decision was taken.

Article 26

La Commission ne peut être saisie qu'après l'épuisement des voies de recours internes, tel qu'il est entendu selon les principes de droit international généralement reconnus et dans le délai de six mois, à partir de la date de la décision interne définitive.

Article *27

(1) The Commission shall not deal with any petition submitted under Article 25 which

(a) is anonymous, or

(b) is substantially the same as a matter which has already been examined by the Commission or has already been submitted to another procedure of international investigation or settlement and if it contains no relevant new information.

(2) The Commission shall consider inadmissible any petition submitted under Article 25 which it considers incompatible with the provisions of the present Convention, manifestly ill-founded, or an abuse of the right of petition.

(3) The Commission shall reject any petition referred to it which it considers inadmissible under Article 26.

Article 27

1. La Commission ne retient aucune requête introduite par application de l'article 25, lorsque:

a) elle est anonyme;

b) elle est essentiellement la môme qu'une requête précédemment examinée par la Commission ou déjà soumise à une autre instance internationale d'enquête ou de règlement et si elle ne contient pas de faits nouveaux.

2. La Commission déclare irrecevable toute requête introduite par application de l'article 25, lorsqu'elle estime la requête incompatible avec les dispositions de la présente Convention, manifestement mal fondée ou abusive.

3. La Commission rejette toute requête qu'elle considère comme irrecevable par application de l'article 26.

Article 23

In the event of the Commission accepting a petition referred to it:

(a) it shall, with a view to ascertaining the facts, undertake together with the representatives of the parties an examination of the petition and, if need be, an investigation, for the effective con-

Article 28

Dans le cas où la Commission retient la requête:

a) afin d'établir les faits, elle procède à un examen contradictoire de la requête avec les représentants des parties et. s'il y a lieu, à une enquête pour 1a conduite efficace de laquelle les Etats

Stk. 3. Erklæringerne skal deponeres hos generalsekretæren for Det europæiske Råd, der skal oversende genparter til de høje kontraherende parter samt offentligjrore dem.

Stk. 4. Kommissionen kan kun udove de i denne artikel omhandlede befojelser, når mindst seks høje kontraherende parter er bundet ved erklæringer udstedt i overensstemmelse med stk. 1—3.

Artikel 26

Kommissionen må kun optage sagen til behandling, når alle hjemlandets retsmidler er blevet udtomt i overensstemmelse med de af folkeretten almindeligt anerkendte regler og indenfor et tidsrum af seks måneder fra den dato, på hvilken hjemlandets endelige afgørelse blev truffet.

Artikel 27.

Stk. I. Kommissionen må ikke behandle noget i henhold til artikel 25 forelagt andragende, som

a) er anonymt,
b) i det væsentlige er identisk med en sag, der allerede er blevet undersøgt af Kommissionen eller allerede har været underkastet anden form for international undersøgelse eller afgørelse og ikke indeholder nye oplysninger af betydning.

Stk. 2. Kommissionen skal afvise et andragende, dor forelægges den i henhold til art. 25, når den anser det for uforeneligt med bestemmelserne i nærværende konvention, for åbenbart ugrundet olier for at være misbrug af retten til at rette henvendelse til Kommissionen.

Stk. 3. Kommissionen skal afvise enhver sag, der indbringes for den, når *den* anser den for uforenelig med det i art. 26 anførte.

Artikel 28

Når Kommissionen antager en sag, der er indbragt for den, skal den:

a) med henblik på at udrede kendsgerningerne foretage en gennemgang af sagen i forening med parternes repræsentanter, og om nødvendigt foranstalte en undersøgelse, til hvis effektive gennemførelse vedkommende stater skal stille alle midler til rådighed efter at have drøftet sporgsmålet med Kommissionen;

duct of which the States concerned shall furnish all necessary facilities, after an exchange of views with the Commission;

(b) it shall place itself at the disposal of the parties concerned with a view to securing a friendly settlement of the matter on the basis of respect for Human Rights as denned in this Convention.

intéressés fourniront toutes facilités nécessaires, après échange de vues avec la Commission;

b) elle se met à la disposition des intéressés en vue de parvenir à un règlement amiable de l'affaire qui s'inspire du respect des Droits de l'homme, tels que les reconnaît la présente Convention.

Article 29

(1) The Commission shall perform the functions set out in Article 28 by means of a Sub-Commission consisting of seven members of the Commission.

(2) Each of the parties concerned may appoint as members of this Sub-Commission a person of its choice.

(3) The remaining members shall be chosen by lot in accordance with arrangements prescribed in the Rules of Procedure of the Commission.

Article 29

1. La Commission remplit les fonctions prévues à l'article 28 au moyen d'une sous-commission composée de sept membres de la Commission.

2. Chaque intéressé peut désigner un membre de son choix pour faire partie de la sous-commission.

3. Les autres membres sont désignés par tirage au sort, conformément aux dispositions prévues par le règlement intérieur de la Commission.

Article 30

If the Sub-Commission succeeds in effecting a friendly settlement in accordance with Article 28, it shall draw up a Report which shall be sent to the States concerned, to the Committee of Ministers and to the Secretary-General of the Council of Europe for publication. This Report shall be confined to a brief statement of the facts and of the solution reached.

Article 30

Si elle parvient à obtenir un règlement amiable, conformément à l'article 28, la sous-commission dresse un rapport qui est transmis aux Etats intéressés, au Comité des Ministres et au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, aux fins de publication. Ce rapport se limite à un bref exposé des faits et de la solution adoptée.

Article 31

(1) If a solution is not reached, the Commission shall draw up a Report on the facts and state its opinion as to whether the facts found disclose a breach by the State concerned of its obligations under the Convention. The opinions of all the members of the Commission on this point may be stated in the Report.

(2) The Report shall be transmitted to the Committee of Ministers. It shall also be transmitted to the States concerned, who shall not be at liberty to publish it.

Article 31

1. Si une solution n'a pu intervenir, la Commission rédige un rapport dans lequel elle constate les faits et formule un avis sur le point de savoir si les faits constatés révèlent, de la part de l'Etat intéressé, une violation des obligations qui lui incombent aux termes de la Convention. Les opinions de tous les membres de la Commission sur ce point peuvent être exprimées dans ce rapport.

2. Le rapport est transmis au Comité des Ministres; il est également communiqué aux Etats intéressés, qui n'ont pas la faculté de le publier.

b) stille sig til rådighed for vedkommende parter med det formål at opnå en mindelig losning af sagen på grundlag af respekt for menneskerettighederne som defineret i denne konvention.

Artikel 29

Stk. 1. Kommissionen skal udføre de i artikel 28 nævnte funktioner ved en underkommission bestående af svv kommissionsmedlemmer.

Stk. 2. Hver af vedkommende parter kan udpege en person til medlem af denne underkommission.

Stk. 3. De øvrige medlemmer vælges ved lodtrækning i overensstemmelse med de i Kommissionens forretningsorden foreskrevne regler.

Artikel 30

Hvis det lykkes underkommissionen at udvirke en mindelig losning i overensstemmelse med artikel 28, skal den udarbejde en beretning, der skal sendes til vedkommende stater, til Ministerudvalget og til Det europæiske Råds generalsekretær til offentliggorel.se. Denne beretning skal indskrænke sig til en kort konstatering af kendsgerningerne og den løsning, der er opnået.

Artikel 31

Stk. 1. Hvis en løsning ikke opnås, skal Kommissionen udarbejde en beretning om kendsgerningerne og anføre sin opfattelse med hensyn til, om disse åbenbarer, at vedkommende stat har brudt sine forpligtelser ifolge konventionen. Samtlige kommissionsmedlemmers opfattelse af dette punkt kan anføres i beretningen.

Stk. 2. Beretningen skal oversendes til Ministerudvalget. Den skal også oversendes til vedkommende stater, der ikke er berettiget til at offentliggøre den.

(3) In transmitting the Report to the Committee of Ministers the Commission may make such proposals as it thinks fit.

Article 32

(1) If the question is not referred to the Court in accordance with Article 48 of this Convention within a period of three months from the date of the transmission of the Report to the Committee of Ministers, the Committee of Ministers shall decide by a majority of two-thirds of the members entitled to sit on the Committee whether there has been a violation of the Convention.

(2) In the affirmative case the Committee of Ministers shall prescribe a period during which the High Contracting Party concerned j must take the measures required by the decision of the Committee of Ministers.

(3) If the High Contracting Party concerned has not taken satisfactory measures within the prescribed period, the Committee of Ministers shall decide by the majority provided for in paragraph (1) above what effect shall be given to its original decision and shall publish the Report.

(4) The High Contracting Parties undertake to regard as binding on them any decision which the Committee of Ministers may take in application of the preceding paragraphs.

Article 33

The Commission shall meet in camera.

Article 34

The Commission shall take its decisions by a majority of the Members present and voting; the Sub-Commission shall take its decisions by a majority of its members.

Article 35

The Commission shall meet as the circumstances require. The meetings shall be convened by the Secretary-General of the Council of Europe.

Article 30

The Commission shall draw up *its* own rules of procedure.

3. En transmettant le rapport au Comité des Ministres, la Commission peut formuler les propositions qu'elle juge appropriées.

Article 32

1. Si, dans un délai de trois mois à dater de la transmission au Comité des Ministre[1]) du rapport de la Commission, l'affaire n'est pas déférée à la Cour par application de l'article 48 de la présente Convention, le Comité des Ministres prend, par un vote à la majorité des deux tiers des représentants ayant le droit de siéger au Comité, une décision sur la question de savoir s'il a eu ou non une violation de la Convention.

2. Dans l'affirmative, le Comité des Ministres fixe un délai dans lequel la Haute Partie Contractante intéressée doit prendre les mesures qu'entraîne la décision du Comité des Ministres.

3. Si la Haute Partie Contractante intéressée n'a pas adopté des mesures satisfaisantes dans le délai imparti, le Comité des Ministres donne à sa décision initiale, par la majorité prévue au paragraphe 1 ci-dessus, les suites qu'elle comporte et publie le rapport.

4. Les Hautes Parties Contractantes s'engagent à considérer comme obligatoire pour elles toute décision que le Comité des Ministres peut prendre en application des paragraphes précédents.

Article 33

La Commission siège à huis clos.

Article 34

Les décisions de la Commission sont prises à la majorité des membres présents et votant: les décisions de la sous-commission sont prises à lu majorité de ses membres.

Article 35

La Commission se réunit lorsque les circonstances l'exigent. Elle est convoquée par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 36

La Commission établit son règlement intérieur.

Stk. 3. Ved oversendelsen af beretningen til Ministerudvalget kan Kommissionen stille sådanne forslag, som den finder egnede.

Artikel 32

stk. i. Hvis sagen ikke indbringes for Domstolen i overensstemniel.se med artikel 18 i denne konvention indenfor et tidsrum af tre måneder fra datoen for beretningens oversendelse til Ministerudvalget, skal Ministerudvalget med to trediedeles flertal af de medlemmer, der er berettiget til at sidde i Udvalget, afgøre, om der foreligger en krænkelse af konventionen.

Stk. 2. I bekræftende fald skal Ministerudvalget fastsatte en frist, indenfor hvilken vedkommende høje kontraherende part skal træffe de forholdsregler, som Ministerudvalgets afgørelse medfører.

.Stk. 3. Hvis vedkommende hoje kontraherende part ikke har truffet tilfredsstillende forholdsregler indenfor den foreskrevne frist, skal Ministerudvalget med det i stk. 1 nævnte flertal afgøre, hvilken virkning der skal tillægges dets oprindelige afgørelse, og offentliggøre beretningen.

stk. 4. De høje kontraherende parter forpligter sig til at betragte enhver afgørelse, som Ministerudvalget måtte træffe i medfør af stk. 1—3 som bindende.

Artikel 33

Kommissionens moder holdes for lukkede dore.

Artikel 34

Kommissionen træffer sine afgørelser ved flertal af de medlemmer, der er til stede og afgiver stemme; underkommissioncn træffer sine afgørelser ved flertal af sine medlemmer.

Artikel 35

Kommissionen holder moder, når omstændighederne kræver det. Moderne sammenkaldes af Det europæiske Råds generalsekretær.

Artikel 36

Kommissionen fastsætter sin egen forretningsorden.

Article 37.

The secretariat of the Commission shall be provided by the Secretary-General of the Council of Europe.

Article 37

Le secrétariat de la Commission est assuré par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

SECTION IV

TITRE IV

Article 38

The European Court of Human Rights shall consist of a number of judges equal to that of the Members of the Council of Europe. No two judges may be nationals of the same State.

Article 38

La Cour européenne des Droits de l'homme se compose d'un nombre de juges égal à celui des Membres du Conseil de l'Europe. Elle ne peut comprendre plus d'un ressortissant d'un même Etat.

Article 39

(1) The members of the Court shall be elected by the Consultative Assembly by a majority of the votes cast from a list of persons nominated by the Members of the Council of Europe; each Member shall nominate three candidates, of whom two at least shall be its nationals.

(2) As far as applicable, the same procedure shall be followed to complete the Court in the event of the admission of new Members of the Council of Europe, and in filling casual vacancies.

(3) The candidates shall be of high moral character and must either possess the qualifications required for appointment to high judicial office or be jurisconsults of recognised competence.

Article 39

1. Les membres de la Cour sont élus par l'Assemblée Consultative à la majorité des voix exprimées sur une liste de personnes présentée par les Membres du Conseil de l'Europe, chacun de ceux-ci devant présenter trois candidats, dont deux au moins de sa nationalité.

2. Dans la mesure où elle est applicable, la même procédure est suivie pour compléter la Cour en cas d'admission de nouveaux Membres au Conseil de l'Europe, et pour pourvoir aux sièges devenus vacants.

3. Les candidats devront jouir de la plus haute considération morale et réunir les conditions requises pour l'exercice de hautes fonctions judiciaires ou être des jurisconsultes possédant une compétence notoire.

Article 40

(1) The members of the Court shall be elected for a period of nine years. They may be re-elected. However, of the members elected at the first election the terms of four members shall expire at the end of three years, and the terms of four more members shall expire at the end of six years.

(2) The members whose terms are to expire at the end of the initial periods of three and six years shall be chosen by lot by the Secretary-General immediately after the first election has been completed.

(3) A member of the Court elected to replace a member whose term of office has not

Article 40

1. Les membres de la Cour sont élus pour une durée de neuf ans. Ils sont rééligibles. Toutefois, en ce qui concerne les membres désignés à la première élection, les fonctions de quatre des membres prendront fin au bout de trois ans, celles de quatre autres membres prendront fin au bout de six ans.

2. Les membres dont les fonctions prendront fin au terme des périodes initiales de trois et six ans, sont désignés par tirage au sort effectué par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, immédiatement après qu'il aura été procédé à la première élection.

3. Le membre de la Cour élu en remplacement d'un membre dont le mandat

Artikel 37

Kommissionens sekretariat stilles til rådighed af Det europæiske Råds generalsekretær.

AFSNIT IV

Artikel 38

Den europæiske Menneskerettighedsdomstol skal bestå af et antal dommere svarende til antallet af medlemmer af Det europæiske Råd. Der må ikke være to dommere, som er statsborgere i samme stat.

Artikel 39

Stk. 1. Medlemmerne af Domstolen vælges af Den rådgivende Forsamling ved flertal på grundlag af en liste over personer, der er opstillet af Det europæiske Råds medlemsstater; hvert medlem opstiller tre kandidater, hvoraf mindst to af deres egen nationalitet.

Stk. 2. I videst muligt omfang skal samme fremgangsmåde følges ved komplettering af Domstolen i tilfælde af, at nye medlemmer optages i Det europæiske Råd, samt ved besættelsen af lejlighedsvis ledige pladser.

Stk. 3. Kandidaterne skal nyde den højeste moralske anseelse og må enten besidde de kvalifikationer, der kræves for udnævnelse til de overordnede dommerembeder eller være retskyndige af anerkendt sagkundskab.

Artikel 40

Stk. 1. Domstolens medlemmer vælges for et tidsrum på ni år. De kan genvælges. Forsåvidt angår de medlemmer, der vælges ved forste valg, skal dog fire medlemmers funktionstid udløbe efter tre års forlob og yderligere fire medlemmers funktionstid efter seks års forløb.

Stk. 2. De medlemmer, hvis funktionstid udløber efter forløbet af begyndelsesperioderne på tre og seks år, vælges ved lodtrækning, der foretages af generalsekretæren umiddelbart efter, at første valg har fundet sted.

Stk. 3. Et medlem af Domstolen, som vælges i stedet for et medlem, hvis funktionstid ikke er udløbet, skal beklæde hvervet for den resterende del af forgængerens funktionstid.

expired shall hold office for the remainder of his predecessor's term.

(4) The members of the Court shall hold office until replaced. After having been replaced, they shall continue to deal with such cases as they already have under consideration.

Article 41

The Court shall elect its President and Vice-President for a period of three years. They may be re-elected.

Article 42

The members of the Court shall receive for each day of duty a compensation to be determined by the Committee of Ministers.

Article 43

For the consideration of each case brought before it the Court shall consist of a Chamber composed of seven judges. There shall sit as an ex officio member of the Chamber the judge who is a national of any State party concerned, or, if there is none, a person of its choice who shall sit in the capacity of judge; the names of the other judges shall be chosen by lot by the President before the opening of the case.

Article 44

Only the High Contracting Parties and the Commission shall have the right to bring a case before the Court.

Article 45

The jurisdiction of the Court shall extend to all cases concerning the interpretation and application of the present Convention which the High Contracting Parties or the Commission shall refer to it in accordance with Article 48.

Article 46

(1) Any of the High Contracting Parties may at any time declare that it recognises as compulsory *ipso facto* and without special agreement the jurisdiction of the Court in all matters concerning the interpretation and application of the present Convention

n'est pas expiré achève le terme du mandat de son prédécesseur.

4. Les membres de la Cour restent en onctions jusqu'à leur remplacement. Après ce remplacement, ils continuent de connaître des affaires dont ils sont déjà saisis.

Article 41

La Cour élit son Président et son Vice-Président pour une durée de trois ans. Ceux-ci sont rééligibles.

Article 42

Les membres de la Cour reçoivent une indemnité par jour de fonctions, à fixer par le Comité des Ministres.

Article 43

Pour l'examen de chaque affaire portée devant elle, la Cour est constituée en une Chambre composée de sept juges. En feront partie d'office le juge ressortissant de tout Etat intéressé ou, à défaut, une personne de son choix pour siéger en qualité de juge; les noms des autres juges sont tirés au sort, avant le début de l'examen de l'affaire, par les soins du Président.

Article 41

Seules les Hautes Parties Contractantes et la Commission ont qualité pour se présenter devant la Cour.

Article 45

La compétence de la Cour s'étend à toutes les affaires concernant l'interprétation et l'application de la présente Convention que les Hautes Parties Contractantes ou la Commission lui soumettront, dans les conditions prévues par l'article 48.

Article 46

1. Chacune des Hautes Parties Contractantes peut, à n'importe quel moment, déclarer reconnaître comme obligatoire de plein droit et sans convention spéciale, la juridiction de la Cour sur toutes les affaires concernant l'interprétation et l'application de la présente Convention.

Stk. 4. Medlemmerne af Domstolen skal beklæde hvervet, indtil andre er valgt i deres sted. Efter at sådant valg har fundet sted, skal de fortsætte med at behandle de sager, som de allerede har påbegyndt.

Artikel 11

Domstolen vælger sin præsident og vieepræsident for et tidsrum af tre sir. De kan genvælges.

Artikel 12

Medlemmerne uf Domstolen modtager for hver dag, de gor tjeneste, en godtgorelsc, der fastsættes af Ministerudvalget.

Artikel 13

1 behandlingen af enhver sag, der indbringes for Domstolen, skal 7 dommere deltage. Som selvskrevne medlemmer af retten deltager de dommere, der er statsborgere i de stater, der er parter i konflikten. Gives intet sådant selvskrevet medlem, har vedkommende part ret til at udnævne en dommer. De andre dommere vælges ved lodtrækning, der foretages af præsidenten, for sagen påbegyndes.

Artikel 44

Kun de høje kontraherende parter og Kommissionen er berettigede til at indbringe en sag for Domstolen.

Artikel 45

Domstolens kompetence udstrækker sig til alle sager vedrorende fortolkning og anvendelse af nærværende konvention, som de hoje kontraherende parter eller Kommissionen indbringer for den i overensstemmelse med artikel 48.

Artikel 16

Stk. I. Enhver af do hoje kontraherende parler kan nårsomhelst erklære, at den i alle sager vedrørende fortolkning og anvendelse af nærværende konvention anerkender Domstolens kompetence som bindende ipso facto og uden særlig overenskomst.

(2) The declarations referred to above may be made unconditionally or on condition of reciprocity on the part of several or certain other High Contracting Parties or for a specified period.

(3) These declarations shall be deposited with the Secretary-General of the Council of j Europe who shall transmit copies thereof to the High Contracting Parties.

2. Les déclarations ci-dessus visées pourront être faites purement et simplement ou sous condition de réciprocité de la part de plusieurs ou de certaines autres Parties Contractantes ou pour une durée déterminée.

3. Ces déclarations seront remises au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe qui en transmettra copie aux Hautes Parties Contractantes.

Article 47

The Court may only deal with a case after the Commission has acknowledged the failure of efforts for a friendly settlement and within the period of three months provided for in Article 32.

Article 47

La Cour ne peut être saisie d'une affaire qu'après la constatation, par la Commission, de l'échec du règlement amiable et dans le délai de trois mois prévu à l'article 32.

Article 48

The following may bring a case before the Court, provided that the High Contracting Party concerned, if there is only one, or the High Contracting Parties concerned, if there is more than one, are subject to the compulsory jurisdiction of the Court or, failing that, with the consent of the High Contracting Party concerned, if there is only one, or of the High Contracting Parties concerned, if there is more than one:

(a) the Commission;
(b) a High Contracting Party whose national is alleged to be a victim;
(c) a High Contracting Party which referred the case to the Commission;
(d) a High Contracting Party against which the complaint has been lodged.

Article 48

A la condition que la Haute Partie Contractante intéressée, s'il n'y en a qu'une, ou les Hautes Parties Contractantes intéressées, s'il y en a plus d'une, soient soumises à la juridiction obligatoire de la Cour ou, à défaut, avec le consentement ou l'agrément de la Haute Partie Contractante intéressée, s'il n'y en a qu'une, ou des Hautes Parties Contractantes intéressées, s'il y en a plus d'une, la Cour peut être saisie:

a) par la Commission;
b) par une Haute Partie Contractante dont la victime est le ressortissant;
c) par une Haute Partie Contractante qui a saisi la Commission;
d) par une Haute Partie Contractante mise en cause.

Article 49

In the event of dispute as to whether the Court has jurisdiction, the matter shall be settled by the decision of the Court.

Article 49

En cas de contestation sur le point de savoir si la Cour est compétente, la Cour décide.

Article 50

If the Court finds that a decision or a measure taken by a legal authority or any other authority of a High Contracting Party is completely or partially in conflict with the obligations arising from the present Convention, and if the internal law of the said Party allows only partial reparation to be

Article 50

Si la décision de la Cour déclare qu'une décision prise ou une mesure ordonnée par une autorité judiciaire ou toute autre autorité d'une Partie Contractante se trouve entièrement ou partiellemer n oppositon avec des obligations découlant de a présente Convention, et si le droit interne de ladite

Stk. 2. De ovennævnte erklæringer kan afgives ubetinget, eller på betingelse af gensidighed i forholdet til flere eller visse andre høje kontraherende parter eller for et bestemt tidsrum.

Stk. 3. Disse erklæringer deponeres hos Det europæiske Råds generalsekretær, der skal oversende genparter af dem til de høje kontraherende parter.

Artikel 47

Domstolen kan kun behandle en sag, efter at Kommissionen har fastslået, at bestræbelser på at opnå en mindelig overenskomst har været forgæves, og inden for det i artikel 32 bestemte tidsrum på tre måneder.

Artikel 48

Nedennævnte kan indbringe en sag for Domstolen, forudsat at vedkommende høje kontraherende part, hvis der kun er een, eller vedkommende høje kontraherende parter, hvis der er flere end een, er obligatorisk underkastet Domstolens myndighed eller, hvis dette ikke er tilfældet, med samtykke af vedkommende høje kontraherende part, hvis der kun er een, eller af vedkommende høje kontraherende parter, hvis der er flere end een:

a) Kommissionen;

b) en høj kontraherende part, hvis statsborger angives at være krænket;

c) en høj kontraherende part, der har indbragt sagen for Kommissionen;

d) en høj kontraherende part, mod hvilken klagen blev rejst.

Artikel 49

Domstolen afgør selv tvistigheder med hensyn til sin kompetence.

Artikel 50

Hvis Domstolen finder, at en afgørelse eller en forholdsregel truffet af en retlig eller anden myndighed, henhørende under en af de høje kontraherende parter er helt eller delvis i strid med de af nærværende konvention følgende forpligtelser, og hvis den nævnte parts interne ret kun tillader delvis skadesløsholdelse for følgerne af denne afgørelse eller forholdsregel, skal Domstolens afgørelse om nødvendigt indrømme den forurettede part passende erstatning.

made for the consequence of this decision or measure, the decision of the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.

Partie ne permet qu'imparfaitement d'effacer les conséquences de cette décision ou de cette mesure, la décision de la Cour accorde, s'il y a lieu, à la partie lésée une satisfaction équitable.

Article 51

(1) Reasons shall be given for the judgment of the Court.

(2) If the judgment does not represent in whole or in part the unanimous opinion of the judges, any judge shall be entitled to deliver a separate opinion.

Article 51

1. L'arrêt de la Cour est motivé.

2. Si l'arrêt n'exprime pas en tout ou en partie l'opinion unanime des juges, tout juge aura le droit d'y joindre l'exposé de son opinion individuelle.

Article 52

The judgment of the Court shall be final.

Article 52

L'arrêt de la Cour est définitif.

Article 53

The High Contracting Parties undertake to abide by the decision of the Court in any case to which they are parties.

Article 53

Les Hautes Parties Contractantes s'eugagent à se conformer aux décisions de la Cour dans les litiges auxquels elles sont parties.

Article 54

The judgment of the Court shall be transmitted to the Committee of Ministers which shall supervise its execution.

Article 54

L'arrêt de la Cour est transmis au Comité des Ministres qui en surveille l'exécution.

Article 55

The Court shall draw up its own rules and shall determine its own procedure.

Article 55

La Cour établit son règlement et fixe sa procédure.

Article 56

(1) The first election of the members of the Court shall take place after the declarations by the High Contracting Parties mentioned in Article 46 have reached a total of eight.

(2) No case can be brought before the Court before this election.

Article 56

1. La première élection des membres de la Cour aura lieu après que les déclarations des Hautes Parties Contractantes visées à l'article 46 auront atteint le nombre de huit.

2. La Cour ne peut être saisie avant cette élection.

SECTION V

TITRE V

Article 57

On receipt of a request from the Secretary-General of the Council of Europe any High Contracting Party shall furnish an explanation of the manner in which its internal law ensures the effective implementation of any of the provisions of this Convention.

Article 57

Toute Haute Partie Contractante fournira sur demande du Secrétaire Général du Conseil de l'Europe les «xplications requises sur la manière dont son droit interne assure l'application effective de toute les dispositions de cette Convention.

Artikel 51

Stk. 1. Domstolens afgørelse skal ledsages af grunde.

Stk. 2. Hvis afgørelsen helt eller delvis ikke repræsenterer dommernes enstemmige mening, er enhver dommer berettiget til at afgive særskilt votum.

Artikel 52

Domstolens afgørelse er endelig.

Artikel 53

De høje kontraherende parter forpligter sig til at rette sig efter Domstolens afgørelse i enhver sag, som de er parter i.

Artikel 54

Domstolens afgørelse overse ndes til Ministerudvalget, der skal våge over dens fuldbyrdelse.

Artikel 55

Domstolen fastsætter selv sin forretningsorden og giver selv regler om proceduren.

Artikel 56

Stk. 1. Det første valg af Domstolens medlemmer skal finde sted, når de i artikel 46 nævnte erklæringer fra de høje kontraherende parter har nået et antal af 8.

Stk. 2. Ingen sag kan indbringes for Domstolen for dette valg.

AFSNIT V

Artikel 57

På anmodning af Det europæiske Råds generalsekretær skal enhver af de høje kontraherende parter give nærmere oplysning om, hvorledes den pågældende stats interne lovgivning sikrer den effektive gennemførelse af bestemmelserne i denne konvention.

Article 58

The expenses of the Commission and the Court shall be borne by the Council of Europe.

Article 58

Les dépenses de la Commission et de la Cour sont à la charge du Conseil de l'Europe.

Article 59

The members of the Commission and of the Court shall be entitled, during the discharge of their functions, to the privileges and immunities provided for in Article 40 of the Statute of the Council of Europe and in the agreements made thereunder.

Article 59

Les membres de la Commission et de la Cour jouissent, pendant l'exercice de leurs fonctions, des privilèges et immunités prévus à l'article 40 du Statut du Conseil de l'Europe et dans les Accords conclus en vertu de cet article.

Article 60

Nothing in this Convention shall be construed as limiting or derogating from any of the human rights and fundamental freedoms which may be ensured under the laws of any High Contracting Party or under any other agreement to which it is a Party.

Article 60

Aucune des dispositions de la présente Convention ne sera interprétée comme limitant ou portant atteinte aux Droits de l'homme et aux libertés fondamentales qui pourraient être reconnus conformément aux lois de toute Partie Contractante ou à toute autre Convention à laquelle cette Partie Contractante est partie.

Article 61

Nothing in this Convention shall piejudice the powers conferred on the Committee of Ministers by the Statute of the Council of Europe.

Article 61

Aucune disposition de la présente Convention ne porte atteinte aux pouvoirs conférés au Comité des Ministres par le Statut du Conseil de l'Europe.

Article 62

The High Contracting Parties agree that, except by special agreement, they will not avail themselves of treaties, conventions or declarations in force between them for the purpose of submitting, by way of petition, a dispute arising out of the interpretation or application of this Convention to a means of settlement other than those provided for in this Convention.

Article 62

Les Hautes Parties Contractantes renoncent réciproquement, sauf compromis spécial, à se prévaloir des traités, conventions ou déclarations existant entre elles, en vue de soumettre, par voie de requête, un différend né de l'interprétation ou de l'application de la présente Convention à un mode de règlement autre que ceux prévus par ladite Convention.

Article 63

(1) Any State may at the time of its ratification or at any time thereafter declare by notification addressed to the Secretary-General of the Council of Europe that the present Convention shall extend to all or any of the territories for whose international relations it is responsible.

(2) The Convention shall extend to the territory or territories named in the notification as from the thirtieth day after the

Article 63

1. Tout Etat peut, au moment de la ratification ou à tout autre moment par la suite, déclarer, par notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, que la présente Convention s'appliquera à tous les territoires ou à l'un quelconque des territoires dont il assure les relations internationales.

2. La Convention s'appliquera au territoire ou aux territoires désignés dans la notification à partir du trentième jour qui

Artikel 58

Udgifterne til Kommissionen og Domstolen udredes af Det europæiske Råd.

Artikel 59

Medlemmerne af Kommissionen og af Domstolen skal under udovelsen af deres funktioner nyde de rettigheder og immuniteter, der omhandles i artikel 40 i statutten for Det europæiske Råd og i de med hjemmel i denne bestemmelse indgåede overenskomster.

Artikel 60

Ingen bestemmelse i denne konvention må fortolkes som en begrænsning i eller afvigelse fra nogen af de menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som måtte være tilsikret i henhold til en høj kontraherende parts lovgivning eller i henhold til anden overenskomst, den er part i.

Artikel 61

Ingen bestemmelse i denne konvention skal præjudicere de beføjelser, der ved Det europæiske Råds statut er tillagt Ministerudvalget.

Artikel 62

Bortset fra særlig aftale giver de høje kontraherende parter afkald på at påberåbe sig traktater, overenskomster eller deklarationer, der består mellem dem, til i form af en stævning at forelægge en tvist om fortolkning eller anvendelse af denne konvention, til afgørelse på anden måde end i denne konvention bestemt.

Artikel 63

Stk. 1. Enhver stat kan ved sin ratifikation eller nårsomhelst derefter ved en til Det europæiske Råds generalsekretær stilet notifikation erklære, at nærværende konvention skal udstrækkes til alle eller nogle af de områder, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig.

Stk. 2. Konventionen skal udstrækkes til det område eller de områder, der nævnes i notifikationen, fra den 30te dag efter, at Det europæiske Råds generalsekretær har modtaget denne notifikation.

receipt of this notification by the Secretary-General of the Council of Europe.

(3) The provisions of this Convention shall be applied in such territories with due regard, however, to local requirements.

(4) Any State which has made a declaration in accordance with paragraph 1 of this Article may at any time thereafter declare on behalf of one or more of the territories to which the declaration relates that it accepts the competence of the Commission to receive petitions from individuals, non-governmental organisations or groups of individuals in accordance with Article 25 of the present Convention.

suivra la date à laquelle le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe aura reçu cette notification.

3. Dans lesdits territoires les dispositions de la présente Convention seront appliquées en tenant compte des nécessités locales.

4. Tout Etat qui a fait une déclaration conformément au premier paragraphe de cet article, peut, à tout moment par la suite, déclarer relativement à un ou plusieurs des territoires visés dans cette déclaration qu'il accepte la compétence de la Commission pour connaître des requêtes de personnes physiques, d'organisations non gouvernementales ou de groupes de particuliers conformément à l'article 25 de la présente Convention.

Article 61

(1) Any State may, when signing this Convention or when depositing its instrument of ratification, make a reservation in respect of any particular provision of the Convention to the extent that any law then in force in its territory is not in conformity with the provision. Reservations of a general character shall not be permitted under this Article.

(2) Any reservation made under this Article shall contain a brief statement of the law concerned.

Article 64

1. Tout Etat peut, au moment de In signature de la présente Convention ou du dépôt de son instrument de ratification, formuler une réserve au sujet d'une disposition particulière de la Convention, dans la mesure où une loi alors en vigueur sur son territoire n'est pas conforme à cette disposition. Les réserves de caractère général ne sont pas autorisées aux termes du présent article.

2. Toute réserve émise conformément au présent article comporte un bref exposé de la loi en cause.

Article 65

(1) A High Contracting Party may denounce the present Convention only after the expiry of five years from the date on which it became a Party to it and after six months' notice contained in a notification addressed to the Secretary-General of the Council of Europe, who shall inform the other High Contracting Parties.

(2) Such a denunciation shall not have the effect of releasing the High Contracting Party concerned from its obligations under this Convention in respect of any act which, being capable of constituting a violation of such obligations, may have been performed

Article 65

1. Une Haute Partie Contractante ne peut dénoncer la présente Convention qu'après l'expiration d'un délai de cinq ans à partir de la date d'entrée en vigueur de la Convention à son égard et moyennant un préavis de six mois, donné par une notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, qui en informe les autres Parties Contractantes.

2. Cette dénonciation ne peut avoir pour effet de délier la Haute Partie Contractante intéressée des obligations contenues dans la présente Convention en ce qui concerne tout fait qui, pouvant constituer une violation de ces obligations, aurait dtf accompli par elle

Stk. 3. Bestemmelserne i nærværende konvention skal imidlertid i sådanne områder anvendes med skyldig hensyntagen til de stedlige vilkår.

Stk. 4. Enhver stat, der har afgivet en erklæring i overensstemmelse med denne artikels stk. 1, kan nårsomhelst derefter på et eller flere af de områders vegne, som notifikationen omfatter, erklære, at den anerkender Kommissionens kompetence til at modtage andragender fra personer, ikke-guvernementale organisationer eller grupper af enkeltpersoner i overensstemmelse med artikel 25 i nærværende konvention.

Artikel 64

Stk. 1. Enhver stat kan ved undertegnelsen af denne konvention eller ved deponeringen af ratifikationsinstrumentet tage forbehold med hensyn til enhver særskilt bestemmelse i konventionen, i det omfang en lov, som på det tidspunkt er i kraft på dens område, ikke er i overensstemmelse med bestemmelsen. Forbehold af generel karakter er ikke tilladt i henhold til denne artikel.

Stk. 2. Ethvert forbehold, der tages i henhold til denne artikel, skal indeholde en kort redegørelse for den pågældende lov.

Artikel 65

Stk. 1. En høj kontraherende part kan ikke opsige nærværende konvention før udløbet af fem år fra den dato, da den trådte i kraft for dens vedkommende og efter et varsel på seks måneder, tilstillet Det europæiske Råds generalsekretær, der skal underrette de andre høje kontraherende parter.

Stk. 2. En sådan opsigelse har ikke til virkning, at den pågældende høje kontraherende part frigøres fra sine forpligtelser ifølge denne konvention med hensyn til nogen handling, som kan udgøre et brud på denne konvention, og som er udført før den dato, da opsigelsen fik virkning.

by it before the date at which the denunciation became effective.

(3) Any High Contracting Party which shall cease to be a Member of the Council of Europe shall cease to be a Party to this Convention under the same conditions.

(4) The Convention may be denounced in accordance with the provisions of the preceding paragraphs in respect of any territory to which it has been declared to extend under the terms of Article 63.

antérieurement à la date à laquelle la dénonciation produit effet.

3. Sous la même réserve cesserait d'être Partie à la présente Convention toute Partie Contractante qui cesserait d'être Membre du Conseil de l'Europe.

4. La Convention peut être dénoncée conformément aux dispositions des paragraphes précédents en ce qui concerne tout territoire auquel elle a été déclarée applicable aux termes de l'article 63.

Article 66

(1) This Convention shall be open to the signature of the Members of the Council of Europe. It shall be ratified. Ratifications shall be deposited with the Secretary-General of the Council of Europe.

(2) The present Convention shall come into force after the deposit of ten instruments of ratification.

(3) As regards any signatory ratifying subsequently, the Convention shall come into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.

(4) The Se ret on-General of the Council of Europe shall notify all the Members of the Council of Europe of the entry into force of the Convention, the names of the High Contracting Parties who have ratified it, and the deposit of all instruments of ratification which may be effected subsequently.

Article 66

1. La présente Convention est ouverte à la signature des Membres du Conseil de l'Europe. Elle sera ratifiée. Les ratifications seront déposées près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La présente Convention entrera en vigueur après le dépôt de dix instruments de ratification.

3. Pour tout signataire qui la ratifiera ultérieurement, la Convention entrera en vigueur dès le dépôt de l'instrument de ratification.

4. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera à tous les Membres du Conseil de l'Europe l'entrée en vigueur de la Convention, les noms des Hautes Parties Contractantes qui l'auront ratifiée, ainsi que le dépôt de tout instrument de ratification intervenu ultérieurement.

DONE at Rome this 4th day of November 1950 in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary-General shall transmit certified copies to each of the signatories.

FAIT à Rome, le 4 novembre 1950, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général en communiquera des copies certifiée* conformes à tous les signataires.

Stk. 3. På samme vilkår skal enhver høj kontraherende part, der opborer med at være medlem af Det europæiske Råd, ophøre med at være part i denne konvention.

Stk. 4. Under iagttagelse af bestemmelserne i stk. 1—3 kan konventionen opsiges med hensyn til ethvert omrade, for hvilket den i medfør af artikel (53 er blevet erklæret anvendelig.

Artikel 66

Stk. 1. Denne konvention er åben for undertegnelse af Det europæiske Råds medlemmer. Den skal ratificeres. Ratifikationsinstrumenterne deponeres hos Det europæiske Rads generalsekretær.

Stk. 2. Denne konvention træder i kraft, når ti ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret.

Stk. 3. Forsåvidt angår en signatarmagt, der senere ratificerer konventionen, træder denne i kraft den dag, ratifikationsinstrumentet deponeres.

Stk. 4. Det europæiske Råds generalsekretær skal give alle medlemmerne af Det europæiske Råd meddelelse om konventionens ikrafttræden, om navnene på de høje kontraherende parter, der har ratificeret den, og om deponering af alle ratifikationsinstrumenter, som senere foretages.

Udfærdiget i Rom, den 4. november 1950, på engelsk og fransk, begge tekster af lige gyldighed, i eet eksemplar, som vedblivende skal være deponeret i Det europæiske Råds arkiver. Generalsekretæren skal overgive bekræftede genparter til hver af signatarmagterne.

PROTOCOL TO THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The Governments signatory hereto, being Members of the Council of Europe,

Being resolved to take steps to ensure the collective enforcement of certain rights and freedoms other than those already included in Section I of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November, 1950, (hereinafter referred to as the "Convention"),

Have agreed as follows:

Article 1.

Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions. No one shall be deprived of his possessions except in the public interest, and subject to the conditions provided for by law and by the general principles of international law.

The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.

Article 2.

No person shall be denied the right to education. In the exercise of any functions which it assumes in relation to education and to teaching, the State shall respect the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions.

Article 3.

The High Contracting Parties undertake to hold free elections at reasonable intervals by secret ballot, under conditions which will ensure the free expression of the opinion of the people in the choice of the legislature.

PROTOCOLE ADDITIONNEL A LA CONVENTION DE SAUVEGARDE DES DROITS DE L'HOMME ET DES LIBERTES FONDAMENTALES

Les Gouvernements signataires, Membres du Conseil de l'Europe,

Résolus à prendre des mesures propres à assurer la garantie collective de droits et libertés autres que ceux qui figurent déjà dans le Titre I de la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée «la Convention»),

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1.

Toute personne physique ou morale a droit au respect de ses biens. Nul ne peut être privé de sa propriété que pour cause d'utilité publique et dans les conditions prévues par la loi et les principes généraux du droit international.

Les dispositions précédentes ne portent pas atteinte au droit que possèdent les États de mettre en vigueur les lois qu'ils jugent nécessaires pour réglementer l'usage des biens conformément à l'intérêt général ou pour assurer le paiement des impôts ou d'autres contributions ou des amendes.

Article 2.

Nul ne peut se voir refuser le droit à l'instruction. L'État, dans l'exercice des fonctions qu'il assumera dans le domaine de l'éducation et de l'enseignement, respectera le droit des parents d'assurer cette éducation et cet enseignement conformément à leurs convictions regligicuses et philosophiques.

Article 3.

Les Hautes Parties Contractantes s'engagent à organiser, à des intervalles raisonnables, des élections libres au scrutin secret, dans les conditions qui assurent la libre expression du l'opinion du peuple sur le choix du corps législatif.

Oversæ ttelse.

TILLÆGSPROTOKOL TIL KONVENTIONEN TIL BESKYTTELSE AF MENNESKERETTIGHEDER OG GRUNDLÆGGENDE FRIHEDSRETTIGHEDER

Besluttede på at tage skridt til at sikre den fælles gennemførelse uf visse rettigheder og friheder, som ikke allerede omfattes af afsnit I i Konventionen til beskyttelse af Menneskerettigheder og grundlæggende Frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (i det følgende kaldet Konventionen),

er de underskrivende regeringer, der er medieminer af Det europæiske Råd, blevet enige om følgende:

Artikel 1.

Enhver fysisk eller juridisk person er berettiget til uforstyrret nydelse af sin ejendom. Ingen må berøves sin ejendom undtagen i samfundets interesse og i overensstemmelse med de ved lov og folkerettens almindelige principper fastsatte betingelser.

Foranstående bestemmelser skal imidlertid ikke på nogen måde gøre indgreb i statens ret til at håndhæve sådanne love, som den anser for nødvendige for at overvåge, at ejendomsretten udøves i overensstemmelse med almenhedens interesse, eller for at sikre betaling af skatter, **andre** afgifter og bøder.

Artikel 2.

Ingen må nægtes retten til uddannelse. Ved udøvelsen af de funktioner, som **staten påtager sig** i henseende til uddannelse og undervisning, skal den **respektere forældrenes ret** til at sikre **sig,** at sådan uddannelse og undervisning **sker i** overensstemmelse med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning.

Artikel 3.

De høje kontraherende parter forpligter sig til at lade afholde frie, **hemmelige valg med passende mellemrum under forhold, som sikrer folkets frie** meningstilkendegivelse **ved valget af medlemmer** til **den lovgivende forsamling.**

Article 4.

Any High Contracting Party may at the time of signature or ratification or at any time thereafter communicate to the Secretary-General of the Council of Europe a declaration stating the extent to which it undertakes that the provisions of the present Protocol shall apply to such of the territories for the international relations of which it is responsible as arc named therein.

Any High Contracting Party which has communicated a declaration in virtue of the preceding paragraph may from time to time communicate a further declaration modifying the terms of any former declaration or terminating the application of the provisions of this Protocol in respect of any territory.

A declaration made in accordance with this Article shall be deemed to have been made in accordance with Paragraph (1) of Article 63 of the Convention.

Article 4.

Toute Haute Partie Contractante peut, au moment de la signature ou de la ratification du présent Protocole ou à tout moment par la suite, communiquer au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe une déclaration indiquant la mesure dans laquelle il s'engage à ce que les dispositions du présent Protocole s'appliquent à tels territoires qui sont désignés dans ladite déclaration et dont il assure les relations internationales.

Toute Haute Partie Contractante qui a communiqué une déclaration en vertu du paragraphe précédent peut, de temps à autre, communiquer une nouvelle déclaration modifiant les termes de toute déclaration antérieure ou mettant fin à l'application des dispositions du présent Protocole sur un territoire quelconque.

Une déclaration faite conformément au présent article sera considérée comme ayant été faite conformément au paragraphe 1 de l'article 63 de la Convention.

Article 5.

As between the High Contracting Parties the provisions of Articles 1, 2, 3 and 4 of this Protocol shall be regarded as additional Articles to the Convention and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Article 5.

Les Hautes Parties Contractantes considéreront les articles 1, 2, 3 et 4 de ce Protocole comme des articles additionnels à la Convention et toutes les dispositions de la Convention s'appliqueront en conséquence.

Article 6.

This Protocol shall be open for signature by the Members of the Council of Europe, who are the signatories of the Convention; it shall be ratified at the same time as or after the ratification of the Convention. It shall enter into force after the deposit of ten instruments of ratification. As regards any signatory ratifying subsequently, the Protocol shall enter into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.

The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the Council of Europe, who will notify all Members of the names of those who have ratified.

Article 6.

Le présent Protocole est ouvert, à la signature des Membres du Conseil de l'Europe, signataires de la Convention; il sera ratifié en même temps que la Convention ou après la ratification de celle-ci. Il entrera en vigueur après le dépôt do dix instruments de ratification. Pour tout signataire qui le ratifiera ultérieurement, le Protocole entrera en vigueur dès le dépôt de l'instrument de ratification.

Les instruments de ratification seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe qui notifiera à tous les Membres les noms de ceux qui l'auront ratifié.

Artikel *i.*

Enhver af de hoje kontraherende parter kan ved undertegnelsen eller ratifikationen eller nårsoinhelst derefter over for Det europæiske Råds generalsekretær afgive en erklæring om, i hvilket omfang den forpligter sig til at udstrække bestemmelserne i nærværende protokol til områder, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig.

Enhver af de hoje kontraherende parter, som har afgivet en erklæring i medfør af foranstående stykke kan fra tid til anden afgive en yder-Ugere erklæring, hvorved den modificerer en hvilkensomhelst tidligere erklæring eller lader nærværende protokols bestemmelser ophore med at have gyldighed for et hvilketsomhelst område.

En erklæring afgivet i overensstemmelse med denne artikel skal anses for afgivet i overensstemmelse med Konventionens artikel 63, stk. 1.

Artikel 5.

De høje kontraherende parter betragter denne protokols artikler 1, 2, 3 og 4 som et tillæg til Konventionen, og alle Konventionens bestemmelser skal derfor også have gyldighed i forhold til disse artikler.

Artikel 6.

Nærværende protokol er åben for undertegnelse af de medlemmer af Det europæiske Råd, som har undertegnet Konventionen; den skal ratificeres samtidig med eller efter ratifikationen af Konventionen. Den træder i kraft, når ti ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret. Forsåvidt angår en signatarmagt, som senere ratificerer protokollen, træder denne i kraft den dag, ratifikationsinstrumentet deponeres.

Ratifikationsinstrumenterne deponeres hos Det europæiske Råds generalsekretær, som skal give samtlige medlemmer meddelelse om navnene på dem, som har ratificeret.

Udfærdiget i Paris, den 20. marts 1952, på engelsk og fransk, begge tekster af lige gyldighed, i eet eksemplar, som vedblivende skal være deponeret i Det europæiske Råds arkiver. Generalsekretæren skal overgive bekræftede genparter til hver af signatarmagterne.

Done at Paria on the 20th day of March 1952, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary-General shall transmit certified copies to each of the signatory Governments.

Fait à Paris, le 20 mars 1952, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général en communiquera copie certifiée conforme à chacun des gouvernements signataires.

For the Government of the Kingdom of Belgium:

Pour le Gouvernement du Royaume de Belgique:

Paul van ZEELAND

For the Government of the Kingdom of Denmark:

Pour le Gouvernement du Royaume de Danemark:

Ole BJØRN KRAFT

For the Government of the French Republic:

Pour le Gouvernement de la République française:

SCHUMAN

For the Government of the German Federal Republic:

Pour le Gouvernement de la République fédérale allemande:

ADENAUER

For the Government of the Kingdom of Greece:

Pour le Gouvernement du Royaume de Grèce:

R. RAPHAEL

At the time of signature of this Protocol, the Greek Government, pursuant to Article 64 of the Convention, makes the following reservation relating to Article 2 of the Protocol: The application of the word "philosophical", which is the penultimate word of the second sentence of Article 2, will, in Greece, conform with the relevant provisions of internal legislation.

Au moment de la signature du présent Protocole, le Gouvernement hellénique, se prévalant de l'article 64 de ladite Convention, formule la réserve suivante, portant sur l'article 2 du Protocole: Le mot «philosophique» par lequel se termine le second paragraphe de l'article 2 recevra en Grèce une application conforme aux dispositions y relatives de la législation intérieure.

For the Government of the Icelandic Republic:

Pour le Gouvernement de la République islandaise:

Petur BENEDIKTSSON

For the Government of the Irish Republic:

Pour le Gouvernement de la République irlandaise:

Próinsias Mac AOGÁIN

For the Government of the Italian Republic:

Pour le Gouvernement de la République italienne:

Paolo Emilio TAVIANI

For the Government of the Grand Duchy of Luxembourg:

Pour le Gouvernement du Grand Duché de Luxembourg:

Jos. BECH

For the Government of the Kingdom of the Netherlands:

Pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas:

STIKKER

For the Government of the Kingdom of Norway:

Pour le Gouvernement du Royaume de Norvège:

Halvard LANGE

For the Government of the Saar:

Pour le Gouvernement de la Sarre:

Johannes HOFFMANN

For the Government of the Kingdom of Sweden:

Pour le Gouvernement du Royaume de Suède:

Östen UNDÉN

For the Government of the Turkish Republie:

Pour le Gouvernement de la République turque:

F. KÖPRÜLÜ

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland:

Pour le Gouvernement du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord:

Anthony EDEN

At the time of signing the present Protocol, I declare that, in view of certain provisions of the Education Acts in force in the United Kingdom, the principle affirmed in the second sentence of Article 2 is accepted by the United Kingdom only so far as it is compatible with the provision of efficient instruction and training, and the avoidance of unreasonable public expenditure.

Au moment de signer le présent Protocole, je déclare qu'en raison de certaines dispositions des lois sur l'enseignement en vigueur au Royaume-Uni, le principe posé darts la seconde phrase de l'article 2 n'est accepté que dans la mesure où il est compatible avec l'octroi d'une instruction et d'une formation efficace et n'entraîne pas de dépenses publiques démesurées.

Danmarks ratifikationainstrument er under 13. april 1953 deponeret hos Det europæiske Råds generalsekretær i Strasbourg. I tre den 7. april 1953 daterede erklæringer, som tilstilledes generalsekretæren samtidig med ratinkationsinstrumentet, har udenrigsministeren på den danske regerings vegne afgivet erklæring om:

1. Danmarks anerkendelse for et tidsrum af 2 år af den i artikel 19 nævnte kommissions kompetence til at modtage andragender fra enhver person, enhver ikke-guvernemental organisation eller gruppe af enkeltpersoner, der hævder at være blevet krænket i de ved konventionen anerkendte rettigheder, jfr. artikel 25;

2. Danmarks anerkendelse for et tidsrum af 2 år af den i artikel 19 nævnte domstols kompetence som bindende ipso facto og uden særlig overenskomst, jfr. artikel 46;

3. konventionens og tillægsprotokollens og i forbindelse hermed den under 1. nævnte erklærings udstrækning til Grønland, jfr. konventionens artikel 63 og tillægsprotokollens artikel 4.

Foruden Danmark har folgende lande til dato deponeret. deres ratifikationsinstrumenter

til konventionen: Det forenede Kongerige Storbritannien og Nord-Irland, Norge, Sverige, Forbundsrepublikken Tyskland, Saar, Irland og Grækenland;

til tillægsprotokollen: Det forenede Kongerige Storbritannien og Nord-Irland, Norge, Saar, Irland og Grækenland.

Endvidere har Sverige og Irland afgivet den i artikel 25 omhandlede erklæring uden tidsbegrænsning. Irland har afgivet den i artikel 46 omhandlede erklæring med uopsigelighed for et tidsrum af 5 år.

Konventionen træder i kraft, når 10 ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret, jfr. artikel 66, stk. 2. Det samme gælder tillægsprotokollen, jfr. dennes artikel 6.

Udenrigsministeriet, den 11. juni 1953.

Ole Bjørn Kraft.

Bek. af 23. november 1964. *Nr.* *67.*

Bekendtgørelse af protokol nr. 2 til Europarådets konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, ved hvilken menneskerettighedsdomstolen tillægges kompetence til at fremkomme med rådgivende udtalelser, samt af protokol nr. 3 til samme konvention, ved hvilken konventionens artikel 29, 30 og 34 ændres.

I henhold til kongelige resolutioner af 29. april 1963 undertegnedes i Strasbourg den 6. maj 1963 uden ratifikationsforbehold den 2. og den 3. protokol til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Jfr. udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953, Lovtidende C.

Udenrigsmin. P.J. III. j.nr. 5.E.34.f/2.a. og 5.E.34.£/2.d.

Oversættelse.

Protocol No. 2
to the Convention for the Protection of Human Bights and Fundamental Freedoms, conferring upon the European Court of Human Rights competence to give advisory opinions

The member States of the Council of Europe signatory hereto:

Having regard to the provisions of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention") and, in particular Article 19 instituting, among other bodies, a European Court of Human Rights (hereinafter referred to as "the Court");

Considering that it is expedient to confer upon the Court competence to give advisory opinions subject to certain conditions;

Have agreed as follows:

Article 1

1. The Court may, at the request of the Committee of Ministers, give advisory opinions on legal questions concerning the interpretation of the Convention and the Protocols thereto.

Protocole No. 2
à la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales, attribuant à la Cour européenne des Droits de l'homme la compétence de donner des avis consultatifs

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole,

Vu les dispositions de la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée "la Convention "), notamment l'article 19 instituant entre autres organes une Cour européenne des Droits de l'homme (ci-après dénommée "la Cour"),

Considérant qu'il est opportun d'attribuer à la Cour la conpétence de donner, sous certaines conditions, des avis consultatifs,

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1«

1. La Cour peut, à la demande du Comité des Ministres, donner des avis consultatifs sur des questions juridiques concernant l'interprétation de la Convention et de ses Protocoles.

Protokol nr. 2
til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, ved hvilken den europæiske menneskerettighedsdomstol tillægges kompetence til at fromkomme med rådgivende udtalelser.

Under hensyn til bestemmelserne i den i Rom den 4. november 1950 undertegnede Konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (i det følgende benævnt „Konventionen"), særlig artikel 19, der blandt andre institutioner opretter en europæisk domstol for menneskerettigheder (i det. folgende benævnt „Domstolen");

Under hensyn til det hensigtsmæssige i at give Domstolen kompetence til under visse betingelser at fremkomme med rådgivende udtalelser er de af Europarådets medlemsstater, som har undertegnet nærværende protokol, blevet enige om følgende:

Artikel 1.

1. På Ministerudvalgets anmodning kan Domstolen fremkomme med rådgivende udtalelser om juridiske spergsmål vedrørende fortolkningen af Konventionen og de til denne knyttede protokoller.

2. Such opinions shall not deal with any questions relating to the content or scope of the rights or freedoms defined in Section 1 of the Convention and in the Protocols thereto, or with any other questions which the Commission, the Court or the Committee of Ministers might have to consider in consequence of any such proceedings as could be instituted in accordance with the Convention.

3. Decisions of the Committee of Ministers to request an advisory opinion, of the Court shall require a two-thirds majority vote of the representatives entitled to sit on the Committee.

2. Ces avis ne peuvent porter sur les questions ayant trait au contenu ou à l'étendue des droits et libertés définis au titre 1er de la Convention et dans ses Protocoles, ni sur les autres questions dont la Commission, la Cour ou le Comité des Ministres pourraient avoir à connaître par suite de l'introduction d'un recours prévu par la Convention.

3. La décision du Comité des Ministres de demander un avis à la Cour est prise par un vote à la majorité des deux tiers des représentants ayant le droit de siéger au Comité,

2. Sådanne udtalelser skal ikke vedrøre noget spørgsmål om indholdet eller udstrækningen af de rettigheder og friheder, som fastsættes i Konventionens afsnit I og i de til Konventionen knyttede protokoller, ej-heller andre spørgsmål, som Kommissionen, Domstolen eller Ministerudvalget måtte skulle tage stilling til som folge af noget i henhold til Konventionen iværksat retsskridt.

3. Ministerudvalgets beslutning om at anmode Domstolen om en udtalelse træffes ved afstemning, ved hvilken der kræves et flertal på to trediedele af de repræsentanter, som har ret til at have sæde i Ministerudvalget.

Article 2

The Court shall decide whether a request for an advisory opinion submitted by the Committee of Ministers is whitin its consultative competence as defined in Article 1 of this Protocol.

Article 2

La Cour décide si la demande d'avis présentée par le Comité des Ministres relève de sa compétence consultative telle que celle-ci est définie par l'article 1er du présent Protocole.

Artikel 2

Domstolen afgør, om en af Ministerudvalget begæret udtalelse falder ind under dens rådgivende kompetence, således som denne er defineret i nærværende protokols artikel 1.

Article 3

1. For the consideration of requests for an advisory opinion, the Court shall sit in plenary session.

2. Reasons shall be given for advisory opinions of the Court.

3. If the advisory opinion does not represent in whole or in part the unanimous opinion of the judges any judge shall be entitled to deliver a separate opinion.

4. Advisory opinions of the Court shall be communicated to the Committee of Ministers.

Article 3

1. Pour l'examen des demandes d'avis consultatifs, la Cour siège en séance plénière.

2. L'avis de la Cour est motivé.

3. Si l'avis n'exprime pas en tout ou en partie l'opinion unanime des juges, tout juge a le droit d'y joindre l'exposé de son opinion individuelle.

4. L'avis de la Cour est transmis au Comité des Ministres.

Artikel 3

1. Ved bedømmelsen af anmodninger om rådgivende udtalelser træder Domstolen fuldtalligt sammen.

2. Domstolens rådgivende udtalelser skal ledsages af grunde.

3. Såfremt udtalelsen helt eller delvis ikke giver udtryk for dommernes enstemmige mening, er enhver af dommerne berettiget til at afgive særskilt votum,

4. Domstolens udtalelse oversendes til Ministerudvalget.

Article 4

The powers oi the Court under Article 55 of the Con-

Article 4

Par extension du pouvoir que lui attribue l'article 55

Artikel 4

Domstolens beføjelser i henhold til Konventionens arti-

vention shall extend to the drawing up of such rules and the determination of such procedure as the Court may think necessary for the purposes of this Protocol.

de la Convention et aux fins du present Protocole, la Cour peut, si elle l'estime nécessaire, établir son règlement et fixer sa procédure.

kel 55 skal udstrækkes til at omfatte fastsættelsen af en sådan forretningsorden og af sidanne procedureregler, som Domstolen finder påkrævede til opfyldelsen af nærværende protokols formal.

Article 5

1. This Protocol shall be open to signature by member States of the Council of Europe, signatories to the Convention, who may become Parties to it by:

(a) signature without reservation in respect of ratification or acceptance;

(b) signature with reservation in respect of ratification or acceptance, followed by ratification or acceptance.

Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Secretary-General of the Council of Europe.

2. This Protocol shall enter into force as soon as all States Parties to the Convention, shall have become Parties to the Protocol, in accordance with the provisions of paragraph 1 of this Article.

3. From the date of the entry into force of this Protocol, Articles 1 to 4 shall be considered an integral part of the Convention.

4. The Secretary-General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

(a) any signature without reservation in respect of ratification or acceptance;

(b) any signature with reservation in respect of ratification or acceptance;

(c) the deposit of any instrument of ratification or acceptance;

Article 5

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires de la Convention, qui peuvent y devenir Parties par:

(a) la signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

(b) la signature sous réserve de ratification ou d'acceptation, suivie de ratification ou d'acceptation.

Les instruments de ratification ou d'acceptation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. Le présent Protocole entrera en vigueur dès que tous les Etats Parties à la Convention seront devenus Parties au Protocole, conformément aux dispositions du paragraphe 1« de cet article,

3. A dater de l'entrée en vigueur du présent Protocole, les articles 1« à 4 seront considérés comme faisant partie intégrante de la Convention.

4. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil:

(a) toute signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

(b) toute signature sous réserve de ratification ou d'acceptation;

(c) le dépôt de tout instrument de ratification ou d'acceptation;

Artikel 5

1. Nærværende protokol er åben for undertegnelse af de af Europarådets medlemsstater, der har undertegnet Konventionen. De kan blive deltagere ved:

fa) undertegnelse uden forbehold af ratifikation eller godkendelse,

(b) undertegnelse med forbehold af ratifikation eller godkendelse efterfulgt af ratifikation eller godkendelse.

Ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

2. Nærværende protokol træder i kraft, så snart alle de stater, der er deltagere i Konventionen, har tiltrådt protokollen i henhold til bestemmelserne i denne artikels stk. 1.

3. Fra nærværende protokols ikrafttræden skal artiklerne 1-4 anses som udgørende en integrerende del af Konventionen.

4. Europarådets generalsekretær skal give stater, der er medlemmer af Rådet, meddelelse om:

(a) enhver undertegnelse uden forbehold af ratifikation eller godkendelse,

(b) enhver undertegnelse med forbehold af ratifikation eller godkendelse,

(c) deponering af ethvert ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument,

(d) the date of entry into force of this Protocol in accordance with paragraph 2 of this Article.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 6th day of May 1963, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary-General shall transmit certified copies to each of the signatory States.

(d) la date d'entrée en vigueur du présent Protocole, conformément au paragraphe 2 de cet article.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Strasbourg, le 6 mai 1963, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats signataires.

(d) datoen for nærværende protokols ikrafttræden i henhold til derme artikels stk. 2.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, behørigt beføjede, underskrevet denne protokol.

Udfærdiget i Strasbourg den 6. maj 1963 på engelsk og fransk, begge tekster af lige gyldighed, i eet eksemplar, som vedblivende skal være deponeret i Europarådets arkiver. Generalsekretæren skal overgive bekræftede genparter til hver af signatarstaterne.

For Kongeriget Belgiens regering under forbehold af ratifikation:

For Republiken Cyperns regering:

For Kongeriget Danmarks regering: *Kjeld Philip.*

For Republiken Frankrigs regering:

For Kongeriget Grækenlands regering:

For Irlands regering under forbehold af ratifikation: *P. Mac Aogdin.*

For Republiken Islands regering:

For Republiken Italiens regering under forbehold af ratifikation: *Edoardo Martino.*

For Storhertugdømmet Luxembourgs regering under forbehold af ratifikation: *E. Schau*.*

For Kongeriget Nederlandenes regering under forbehold af ratifikation: *H. R. van Houten.*

For Kongeriget Norges regering under forbehold af ratifikation: *Halvard Lange.*

For Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands regering: *Edvard Heath.*

For Kongeriget Sveriges regering under forbehold af ratifikation: *Gunnar Lange.*

For Den tyrkiske Republiks regering under forbehold af ratifikation: *Zeki Kuneralp.*

For den tyske Forbundsrepubliks regering under forbehold af ratifikation: *Carstens.*

For Den østrigske Republiks regering under forbehold af ratifikation: *Kreisky.*

Oversættelse.

Protocol No. 3 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending Articles 29, 30 and 34 of the Convention

The member States of the Council of Europe, signatories to this Protocol,

Considering that it is advisable to amend certain provisions of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November 1950 (herein-after referred to as "the Convention") concerning the procedure of the European Commission of Human Right,

Have agreed as follows:

Article 1

1. Article 29 of the Convention is deleted.

2. The following provision shall be inserted in the Convention:

"Article 29

After it has accepted a petition submitted under Article 25, the Commission may nevertheless decide unanimously to reject the petition if, in the course of its examination, it finds that the existence of one of the grounds for non-acceptance provided for in Article 27 has been established.

In such a case, the decision shall be communicated to the parties."

Protocole No. 3 à la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales, modifiant les articles 29, 30 et 34 de la Convention.

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole,

Considérant qu'il convient d'amender certaines dispositions de la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée la Convention) relatives à la procédure de la Commission européenne des Droits de l'homme,

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1"

1. L'article 29 de la Convention est supprimé.

2. La disposition suivante est insérée dans la Convention.

"Article 29

Après avoir retenu une requête introduite par application de l'article 25, la Commission peut néanmoins décider à l'unanimité de la rejeter si, en cours d'examen, elle constate l'existence d'un des motifs de non recevabilité prévus à l'article 27.

En pareil cas, la décision est communiquée aux parties."

Protokol nr. 3 til Konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, ved hvilken konventionens artikel 29, 30 og 34 ændres.

I betragtning af, at det er forekommet hensigtsmæssigt at ændre nogle af bestemmelserne i den i Rom den 4. november 1950 undertegnede konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (i det følgende benævnt „Konventionen"), som vedrører den europæiske menneskerettighedskommissions procedure, er de af Europarådets medlemsstater, som har undertegnet nærværende protokol, blevet enige om følgende:

Artikel 1

1. Konventionens artikel 29 udelades.

2. Følgende bestemmelse er indsat i Konventionen:

„Artikel 29.

Efter at have antaget et i henhold til artikel 25 indgivet andragende kan Kommissionen dog enstemmigt beslutte at afvise dette, hvis den under sin undersøgelse konstaterer, at en af de i artikel 27 omtalte grunde til afvisning er tilstede.

I et sådant tilfælde underrettes parterne om afgørelsen".

Article 2

In Article 30 of the Convention, the word "Sub-Commission" shall be replaced by the word "Commission".

Article 3

1 At the beginning of Article 34 of the Convention, the following shall be inserted:

"Subject to the provisions of Article 29..."

2. At the end of the same Article, the sentence "the Sub-Commission shall take its decisions by a majority of its members" shall be deleted.

Article 4

1. This Protocol shall be open to signature by the member States of the Council of Europe, who may become Parties to it either by:

(a) signature without reservation in respect of ratification or acceptance, or

(b) signature with reservation in respect of ratification or acceptance, followed by ratification or acceptance.

Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Secretary-General of the Council of Europe.

2. This Protocol shall enter into force as soon as all States Parties to the Convention shall have become Parties to the Protocol, in accordance with the provisions of paragraph 1 of this Article,

3. The Secretary-General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

(a) any signature without reservation in respect of ratification or acceptance;

Article 2

A l'article 30 de la Convention, le mot "sous-commission" est remplacé par le mot "Commission".

Article 3

1. Au début de l'article 34 de la Convention, le membre de phrase suivant est inséré:

"Sous réserve des dispositions de l'article 29, ...

2. A la fin du même article, la phrase "les décisions de la sous-commission sont prises à la majorité de ses membres" est supprimée.

Article 4

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe signataires de la Convention qui peuvent y devenir Parties par:

(a) la signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

(b) la signature sous réserve de ratification ou d'acceptation suivie de ratification ou d'acceptation.

Les instruments de ratification ou d'acceptation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. Le présent Protocole entrera en vigueur dès que tous les Etats Parties à la Convention seront devenus Parties au Protocole conformément aux dispositions du paragraphe 1" de cet article.

3. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil:

(a) toute signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

Artikel 2

I Konventionens artikel 30 er ordet „underkommission" erstattet med ordet „Kommission".

Artikel 3

1. I begyndelsen af Konventionens artikel 34 indsættes følgende ord:

„Med forbehold af bestemmelserne i artikel 29___".

2. I slutningen af samme artikel udelades sætningen „underkommissionen træffer sine afgørelser ved flertal af sine medlemmer".

Artikel 4

1. Nærværende protokol er åben for undertegnelse af de af Europarådets medlemsstater, der har undertegnet Konventionen; de kan blive deltagere ved:

(a) undertegnelse uden forbehold af ratifikation eller godkendelse,

(b) undertegnelse med forbehold af ratifikation eller godkendelse, efterfulgt af ratifikation eller godkendelse.

Ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

2. Nærværende protokol træder i kraft, så snart alle stater, der er deltagere i Konventionen, har tiltrådt protokollen i henhold til bestemmelserne i denne artikels stk. 1.

3. Europarådets generalsekretær skal give stater, der er medlemmer af rådet, meddelelse om:

(a) enhver undertegnelse uden forbehold af ratifikation eller godkendelse,

(b) any signature with reservation in respect of ratification or acceptance;

(c) the deposit of any instrument of ratification or acceptance;

(d) the date of entry into force of this Protocol in accordance with paragraph 2 of this Article.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 6th day of May 1963, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary-General shall transmit certified copies to each of the signatory States.

(b) toute signature sous réserve de ratification ou d'acceptation;

(c) le dépôt de tout instrument de ratification ou d'acceptation:

(d) la date d'entrée en vigueur du présent Protocole, conformément au paragraphe 2 de cet article.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Strasbourg, le 6 mai 1963, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats signataires.

(b) enhver undertegnelse med forbehold af ratifikation eller godkendelse,

(c) deponering af ethvert ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument,

(d) datoen for nærværende protokols ikrafttræden i henhold til denne artikels stk. 2.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, behørigt bemyndigede, underskrevet nærværende protokol.

Udfærdiget i Strasbourg den 6. maj 1963 på engelsk og fransk, begge tekster af lige gyldighed, i eet eksemplar, som vedblivende skal være deponeret i Europarådets arkiver. Generalsekretæren skal overgive bekræftede kopier til hver af signatarstaterne.

Efter protokollernes åbning for underskrift har Irland, Norge og Sverige deponeret deres ratifikationsinstrumenter.

I overenstemmelse med art. 5, stk. 2, i protokol nr. 2, og art. 4, stk. 2, i protokol nr. 3, træder protokollerne i kraft, når de er tiltrådt af alle de i konventionen deltagende stater.

I denne forbindelse meddeles det, at den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder er i kraft i forholdet mellem følgende lande:

Belgien, Cypern, Danmark, Grækenland, Irland, Island, Italien, Luxembourg, Nederlandene. Norge, Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland, Sverige, Tyrkiet, Forbundsrepublikken Tyskland og Østrig.

Udenrigsministeriet, **den 23. november 1964.**

Per Hækkerup.

Bekendtgørelse af protokol nr. 4 til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder.

I henhold til kgl. resolution af 4. september 1964 har Danmark ratificeret den i Strasbourg den 16. september 1963 undertegnede protokol nr. 4 til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Jfr. udenrigsministeriets bekendtgørelser nr. 20 af 11. juni 1953 og nr. 67 af 23. november 1964 vedrørende protokol nr. 2 og nr. 3 til samme konvention, Lovtidende C.

Protokollens ordlyd er som følger:

Oversættelse.

Protocol No. 4

to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto.

The Governments signatory hereto, being Members of the Council of Europe,

Being resolved to take steps to ensure the collective enforcement of certain rights and freedoms other than those already included in Section I of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November 1950 (hereinafter referred to as „the Convention") and in Articles 1 to 3 of the First Protocol to the Convention, signed at Paris on 20th March 1952,

Have agreed as follows:

Article 1

No one shall be deprived of his liberty merely on the ground of inability to fulfil a contractual obligation.

Protocole >"° 4

à la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales, reconnaissant certains droits et libertés autres que ceux figurant déjà dans la Convention et dans le premier Protocole additionnel à la Convention.

Les Gouvernements signataires, Membres du Conseil de l'Europe,

Résolus à prendre des mesures propres à assurer la garantie collective de droits et libertés autres que ceux qui figurent déjà dans le titre I de la Convention de sauvegarde des Droits de l'homme et des libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée "la Convention") et dans les articles 1er à 3 du premier Protocole additionnel à la Convention, signé à Paris le 20 mars 1952,

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1«

Nul ne peut être privé de sa liberté pour la seule raison qu'il n'est pas en mesure d'exécuter une obligation contractuelle.

Protokol nr. 4

til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, ved hvilken der sikres visse rettigheder og frihedsrettigheder ud over de i konventionen og i protokol nr. 1 til denne indeholdte bestemmelser.

De underskrivende regeringer, der er medlemmer af Europarådet, er

i beslutning om at tage skridt til at sikre en kollektiv gennemførelse af visse rettigheder og frihedsrettigheder ud over dem, som allerede er omfattet af afsnit 1 i den i Rom den 4. november 1950 undertegnede konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (i det følgende omtalt som „konventionen") og artikel 1-3 i den i Paris den 20. marts 1952 undertegnede protokol nr. 1 til denne konvention

blevet enige om følgende:

Artikel 1

Ingen må berøves sin frihed alene på grund af manglende evne til at opfylde en kontraktmæssig forpligtelse.

Article 2

1. Everyone lawfully within the territory of a State shall, within that territory, have the right to liberty of movement and freedom to choose his residence.

2. Everyone shall be free to leave any country, including his own.

3. No restrictions shall be placed on the exercise of these rights other than such as are in accordance with law and are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the maintenance of *ordre public,* for the prevention of crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

4. The rights set forth in paragraph 1 may also be subject, in particular areas, to restrictions imposed in accordance with law and justified by the public interest in a democratic society.

Article 3

1. No one shall be expelled, by means either of an individual or of a collective measure, from the territory of the State of which he is a national.

2. No one shall be deprived of the right to enter the territory, of the State of which he is a national.

Article 4

Collective expulsion of aliens is prohibited.

Article 5

1. Any High Contracting Party may, at the time of,

Article 2

1. Quiconque se trouve régulièrement sur le territoire d'un Etat a le droit d'y circuler librement et d'y choisir librement sa résidence.

2. Toute personne est libre de quitter n'importe quel pays, y compris le sien.

3. L'exercice de ces droits ne peut faire l'objet d'autres restrictions que celles qui, prévues par la loi, constituent des mesures nécessaires, dans une société démocratique, à la sécurité nationale, à la sûreté publique, au maintien rde l'ordre public, à la prévention des infractions pénales, à la protection de la santé ou de la morale, ou à la protection des droits et libertés d'autrui.

4. Les droits reconnus au paragraphe 1er peuvent également, dans certaines zones déterminées, faire l'objet de restrictions qui, prévues par lia loi, sont justifiées par l'intérêt public dans une société démocratique.

Article 3

1. Nul ne peut être expulsé, par voie de mesure individuelle ou collective, du territoire de l'Etat dont il est le ressortissant.

2. Nul ne peut être privé du droit d'entrer sur le territoire de l'Etat dont il est le ressortissant.

Article 4

Les expulsions collectives d'étrangers sont interdites.

Articles 5

1. Toute Haute Partie Contractante peut, au moment

Artikel 2

1. Enhver, der retmæssigt opholder sig på en stats territorium, har inden for dette territorium ret til bevægelsesfrihed og til frit at vælge sit opholdssted.

2. Enhver har frihed til at forlade et hvilket som helst land, herunder sit eget.

3. Udøvelsen af disse rettigheder skal ikke være underkastet andre begrænsninger end sådanne, som er i overensstemmelse med loven, og som i et demokratisk samfund er nødvendige af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at opretholde *ordre public,* for at forebygge forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og frihedsrettigheder.

4. De i stk. 1 nævnte rettigheder kan endvidere inden for særlige områder underkastes restriktioner, som er indført ved lov, og som i et demokratisk samfund tjener almenvellet.

Artikel 3

1. Ingen kan hverken ved individuelle eller ved kollektive foranstaltninger udvises af et territorium tilhørende den stat, i hvilken han er statsborger.

2. Ingen kan berøves retten til indrejse i den stat, i hvilken han er statsborger.

Artikel 4

Kollektiv udvisning af udlændinge er forbudt.

Artikel 5

1. Enhver af de høje kontraherende parter kan ved

signature or ratification of this Protocol, or at any time thereafter, communicate to the Secretary-General of the Council of Europe a declaration stating the extent to which it undertakes that the provisions of this Protocol shall apply to such of the territories for the international relations of which it is responsible as are named therein.

2. Any High Contracting Party which has communicated a declaration in virtue of the preceding paragraph may, from time to time, communicate a further declaration modifying the terms of any former declaration or terminating the application of the provisions of this Protocol in respect of any territory.

3. A declaration made in accordance with this Article shall be deemed to have been made in accordance with paragraph 1 of Article 63 of the Convention.

4. The territory of any State to which this Protocol applies by virtue of ratification or acceptance by that State, and each territory to which this Protocol is applied by virtue of a declaration by that State under this Article, shall be treated as separate territories for the purpose of the references in Articles 2 and 3 to the territory of a State.

de la signature ou de la ratification du présent Protocole ou à tout moment par la suite, communiquer au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe une déclaration indiquant la mesure dans laquelle elle s'engage à ce que les dispositions du présent Protocole s'appliquent à tels territoires qui sont désignés dans ladite déclaration et dont elle assure les relations internationales.

2. Toute Haute Partie Contractante qui a communiqué une déclaration en vertu du paragraphe précédent peut, de temps à autre, communiquer une nouvelle déclaration modifiant les termes de toute déclaration antérieure ou mettant fin à l'application des dispositions du présent Protocole sur un territoire quelconque.

3. Une déclaration faite conformément au présent article sera considérée comme ayant été faite conformément au paragraphe 1 de l'article 63 de la Convention.

4. Le territoire de tout Etat auquel le présent Protocole s'applique en vertu de sa ratification ou de son acceptation par ledit Etat, et chacun des territoires auxquels le Protocle s'applique en vertu d'une déclaration souscrite par ledit Etat conformément au présent article, seront considérés comme des territoires distincts aux fins des références au territoire d'un Etat faites par les articles 2 et 3.

nærværende protokols undertegnelse eller ratifikation eller når som helst derefter til Europarådets generalsekretær afgive en erklæring om, i hvilket omfang den forpligter sig til at anvende denne protokols bestemmelser inden for de af den pågældende stat angivne territorier, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig.

2. Enhver af de høje kontraherende parter, der har afgivet en erklæring i henhold til foregående stk., kan fra tid til anden afgive en yderligere erklæring, hvorved betingelserne i en tidligere erklæring ændres, eller anvendeben af protokollens bestemmelser bringes til ophør for ethvert territoriums vedkommende.

3. En erklæring, der er afgivet i overensstemmelse med denne artikel, skal betragtes som værende afgivet i overensstemmelse med konventionens artikel 63, stk. 1.

4. Et under en stat hørende territorium, på hvilket denne protokol finder anvendelse i henhold til ratifikation eller godkendelse, så vel som ethvert territorium, på hvilket denne protokol finder anvendelse i henhold til en af vedkommende stat i henhold til denne artikel afgiven erklæring, skal betragtes som et særskilt territorium for så vidt angår de i artikel 2 og 3 indeholdte henvisninger til en stats territorium.

Article 6

1. As between the High Contracting Parties the provisions of Articles I to 5 of this Protocol shall be regar-

Article 6

1. Les Hautes Parties Contractantes considéreront les articles Ier à 5 de ce Protocole comme des articles ad-

Artikel 6

1. De høje kontraherende parter betragter bestemmelseme i protokollens artikler 1 -5 som tillægsartikler til kon-

ded as additional Articles to the. Convention, and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

2. Nevertheless, the right of individual recourse recognised by a declaration made under Article 25 of the Convention, or the acceptance of the compulsory jurisdiction of the Court by a declaration made under Article 46 of the Convention, shall not be effective in relation to this Protocol unless the High Contracting Party concerned has made a statement recognising such right, or accepting such jurisdiction, in respect of all or any of Articles 1 to 4 of the Protocol,

ditionnels à la Convention et toutes les dispositions de la Convention s'appliqueront en conséquence.

2. Toutefois, le droit de recours individuel reconnu par une déclaration faite en vertu de l'article 25 de la Convention ou la reconnaissance de la juridiction obligatoire de la Cour faite par une déclaration en vertu de l'article 46 de la Convention ne s'exercera en ce qui concerne le présent Protocole que dans la mesure où la Haute Partie Contractante intéressée aura déclaré reconnaître ledit droit ou accepter ladite juridiction pour les articles 1er à 4 du Protocole ou pour certains de ces articles.

ventionen, og alle konventionens bestemmelser skal anvendes i overensstemmelse hermed.

2. Ikke desto mindre kan retten til individuel regres, anerkendt ved en i henhold til konventionens artikel 25 afgivet erklæring eller anerkendelse af Domstolens bindende kompetence ved en erklæring afgivet i henhold til konventionens artikel 46, ikke bringes til anvendelse i forbindelse med denne protokol, medmindre vedkommende høje kontraherende, part har afgivet en erklæring, hvorved sådan ret eller sådan kompetence anerkendes for så vidt angår samtlige eller enkelte af protokollens artikler 1-4.

Article 7

1. This Protocol shall be open for signature by the Members of the Council of Europe who are the signatories of the Convention; it shall be ratified at the same time as or after the ratification of the Convention. It shall enter into force after the deposit of five instrumenta of ratification, As regards any signatory ratifying subsequently, the Protocol shall enter into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.

2. The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the Council of Europe, who will notify all Members of the names of those who have ratified.

Article 7

1. Le présent Protocle est ouvert à la signature des Membres du Conseil de l'Europe, signataires de la Convention; il sera ratifié en même temps que la Convention ou après la ratification de celle-ci. Il entrera en vigueur après le dépôt de cinq instruments de ratification. Pour tout signataire qui le ratifiera ultérieurement, le Protocole entrera en vigueur dès le dépôt de l'instrument de ratification,

2. Les instruments de ratification seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe qui notifiera à tous les Membres les noms de ceux qui l'auront ratifié,

Artikel 7

1. Denne protokol er åben for undertegnelse af de af Europarådets medlemmer, der har undertegnet konventionen; den skal ratificeres samtidig med eller efter ratifikation af konventionen. Den træder i kraft, når fem ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret. For så vidt angår en signatarmagt, der senere ratificerer protokollen, træder denne i kraft den dag, ratifikationsinstrumentet deponeres.

2. Ratifikationsinstrumenterne deponeres hos Europarådets generalsekretær, som meddeler samtlige medlemmer navnene på dem, der har ratificeret protokollen.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Til bekræftelse heraf har de nedenstående, som er behørigt befuldmægtiget dertil, undertegnet denne protokol.

Done at Strasbourg, this 16th day of September 1963, in

Fait à Strasbourg, le 16 septembre 1963, en français

Udfærdiget i Strasbourg den 16. september 1963 på

in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary-General shall transmit certified copies to each of the signatory States.

et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats signataires.

engelsk og fransk, således at begge tekster har samme gyldighed, i et enkelt eksemplar, som skal forblive deponeret i Europarådets arkiv. Generalsekretæren skal tilstille enhver stat, som har undertegnet protokollen, bekræftede genparter.

For Den østrigske Republiks regering:

Ved undertegnelsen af denne protokol har undertegnede på sin regerings vegne afgivet følgende erklæring:

Protokol nr. 4 undertegnes med det forbehold, at artikel 3 ikke skal finde anvendelse på bestemmelserne i loven af 3. april 1919, StGBl. nr. 209 om forvisning af huset Habsburg-Lorraine og konfiskation af dets ejendom, som anført i loven af 30. oktober 1919, StGBl. nr. 501 i Forbundsgrundloven af 26. januar 1928, BGB1. nr. 30, og under hensyntagen til Forbundsgrundloven af 4. juli 1963, BGB1. nr. 172. *H. Reichmann.*

For Kongeriget Belgiens regering: *R. Coene.*

For Republikken Cyperns regering:

For Kongeriget Danmarks regering: *M. Warberg.*

For Den franske Republiks regering:

For Forbundsrepublikken Tysklands regering: *Felician Prill.*

For Kongeriget Grækenlands regering:

For Den islandske Republiks regering:

For den irlandske regering:

Ved undertegnelsen af denne protokol erklærer den irlandske regering:

Den i stk. 21 i beretningen fra ekspertkomiteen vedrørende nærværende protokol indeholdte henvisning til udlevering og bestemmelserne i protokollens artikel 3, stk. 1 omfatter tillige love, som hjemler fuldbyrdelse inden for en kontraherende parts territorium af arrestordrer, som er udstedt af en anden kontraherende parts myndigheder.

Brendan Dillon.

For Den italienske Republiks regering: *Alessandro Marient.*

For Storhertugdømmet Luxembourgs regering: *Pierre Wurth.*

For Kongeriget Nederlandenes regering:

For Kongeriget Norges regering: *Knut Frydenlund.*

For Kongeriget Sveriges regering: *K. G. Lager felt.*

For Den schweiziske Forbundsstats regering:

For Den tyrkiske Republiks regering:

For Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands regering: /. *F. Porter.*

Danmarks ratifikationsinstrument blev under 30. september 1964 deponeret hos Europarådets generalsekretær. Samtidig blev der i henhold til protokollens artikel 6, stk. 2 afgivet erklæring om, at såvel den i henhold til konventionens artikel 25 meddelte anerkendelse af den europæiske menneskerettighedskommissions kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner som anerkendelsen i henhold til konventionens artikel 46 af menneskerettighedsdomstolens kompetence også skal omfatte protokollens artikler 1-4. Anerkendelsen sker i begge tilfælde for tiden indtil 6. april 1967.

I henhold til protokollens artikel 7, stk. 1 træder denne i kraft, når fem ratifikationsinstrumenter er blevet deponeret.

Foruden Danmark har Norge og Sverige ratificeret protokollen.

Sveriges ratifikationsinstrument angiver, at den af Sverige allerede afgivne erklæring i medfør af konventionens artikel 25, ifølge hvilken den europæiske menneskerettighedskommissions kompetence til at modtage klager fra enkeltpersoner anerkendes, også skal omfatte de i protokollens artikler 1-4 nævnte rettigheder og frihedsrettigheder.

Udenrigsministeriet, den 17. februar 1965.

Per Hækkerup.

Bekendtgørelse af protokol nr. 5 til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder.

I henhold til kgl. resolution af 11. januar 1966 har Danmark den 20. januar 1966 i Strasbourg uden forbehold af ratifikation undertegnet den 5. protokol til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, jfr. udenrigsministeriets bekendtgørelser nr. 20 af 11. juni 1953 og nr. 38 af 29. april 1971, Lovtidende C.

Protokollens ordlyd er som folger:

Oversættelse.

Protocol No. 5	Protocole N° 5	Protokol nr. 5
to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending Articles 22 and 40 of the Convention	à la Convention de Sauvegarde des Droits do l'Homme et des Libertés fondamentales, modifiant les articles 22 et 40 de la Convention	til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihcds-rettigheder om ændringer i konventionens artikler 28 og 40
The Governments signatory hereto, being Members of the Council of Europe,	Les Gouvernements signataires, Membres du Conseil de l'Europe,	De underskrivende regeringer, der er medlemmer af Europarådet,
Considering that certain inconveniences have arisen in the application of the provisions of Articles 22 and 40 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention" relating to the length of the terms of office of the members of the European Commission of Human Rights (hereinafter referred to as "the Commission") and of the European Court of Human Rights (hereinafter referred to as "the Court");	Considérant que l'application des dispositions des articles 22 et 40 de la Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée « la Convention >) a donné lieu à certaines difficultés en ce qui concerne la durée du mandat des membres de la Commission européenne des Droits de l'Homme (ci-après dénommée t la Commission •) et de la Cour européenne des Droits de l'Homme (ci-après dénommée « la Cour »);	som finder, at der er opstået visse ulemper ved anvendelsen af bestemmelserne i artiklerne 22 og 40 i konventionen om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (i det følgende omtalt som „konventionen") vedrørende længden af funktionstiden for medlemmerne af den europæiske menneskerettighedskommission (i det følgende omtalt som „kommissionen") og den europæisk» menneskerettighedsdomstol (i det følgende omtalt som „domstolen"),
Considering that it is desirable to ensure as far as possible an election every three years of one half of the members of the Commission and of one third of the members of the Court;	Considérant qu'il importe d'assurer dans la mesure du possible l'élection tous les trois ans d'une moitié des membres de la Commission et d'un tiers des membres de la Cour;	som finder det ønskeligt i videst muligt omfang at sikre valg hvert tredje ir af halvdelen af kommissionens medlemmer og af en tredjedel af domstolens medlemmer,
Considering therefore that it is desirable to amend certain provisions of the Convention;	Considérant dès lors qu'il convient d'amender certaines dispositions de la Convention;	som derfor finder det ønskeligt at ændre visse bestemmelser i konventionen,
Have agreed as follows:	Sont convenus de ce qui suit:	er blevet enige om følgende:

Article 1

In Article 22 of the Convention, the following two paragraphs shall be inserted after paragraph (2):

"(3) In order to ensure that, as far as possible, one half of the membership of the Commission shall be renewed every three years, the Committee of Ministers may decide, before proceeding to any subsequent election, that the term or terms of office of one or more members to be elected shall be for a period other than six years but not more than nine and not less than three years.

(4) In cases where more than one term of office is involved and the Committee of Ministers applies the preceding paragraph, the allocation of the terms of office shall be effected by the drawing of lots by the Secretary General, immediately • after the election."

Article 1er

A l'article 22 de la Convention, les deux paragraphes ci-après sont insérés après le paragraphe 2:

< (3) Afin d'assurer dans la mesure du possible le renouvellement d'une moitié de la Commission tous les trois ans, le Comité des Ministres peut, avant de procéder à toute élection ultérieure, décider qu'un ou plusieurs mandats de membres à élire auront une durée autre que six ans, sans que cette durée toutefois puisse excéder neuf ans ou être inférieure à trois ans.

(4) Dans le cas où il y a lieu de conférer . plusieurs mandats et que le Comité des Ministres fait application du paragraphe précédent, la répartition des mandats s'opère suivant un tirage au sort effectué par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe immédiatement après l'élection. >

Artikel 1

I artikel 22 i konventionen skal følgende to stykker indføjes efter stk. 2:

„3. For i videst muligt omfang at sikre, at medlemskabet for halvdelen af kommissionens medlemmer fornys hvert tredje år, kan Ministerudvalget for et forestående valg bestemme, at funktionstiden for et eller flere af de medlemmer, som skal vælges, skal være en anden end seks år, dog ikke over ni og ikke under tre år.

4. Når det drejer sig om funktionstiden for mere end et medlem, og Ministerudvalget anvender bestemmelsen i foregående stykke, skal generalsekretæren umiddelbart efter valget fordele de enkelte funktionsperioder ved lodtrækning."

Article 2

In Article 22 of the Convention, the former paragraphs (3) and (4) shall become respectively paragraphs (5) and (6).

Article 2

A l'article 22 de la Convention, les paragraphes 3 et 4 deviennent respectivement les paragraphes 5 et 6.

Artikel 2

I artikel 22 i konventionen skal det tidligere stk. 3 og 4 være henholdsvis stk. 5 og 6.

Article 3

In Article 40 of the Convention, the following two paragraphs shall be inserted after paragraph (2):

"(3) In order to ensure that, as far as possible, one third of the membership of the Court shall be renewed every three years, the Consultative Assembly may decide, before proceeding to any subsequent election, that the term or terms of office of one or more

Article 3

A l'article 40 de la Convention, les deux paragraphes suivants sont insérés après le paragraphe 2:

< (3) Afin d'assurer dans la mesure du possible le renouvellement d'un tiers de la Cour tous les trois ans, l'Assemblée Consultative peut, avant de procéder à toute élection ultérieure, décider qu'un ou plusieurs mandats de membres à élire au-

Artikel 3

I artikel 40 i konventionen skal følgende to stykker indføjes efter stk. 2:

„3. For i videst muligt omfang at sikre, at medlemskabet for en tredjedel af domstolens medlemmer fornys hvert tredje år, kan Den rådgivende Forsamling før et forestående valg bestemme, at funktionstiden for et eller flere af de medlemmer, som

members to be elected shall be for a period other than nine years but not more than twelve and not less than six years.

(4) In cases where more than one term of office is involved and the Consultative Assembly applies the preceding paragraph, the allocation of the terms of office shall be effected by the drawing of lots by the Secretary General immediately after the election."

ront une durée autre que celle de neuf ans, sans qu'elle puisse toutefois excéder douze ans ou être inférieure à six ans.

(4) Dans le cas où il y a lieu de conférer plusieurs mandats et que l'Assemblée Consultative fait application du paragraphe précédent, la répartition des mandats s'opère suivant un tirage au sort effectué par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe immédiatement après l'élection. »

skal vælges, skal være en anden end ni år, dog ikke over tolv og ikke under seks år.

4. Når det drejer sig om funktionstiden for mere end et medlem, og Den rådgivende Forsamling anvender bestemmelsen i foregående stykke, skal generalsekretæren umiddelbart efter valget fordele de enkelte funktionsperioder ved lodtrækning."

Article 4

In Article 40 of the Convention, the former paragraphs (3) and (4) shall become respectively paragraphs (5) and (6).

Article 4

A l'article 40 de la Convention, les paragraphes 3 et 4 deviennent respectivement les paragraphes 5 et 6.

Artikel 4

1 artikel 40 i konventionen skal det tidligere stk. 3 og 4 være henholdsvis stk. 5 og 6.

Article 5

1. This Protocol shall be open to signature by Members of the Council of Europe, signatories to the Convention, who may become Parties to it by:

(a) signature without reservation in respect of ratification or acceptance;

(6) signature with reservation in respect of ratification or acceptance, followed by ratification or acceptance.

Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2. This Protocol shall enter into force as soon as all Contracting Parties to the Convention shall have become Parties of the Protocol, in accordance with the provisions of paragraph 1 oi this Article.

Article 5

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature des Membres du Conseil de l'Europe signataires de la Convention qui peuvent y devenir Parties par:

(a) la signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

(6) la signature sous réserve de ratification ou d'acceptation suivie de ratification ou d'acceptation.

Les instruments de ratification ou d'acceptation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. Le présent Protocole entrera en vigueur dès que toutes les Parties Contractantes à la Convention seront devenues Parties au Protocole conformément aux dispositions du paragraphe 1er de cet article.

Artikel 5

1. Denne protokol er åben for undertegnelse af de af Europarådets medlemmer, der har undertegnet konventionen; de kan blive deltagere ved:

(o) undertegnelse uden forbehold af ratifikation eller godkendelse;

(6) undertegnelse med forbehold af ratifikation eller godkendelse efterfulgt af ratifikation eller godkendelse.

Ratifikations- eller godkendelsesinstrumenterne skal deponeres hos ; Europarådets generalsekretær.

2. Denne protokol træder i kraft, så snart alle parter i konventionen har tilsluttet sig protokollen i henhold til denne artikels stk. 1.

3. The Secretary General of the Council of Europe shall notify the Members of the Council of:

(a) any signature without reservation in respect of ratification or acceptance;

(6) any signature with reservation in respect of ratification or acceptance;

(c) the deposit of any instrument of ratification or acceptance;

(d) the date of entry into force of this Protocol in accordance with paragraph 2 of this Article.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 20th day of January 1966, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the signatory Governments.

3. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Membres du Conseil:

(a) toute signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

(6) toute signature sous réserve de ratification ou d'acceptation;

(c) le dépôt de tout instrument de ratification ou d'acceptation;

(d) la date d'entrée en vigueur du présent Protocole, conformément au paragraphe 2 de cet article.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Strasbourg, le 20 janvier 1966, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Gouvernements signataires.

3. Europarådets generalsekretær skal underrette Bidets medlemmer om:

(a) enhver undertegnelse uden forbehold af ratifikation eller godkendelse;

(6) enhver undertegnelse med forbehold af ratifikation eller godkendelse;

(c) deponering af ethvert ratifikations- eller godkendelsesinstrument;

(d) datoen for denne protokols ikrafttræden i henhold til denne artikels stk. 2.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, som er behørigt befuldmægtigede dertil, underskrevet denne protokol.

Udfærdiget i Strasbourg den 20. januar 1966 pi engelsk og fransk, således at begge tekster har samme gyldighed, i ét enkelt eksemplar, som skal forblive deponeret i Europarådets arkiv. Generalsekretæren skal tilstille enhver stat, som har undertegnet protokollen, bekræftede genparter.

(Underskrifter)

Protokollen trådte i medfør af artikel 5, stk. 2, i kraft den 20. december 1971 mellem samtlige de af Europarådets medlemsstater, der er deltagere i konventionen, nemlig: Belgien, Cypern, Danmark, Irland, Island, Italien, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Norge, Storbritannien, Sverige, Tyrkiet, Forbundsrepublikken Tyskland og Østrig.

Udenrigsministeriet, den 22. nuurt« 1972.

K. B. Andenen.

Bekendtgørelse

af

tillægsprotokol nr. 6 af 28. april 1983 til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder

I henhold til kgl. resolution af 23. november 1983 har Danmark ratificeret en den 28. april 1983 i Strasbourg undertegnet sjette tillægsprotokol til Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, jfr. udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953 og efterfølgende bekendtgørelser, senest nr. 46 af 3. april 1975, Lovtidende C.

Protokollen har følgende ordlyd:

L'denngsmin R.IV. j.nr 38.N.I6.C/43

PROTOCOL NO. 6

to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms concerning the Abolition of the Death Penalty

The member States of the Council of Europe, signatory to this Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention"),

Considering that the evolution that has occurred in several member States of the Council of Europe expresses a general tendency in favour of abolition of the death penalty;

Have agreed as follows:

Article

The death penalty shall be abolished. No one shall be condemned to such penalty or executed.

Article 2

A State may make provision in its law for the death penalty in respect of acts committed in time of war or of imminent threat of war; such penalty shall be applied only in the instances laid down in the law and in accordance with its provisions. The State shall communicate to the Secretary General of the Council of Europe the relevant provisions of that law.

PROTOCOLE N° 6

à la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme **et des Libertés fondamentales concernant l'Abolition de la Peine de Mort**

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole à la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée « la Convention »),

Considérant que les développements intervenus dans plusieurs Etats membres du Conseil de l'Europe exprriment une tendance générale en faveur de l'abolition de la peine de mort;

Sont convenus de ce qui suit :

Article 1

La peine de mort est abolie. Nul ne peut être condamné à une telle peine ni exécuté.

Article 2

Un Etat peut prévoir dans sa législation la peine de mort pour des actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre ; une telle peine ne sera appliquée que dans les cas prévus par cette législation et conformément à ses dispositions. Cet Etat communiquera au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe les dispositions afférentes de la législation en cause.

PROTOKOL NR. 6

til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende **frihedsrettigheder vedrørende afskaffelsen af dødsstraf**

Europarådets medlemsstater, der har undertegnet denne protokol til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (i det følgende omtalt som »konventionen«),

og som finder, at den udvikling, der er sket i adskillige af **Europarådets** medlemsstater, er udtryk for en generel tendens hen imod afskaffelse af dødsstraf,

er blevet enige om folgende:

Artikel

Dødsstraffen skal afskaffes. Ingen **må** idømmes en **sådan** straf eller henrettes.

Artikel 2

En stat kan i sin lovgivning foreskrive dødsstraf for handlinger, der er **begået** i krigstid eller under overhængende fare for krig. En **sådan** straf må kun anvendes i de tilfælde, der er fastsat i loven og i overensstemmelse med dens bestemmelser. Staten skal give **Europarådets** generalsekretær meddelelse om de relevante bestemmelser i den pågældende lov.

Article 3

No derogation from the provisions of this Protocol shall be made under Article 15 of the Convention.

Article 4

No reservation may be made under Article 64 of the Convention in respect of the provisions of this Protocol.

Article 5

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 6

As between the States Par-

Article 3

Aucune dérogation n'est autorisée aux dispositions du présent Protocole au titre de l'article 15 de la Convention,

Article 4

Aucune réserve n'est admise aux dispositions du présent Protocole au titre de l'article 64 de la Convention.

Article 5

1. Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera le présent Protocole.

2. Tout Etat peut, a tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application du présent Protocole à tout autre territoire désigné dans la déclaration. Le Protocole entrera en vigueur à l'égard de ce territoire le premier jour du mois qui suit la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

3. Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet le premier jour du mois qui suit la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 6

Les Etats Parties considè-

Artikel 3

Der kan ikke foretages fravigeiser fra bestemmelserne i denne protokol i henhold til konventionens artikel IS.

Artikel 4

Der kan ikke tages forbehold i henhold til konventionens artikel 64 over for bestemmeiserne i denne protokol.

Artikel S

1. Enhver stat kan ved undertegnelsen eller ved deponeringen af sit ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument angive på hvilket territorium eller hvilke territorier, denne protokol finder anvendelse.

2. Enhver stat kan på et hvilket som helst senere tidspunkt ved en erklæring til Europarådets generalsekretær udstrække anvendelsen af denne protokol til ethvert andet territorium angivet i erklæringen. For et sådant territorium træder protokollen i kraft på den første dag i måneden efter, at generalsekretæren har modtaget erklæringen.

3. Enhver erklæring, der er afgivet i henhold til de to foranstående stykker, kan, for så vidt angår ethvert, territorium, der er angivet i erklæringen, tilbagekaldes ved en meddelelse til generalsekretæren. Tilbagekaldelsen gælder fra den første dag i måneden efter, at generalsekretæren har modtaget meddelelsen.

Artikel 6

Deltagerstaterne betragter

ties the provisions of Articles 1 to 5 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

rent les articles I à 5 du present Protocole comme des articles additionnels à la Convention et toutes les dispositions de la Convention s'appliquent en conséquence.

bestemmelserne i protokollens artikler I-S som tillægsartikler til konventionen, og alle konventionens bestemmelser skal anvendes i overensstemmelse hermed.

Article 7

This Protocol shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, signatories to the Convention. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Council of Europe may not ratify, accept or approve this Protocol unless it has, simultaneously or previously, ratified the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 7

Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires de la Convention. Il sera soumis à ratification, acceptation ou approbation. Un Etat membre du Conseil de l'Europe ne pourra ratifier, accepter ou approuver le présent Protocole sans avoir simultanément ou antérieurement ratifié la Convention. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Artikel 7

Denne protokol er åben for undertegnelse af de af Europarådets medlemsstater, som har undertegnet konventionen. Den skal ratificeres, accepteres eller godkendes. En medlemsstat af Europarådet må ikke ratificere, acceptere eller godkende protokollen medmindre den samtidig eller tidligere har ratificeret konventionen. Ratifikations-, accept- og godkendelsesinstrumenter deponeres hos Europarådets generalsekretær.

Article 8

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date on which five member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 7.

2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 8

1. Le présent Protocole entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit la date à laquelle cinq Etats membres du Conseil de l'Europe auront exprimé leur consentement à être liés par le Protocole conformément aux dispositions de l'article 7,

2. Pour tout Etat membre qui exprimera ultérieurement son consentement à être lié par le Protocole, celui-ci entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Artikel 8

1. Denne protokol træder i kraft den første dag i måneden efter den dato, på hvilken fem af Europarådets medlemsstater har givet deres samtykke til at være bundet af protokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 7.

2. For enhver medlemsstat, der efterfølgende giver sit samtykke til at være bundet af protokollen, træder den i kraft den første dag i måneden efter datoen for deponeringen af ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrumentet.

Article 9

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

Article 9

Le Secretaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil :

Artikel 9

Europarådets generalsekretær underretter Rådets medlemsstater om:

a. any signature:
b. the deposit or any instrument or ratification, acceptance or approval;
c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 5 and 8;
d. any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, the 28 April, 1983, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

a. toute signature :
b. le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation :
c. toute date d'entrée en vigueur du présent Protocole conformément à ses articles 5 et 8 ;
d. tout autre acte, notification ou communication ayant trait au présent Protocole.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Strasbourg, le 28 Avril 1983,
en français et en anglais, les deux textes faisant également foi. en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe.

a) enhver undertegnelse.
b) enhver deponering af ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument,
c) enhver ikrafttrædelse af denne protokol i medfor af artikel S og 8,
d) enhver anden , handling, bekendtgørelse eller meddelelse i forbindelse med denne protokol.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, som er behørigt befuldmægtigede dertil, underskrevet denne protokol.

Udfærdiget i Strasbourg den 28. april 1983, med engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighed, i ét eksemplar, som skal opbevares i Europarådets' arkiver. Europarådets generalsekretær skal fremsende bekræftede genparter til hver af Europarådets medlemsstater.

Danmarks ratifikationsinstrument blev deponeret hos Europarådets generalsekretær den I. december 1983. Foruden Danmark har Luxembourg, Spanien, Sverige og Østrig ratificeret protokollen.

Protokollen trådte i henhold til artikel 8 i kraft den I. marts 1985.

Udenrigsministeriet, den 20. september 1985

UFFE ELLEMASS-JE\SEN

Bekendtgørelse
af
tillægsprotokol nr. 7 af 22. november 1984 til Den Europæiske Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder

I henhold til kgl. resolution af 1. august 1988 har Danmark ratificeret en den 22. november 1984 i Strasbourg undertegnet syvende tillægsprotokol til Den Europæiske Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, jf. Udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953 og efterfølgende bekendtgørelser, senest nr. 46 af 3. april 1975, Lovtidende C.

Protokollen har følgende ordlyd:

PROTOCOL No. 7 TO THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The member States of the Council of Europe signatory hereto,

Being resolved to take further steps to ensure the collective enforcement of certain rights and freedoms by means of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4 November 19S0 (hereinafter referred to as the "Convention"),

Have agreed as follows:

Article 1

1. An alien lawfully resident in the territory of a State shall not be expelled therefrom except in pursuance of a decision reached in accordance with law and shall be allowed :

a. to submit reasons against his expulsion,

b. to have his case reviewed, and

c. to be represented for these purposes before the competent authority or a person or persons designated by that authority.

2. An alien may be expelled before the exercise of his rights under paragraph 1. *a, b* and *c* of this Article« when such expulsion is necessary in the interests of public order or is grounded on reasons of national security.

PROTOCOLE N° 7 A LA CONVENTION DE SAUVEGARDE DES DROITS DE L'HOMME ET DES LIBERTES FONDAMENTALES

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole,

Résolus à prendre de nouvelles mesures propres à assurer la garantie collective de certains droits et libertés par la Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, signée i Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée «la Convention»),

Sont convenus de ce qui suit :

Article I

1. Un étranger résidant régulièrement sur le territoire d'un Etat ne peut en être expulsé qu'en exécution d'une décision prise conformément a la loi et doit pouvoir :

a. faire valoir les raisons qui militent contre son expulsion,

b. faire examiner son cas, et

c se faire représenter à ces Tins devant l'autorité compétente ou une ou plusieurs personnes désignées par cette autorité.

2. Un étranger peu être expulsé avant l'exercice des droits énumérés au paragraphe 1. *a, b* et c de cet article lorsque cette expulsion est nécessaire dans l'intérêt de l'ordre public ou est basée sur des motifs de sécurité nationale.

PROTOKOL NR. 7 TIL KONVENTIONEN TIL BESKYTTELSE AF MENNESKERETTIGHEDER OG GRUNDLÆGGENDE FRIHEDSRETTIGHEDER

Europarådets medlemsstater, der har undertegnet nærværende protokol,

og som er besluttede på at tage yderligere skridt til at sikre den fælles gennemførelse af visse rettigheder og friheder gennem Konventionen til Benyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (i det følgende kaldet »konventionen«),

er blevet enige om følgende:

Artikel 1

1. En udlænding, der lovligt :r bosiddende i en suts territorium, kan ikke udvises derfra, medmindre dette sker i medfør af en beslutning truffet i overensstemmelse med loven, og den pågældende skal have adgang til:

a) at fremkomme med sine bemærkninger mod udvisningen,

b) at få sagen prøvet på ny, og

c) med henblik herpå at være repræsenteret over for den kompetente myndighed eller en person eller personer udpeget af denne myndighed.

2. En udlænding kan udvises inden udøvelsen af de i stk. 1. *a)–c)* nævnte rettigheder, når dette er nødvendigt af hensyn til den offentlige orden eller begrundet i hensynet til den nationale sikkerhed.

Article 2

1. Everyone convicted of a criminal offence by a tribunal shall have the right to have conviction or sentence reviewed by a higher tribunal. The exercise of this right, including the grounds on which it may be exercised, shall be governed by law.

2. This right may be subject to exceptions in regard to offences of a minor character, as prescribed by law, or in cases in which the person concerned was tried in the first instance by the highest tribunal or was convicted following an appeal against acquittal.

Article 2

1. Toute personne déclarée coupable d'une infraction pénale par un tribunal a le droit de faire examiner par une juridiction supérieure la déclaration de culpabilité ou la condamnation. L'exercice de ce droit, y compris les motifs pour lesquels il peut être exercé, sont régis par la loi.

2. Ce droit peut faire l'objet d'exceptions pour des infractions mineures telles qu'elles sont définies par la loi ou lorsque l'intéressé a été jugé en première instance par la plus haute juridiction ou a été déclaré coupable et condamné à la suite d'un recours contre son acquittement.

Artikel 2

1. Enhver, der af en domstol er domfældt for en strafbar lovovertrædelse, har ret til at få skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen prøvet ved en højere domstol. Udøvelsen af denne ret, herunder de betingelser hvorunder denne kan udøves, fastsættes ved lov.

2. Der kan fraviges fra denne ret med hensyn til lovovertrædelser af mindre alvorlig art, således som fastsat ved lov, eller i tilfælde, hvor en person i første instans er blevet stillet for den højeste domstol eller er blevet domfældt efter anke af en frifindende dom.

Article 3

When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence and when subsequently his conviction has been reversed, or he has been pardoned, on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to the law or the practice of the State concerned, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him.

Article 3

Lorsqu'une condamnation pénale définitive est ultérieurement annulée, ou lorsque la grâce est accordée, parce qu'un fait nouveau ou nouvellement révélé prouve qu'il s'est produit une erreur judiciaire, la personne qui a subi une peine en raison de cette condamnation est indemnisée, conformément à la loi ou à l'usage en vigueur dans l'Etat concerné, à moins qu'il ne soit prouvé que la non-révélation en temps utile du fait inconnu lui est imputable en tout ou en partie.

Artikel 3

Når en person ved endelig dom er blevet domfældt for et strafbart forhold, og når domfældelsen senere er blevet omstødt eller personen benådet som følge af, at en ny eller nyligt opdaget kendsgerning afgørende viser, at der er sket en urigtig domfældelse, skal personen, der er blevet straffet som følge af domfældelsen, have erstatning i overensstemmelse med loven eller vedkommende stats praksis, medmindre det godtgøres, at den manglende rettidige blotlæggelse af den ukendte kendsgerning helt eller delvis kan tilskrives ham.

Article 4

1. No one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings under the jurisdiction of the same State for an offence for which he has already been finally acquitted or convicted in accordance with the law and penal procedure of that State.

Article 4

1. Nul ne peut être poursuivi ou puni pénalement par les juridictions du même Etat en raison d'une infraction pour laquelle il a déjà été acquitté ou condamné par un jugement définitif conformément à la loi et à la procédure pénale de cet Etat.

Artikel 4

1. Under én og samme stats jurisdiktion skal ingen i en straffesag på ny kunne stilles for en domstol eller dømmes for en lovovertrædelse, for hvilken han allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt i overensstemmelse med denne stats lovgivning og strafferetspleje.

2 The provisions of the preceding paragraph shall not prevent the reopening of the case in accordance with the law and penal procedure of the State concerned, if there is evidence of new or newly discovered facts, or if there has been a fundamental defect in the previous proceedings, which could affect the outcome of the case.

3. No derogation from this Article shall be made under Article 25 of the Convention.

2. Les dispositions du paragraphe precedent n'empêchent pas la réouverture du procès, conformément à la loi et à la procédure pénale de l'Etat concerné, si des faits nouveaux ou nouvellement révélés ou un vice fondamental dans la procédure précédente sont de nature i affecter le jugement intervenu.

3. Aucune dérogation n'est autorisée au présent article au titre de l'article 15 de la Convention.

2. Bestemmelserne i foregående stykke forhindrer ikke genoptagelse af sagen i overensstemmelse med vedkommende stats lovgivning og strafferetspieje, såfremt der foreligger bevis for nye eller nyopdagede kendsgerninger, eller såfremt der i den tidligere rettergang er begået en grundlæggende fejl, som kunne påvirke sagens udfald.

3. Der kan ikke ske fravigelse fra denne artikel i medfør af artikel IS i konventionen.

Article S

Spouses shall enjoy equality of rights and responsibilities of a private law character between them, and in their relations with their children, as to marriage, during marriage and in the event of its dissolution. This Article shall not prevent States from taking such measures as are necessary in the interest of the children.

Article S

Les époux jouissent de l'égalité de droits et de responsabilités de caractère civil entre eux et dans leurs relations avec leurs enfants au regard du mariage, durant le mariage et lors de sa dissolution. Le présent article n'empèche pas les Etats de prendre les mesures nécessaires dans l'intérêt des enfants.

Artikel 5

I privatretlig henseende skal ægtefæller i deres indbyrdes forhold og i forholdet til deres børn nyde lige rettigheder og pligter, med hensyn til indgåelse af ægteskab, under ægteskab og i tilfælde af dettes opløsning. Denne artikel forhindrer ikke staterne i at tage sådanne forholdsregler, der er nødvendige af hensyn til børnenes interesser.

Article 6

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply and state the extent to which it undertakes that the provisions of this Protocol shall apply to such territory or territories.

2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day

Article 6

1. Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera le présent Protocole, en indiquant la mesure dans laquelle il s'engage à ce que les dispositions du présent Protocole s'appliquent à ce ou ces territoires.

2. Tout Eut peut, à tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application du prèsent Protocole à tout autre territoire désigné dans la déclaration. Le Protocole entrera en vigueur i l'égard de ce

Artikel 6

1. Enhver stat kan på tidspunktet for undertegnelse eller deponering af sit ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument nærmere angive for hvilket område eller hvilke områder denne protokol skal gælde og angive i hvilken udstrækning den forpligter sig til, at bestemmelserne i denne protokol skal finde anvendelse på dette område eller disse områder.

2. Enhver sut kan til enhver tid efterfølgende ved erklæring til Europarådets generalsekretær udvide anvendelsen af denne protokol til ethvert andet område nærmere angivet i erklæringen. For et sådant område træder protokollen i kraft på førstedagen i den måned, der

of the month following the expiration of a period of two months after the date of receipt by the Secretary General of such declaration.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn or modified by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal or modification shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

4. A declaration made in accordance with this Article shall be deemed to have been made in accordance with paragraph 1 of Article 63 of the Convention.

5. The territory of any State to which this Protocol applies by virtue of ratification, acceptance or approval by that State, and each territory to which this Protocol is applied by virtue of a declaration by that State under this Article, may be treated as separate territories for the purpose of the reference in Article 1 to the territory of a State.

territoire le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de deux mois après la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

3. Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée ou modifiée en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait ou la modification prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de deux mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

4. Une déclaration faite conformément au présent article sera considérée comme ayant été faite conformément au paragraphe 1 de l'article 63 de la Convention.

5. Le territoire de tout Etat auquel le présent Protocole s'applique en vertu de sa ratification, de son acceptation ou de son approbation par ledit Etat, et chacun des territoires auxquels le Protocole s'applique en vertu d'une déclaration souscrite par ledit Etat conformément au présent article, peuvent être considérés comme des territoires distincts aux fins de la référence au territoire d'un Eut faite par l'article 1.

feiger efter en periode pi to måneder efter datoen for generalsekretærens modtagelse af en sådan erklæring.

3. Enhver erklæring afgivet i henhold til de to foregående stykker kan for et hvilket som helst område angivet i en sådan erklæring tilbagekaldes eller begrænses ved en notifikation stilet til generalsekretæren. Tilbagekaldelsen eller begrænsningen får virkning på førstedagen i den måned, der følger efter en periode på to måneder efter datoen for generalsekretærens modtagelse af en sådan notifikation.

4. En erklæring afgivet i overensstemmelse med denne artikel skal anses for afgivet i overensstemmelse med artikel 63, stk. I, i konventionen.

5. Enhver stats område, hvorpå denne protokol i medfør af statens ratifikation, accept eller godkendelse finder anvendelse, og ethvert område, hvorpå protokollen finder anvendelse i medfør af statens erklæring i henhold til denne artikel, kan betragtes som enkeltområder i relation til henvisningen i artikel 1 til en suts område.

Article 7

1. As between the States Parties, the provisions of Articles 1 to 6 of this Protocol shall be regarded as additional Articles to the Convention, and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

2. Nevertheless, the right of individual recourse recognised by a declaration made under Article 25 of the Convention, or

Article 7

1. Les Etats Parties considèrent les articles 1 i 6 du présent Protocole come des articles additionnels a la Convention et toutes les dispositions de la Convention s'appliquent en conséquence.

2. Toutefois, le droit de recours individuel reconnu par une déclaration faite en vertu de l'article 25 de la Convention

Artikel 7

1. I forholdet mellem deltagende suter skal bestemmelserne i protokollens artikel 1-6 anses som supplerende artikler til konventionen og alle konventionens bestemmelser skal finde anvendelse i overensstemmelse hermed.

2. Retten til individuel klageadgang anerkendt ved en erklæring afgivet i henhold til artikel 25 i konventionen, eller

ihe acceptance of the compulsory jurisdicton of the Court by a declaration made under Article 46 of the Convention, shall not be effective in relation to this Protocol unless the State concerned has made a statement recognising such right, or accepting such jurisdiction in respect of Articles I to 5 of this Protocol.

ou la reconnaisance de la juridiction obligatoire de la Cour faite par une déclaration en venu de l'article 46 de la Convention ne s'exercera en ce qui concerne le présent Protocole que dans la mesure où l'Etat intéressé aura déclaré reconnaître ledit droit ou accepter ladite juridiction pour les articles I à 5 du Protocole.

anerkendelse *àf* domstolens kompetence som bindende ved en erklæring afgivet i henhold til artikel 46 i konventionen, skal ikke have virkning i forhold til denne protokol, medmindre vedkommende stat har afgivet en erklæring, der anerkender denne ret, eller anerkender denne kompetence med hensyn til artikel 1-5 i denne protokol.

Article 8

This Protocol shall be open for signature by member States of the Council of Europe which have signed the Convention. It is subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Council of Europe may not ratify, accept or approve this Protocol without previously or simultaneously ratifying the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 8

Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe qui ont signé la Convention. Il sera soumis à ratification, acceptation ou approbation. Un Etat membre du Conseil de l'Europe ne peut ratifier, accepter ou approuver le présent Protocole sans avoir simultanément ou antérieurement ratifié la Convention. Les instruments de ratification,d'acceptation ou d'approbation seront déposés prés le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Artikel S

Denne protokol er åben for undertegnelse af de af Europarådets medlemsstater, der har undertegnet konventionen. Den skal ratificeres, accepteres eller godkendes. En stat. der er medlem af Europarådet, kan ikke ratificere, acceptere eller godkende denne protokol uden forudgående eller samtidig hermed at ratificere konventionen. Ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrumenter skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.

Article 9

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date on which seven member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 8.

2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it. the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 9

1. Le présent Protocole entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de deux mois après la date à laquelle sept Etats membres du Conseil de l'Europe auront exprimé leur consentement à être liés par le Protocole conformément aux dispositions de l'article 8.

2. Pour tout Etat membre qui exprimera ultérieurement son consentement à être lié par le Protocole, celui-ci entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de deux mois après la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Artikel 9

1. Denne protokol træder i kraft på førstedagen i den måned, der følger efter udlobet af et tidsrum på to måneder efter den dato. hvor syv medlemsstater af Europarådet har udtrykt deres samtykke til at blive bundet af protokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 8.

2. I forhold til en hvilken som helst medlemsstat, der senere giver sit samtykke til at være bundet af protokollen, træder denne i kraft på førstedagen i den måned, der følger efter udløbet af et tidsrum på to måneder efter datoen for deponering af ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrumentet.

Article 10

The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the member States of the Council of Europe of ;

a. any signature ;

b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval ;

c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 6 and 9 ;

d. any other act, notification or declaration relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 22nd day of November 1984, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Article 10

Le Secrétaire General du Conseil de l'Europe notifiera à tous les Etats membres du Conseil de l'Europe :

a. toute signature ;

b. le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation ;

c. toute date d'entrée en vigueur du présent Protocole conformément à ses articles 6 et 9 :

d. tout autre acte, notification ou déclaration ayant trait au présent Protocole.

En foi de quoi, les soussignés dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Strasbourg, le 22 novembre 1984, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe.

Artikel 10

Europarådets generalsekretær skal underrette alle Europarådets medlemsstater om :

a) Enhver undertegnelse;

b) deponeringen af ethvert ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument;

c) enhver dato for nærværende protokols ikrafttræden i overensstemmelse med artiklerne 6 og 9;

d) enhver anden handling, notifikation eller erklæring i forbindelse med denne protokol.

Til bekræftelse heraf har undenegnede, der er behørigt befuldmægtigede hertil, underskrevet denne protokol.

Udfærdiget i Strasbourg den 22. november 1984 pi engelsk og fransk, med samme gyldighed for begge tekster, i et enkelt eksemplar, som skal deponeres i Europarådets arkiver. Europarådets generalsekretær skal fremsende bekræftede kopier til hver af Europarådets medlemsstater.

Danmarks ratifikationsinstrument blev deponeret hos Europarådets generalsekretær den 18. august 1988. Foruden Danmark har Frankrig, Grækenland, Island, Norge, Schweiz, Sverige og Østrig ratificeret protokollen.

Danmark har i forbindelse med ratifikationen afgivet en erklæring i henhold til protokollens artikel 7, stk. 1, ifølge hvilken protokollens bestemmelser ikke finder anvendelse på Færøerne. Fra dansk side har man endvidere taget et forbehold i relation til artikel 2. I oversættelse til dansk lyder forbeholdet som følger:

»Den danske regering erklærer, at artikel 2, stk. I, ikke skal være til hinder for anvendelse af regler i Lov om Rettens Pleje, hvorefter ankeadgang bliver afskåret i politisager,

a) hvor domfældte, skønt lovligt indstævnet, ikke har givet møde i sagen,

b) hvor retten har ladet straffen bortfalde, og

c) hvor der kun er idømt bøde eller konfiskation af genstande under en ved lov fastsat grænse eller værdi.«

Endvidere har Danmark afgivet en erklæring i henhold til protokollens artikel 7, stk. 2, ifølge hvilken man fra dansk side anerkender den individuelle klageadgang og Domstolens kompetence med hensyn til protokollens art. 1-5.

Foruden Danmark har Frankrig, Island, Norge, Schweiz og Sverige anerkendt den individuelle klageadgang og Domstolens kompetence i medfør af protokollens artikel 7, stk. 2.

Protokollen trådte i henhold til artikel 9 i kraft den 1. november 1988.

Udenrigsministeriet, **den** 7. **april 1989**

UFFE ELLEMANN-JENSEN

Bekendtgørelse
af
tillægsprotokol nr. 8 af 19. marts 1985 til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder

Danmark undertegnede uden ratiffkationsforbehold den 19. marts 1985 en i Wien den 19. marts 1985 udfærdiget ottende tillægsprotokol til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, jf. Udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 20 af 11. juni 1953 og efterfølgende bekendtgørelser, senest nr. 41 af 7. april 1989, Lovtidende C.

Protokollen har følgende ordlyd:

Udenrigsmin. R.IV. j.nr. 38.M. 1 .c/43.

PROTOCOL No. 8 TO THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The member States of the Council of Europe, signatories to this Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention"),

Considering that it is desirable to amend certain provisions of the Convention with a view to improving and in particular to expediting the procedure of the European Commission of Human Rights,

Considering that it is also advisable to amend certain provisions of the Convention concerning the procedure of the European Court of Human Rights,

Have agreed as follows:

ARTICLE 1

The existing text of Article 20 of the Convention shall become paragraph 1 ofthat Article and shall be supplemented by the following four paragraphs:

"2. The Commission shall sit in plenary session. It may, however, set up Chambers, each composed of at least seven members. The Chambers may examine petitions submitted under Article 25 of this Convention which can be dealt with on the basis of established case law or which raise no serious question affecting the interpretation or application of the Convention. Subject to this re-

PROTOCOLE N° 8 A LA CONVENTION DE SAUVEGARDE DES DROITS DE L'HOMME ET DES LIBERTÉS FONDAMENTALES

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole à la Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés Fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée «la Convention»),

Considérant qu'il convient d'amender certaines dispositions de la Convention en vue d'améliorer et plus particulièrement d'accélérer la procédure de la Commission européenne des Droits de l'Homme,

Considérant qu'il est également opportun d'amender certaines dispositions de la Convention relatives i la procédure de la Cour européenne des Droits de l'Homme,

Sont convenus de ce qui suit:

ARTICLE 1

Le texte de l'article 20 de la Convention devient le paragraphe 1 du même article et est complété par quatre paragraphes ainsi rédigés:

«2. La Commission siège en séance plénière. Toutefois, elle peut constituer en son sein des Chambres, composées chacune d'au moins sept membres. Les Chambres peuvent examiner les requètes introduites en application de l'article 25 de la prèsente Convention qui peuvent être traitées sur la base d'une jurisprudence établie ou qui ne soulèvent pas de question grave relative à l'interpré-

PROTOKOL NR. 8 TIL DEN EUROPÆISKE KONVENTION TIL BESKYTTELSE AF MENNESKERETTIGHEDER OG GRUNDLÆGGENDE FRIHEDSRETTIGHEDER

Europarådets medlemsstater, der har undertegnet denne protokol til konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (i det følgende omtalt som »konventionen«),

som finder det ønskeligt at ændre visse bestemmelser i konventionen for at forbedre og i særdeleshed fremme sagsbehandlingen ved Menneskerettighedskommissionen,

som yderligere finder, at det er ønskeligt at ændre visse bestemmelser i konventionen vedrørende sagsbehandlingen i Menneskerettighedsdomstolen,

er blevet enige om følgende:

ARTIKEL 1

Den eksisterende tekst i konventionens artikel 20 skal udgøre stk. 1 i samme artikel, og der tilføjes følgende fire stykker:

»2. Samtlige medlemmer deltager i kommissionens møder. Der er imidlertid mulighed for at arbejde i kamre, hvert sammensat af mindst syv medlemmer. Kamrene kan undersøge andragender i henhold til konventionens artikel 25, som kan behandles på grundlag af etableret retspraksis, eller som ikke giver anledning til alvorlig tvivl vedrørende fortolkning eller anvendelse af konventio-

striction and to the provisions of paragraph S of this Article, the Chambers shall exercise all the powers conferred on the Commission by the Convention.

The member of the Commission elected in respect of a High Contracting Party against which a petition has been lodged shall have the right to sit on a Chamber to which that petition has been referred.

3. The Commission may set up committees, each composed of at least three members, with the power, exercisable by a unanimous vote, to declare inadmissible or strike from its list of cases a petition submitted under Article 25, when such a decision can be taken without further examination.

4. A Chamber or committee may at any time relinquish jurisdiction in favour of the plenary Commission, which may also order the transfer to it of any petition referred to a Chamber or committee.

5. Only the plenary Commission can exercise the following powers:

a. the examination of applications submitted under Article 24;

b. the bringing of a case before the Court in accordance with Article 48 a;

c. the drawing up of rules of procedure in accordance with Article 36."

tation ou à l'application de la Convention. Dans ces limites, et sous réserve du paragraphe S du présent article, les Chambres exercent toutes les compétences confiées à la Commission par la Convention.

Le membre de la Commission élu au titre de la Haute Partie Contractante contre laquelle une requête a été introduite a le droit de faire partie de la Chambre saisie de cene requête.

3. La Commission peut constituer en son sein des Comités, composés chacun d'au moins trois membres, avec le pouvoir de déclarer à l'unanimité, irrecevable ou rayée du rôle, une requête introduite en application de l'article 25, lorsqu'une telle décision peut être prise sans plus ample examen.

4. Une Chambre ou un Comité peut, en tout état de la cause, se dessaisir en faveur de la Commission plénière, laquelle peut aussi évoquer toute requête confiée à une Chambre ou à un Comité.

5. Seule la Commission plénière peut exercer les compétences suivantes:

a. l'examen des requêtes introduites en application de l'article 24;

b. la saisine de la Cour conformément à l'article 48 a;

c. l'établissement du règlement intérieur conformément à l'article 36.»

nen. På grundlag af nævnte begrænsning og bestemmelserne i denne artikels stk. 5 skal kamrene udøve alle de beføjelser, som er tillagt kommissionen i henhold til konventionen.

Det kommissionsmedlem, som er valgt for en høj kontraherende part, mod hvem et andragende rettes, skal have ret til at deltage i det kammer, hvortil dette andragende er blevet henvist

3. Kommissionen kan nedsætte komiteer, hver bestående af mindst tre medlemmer, med beføjelse til enstemmigt at afvise et andragende indbragt i henhold til artikel 25 eller slette det fra sagsUsten, nar en sådan beslutning kan tages uden nærmere undersøgelse.

4. Et kammer eller en komité kan nar som helst give afkald på sin jurisdiktionskompetence til fordel for den samlede kommission, som desuden kan forlange ethvert andragende, der er blevet henvist til et kammer eller en komité, overført til sig.

5. Alene den samlede kommission kan udøve følgende beføjelser:

a. undersøgelse af andragender indbragt i henhold til artikel 24;

b. indbringelse af en sag for domstolen i medfør af artikel 48 a.;

c. fastsættelse af forretningsorden i medfør af artikel 36.«

ARTICLE 2

Article 21 of the Convention shall be supplemented by the following third paragraph:

"3. The candidates shall be of high moral character and must either possess the qualifications required for appointment to high judicial office or be persons of recognised com-

ARTICLE 2

L'article 21 de la Convention est complété par un paragraphe 3 ainsi rédigé:

«3. Les candidats devront jouir de la plus haute considération morale et réunir les conditions requises pour l'exercice de hautes fonctions judiciaires ou être des per-

ARTIKEL 2

Til konventionens artikel 21 føjes følgende stk. 3 :

»3. Kandidaterne skal nyde den højeste moralske anseelse og må enten besidde de kvalifikationer, der kræves for udnævnelse til de overordnede dommerembeder, eller være

pctence in national or international law."

ARTICLE 3

Article 23 of the Convention shall be supplemented by the following sentence:

"During their term of office they shall not hold any position which is incompatible with their independence and impartiality as members of the Commission or the demands of this office."

ARTICLE 4

The text, with modifications, of Article 28 of the Convention shall become paragraph 1 of that Article and the text, with modifications, of Article 30 shall become paragraph 2. The new text of Article 28, shall read as follows:

"Article 28

1. In the event of the Commission accepting a petition referred to it:

a. it shall, with a view to ascertaining the facts, undertake together with the representatives of the parties an examination of the petition and, if need be, an investigation, for the effective conduct of which the States concerned shall furnish all necessary facilities, after an exchange of views with the Commission;

b. it shall at the same time place itself at the disposal of the parties concerned with a view to securing a friendly settlement of the matter on the basis of respect for Human Rights as defined in this Convention.

2. If the Commission succeeds in effecting a friendly settlement, it shall draw up a

sonnes reconnues pour leurs compétences en droit national ou international.)»

ARTICLE 3

L'article 23 de la Convention est complété par la phrase ainsi rédigé:

«Durant tout l'exercice de leur mandat, ils ne peuvent assumer de fonctions incompatibles avec les exigences d'indépendance, d'impartialité et de disponibilité inhérentes à ce mandat.»

ARTICLE 4

Le texte, modifié, de l'article 28 de la Convention devient le paragraphe 1 du même article et le texte, modifié, de l'article 30 devient le paragraphe 2. Le nouveau texte de l'article 28 se lit comme suit:

«Article 28

1. Dans le cas où la Commission retient la requête:

a. afin d'établir les faits, elle procède i un examen contradictoire de la requête avec les représentants des parties et, s'il y a lieu, à une enquête pour la conduite efficace de laquelle les Etats intéressés fourniront toutes facilités nécessaires, après échange de vues avec la Commission;

b. elle se met en même temps i la disposition des intéressés en vue de parvenir à un règlement amiable de l'affaire qui s'inspire du respect des Droits de l'Homme, tels que les reconnaît la présente Convention.

2. Si elle parvient i obtenir un règlement amiable, la Commission dresse un rapport qui

personer af anerkendt sagkundskab inden for national ret eller folkeret«

ARTIKEL 3

Til konventionens artikel 23 føjes følgende sætning:

»Under deres funktionstid mi de ikke tage beskæftigelse, som er uforenelig med deres uafhængighed og upartiskhed som medlemmer af kommissionen eller med de krav, der stilles til dette embede.«

ARTIKEL 4

Konventionens artikel 28 med ændringer skal udgøre stk. 1 i samme artikel, og artikel 30 med ændringer skal udgøre stk. 2. Artikel 28's nye ordlyd er følgende:

»Artikel 28

1. Når kommissionen antager en sag, der er indbragt for den, skal den:

a. med henblik pi at udrede kendsgerningerne foretage en gennemgang af sagen i forening med parternes repræsentanter og om nødvendigt foranstalte en undersøgelse, til hvis effektive gennemførelse vedkommende stater skal stille alle midler til rådighed efter at have drøftet spørgsmålet med kommissionen;

b. samtidig hermed stille sig til rådighed for vedkommende parter med det formål at opnå en mindelig løsning af sagen på grundlag af respekt for menneskerettighederne som defineret i denne konvention.

2. Hvis det lykkes kommissionen at udvirke en mindelig løsning, skal den udarbejde en

Report which shall be sent to the States concerned, to the Committee of Ministers and to the Secretary General of the Council of Europe for publication. This Report shall be confined to a brief statement of the facts and of the solution reached."

est transmis aux Etats intéressés, au Comité des Ministres et au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, aux fins de publication. Ce rapport se limite i un bref exposé des faits et de la solution adoptée.»

beretning, der skal sendes til vedkommende suter, til Ministerudvalget og til Europarådets generalsekretær til offentliggørelse. Denne beretning skal indskrænke sig til en kort konstatering af kendsgerningerne og den løsning, der er opnået.«

ARTICLE 5

In the first paragraph of Article 29 of the Convention, the word "unanimously" shall be replaced by the words "by a majority of two-thirds of its members".

ARTICLE 5

Au premier alinéa de l'article 29 de la Convention, les mots «i l'unanimité» sont remplacés par les mots «à la majorité des deux-tiers de ses membres».

ARTIKEL 5

I konventionens artikel 29, første stk., skal ordet »enstemraigt« erstattes af ordene »med to tredjedeles flertal af sine medlemmmer«.

ARTICLE 6

The following provision shall be inserted in the Con ven- tion:

ARTICLE 6

La disposition suivante est insérée dans la Convention:

ARTIKEL 6

Følgende bestemmelse er indsat i konventionen:

"Article 30

1. The Commission may at any stage of the proceedings decide to strike a petition out of its list of cases where the circumstances lead to the conclusion that:

a. the applicant does not intend to pursue this petition, or

b. the matter has been resolved, or

c. for any other reason established by the Commission, it is no longer justified to continue the examination of the petition.

However, the Commission shall continue the examination of a petition if respect for Human Rights as defined in this Convention so requires.

2. If the Commission decides to strike a petition out of its list after having accepted it, it shall draw up a Report which shall contain a statement of the facts and the decision striking out

«Article 30

1. A tout moment de la procédure, la Commission peut décider de rayer une requête du rôle lorsque les circonstances permettent de conclure que:

a. le requérant n'entend plus la maintenir, ou

b. le litige a été résolu, ou

c. pour tout autre motif, dont la Commission constate l'existence, il ne se justifie plus de poursuivre l'examen de la requête.

Toutefois, la Commission poursuit l'examen de la requête si le respect des Droits de l'Homme garantis par la Convention l'exige.

2. Si la Commission décide de rayer une requête du rôle après l'avoir retenue, elle dresse un rapport qui comprend un exposé des faits et une décision motivée de radia-

»Artikel 30

1. Kommissionen kan pi ethvert tidspunkt i sagsbehandlingen beslutte at slette et andragende af sagslisten, såfremt det pi baggrund af omstændighederne findes, at:

a. klageren ikke har til hensigt at forfølge sit andragende, eller

b. sagen er blevet løst, eller

c. det i øvrigt efter kommissionens opfattelse ikke længere er begrundet at fortsætte undersøgelsen af andragendet

Kommissionen skal dog fortsætte undersøgelsen af et andragende, hvis respekt for menneskerettighederne som defineret i denne konvention påbyder det

2. Hvis kommissionen beslutter at slette en sag fra listen efter at have antaget den, skal kommissionen udarbejde en beretning indeholdende en konstatering af kendsgernin-

the petition together with the reasons therefor. The Report shall be transmitted to the parties, as well as to the Committee of Ministers for information. The Commission may publish it

3. The Commission may decide to restore a petition to its list of cases if it considers that the circumstances justify such a course.

tion du rôle. Le rapport est transmis aux parties ainsi que, pour information, au Comité des Ministres. La Commission peut le publier.

3. La Commission peut décider la réinscription au rôle d'une requête lorsqu'elle estime que les circonstances le justifient»

gerne og beslutningen om at slette sagen samt begrundelsen herfor. Beretningen skal oversendes til parterne, ligesom den skal tilsendes Ministerudvalget til underretning. Kommissionen kan offentliggøre beretningen.

3. Kommissionen kan beslutte at genoptage et andragende på sin sagsliste, hvis den mener, at omstændighederne berettiger en sådan fremgangsmåde.«

ARTICLE 7

In Article 31 of the Convention, paragraph 1 shall read as follows:

"I. If the examination of a petition has not been completed in accordance with Article 28 (paragraph 2), 29 or 30, the Commission shall draw up a Report on the facts and state its opinion as to whether the facts found disclose a breach by the State concerned of its obligations under the Convention. The individual opinions of members of the Commission on this point may be stated in the Report."

ARTICLE 7

A l'article 31 de la Convention, le paragraphe 1 se lit comme suit:

«1. Si l'examen d'une requête n'a pas pris fin en application des articles 28 (paragraphe 2), 29 ou 30, la Commission rédige un rapport dans lequel elle constate les faits et formule un avis sur le point de savoir si les faits constatés révèlent, de la part de l'Etat intéressé, une violation des obligations qui lui incombent aux termes de la Convention. Les opinions individuelles des membres de la Commission sur ce point peuvent être exprimées dans ce rapport»

ARTIKEL 7

Konventionens artikel 31, stk. 1, skal have følgende ordlyd:

»1. Hvis undersøgelsen af et andragende ikke er blevet afsluttet i henhold til artikel 28 (stk. 2). 29 eller 30, skal kommissionen udarbejde en berttning om kendsgerningeroe og anfør« sin opfattelse med hensyn til, om disse åbenbarer, at vedkommende stat har brudt sine forpligtelser ifølge konventionen. De enkelte kommissionsmedlemmen opfattelse af dette punkt kan anføres i beretningen.«

ARTICLE 8

Article 34 of the Convention shall read as follows:

"Subject to the provisions of Articles 20 (paragraph 3) and 29, the Commission shall take its decisions by a majority of the members present and voting."

ARTICLE 8

L'article 34 de la Convention se lit comme suit:

«Sous réservé des dispositions des articles 20 (paragraphe 3) et 29, les décisions de la Commission sont prises à la majorité des membres présents et votant»

ARTIKEL 8

Konventionens artikel 34 skal have følgende ordlyd:

»Med forbehold af bestemmelserne i artikel 20 (stk. 3.) og 29 træffer kommissionen sin afgørelse ved flertal af de medlemmer, der er til stede og afgiver stemme.«

ARTICLE 9

Artide 40 of the Convention shall be supplemented by the following seventh paragraph:

"7. The members of the Court shall sit on the Court in their individual capacity. Dur-

ARTICLE 9

L'article 40 de la Convention est complété par un paragraphe 7 ainsi rédigé:

«7. Les membres de la Cour siègent à la Cour à titre individuel. Durant tout l'exercice de

ARTIKEL 9

Til konventionens artikel 40 føjes følgende stk. 7:

»7. Domstolens medlemmer har sæde i domstolen som individuelle personer. Under deres

ing their term of office they shall not hold any position which is incompatible with their independence and impartiality as members of the Court or the demands of this office."

leur mandat, ib ne peuvent assumer de fonctions incompatibles avec les exigences d'indépendance, d'impartialité et de disponibilité inhérentes à ce mandat.»

funktionstid mi de ikke tage beskæftigelse, som er uforenelig med deres uafhængighed og upaniskhed som medlemmer af domstolen eller med de krav, der stilles til dette embede.«

ARTICLE 10

Article 41 of the Convention shall read as follows:

'The Court shall elect its President and one or two Vice-Presidents for a period of three years. They may be re-elected."

ARTICLE 10

L'article 41 de la Convention se lit comme suit:

«La Cour élit son Président et un ou deux Vice-Présidents pour une durée de trois ans. Ils sont rééligibles.»

ARTIKEL 10

Konventionens artikel 41 skal have følgende ordlyd:

»Domstolen vælger sin præsident og en eller to vicepræsidenter for et tidsrum af tre år. De kan genvælges.«

ARTICLE 11

In the first sentence of Artide 43 of the Convention, the word "seven" shall be replaced by the word "nine".

ARTICLE 11

A la première phrase de l'artide 43 de la Convention, le mot «sept» est remplacé par le mot «neuf».

ARTIKEL 11

I konventionens artikel 43, første sætning, skal tallet »7« erstattes af tallet »9«.

ARTICLE 12

1. This Protocol shall be open for signature by member States of the Coundl of Europe signatories to the Convention, which may express their consent to be bound by:

a. signature without reservation as to ratification, acceptance or approval, or

b. signature subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Coundl of Europe.

ARTICLE 12

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe signataires de la Convention, qui peuvent exprimer leur consentement à être liés par:

a. signature sans réserve de ratification, d'acceptation ou d'approbation, ou

b. signature sous réserve de ratification, d'acceptation ou d'approbation, suivie de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

2. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Géneral du Conseil de l'Europe.

ARTIKEL 12

1. Nærværende protokol er iben for undertegnelse af de af Europarådets medlemsstater, der har undertegnet konventionen; de kan give deres samtykke til at være bundet i form af:

a. undertegnelse uden forbehold af ratifikation, accept eller godkendelse, eller

b. undertegnelse med forbehold af ratifikation, accept eller godkendelse efterfulgt af ratifikation, accept eller godkendelse.

2. Ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrumenter skal deponcres hos Europarådets generalsekretær.

ARTICLE 13

This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which all Parties to the Convention have expressed their consent to be bound by the Protocol in ac-

ARTICLE 13

Le présent Protocole entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois aprés la date à laquelle toutes les Parties à la Convention auront exprimé leur consentement i être liées par le Protocole confor-

ARTIKEL 13

Denne protokol træder i kraft pi førstedagen i den måned, der følger efter udløbet af et tidsrum på tre måneder efter den dato, hvor alle konventionsparter har givet deres samtykke til at blive bundet af protokollen i overensstemmelse

cordance with the provisions of Article 12.

ARTICLE 14

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

a. any signature;

b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;

c. the date of entry into force of this Protocol in accordance with Article 13;

d. any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Vienna, this 19th day of March 198S, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

moment aux dispositions de l'article 12.

ARTICLE 14

Le Secretaire General du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil :

a. toute signature;

b. le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation;

c. la date d'entrée en vigueur du présent Procotole conformément à l'article 13;

d. tout autre acte, notification ou communication ayant trait au présent Protocole.

En foi de quoi, les soussignés dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole,

Fait à Vienne, le 19 mars 198S, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe.

med bestemmelserne i artikel 12.

ARTIKEL 14

Europarådets generalsekretær skal give stater, der er medlemmer af rådet, meddelelse om:

a. enhver undertegnelse;

b. deponering af ethvert ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument ;

c. datoen for nærværende protokols ikrafttræden i henhold til artikel 13;

d. enhver anden handling, notifikation eller meddelelse i forbindelse med denne protokol.

Til bekræftelse heraf bar undertegnede, som er behørigt befuldmægtigede dertil, underskrevet denne protokol.

Udfærdiget i Wien, den 19. marts 1985, på engelsk og fransk, idet begge tekster skal have samme gyldighed, i et eksemplar, som skal deponeres i Europarådets arkiver. Europarådets generalsekretær skal overgive bekræftede genparter til hver af Europarådets medlemsstater.

Protokollen trådte i medfør af artikel 13 i kraft den 1. januar 1990 mellem samtlige de af Europarådets medlemsstater, der er deltagere i konventionen, nemlig: Belgien, Cypern, Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Frankrig, Grækenland, Irland, Island, Italien, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Norge, Portugal, San Marino, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyrkiet og Østrig.

Der er afgivet følgende erklæringer:

Forbundsrepublikken Tyskland erklærede, at Land Berlin skal være omfattet af protokollen.

Irland erklærede, at det er forståelsen, at Den Europæiske Menneskerettighedskommission i sine procedureregler etablerer en praksis, hvorved den medlemsstat, mod hvilken et andragende er rettet, skal gives adgang til at tilkendegive statens holdninger for så vidt angår sagens henvisning til et kammer eller til den samlede kommission.

Nederlandene afgav erklæring om, at protokollen også finder anvendelse for **De Nederlandske** Antillcr og Amba.

Storbritannien afgav samme erklæring som Irland og erklærede endvidere i **ratifikationsinstru-**mentet, at protokollen finder anvendelse for »The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Bailiwick of Jersey, the Bailiwick of Guernsey, the Isle of Man, Anguilla, Bermuda, British Virgin Islands, Cayman Islands, Falkland Islands, South Georgia and the South Sandwich Islands, Gibraltar, Montserrat, Saint Helena, Saint Helena Dependencies, and Turks and Caicos Islands«.

Udenrigsministeriet, den 15. marts 1990

UFFE ELLEMANN-JENSEN

PROTOCOL No. 9
TO THE CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

PROTOCOLE N° 9
À LA CONVENTION DE SAUVEGARDE DES DROITS DE L'HOMME ET DES LIBERTÉS FONDAMENTALES

The member States of the Council of Europe, signatories to this Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as "the Convention"),

Being resolved to make further improvements to the procedure under the Convention,

Have agreed as follows :

Article 1

For Parties to the Convention which are bound by this Protocol, the Convention shall be amended as provided in Articles 2 to 5.

Article 2

Article 31, paragraph 2, of the Convention, shall read as follows:

"2. The Report shall be transmitted to the Committee of Ministers. The Report shall also be transmitted to the States concerned, and, if it deals with a petition submitted under Article 25, the applicant. The States concerned and the applicant shall not be at liberty to publish it."

Article 3

Article 44 of the Convention shall read as follows :

"Only the High Contracting Parties, the Commission, and persons, non-governmental organisations or groups of individuals having submitted a petition under Article 25 shall have the right to bring a case before the Court."

Article 4

Article 45 of the Convention shall read as follows :

"The jurisdiction of the Court shall extend to all cases concerning the interpretation and application of the present Convention which are referred to it in accordance with Article 48."

Article 5

Article 48 of the Convention shall read as follows :

"1. The following m^y refer a case to the Court, provided that the High Contracting Party concerned, if there is only one, or the High Contracting Parties concerned, if there is more than one, are subject to the compulsory jurisdiction of the Court or, failing that, with the consent of the High Contracting Party concerned, if there is only one, or of the High Contracting Parties concerned if there is more than one :

***a.* the Commission ;**

***b.* a High Contracting Party whose national is alleged to be a victim ;**

c. a High Contracting Party which referred the case to the Commission ;

***d.* a High Contracting Party against which the complaint has been lodged ;**

***e.* the person, non-governmental organisation or group of individuals having lodged the complaint with the Commission.**

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole à la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée «la Convention»),

Résolus à apporter de nouvelles améliorations à la procédure prévue par la Convention,

Sont convenus de ce qui suit :

Article 1

Pour les Parties à la Convention qui sont liées par le présent Protocole, la Convention est amendée suivant les dispositions des articles 2 à 5.

Article 2

L'article 31, paragraphe 2, de la Convention se lit comme suit:

«2. Le rapport est transmis au Comité des Ministres. Il est également communiqué aux Etats intéressés et, s'il concerne une requête introduite en application de l'article 25, au requérant. Les Etats intéressés et le requérant n'ont pas la faculté de le publier. »

Article 3

L'article 44 de la Convention se lit comme suit :

«Seules les Hautes Parties Contractantes, la Commission et la personne physique, l'organisation non gouvernementale ou le groupe de particuliers qui a introduit une requête en application de l'article 25 ont qualité pour se présenter devant la Cour. »

Article 4

L'article 45 de la Convention se lit comme suit :

«La compétence de la Cour s'étend à toutes les affaires concernant l'interprétation et l'application de la présente Convention qui lui sont soumises, dans les conditions prévues par l'article 48. »

Article 5

L'article 48 de la Convention se lit comme suit :

« 1. A la condition que la Haute Partie Contractante intéressée, s'il n'y en a qu'une, ou les Hautes Parties Contractantes intéressées, s'il y en a plus d'une, soient soumises à la juridiction obligatoire de la Cour ou, à défaut, avec le consentement ou l'agrément de la Haute Partie Contractante intéressée, s'il n'y en a qu'une, ou des Hautes Parties Contractantes intéressées, s'il y en a plus d'une, une affaire peut être déférée à la Cour :

***a.* par la Commission ;**

***b.* par une Haute Partie Contractante dont la victime est le ressortissant ;**

***c.* par une Haute Partie Contractante qui a saisi la Commission ;**

***d.* par une Haute Partie Contractante mise en cause ;**

***e.* par la personne physique, l'organisation non gouvernementale ou le groupe de particuliers qui a saisi la Commission.**

2. If a case is referred to the Court only in accordance with paragraph *l.e,* it shall first be submitted to a panel composed of three members of the Court. There shall sit as an *ex-officio* member of the panel the judge who is elected in respect of the High Contracting Party against which the complaint has been lodged, or, if there is none, a person of its choice who shall sit in the capacity of judge. If the complaint has been lodged against more than one High Contracting Party, the size of the panel shall be increased accordingly.

If the case does not raise a serious question affecting the interpretation or application of the Convention and does not for any other reason warrant consideration by the Court, the panel may, by a unanimous vote, decide that it shall not be considered by the Court. In that event, the Committee of Ministers shall decide, in accordance with the provisions of Article 32, whether there has been a violation of the Convention. "

Article 6

1. This Protocol shall be open for signature by member States of the Council of Europe signatories to the Convention, which may express their consent to be bound by :

***a.* signature without reservation as to ratification, acceptance or approval ; or**

***b.* signature subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.**

2. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 7

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 6.

2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of signature or of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 8

The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the member States of the Council of Europe of:

***a.* any signature;**

***b.* the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval ;**

c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Article 7 ;

***d.* any other act, notification or declaration relating to this Protocol.**

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Rome, this 6th day of November 1990, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

2. Si une affaire n'est déférée à la Cour que sur la base de l'alinéa *e* du paragraphe 1, l'affaire est d'abord soumise à un comité composé de trois membres de la Cour. Fera partie d'office du comité le juge élu au titre de la Haute Partie Contractante contre laquelle la requête a été introduite ou, à défaut, une personne de son choix pour siéger en qualité de juge. Si la requête a été introduite contre plus d'une Haute Partie Contractante, le nombre de membres du comité sera augmenté en conséquence.

Si l'affaire ne soulève aucune question grave relative à l'interprétation ou à l'application de la Convention, et si elle ne justifie pas, pour d'autres raisons, un examen par la Cour, le comité peut décider, à l'unanimité, qu'elle ne sera pas examinée par la Cour. En pareil cas, le Comité des Ministres décide, dans les conditions prévues par l'article 32, s'il y a eu ou non violation de la Convention. »

Article 6

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe signataires de la Convention, qui peuvent exprimer leur consentement à être liés par:

***a.* signature sans réserve de ratification, d'acceptation ou d'approbation ; ou**

***b.* signature sous réserve de ratification, d'acceptation ou d'approbation, suivie de ratification, d'acceptation ou d'approbation.**

2. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 7

1. Le présent Protocole entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date à laquelle dix Etats membres du Conseil de l'Europe auront exprimé leur consentement à être liés par le Protocole conformément aux dispositions de l'article 6.

2. Pour tout Etat membre qui exprimera ultérieurement son consentement à être lié par le Protocole, celui-ci entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date de la signature ou du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Article 8

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera à tous les Etats membres du Conseil de l'Europe:

***a.* toute signature;**

***b.* le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation ;**

***c.* toute date d'entrée en vigueur du présent Protocole conformément à son article 7 ;**

***d.* tout autre acte, notification ou déclaration ayant trait au présent Protocole.**

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

Fait à Rome, le 6 novembre 1990, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe.

MANDAT FOR UTVALG TIL Å VURDERE GJENNOMFØRING AV MENNESKERETTSKONVENSJONER I NORSK RETT.

1. Det internasjonale arbeid for fremme av menneskerettighetene har resultert i et stort antall folkerettslige konvensjoner. Sentralt i dette bildet står særlig Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter av 4 november 1950 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 16 desember 1966. Disse konvensjonene inneholder bestemmelser som sikrer de mest fundamentale menneskerettigheter som retten til liv, forbud mot tortur, slaveri og trelldom, retten til upartisk og forsvarlig rettergang, retten til respekt for privat- og familieliv, tankefrihet, samvittighetsfrihet, religionsfrihet og ytringsfrihet, forenings- og forsamlingsfrihet. For begge konvensjonene gjelder at det er etablert kontrollorganer som skal påse at de land som har sluttet seg til konvensjonene, oppfyller sine forpliktelser. Blant annet skjer dette gjennom en rett for personer som mener seg utsatt for krenkelser, til å klage landene inn for særskille kontrollorganer.

I tillegg til de to nevnte konvensjoner finnes en rekke andre som også tar opp ulike menneskerettigheter. I denne sammenheng kan f.eks. nevnes FN-konvensjonen av 16 desember 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Internasjonal konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering av 7 mars 1966, og Konvensjonen mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff av 10 desember 1984. Nevnes kan også at Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) har vedtatt en rekke konvensjoner som også tar opp sentrale menneskerettsspørgsmål.

2. Norge har ratifisert alle de nevnte konvensjonene og er derfor folkerettslig forpliktet til å etterleve dem. Dette innebærer blant annet en forpliktelse til å sikre at nasjonal lovgivning er i samsvar med konvensjonene, og at retts- og forvaltningsavgjørelser ikke innebærer krenkelser av konvensjonenes forpliktelser.

Norsk rett bygger i prinsippet på et dualistisk system i sitt forhold til folkeretten. Dette innebærer at folkeretten ikke umiddelbart anses som en del av norsk rett. Gjennomføring av konvensjonsforpliktelser krever derfor lovvedtak eller annen tilsvarende handling for å skape en internrettslig forpliktelse. I mange tilfelle, særlig på menneskerettsfeltet, har man likevel fra norsk side nøyd seg med en konstatering av rettsharmoni: Man har slått fast at konvensjonens bestemmelser

samsvarer med allerede gjeldende bestemmelser i norsk lov, eller for øvrig er i harmoni med gjeldende praksis og sedvanerett. I de senere år er det også adskillige eksempler på at norske domstoler og rettsanvendere for øvrig benytter seg av folkerettslige regler som en relevant rettskildefaktor ved løsning av spørsmål etter norsk rett.

Selv om det derfor sjelden vil forekomme at norsk rett vil bli ansett å være i strid med våre folkerettslige forpliktelser på menneskerettsområdet, må det kunne slås fast at den formelle gjennomføringen av menneskerettsforpliktelser internt har et noe tilfeldig preg. I den nasjonale og internasjonale debatt er det også blitt påpekt flere ganger at Norge mangler sentral lovgivning som sikrer gjennomføringen av menneskerettighetene.

Spørgsmålene omkring gjennomføring av lovkonvensjoner i norsk rett ble vurdert av et offentlig utvalg som avga innstilling 20 mars 1972 (NOU 1972:16). Utvalget foreslo ikke vesentlige endringer i forhold til dagjeldende praksis, og gikk blant annet inn for at Norge fortsatt skulle basere seg på en dualistisk modell. Spørsmålet om en bedre lovmessig gjennomføring av menneskerettighetene har vært tatt opp flere ganger, senest ved at Den Norske Advokatforening i et brev til Justisdepartementet 22 august 1988 foreslo at en del sentrale menneskerettskonvensjoner blir inkorporert i norsk rett gjennom særskilt lovvedtak.

Regjeringen traff 30 januar 1989 et prinsippvedtak om at de internasjonale menneskerettigheter skulle innarbeides i norsk lov. Samtidig ble det besluttet at det skal nedsettes et utvalg som får i oppdrag å utrede gjennomføringen.

I samsvar med prinsippbeslutningen nedsettes derfor et utvalg til å vurdere og legge frem forslag om innarbeiding av de sentrale menneskerettighetskonvensjoner i norsk lov. Utvalget skal vurdere ulike måter slik gjennomføring kan skje på, og fremme forslag til nødvendige grunnlov- eller lovbestemmelser. I denne sammenheng må utvalget vurdere hvilke konvensjoner som egner seg for en slik gjennomføring, og om gjennomføring kan skje ved en enkel henvisning til det folkerettslige regelverk, eller om gjennomføring må skje særskilt for de enkelte konvensjoner eller for konkrete rettigheter. Utvalget må også vurdere forholdet til allerede gjeldende norske lovbestemmelser. Utvalget bør også kunne ta opp andre beslektede spørsmål i den grad det finnes hensiktsmessig.

Utvalget bør videre vurdere om det er behov for andre særlige tiltak i forbindelse med gjennomføringen av en slik reform. Utvalget bør her særlig vurdere behovet for bedre informasjon om menneskerettighetene, og tiltak for å gjøre praksis og

avgjørelser fra blant annet den Europeiske menneskerettsdomstol bedre kjent og lettere tilgjengelig i Norge.

Utvalget må også vurdere de administrative og økonomiske konsekvenser av de forslag som fremmes.

I Danmark har Folketinget nylig besluttet at det skal nedsettes et utvalg for å undersøke fordeler og ulemper ved inkorporering av den europeiske menneskerettskonvensjon i dansk rett, og å fremme forslag om hvordan slik inkorporering rent faktisk kan skje. Justisdepartementet forutsetter at det norske utvalg tar kontakt med det danske, og også for øvrig holder seg orientert om utviklingen i de øvrige nordiske land.

STATISTIK

Bilaget indeholder følgende:

a) Oversigt over, hvilke Europarådslande der har undertegnet eller ratificeret Menneskerettighedskonventionen og de tilhørende protokoller.
Kilde: Chart of Signatures and Ratifications of European Treaties updating as at 1 March 1991, s. 5.

b) Oversigt over antallet af klager, der er registreret i Menneskerettighedskommissionen.
Kilde: European Commission of Human Rights: Survey of Activities and Statistics 1990 s. 18.

c) Oversigt over udviklingen i antallet af afgørelser og rapporter fra Kommissionen vedrørende individuelle klager.
Kilde: European Commission of Human Rights: Survey of Activities and Statistics 1990 s. 19.

d) Oversigt over Menneskerettighedsdomstolens domme fordelt på lande.
Kilde: European Court of Human Rights: Survey of Activities 1959-1990 s. 55.

e) Oversigt over Ministerkomiteens resolutioner efter konventionens art. 32 i perioden 1959-1989.
Kilde: Collection of resolutions adopted by the Committee of Ministers in application of Articles 32 and 54 of the European Convention on Human Rights, Supplement 1988-89.

a)

OX.03.91

HUMAN SIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS
EC L'HOMME IT L'TRETTES FONDAMENTALES

MEMBER STATES ETATS MEMBRES	5	5 Art 25	5 Art 46	9	44	45	46	46 Art 25	46 Art 46	55	114	117	117 Art 25	117 Art 46	118	140
AUSTRIA/AUTRICHE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
BELGIUM/BELGIQUE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	S				R	S
CYPRUS/CHYPRE	R	d	d	R	R	R	R			R					R	S
CZECHOSLOVAKIA/TCHECOSLOVAQUIE	S			S	S	S	S			S	S	S			S	
DENMARK/DANEMARK	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
FINLAND/FINLANDE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
FRANCE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
GERMANY/ALLEMAGNE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	S			R	
GREECE/GRECE	R	d	d	R	R	R				R	S	R			R	S
HUNGARY/HONGRIE	S			S	S	S	S			S	S	S			S	S
ICELAND/ISLANDE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	
IRELAND/IRLANDE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R		S			R	
ITALY/ITALIE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	S			R	S
LIECHTENSTEIN	R	d	d	S	R	R				R	R				R	S
LUXEMBOURG	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
MALTA/MALTE	R	d	d	R	R	R				R					R	S
NETHERLANDS/PAYS-BAS	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	S			R	
NORWAY/NORVEGE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
PORTUGAL	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	S			R	S
SAN MARINO/SAINT-MARIN	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R	d	d	R	S
SPAIN/ESPAGNE	R	d	d	R	R	R	S			R	R	S			R	
SWEDEN/SUEDE	R	d	d	R	R	R	R	d	d	R	R	R			R	S
SWITZERLAND/SUISSE	R	d	d	S	R	R				R	R	R	d	d	R	S
TURKEY/TURQUIE	R	d	d	R	R	R				R		S			R	S
UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI	R	d	d	R	R	R	S			R					R	

Signaturforklaring:

S : Undertegnelse. R: Ratifikation, d: Erklæring.
5 : Menneskerettighedskonvention. 9: Tillægsprotokol nr. 1.
44 : Protokol nr. 2. 45: Protokol nr. 3. 46: Protokol nr. 4
55 : Protokol nr. 5. 114: Protokol nr. 6. 117: Protokol nr. 7
118 : Protokol nr. 8. 140: Protokol nr. 9 (ikke trådt i kraft)

b)

Development of the number of applications registered since the establishment of the Commission/Evolution du nombre de requêtes enregistrées depuis l'entrée en fonction de la Commission

Year/ Année	Total number of applications/ Nombre total de requêtes	Applications introduced through ii lawyer/ Requêtes introduites par le ministère d'un avocat		Applicants detained or interned/ Requérants détenus ou internés	
		Number/ Nombre	Percentage/ Pourcentage	Number/ Nombre	Percentage/ Pourcentage
1955	138	5	4 %	24	17 %
1956	104	6	6 %	20	20 %
1957	101	12	12 %	25	25 %
1958	96	14	15 %	22	24 %
1959	233	23	10 %	71	30 %
1960	291	27	9 %	67	23 %
1961	344	34	10 %	114	33 %
1962	442	38	9 %	235	53 %
1963	346	35	10 %	175	50 %
1964	293	24	8 %	137	47 %
1965	310	26	8 %	164	53 %
1966	303	25	8 %	143	47 %
1967	445	66	15 %	219	49 %
1968	449	40	9 %	253	56 %
1969	439	40	9 %	206	47 %
1970	379	98	23 %	133	35 %
1971	603	50	8 %	194	32 %
1972	644	114	18 %	237	37 %
1973	442	78	18 %	202	46 %
1974	445	194	44 %	125	28 %
1975	466	141	30 %	227	49 %
1976	427	149	35 %	197	46 %
1977	373	148	40 %	134	36 %
1978	335	112	33 %	117	35 %
1979	378	101	27 %	90	24 %
1980	390	142	36 %	87	22 %
1981	404	155	38 %	84	21 %
1982	590	232	39 %	91	15 %
1983	499	214	43 %	60	12 %
1984	586	252	43 %	75	13 %
1985	596	262	44 %	96	16 %
1986	706	317	45 %	96	14 %
1987	860	433	50 %	103	12 %
1988	1009	516	51 %	119	11 %
1989	1445	637	44 %	170	12 %
1990	1657	752	45 %	281	17 %

c)

DEVELOPMENT OF THE NUMBER OF DECISIONS AND REPORTS OF THE COMMISSION CONCERNING INDIVIDUAL APPLICATIONS
EVOLUTION DU NOMBRE DE DECISIONS ET DE RAPPORTS DE LA COMMISSION EN MATIERE DE REQUETES INDIVIDUELLES

	1955-1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	TOTAL
Provisional files/ Dossiers provisoires	[1]	1926	2041	2181	2586	2380	2225	2672	2735	3150	3007	2831	2869	3675	4108	4900	4942	51640
Applications registered/ Requêtes enregistrées	6847	466	427	373	335	378	390	404	590	499	586	596	706	860	1009	1445	1657	17568
Decisions taken/ Décisions rendues	5967	365	440	569	731	280	341	430	425	436	582	582	511	590	654	1338	1216	15457
-Applications declared inadmissible or struck off the list de plano/ Requêtes déclarées irrecevables ou rayées du rôle de plano	5590	320	383	371	585	221	276	360	343	363	450	449	375	498	493	1195	940	13212
-Applications declared inadmissible or struck off the list after communication to the respondent Government/ Requêtes déclarées irrecevables ou rayées du rôle après communication au Gouvernement mis en cause	250	41	46	166	130	34	46	49	40	44	78	63	94	61	109	48	125	1424
-Applications declared admissible/Requêtes déclarées recevables	127	4	11	32	16	25	19	21	42	29	54	70	42	31	52	95	151	821
Decisions to reject in the course of the examination of the merits(Art. 29)/ Décisions de rejet en cours d'examen au fond (Art. 29)	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	
Reports to the Committee of Ministers/Rapports au Comité des Ministres[2]																		
-On the merits (Art. 31)/ Au fond (Art. 31)	31	4	5	8	11	7	15	21	16	21	19	51	19	30	28	69	75	430
-On friendly settlement (Art. 30)/Règlement amiable (Art. 30)	9	-	-	1	2	4	3	3	2	2	5	9	15	14	8	7	12	96
-For information (cases struck off the list - Rule 54 R.P.)/ Pour information (affaires rayées du rôle - Art. 54 R.I.)	5	1	1	1	1	-	-	1	1	1	10	1	1	2	3	4	1	34
-Provisional Reports, for information/ Rapports provisoires, pour information	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3

[1] No global figure available due to absence of statistics prior to 1973/Pas de chiffre global vu l'absence de statistiques avant 1973

[2] One single Report may cover several applications where these have been joined by the Commission/Un seul rapport peut porter sur plusieurs requêtes dont la Commission a prononcé la jonction

VIII. TABLEAU RECAPITULATIF DES SAISINES ET ARRETS DE LA COUR / TABLE SHOWING REFERRALS TO AND JUDGMENTS OF THE COURT

Etat en cause/ State concerned	Affaires introduites/ Cases referred	Affaires ayant donné lieu à un constat de/ Cases which gave rise to a finding of		Affaires rayées du rôle/Cases struck out of the list	Affaires non examinées au fond/Cases not examined on the merits	Affaires pendantes/ Cases pending		
		au moins une/ at least one violation	non-violation			Au principal/ On the merits	Article 50	TOTAL
AUTRICHE/AUSTRIA	27	15	5	1	-	6	1	7
BELGIQUE/BELGIUM	26	14	4	2	1	5	-	5
DANEMARK/DENMARK	5	1	4	-	-	-	-	-
FRANCE	19*	5	1	3	-	10*	-	10
ALLEMAGNE/GERMANY	20	8	11	-	-	1	-	1
GRECE/GREECE	1	-	-	-	-	1	-	1
ISLANDE/ICELAND	1	-	-	1	-	-	-	-
IRLANDE/IRELAND	5	3	1	-	-	1	-	1
ITALIE/ITALY	38	13 **	1	1***	-	23	-	23
MALTE/MALTA	1	-	-	-	-	1	-	1
PAYS-BAS/NETHERLANDS	17	13	2	-	-	2	-	2
NORVEGE/NORWAY	1	1	-	-	-	-	-	-
PORTUGAL	6	5	-	1	-	-	1	1
ESPAGNE/SPAIN	2	2	-	-	-	-	1	1
SUEDE/SWEDEN	26	14	3	2	-	7	-	7
SUISSE/SWITZERLAND	16	9	5	-	-	2	-	2
ROYAUME-UNI/UNITED KINGDOM	41	27****	10	-	-	4	1	5
TOTAL	252	130	47	11**	1	63	4	67

* Y compris les deux affaires Kemmache, jointes par la Cour. /Including the two Kemmache cases which the Court joined.

** L'affaire Colozza et Rubinat a, après disjonction, donné lieu à deux arrêts : constat de violation (Colozza) et radiation du rôle (Rubinat). Seul le premier a été pris en considération. /The Colozza and Rubinat case, after being severed, gave rise to two judgments, one finding a violation (Colozza) and the other striking the case out of the list (Rubinat). Only Colozza has been taken into account.

*** Non compris Rubinat. / Not including Rubinat.

**** Y compris l'affaire Soering : constat d'une violation virtuelle (qui en définitive ne s'est pas produite). / Including the Soering case : finding of a potential violation (which finally did not occur).

e)

Ministerkomiteens resolutioner efter art. 32 i perioden 1959-1989.

I	Mellemstatslige klager	
	Grækenland mod UK	2
	Østrig mod Italien	1
	Danmark, Norge, Sverige og Nederlandene mod Grækenland	2
	Cypern mod Tyrkiet	1
		6
II	Individuelle klager	
	Belgien	6
	Danmark	1
	Frankrig	1
	Italien	8
	Nederlandene	4
	Portugal	1
	Schweiz	10
	Storbritannien	27
	Sverige	5
	Tyskland	14
	Østrig	12
		89

I alt 95 resolutioner, heraf 17 alene fra 1989. I forbindelse med 8 af resolutionerne er Kommissionens rapport ikke blevet offentliggjort.